

JENESIS

Na sata 'i Genesis ne'e fadalana ne'e 'uri: Na safalilana ru ki ta'ifau. Na buka ne'e ala'a sulia ru ma'i ua 'i na'o ki ana kaida'i God saunga'inia ru ki ta'ifau saena magalia. Ma buka ne'e ka ala'a logo sulia kaida'i God nia saunga'inia na ngwae, fa'inia na fulilana ma'i ta'anga'a saena magalia, ma kulu ka nonifii ma'i saena ta'anga'a leleka ka dao 'i ta'ena.

Na buka ne'e, nia 'a'ema'e ma'i sulia fulilana na magalia ne'e ma'i 'i na'o ma sulia logo ne'e God ili 'uana 'ado'a fa'inia ngwae ma noa'a nia kasi mamalo fa'asia fa'arongo'a 'ania liana fuana ngwae nia ki. Genesis ne'e to'o ana ro ma'e ala'anga 'inoto'a ki. Etana fa'i bo'i ala'anga 'ita ma'i ana bali buka ta'i ru leleka ka sui ana bali buka akwala ma ta'i ru. Nia ala'a sulia na kaida'i God nia saunga'inia magalia fa'inia na ngwae ne'e kira eta tua saena na magalia. Nia ala'a logo sulia sa Adam fa'inia 'i Eve, sa Kein ma sa Abel, fa'inia sa Noa ma na faka doe ba nia saunga'inia. Nia ala'a logo sulia na **fera keta 'ato** ba ngwae ki kira iliili 'uana saunga'ilana 'i Babilon.

Ruana fa'i bo'i ala'anga ana na buka ne'e nia 'ita ana bali buka akwala ma ro ru ka dao ana lima akwala **ru 'afu ki**. Na bali buka ne'e nia to'o ana 'a'ema'e sulia fuu'i ngwae **ne'e** 'i Israel ki, kira futa olitada. Na fa'ina'ona'o kira ne'e sa Abraham, na ngwae ne'e na fito'onga nia ana God ngasingasi'a liu. Ma nia ka ro'osulia fatalana God. Buri 'ana nia ka 'a'ema'e la'u sulia

ngela nia sa Aesak fa'inia ko'o nia sa Jakob ne'e kira saea logo 'ani sa Israel. Ngwae ne'e sa Jakob to'o ana akwala ngela ma ro ngela ne'e na fuu'i ngwae 'i Israel ki kira futa olitada.

Ana suilana na buka ne'e, na 'a'ema'e ala'a na'a sulia sa Josef, ta ngela ana sa Jakob. Ru ne'e fuli fuana sa Josef ne'e kwai'ia tala fuana sa Jakob fa'inia ngela nia ki ma na tua'a nia kira ka leka 'uana saena fanoa 'i Ejipt.

Ru doe saena 'a'ema'e ne'e ki ne'e sulia ru ne'e God nia fulia fuana fuu'i ngwae nia. Na etangilana buka ne'e, 'a'ema'e sulia kaida'i God nia saunga'inia magalia ne'e, ma na suilana God ka fata alanga'i fa'inia fuu'i ngwae nia ana kaida'i ki ta'ifau ne'e nia ke tagi le'a sulia fuu'i ngwae nia. Na 'a'ema'e saena na buka ne'e ki 'idufa'i leka sulia God fa'inia na ru ne'e God nia fuli'i ki, ma ka ala'a logo sulia na kwai matalanga'i 'anga God ana ru noa'a 'iri saga ki. Ma God ka nangasia logo na fuu'i ngwae nia. God nia tala'ia fuu'i ngwae nia, ma nia ka 'afida logo. Ma nia ka fa'ata'inia logo na falafala le'a nia ki saena maurilada. Na buka ne'e fulanga'inia fa'amamanalana fuu'i ngwae 'i Israel fuana 'afilana na ngwae ne'e kira futa 'i burida ki fasi 'iri fa'amamanalada ke ngasi, ma ka teo tari ma noa'a kasi funu.

Na 'a'ema'e saena na buka ne'e ki ni'i 'uri:

God ne'e saunga'inia na magalia ne'e fa'inia na ru ki ta'ifau saena. 1:1-2:15

Na ta'anga'a nia eta fuli ma'i saena magalia ne'e ma na ngwae ki ta'ifau kira ka nonifii. 3:1-24.

Na isuisu'a sulia sa Adam leleka dao ana sa Noa. 4:1-5:52
 Na 'a'ema'e sulia sa Noa fa'inia na fa'i asi doe ba kurua fanoa ki ta'ifau. 6:1-10:32
 Na fa'i lalafe keta liu ngwae ki saunga'inia 'i Babilon. 11:1-9.
 Na 'a'ema'e sulia ngwae ki 'ita ana sa Siem leleka ka dao ana sa Abraham. 11:10-32
 Na 'a'ema'e sulia uulu ko'o bora kulu ki sa Abraham, sa Aesak, ma sa Jakob. 12:1-35:29.
 Na 'a'ema'e sulia fuu'i ngwae sa Esau na ngela 'i na'o sa Aesak. 36:1-43.
 Na 'a'ema'e sulia sa Josef fa'inia ngwae futa nia ki. 37:1—45:28
 Sa Jakob fa'inia ngwa'i ngela nia kira tua 'i Ejipt 46:1—55:26.

God saunga'inia na magalia

¹ Ana etangilana, God saunga'inia 'afutana na magalia ma na mamanga. ² Na magalia nia fioro'a, ma na kafo doe ka fungu fafia, ma ma'e rodo ka buta fafia. Ma na Mangona God tua ma ka 'asua fafona na kafo ne'eri.*

Na etana asoa

³ Ma God ka fata 'uri, "Madakola'anga ke dao na'a ma'i." 'Una'eri go'o na madakola'anga ka fuli na'a di'ia nama ne'e nia saea. ⁴ Ma God ka saele'a fa'inia na madakola'anga, ma nia ka alua na'a na dangi ma na rodo kera ka tua matali.

* **1:2** nama 'oko saiana rokisilana 'uri: Ana etangilana, kaida'i God tala'ae fuana saunga'inia 'afutana na magalia ma na mamanga, na magalia nia fioro'a, ma na kafo doe ka fungu fafia, ma ma'e rodo ka buta fafia. Ma na Mangona God tua ma ka 'asua fafona na kafo ne'eri.

⁵ Ma nia ka fa'asata na madakola'anga ne'eri 'ani na Asoa, ma nia ka saea na ma'erodo ne'eri 'ani na Rodo. Ma na asoa ne'eri ka sui na'a. Ma na asoa ne'eri na'a ne'e na etana asoa ana na magalia.

Na ruana asoa

⁶⁻⁷ Ma God ka fata la'u 'uri, “Alua ta kula ke teo 'i safitana na kafo ne'eri 'iri ke daro'ia na kafo ka teo 'i lifua ma na kafo ka teo 'i olofa.” Ma na kula ne'eri ka ra'e ma'i di'ia God nia oga. Na kula ne'eri nia fulia ma kafo ka daro'ia ta kafo ka teo 'i lifua ma ta kula ka teo 'i olofa. ⁸ Ma nia ka fa'asata kula ne'eri 'ani na mamanga. Ma na asoa ne'eri ka sui, na ruana asoa ana magalia.

Na uula asoa

⁹ Ma God ka fata la'u 'uri, “Kafo lo'oko teo 'i olofana mamanga, muke fiku ta'ifau fasi 'iri kula langa langa ke ra'e ma'i,” ma na ru ne'eri ka fuli di'ia nama ba nia saea. ¹⁰ Ma nia ka saea na kula langa langa ne'eri 'ania Ano, ma nia ka saea na kafo ne'eri 'ania na Asi. Ma God ka lisia na rao'a nia ma nia ka saele'a fa'inia.

¹¹ Ma God ka fata la'u 'uri, “Ru matamata marako to'o to'o ki ta'ifau, muke bulao ana ano ne'e. Ma na ano ka to'o nama ana ru matamata marako to'o to'o ki ta'ifau fa'inia maga ru kira ki. Ma na maga ru ne'eri ki ke alu la'u na ru ne'e kira leka fa'asia.” Ma ru ne'eri ki ka fuli nama di'ia ne'e nia saea. ¹² Na ru matamata marako 'oro ki ne'e ta'e ma'i ma ka bulao ma'i na ano ne'e, ma na maga ru kira ki ka alu la'u na ru ne'e kira leka fa'asia. Ma God ka lisia na rao'a nia ma nia ka saele'a fa'inia. ¹³ 'Iu na asoa ne'eri ka sui na'a, na uula asoa ana magalia ne'eri'a.

Na faina asoa

¹⁴ Ma God ka fata la'u 'uri, “Madakola'anga ki muke ra'e ma'i 'i lofana mamanga 'iri muke daro'ia na dangi ma na rodo. Na ru ne'e ki fuana fa'ata'ilana asoa ki, ma fa'i ngali ki, ma na kaida'i ki.† ¹⁵ Na ru ne'e ki ke ba'a teo 'i lifua saena na mamanga ma kike rara ma'i 'i ano fasi 'iri ka to'o ana madakola'anga.” Ma na madakola'anga ne'eri ki ke fuli nama di'ia nia saea na'a. ¹⁶ Nia ka saunga'inia mada'afi ka sina ngasingasi'a fasi 'iri ka sina ana asoa ki. Ma nia ka saunga'inia na madamo ne'e nia noa'a kasi sina ngasingasi'a di'ia na mada'afi, fasi 'iri ke sina ana rodo. Ma nia ka saunga'inia la'u go'o na bulubulu ki. ¹⁷ 'Iu God aluda kira ka tua saena na mamanga ma kira ka rara ma'i 'i ano fasi 'iri ke to'o ana madakola'anga. ¹⁸ 'Iu na mada'afi ina'u ana sina'a ana na asoa, ma na madamo ka ina'u ana sina'a ana rodo. Ma kera ka to'olanga'inia dangi ka matali fa'asia na rodo. Ma God ka lisia na rao'a nia ma nia ka saele'a fa'inia. ¹⁹ 'Iu ma asoa ne'eri ka sui, ma na faina asoa ana magalia ne'eri'a.

Na limana asoa

²⁰ Ma God ka fata la'u 'uri, “Na i'a mata-mata to'oto'o ki, muke tua saena asi ma muka fa'afungua. Ma na fa'i no'o matamata to'oto'o, muke tua muka lofo kwailiu saena na mamanga.” ²¹ Nia ka saunga'inia i'a doe ki saena asi, ma gwa'i i'a matamata to'oto'o ki logo ne'e kira fa'afungua na asi. Ma nia ka saunga'inia na fa'i no'o matamata to'oto'o ki. Ma God ka lisia

† **1:14** nama kaida'i ana fanga'a ki

na rao'a nia ma nia ka saele'a fa'inia. ²² Ma nia ka fa'ale'ada ma ka fata 'uri ada, "Na gwa'i i'a ki, nia le'a fuamu'a muke alu ngela 'oro 'amu'a fasi 'iri kamu ke fa'afungua asi ne'e. Ma na fa'i no'o ki logo, nia le'a fuamu'a muke to'o ana ngela 'oro ki, fasi 'iri muke ba'a 'oro la'u." ²³ 'Iu ma asoa ne'eri ka sui, nia'a na limana asoa ana magalia.

Na onona asoa

²⁴ Ma God ka fata la'u 'uri, "Na ru mauri ki, kamu ke tua saena ano ne'e. Nia ke to'o nama ana ru 'ae'aela ki 'i fanoa, ma na ru 'ae'aela doe ki ma na ru 'ae'aela ti'iti'i ki saena masu'ua." Ma na ru ne'eri ki ka ta'e ma'i ka di'ia nama ne'e nia saea. ²⁵ Nia ka saunga'inia ru matamata ki ne'e kira to'o ana mauri'a ne'e kira tua saena ano ne'e. Nia ka saunga'inia ru 'ae'aela 'i fanoa ki, ma na ru 'ae'aela doe ki ma na ru 'ae'aela ti'iti'i ki saena masu'ua. Ma God ka lisia na rao'a nia ma nia ka saele'a fa'inia.

²⁶ Ma God ka fata la'u 'uri, "Nia le'a fuana kuke saunga'inia ngwae ki fasi 'iri kira ka di'ia logo kulu'a, ma kira usulia kulu'a ta'ifau na'a. Kira ke ba'a gwaunga'i fafia na i'a ki, fa'inia fa'i no'o ki, ma na ru 'ae'aela 'i fanoa ki, ma ma na ru 'ae'aela doe ki ma na ru 'ae'aela ti'iti'i ki saena masu'ua." ‡ ²⁷ 'Una'eri God ka saunga'inia na ngwae ki fasi 'iri kira ka di'ia logo nia'a, ma kira usulia nia'a ta'ifau na'a. God nia saunga'inia ngwae ki 'ania ngwangwane ma na kini.

‡ **1:26** Ana kaidati ne'e God saunga'inia na ngwae, nia saunga'inia fuana ngalilana na falafala nia ki talana.

28 Ma God ka fa'ale'adaro'o ma ka fata 'uri fuadaro'o, "Nia le'a fuana koro'o ke to'o ana ngela 'oro ki 'iri kike ba'a tua ana kula ki ta'ifau saena magalia. Ma moke 'a'ana fafia ru ki ta'ifau saena magalia. Nau ku alu koro'o ke gwaunga'i fafia na i'a ki, fa'inia na fa'i no'o ki, ma ru ki ta'ifau ne'e kira mauri ma kika tua saena na magalia ne'e."

29 Sui God ka fata la'u 'uri, "Rongoa basi, ru matamata marako to'o to'o ki ta'ifau fa'inia maga ru kira ki ma na fua'i ru kira ki, nau ku aluda ta'ifau na'a fuamuro'o. Na ru ne'eri ki, kike kwatea fanga fuamuro'o. 30 Bore ma nau ku alua ru matamata marako to'o to'o ki ta'ifau ni'i fanga fuana na ru mauri ki ta'ifau saena ano ne'e: na ru 'ae'ae ki, na fa'i no'o ki, ma na ru 'ae'aela tiliti'i ki saena masu'ua." 'Iu na ru ne'eri ki fuli ka di'ia nama ba nia saea. 31 Ma God ka lisia na rao'a nia ki ta'ifau ma nia ka saele'a liu fa'inia. Na onona asoa ana magalia na'a ne'eri'a.

2

1 'Una'eri na rao'a God ki ana saunga'ilana na mamanga ma na ano fa'inia na ru ne'e teo saeni ki ni'i sui na'a.

Na fiuna asoa

2 Na rao'a ne'eri God fulia ka sui na'a, ma na fiuna asoa nia ka mamalo. 3 Ma nia ka fa'ale'a fiuna asoa, ma ka to'olanga'inia fiuna asoa ana wiki nia abu, osi'ana nia mamalo na'a, du'ungana na rao'a nia fuana saunga'ilana na ru ki ta'ifau nia sui na'a.

God nia saunga'inia na ngwangwane eta eta fa'inia na kini eta eta

⁴ Na 'a'ema'e sulia God ne'e saunga'inia na 'a na mamanga ma na ano fa'inia na ru ki ta'ifau ne'e tua adaro'o nia 'uri:

Ana kaida'i ne'e Iawe na God nia saunga'inia na mamanga fa'inia na ano ma na ru ne'e teo adaro'o ki, ⁵ noa'a ta ru 'iri bulao 'ua ana na ano, osi'ana noa'a nia kasi kwatea 'ua na uta, ma ka noa'a 'ua ta ngwae ne'e ke o'o 'ua ta o'ola. ⁶ Na ma'e busu ki go'o ne'e kwate ma ano ka ngwangasi'ora'a. ⁷ 'Iu na God Iawe ngalia na buli ano ma ka saunga'inia 'ani ta'i ngwae, ma nia ka ufi sulia ngongorana fasi 'iri nia ka to'o ana mauri'a. 'Una'eri mala ne'e ngwae ka fi'i mauri.

⁸ Sui, 'i bali ana fanelana mada'afi ana ta'i kula ne'e kira saea 'ani 'i Iden, na God Iawe nia sasi aka'u ana ta'i kula le'a liu, ma nia ka ngalia na ngwae ne'e nia saunga'inia, ma nia ka kwate nia ka tua ana. ⁹ Ma nia ka alua na 'ai matamata to'oto'o 'oro ki saena kula ne'eri. Ma na 'ai ne'eri ki lisilada le'a/kwanga liu ma na fua'i ru ki ka le'a liu fuana 'anilani. Ma saena tofongana kula ne'eri, ta ro 'ai la'u ne'e kera uu 'i ne'eri. Ta 'ai ne'e fufuana ke kwate ngwae ke mauri, ma ta'i ne'e fufuana ke kwatea ma ngwae ki ka saiana tae ne'e ta'a ma tae ne'e le'a.

¹⁰ 'Iu ta'i kafo nia busu ma'i 'i Iden ma nia ka afe saena o'ola ne'eri 'iri ke fa'angwangasi'ora. Ana kaida'i na kafo ne'eri nia afe na'a kwau fa'asia 'i Iden, nia ka alu la'u ta fai kafo matamata. ¹¹ Etana kafo ne'e kira saea 'ani 'i Pison ne'e afe kwau saena kula kira saea 'ani 'i Havila, kula ne'e gol le'a liu nia ana. ¹² Ma

gol ne'eri nia sikasika liu. Ma na ru moko le'a liu ne'e kira saea 'ani 'beliam' teo 'i Havila, ma na fau lisilana le'a liu ne'e kira saea 'ani 'oniks' teo 'i ne'eri logo. ¹³ Ma ruana kafo ne'e kira saea 'ani 'i Gihon, ma nia ka afe kwailiu saena fanoa 'i Kus. ¹⁴ Ma uula kafo ne'e kira saea 'ani 'i Taegrís nia teo karangi ana fanoa 'i Asiria, ana bali 'uana fanelana sina. Ma faina kafo ne'e kira saea 'ani 'i Iufretes.

¹⁵ 'Iu na God Iawe ngalia ngwae ne'eri ma ka alua nia ka tua ana kula le'a ne'eri fasi 'iri nia ka o'o 'i saena ma ka lia sulia na ru ne'e teo 'i ne'eri ki. ¹⁶ Ma na God Iawe ka fata totonga 'i 'uri fuana, "Oke 'ania fua 'i ru ki ana 'ai ki saena na kula ne'e. ¹⁷ Bore ma ta 'i 'ai go'o ne'e nia abu noa'a 'oe kosi 'ania fua 'i ru ki ana. Na 'ai ne'e ke kwatea ma ngwae ki ka saiana tae ne'e ta'a ma tae ne'e le'a.* Di'ia 'oko 'ania na fua 'i ru ki ana 'ai ne'e, 'oke ba'a mae nama ana asoa ne'eri."

¹⁸ Ma na God Iawe ka fata 'uri, "Noa'a nia 'iri le'a fuana ngwae ne'e ke tua ta'ifilia. Nia le'a fuana nai saunga'inia nama ta ta'í ngwae kwaima fuana ne'e totolia ke kwai'afi ana."

¹⁹ 'I na'o, na God Iawe ngali na buli ano ka saunga'inia 'ania na ru 'ae'aela ki ne'e ke leka fafona ano, fa'inia fa'í no'o ki ne'e kike lofo kwailiu 'i lifua saena mamanga. Nini'ari, Iawe ngalida ma'í fuana ngwae ne'eri fasi 'iri nia

* **2:17** nama "Na fufuana ne'e kwatea ma ngwae ki talada ka filia tae ne'e ta'a ki ma tae ne'e le'a ki." This means that people can choose to live apart from God and not obey His Word. People can choose what is good and bad for themselves. But living apart from God and disobeying His word brings death. God is the only source of life.

lisia na ngwae fa'asatada. Na sata'i ru ne'e ngwae ne'e ke saeda 'ania ne'e ni'i teo tari na'a 'una'eri. ²⁰ Na ngwae ka fa'asata na ru 'ae'aela ki 'i fanoa, ma na ru 'ae'aela ki saena masu'ua, ma na fa'i no'o ki logo. Bore ma noa'a nia 'iri dao to'ona ta ru ne'e ka kwaima ma ka kwai'afi ana ngwae. ²¹ Go'o, na God Iawe ka kwatea ngwae ne'eri ka maliu liu. Sui nia ka lafua ta'i suli karokaro ana ma ka fono logo 'usia kula ne'e nia lafua ma'i fa'asia ana. ²² Ma nia ka ngalia suli karokaro ne'eri, ma ka saunga'inia ta'i kini, ma nia ka ngalia ma'i fuana na ngwae ne'eri.

²³ Ma kaida'i ngwae ne'eri lisia nia ka fata 'uri fuana God, "Reala kwa! Nia'a di'ia logo nau'a! Na sulina saka ma'i ana suliku, na sulina saka ma'i ana suliku, ma nonina ka saka ma'i ana noniku. Satana na'a ne'e 'kini', osi'ana nia saka ma'i ana ngwangwane."

²⁴ Du'ungana ru ne'eri, ngwae ke fa'asia na ma'a nia fa'inia te'a nia, ma ka tua ratai fa'inia na 'afe nia, ma kera ke alua na'a ta'i manata'anga di'ia ta'i ngwae go'o. ²⁵ Ma na ngwae ne'eri fa'inia 'afe nia kera ka dadara go'o 'adarolo, ma noa'a kera kasi 'eke go'o 'anidarolo talada.

3

Na ngwae fa'inia 'afe nia kera aburongo ana fatalana God

¹ 'Iu ana ru ki ta'ifau ne'e God Iawe nia saunga'inida na fa'i loi na'a ne'e ta'i ru ne'e nia kwa'atafa liu fuana 'oso'a. 'Una'eri ana ta'i asoa, na fa'i loi leka ma'i ma ka saefilo 'uri ana

kini ne'eri, "Uri ma nia mamana ne'e God nia saea fuamuro'o noa'a koro'o kasi 'ania fufuana 'ai ki ta'ifau saena o'ola ne'e?"

² Ma kini ne'eri ka fata 'uri, "Noa'a 'uiri 'iira la'u. Kero'o ke 'ania go'o 'amiro'o fufua'i ru ki ana 'ai ki saena o'ola ne'e, ³ bore ma God ka saea, 'Ta'i 'ai ne'e uu go'o saena tofongana o'ola ne'e noa'a koro'o kasi 'ania nama koro'o kasi sama to'ona fua'i ru ki ana. Si di'ia koro'o 'oia ru abu ne'eri koro'o ke ba'a mae.'"

⁴ Bore ma fa'i loi ne'eri nia fata lala 'uri, "Ala'anga ne'ana noa'a 'iri mamana. Koro'o kasi mae go'o. ⁵ God fata 'una'eri osi'ana nia saiana ka sui na'a, si di'ia koro'o 'ania fua'i 'ai ne'ana, maamuro'o ke ba'a 'ifi, ma koro'o ke ba'a di'ia logo nia'a, ma koro'o ka sai logo ana falafala ne'e ta'a ki ma na falafala ne'e le'a ki logo."

⁶ Na kini ne'e nia lisa na 'ai ne'e lisilana le'a liu, ma fua'i ru ki bore ka le'a logo fuana 'anilani. Ma nia ka oga liua na'a ne'e nia ke kwa'atafa. Go'o nia ka ngalia na'a ti fua'i ru ana 'ai ne'eri, ma ka 'ania na'a, ma nia ka kwatea logo fuana ara'i nia, ma nia ka 'ania logo. ⁷ Tona go'o ma maadar'o ka 'ifi na'a, ma kera ka lia saiana ne'e kera'a tua dadara na'a. Kaida'i ne'eri kera ka taia na'a ra'i figi ki, ma kera ka toro na'a 'ani'i fafidaro'o.

⁸ Ma nia sa'ulafi na'a, na God Iawe nia liliu logo 'ana ana kula ne'eri, kera rongoa ma kera ka leka ago na'a 'adaro'o fa'asia God 'i safitana na 'ai ki ana kula ne'eri. ⁹ Bore ma na God Iawe nia ri kwau 'uana na ngwae ne'eri ka 'uri, "Se, 'uri ma 'ae'o na'a 'i fa'i kwa?"

10 Ma na ngwae ne'eri olisia ma ka 'uri, "Iu nau ku rongoa 'oko leka ma'i, ma nau ku ma'u, nini'a nau ku leka ku ago 'i ne'e, osi'ana nau ku dadara."

11 'Una'eri ma God ka fata 'uri fuana, "'Uri ma sa tai ne'e saea ne'e 'oko dadara kwa? 'Uri ma 'oko 'ania fuana 'ai ba nau ku lusia koro'o kasi 'ania?"

12 Ma na ngwae ne'eri ka fata 'uri, "'Iu, bore ma na kini ba 'oko alua ka tua fa'i nau nini'a kwatea fua'i 'ai ne'e fuaku, ma nau ku 'ania na'a."

13 'Una'eri go'o na God Iawe ka fata ana na kini ne'eri ka 'uri, "Fa'uta ne'e 'oko sasi 'uri kwa?"

Ma na kini ne'eri ka fata 'uri, "Na fa'i loi na'a nini'a soke nau kwate ma nau ku 'ania fuana 'ai ne'e."

God matalanga'inida

14 'Iu na God Iawe nia fata 'uri fuana fa'i loi ne'eri, "Du'ungana ne'e 'oko sasi ru ne'e, na 'afita'i'anga ke dao to'omu. Ana ru 'ae'aela ki ta'ifau, 'ae'o go'o ne'e 'oke to'o ana 'afita'i'anga ne'e. Nia ka 'ita ana kaida'i ne'e, 'oke ango na'a 'ania olofamu, ma 'oke 'ania na'a gegeo ana ano sulia bongi firi leleka ka dao ana kaida'i 'oke mae. 15 Nai ba'a kwatea kini ne'e ke 'ailanga'i koro'o kwailiu, moke tuani fu'ali lamuro'o to'oto'o kasi mango. Na kwalafa 'oe ma na kwalafa kini ne'e kera ke tua 'ani malimae 'anga adaro'o. Ma na kwalafa nia ke ba'a bulia ngisia gwaumu, ma 'oke ba'a 'alea buira 'aena."

16 God ka fata la'u 'uri fuana kini ne'e, "Nai ba'a kwate ke 'afita'i fuamu ana kaida'i 'oke

ina. 'Oke ba'a fii liu ana kaida'i 'oke fa'afuta ngela. Sui ka 'una'eri bore 'ana, 'oke oga nama 'amu na ara'i 'oe, ma nia ke gwaunga'i fuamu."*

17 'Una'eri God ka fata la'u 'uri fuana ngwangwane ne'eri, "Ana kaida'i ne'e, nai ba'a fa'alia ano ne'e ke ta'a na'a, du'ungana 'oko rongo sulia fatalana 'afe 'oe, ma 'oko 'ania na'a fuana 'ai ba nau ku luia fa'asi'o noa'a 'oe kosi 'ania. Ana kaida'i firi ana maurilamu, 'oke ba'a ina'u na'a ana rao laga ulafu 'anga 'uana fanga lamu.

18 Na kwalo ngarangara'a ki ma na 'ai ta'a ki kike bulao ma'i saena na ano. 'Oke ba'a 'ania go'o 'amu na ru ne'e bulao ki saena ano. 19 'Oke ba'a rao laga ulafu, ma 'oko 'ida'ida, fasi 'iri na ano ke to'o ana fanga leleka ka dao ana kaida'i 'oke mae, ma na nonimu ke oli saena na ano nini'a nau ku saunga'ini'o ma'i ana. Nau ku saunga'ini'o ana na ano, ma 'oke ba'a oli la'u saena na ano."

20 Ma satana na ngwae ne'eri ne'e sa Adam.† Ana kaida'i ne'eri nia ka saea na 'afe nia 'ani 'i Eve, osi'ana nia'a na'a ne'e na te'a na ngwa'i to'a mauri ki.

21 'Iu na God Iawe saunga'inia ifi fuadarolo ana 'uli'ulina na ru mauri 'ae'aela ki, ma ka fa'atoroda ro'o 'ania.

God alua sa Adam ma 'i Eve 'i maa fa'asia na kula le'a ne'eri

22 Ma na God Iawe ka fata 'uri, "Kaida'i ne'e na ngwae nia ra'e ma'i ka di'ia na'a kulu'a, osi'ana nia sai na'a ana falafala ta'a ki ma na

* **3:16** nama Sui bore 'ana 'oke oga gwaunga'i fafi ara'i 'oe, nia ke 'a'ana fuamu." † **3:20** Ana ala'anga 'i Hebru, sa 'Adam' fadalana ne'e 'Ngwae etaeta'.

falafala le'a ki. Kaida'i ne'e kulu kasi ala'ania noa'a nia kasi ngalia la'u fua'i ru ki fa'asia na 'ai ana mauri'a. Si di'ia nia 'ania fua'i ru ki ana na 'ai ne'e, noa'a nia kasi mae na'a."

²³ Sui, na God Iawe ka alua na'a ngwae ne'eri 'i maa fa'asia na kula le'a ne'eri 'i Iden. 'Iu, God nia saunga'inia na ngwae ana na ano. Ma nia ka alua ngwae ne'e ka rao na'a saena na ano ne'e, ma ka o'ofia na'a o'ola nia ki. ²⁴ 'I buri 'ana God ka alua ngwae ne'eri 'i maa, nia ka alua na 'ainsel ki ka folo 'usia bali 'uana fanelana sina ana kula le'a ne'eri 'i Iden. Ma kira ka folo suli bongi firi 'ania sele ni ofo'a ki. Na sele ne'eri ki, na meamea ana mafula ne'e ke du'a ma'i 'i maani, ma ka liu kalia kula ne'eri ma noa'a kasi mamalo. Na God Iawe nia sasi 'una'eri 'iri ka fonea na ngwae ki noa'a kira kasi leka karangi ma'i ana na 'ai ne'e fufuana kwatea ngwae ke mauri firi.

4

Sa Kein saungia sa Abel

¹ 'Iu sa Adam fa'inia 'afe nia 'i Eve, kero'a tua fiku na'a leleka nia ka ina ma ka fa'afuta na'a ta'i ngela ngwane sa Kein.* Ma 'i Eve ka fata 'uri, "'Iu Iawe nia kwai'afi aku nini'a nau ku ngali ma'i na ngela ngwane." ² Ma 'i buri 'ana, nia ka fa'afuta la'u ruana ngela ngwane sa Abel.

Ma kaida'i sa Abel nia 'a'ana ma'i, nia ka sarea ma ka lia sulia na sipsip ki. Ma sa Kein ngwae ni rao saena o'ola. ³ Ana ta kaida'i, sa Kein ka ngalia na'a ti fanga saena o'ola nia, ka

* **4:1** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Kein' fadalana ne'e 'Ngali ma'i'.

kwate'e 'ani na fo'osi nia fuana Iawe. ⁴ Bore ma sa Abel nia ngalia bibi sipsip eta futa ana na sipsip nia ki, ma nia ka saungia ka mae, ma nia ka ngalia na fasi ru saela ki, ma nia ka fo'osi ani fuana Iawe. Ma Iawe ka saele'a liu fa'inia sa Abel ma na fo'osi nia, ⁵ bore ma noa'a nia kasi ala go'o fafia sa Kein fa'inia na fo'osi ne'e nia du'afia. 'Una'eri sa Kein ka saeta'a ka lilisu liu na'a, ma na maana ka rada na'a.

⁶ Sui Iawe ka fata 'uri fuana sa Kein, "Fa'uta ne'e 'oko saeta'a liu ma maamu ka rada na'a 'ira kwa? ⁷ Di'ia 'oke sasi na ru saga, na maamu bore ka lia sae le'a logo. Bore ma di'ia 'oke 'aila 'ani sasi na ru saga, ta'anga'a ne'e nia di'ia ta ru kwasi ne'e tua karangi amu, ma ka kwaima'a kwali fuana fa'ali lamu. Ta'anga'a ne'e oga liua ke liufi'o, bore ma 'oke liufia nama."

⁸ Ana ta'i asoa sa Kein fata 'uri fuana ngwae futa nia sa Abel, "Koro leka saena o'ola." Ana kaida'i kera'a tua saena o'ola, sa Kein ka fu'alia ngwae futa nia, ma ka saungia ka mae na'a.

⁹ 'Una'eri 'i buru 'ana, Iawe ka saefilo 'uri ana sa Kein, "'Uri ma ngwae futa 'oe sa Abel nia 'i fa'i?"

Bore ma sa Kein ka fata lala 'uri, "Nau ku 'iri saiana. 'Uri ma na rao'a nai lala ne'e fuana lia'a sulia na ngwae futa nau?"

¹⁰ Sui Iawe ka fata 'uri ana, "Fa'uta ne'e 'oko sasi na ru ta'a ne'e kwa? Nau ku rongoa na 'abuna ngwae futa 'oe ina'u ana angi'a ma'i fuaku fa'asia 'i ano, ma nia ka amasi nau fuana fa'asaga lana na ru ne'e! ¹¹⁻¹² Kaida'i 'oko saungia na ngwae futa 'oe, na 'abuna nia afe toli saena ano, ma na ano ka 'ifi fuana ngali

lana 'abuna. Osi'ana ru ne'eri na 'afita'i 'anga ke ba'a dao nama fafi'o. Kaida'i 'oko o'olia na o'ola 'oe, noa'a nia kasi alua ta fanga. 'I nini'ari noa'a 'oe kosi to'o na'a ana ta ano 'amu saena magalia ne'e sulia kaida'i ki ta'ifau ana maurilamu. 'Ae'o ngwae na'a fuana liu kwailiu 'anga, ma noa'a 'oe kosi mango."

¹³ Go'o, sa Kein ka fata 'uri fuana Iawe, "Na kwa'ikwa'inga ne'ana nia 'ato liu na'a fuaku.

¹⁴ Kaida'i ne'e 'oko lali nau na'a fa'asia na ano ne'e ma noa'a nau kusi tua la'u ana kula ne'e 'oko tua ana. Ma kaida'i ki ta'ifau ana mauri laku, nai ba'a dau go'o 'ani liu kwailiu 'anga na'a. Ma si di'ia ta ngwae go'o 'ana ke dao to'oku, ma nia ka saungi nau, nai mae na'a!"

¹⁵ Bore ma Iawe nia fata 'uri ana sa Kein, "Noa'a go'o. Si di'ia ta ngwae saungi'o 'oko mae, nai ba'a kwatea kwa'ikwa'inga nia ke fiu fau ki ka liufia kwa'ikwa'inga 'oe." Sui, na Iawe ka alua ma'etoto ana, fasi 'iri di'ia ta ngwae bore 'ana dao to'ona noa'a nia kasi saungia ka mae.

¹⁶ Go'o, sa Kein ka leka na'a kwau 'ana fa'asia kula Iawe nia tua ana. Ma nia ka tua na'a ana bali ana fane lana mada'afi ana 'i Iden na kula kira saea 'ani 'i Nod.†

Na 'ato kale'a sa Kein

¹⁷ Sa Kein fa'inia 'afe nia kera tua fiku na'a, leleka 'afe nia ka ina na'a, ma nia ka fa'afuta ta'i ngela ngwane, kera ka fa'asata 'ani sa Enok. Ana kaida'i ne'eri, sa Kein ka saunga'inia ta'i fanoa, ma ka saea 'ani 'i Enok sulia satana na ngela

† **4:16** Ana ala'anga 'i Hebru, 'i 'Nod' fadalana ne'e 'Kula ne'e noa'a ngwae kasi tua to'o ana. Nia liu kwailiu 'anga'.

nari nia. ¹⁸ Sa Enok alua sa Irad. Sa Irad alua sa Mefujael. Sa Mefujael ka alua sa Metusael. Ma sa Metusael ka alua sa Lamek.

¹⁹ Ara'i ne'e sa Lamek, nia to'o ana ro 'afe ki 'i Ada ma 'i Sila. ²⁰ 'I Ada fa'afuta ngela ngwane ne'e satana sa Jabal, ma na ngwae ne'e kira futa olitana sa Jabal ki, kira tua go'o saena babala ki, ma na rao'a kira ne'e ngwae kira sare buluka go'o ma na nanigot ma na sipsip ki. ²¹ Na satana na ngwae futa sa Jabal ne'e sa Jubal, ma na ngwae ne'e kira futa ma'i olitana sa Jubal ki, kira sai le'a liu ana kidili lana na gita ma fa'inia ufi lana 'au ki. ²² Ma 'i Sila ka fa'afuta ta'i ngela ngwane ne'e satana sa Tubalken, ma na ngwae ne'e futa olitana sa Tubalken ki, kira sai le'a liu ana saunga'ilana na ru fuana rao'a ki 'ania na barasi ma na aean. Na ngwaingwaena sa Tubalken ne'e satana 'i Naama.

²³ Sa Lamek nia ngu fuana ro 'afe nia ki ka 'uri, "I Ada ma 'i Sila ro 'afe nau ki, moro sailinga le'a ma'i fuaku. Di'ia ta ngwae nama ta 'alako kwa'i nau, nai ba'a saungia ka mae.‡ ²⁴ Di'ia ta ngwae saungia sa Kein ka mae, God ke ba'a kwatea kwa'ikwa'inga nia ke fiu fau ki ka liufia kwa'ikwa'inga sa Kein. Bore ma, di'ia ta ngwae fa'alia nau'a, kwa'ikwa'inga nia ke fiu akwala ma fiu fau ki ka liufia kwa'ikwa'inga sa Kein."

Sa Set fa'inia ngwa'i ngela nia

²⁵ Sa Adam fa'inia 'afe nia 'i Eve kero'a tua fiku nama 'adaro'o ka leleka 'i Eve ka fa'afuta

‡ **4:23** nama Nau ku saungia ta'i ngwae ka mae, du'ungana nia kwa'i nau. Nau ku saungia ta'i ngwae 'alako ka mae, osi'ana nia fu'ali nau.

la'u ta ta'i ngela ngwane ne'e sa Set. Ma 'i Eve ka fata 'uri, "God nia kwatea la'u ma'i ta ngela ngwane la'u fuaku, 'iri ka didifulia sa Abel ba sa Kein saungia ka mae na'a."§ 26 Sui 'una'eri la'u 'i buri 'ana, sa Set ara'i ma ka alua ta'i ngela ngwane ma ka fa'asata 'ani sa Enos. Ana kaida'i ne'eri mala na ngwae ki ka fi'i tala'ae fuana fo'osia God 'ani satana Iawe.

5

Na 'ato kale'a Sa Adam tala'ae ana sa Set leleka ma'i ka dao ana sa Noa

¹ Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Adam nia 'uri:

Ana kaida'i ne'e God saunga'inia na ngwae ki fasi 'iri kira ka di'ia logo nia'a. ² God nia saunga'inia ngwae ki 'ania ngwangwane ma na kini. Ma nia ka fa'ale'adaro'o, ma nia ka saeda ro'o 'ani na Ngwae.

³ Sa Adam tuatua ka dao ana 130 fa'i ngali ki sui, nia ka alua la'u ta'i ngela ngwane ne'e di'ia logo nia'a talana. Ma nia ka saea na ngela ne'eri 'ania sa Set. ⁴ Sui sa Adam nia ka tua la'u sulia 800 fa'i ngali ki, ma ana kaida'i ne'eri nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini la'u. ⁵ Ma ana kaida'i nia mae nia tua na'a sulia 930 fa'i ngali ki.

⁶ Kaida'i sa Set nia dao ana 105 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Enos. ⁷ Sui sa Set ka tua la'u sulia 807 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini la'u. ⁸ Ma

§ 4:25 Ana ala'anga 'i Hebru 'Set' ne'e rongo lana di'ia fadalana ne'e 'Kwatea'.

ana kaida'i nia mae nia tua na'a sulia 912 fa'i ngali ki.

- ⁹ Kaida'i sa Enos nia dao ana 90 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Kenan. ¹⁰ Sui sa Enos ka tua la'u sulia 815 fa'i ngali ki, ma ana kaida'i ne'eri nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini la'u. ¹¹ Ma ana kaida'i nia mae nia tua na'a sulia 905 fa'i ngali ki.
- ¹² Kaida'i sa Kenan nia dao ana 70 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Mahelalel. ¹³ Sui sa Kenan ka tua la'u sulia 840 fa'i ngali ki, ma ana kaida'i ne'eri nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini. ¹⁴ Ma ana kaida'i nia mae nia tua na'a sulia 910 ngali ki.
- ¹⁵ Sa Mahelalel tua sulia 65 fa'i ngali ki ka sui, nia ka fi'i alua sa Jered. ¹⁶ Sui sa Mahelalel ka tua la'u sulia 830 akwala fa'i ngali ki, nia ka alua la'u ti ngela ngwane fa'inia ti ngela kini la'u. ¹⁷ Ma ana kaida'i nia mae nia tua na'a sulia 895 fa'i ngali ki.
- ¹⁸ Kaida'i sa Jered nia tua ka dao na'a ana 162 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Enok. ¹⁹ Sui sa Jered ka tua la'u sulia 800 fa'i ngali ki, ana kaida'i ne'eri nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini la'u. ²⁰ Ma kaida'i nia mae, nia tua ka dao na'a ana 962 fa'i ngali ki.
- ²¹ Kaida'i sa Enok nia dao ana 65 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Metusala. ²² Sui sa Enok ka tua la'u sulia 300 fa'i ngali ki, ma nia ka donga God ana maurilana ta'ifau. Ma nia ka alua la'u ti ngela ngwane fa'inia ti ngela kini. ²³⁻²⁴ Nia ka donga God ana

manatalana ta'ifau leleka God ka lafua fa'asia na magalia ne'e kaida'i nia mauri go'o 'ana. Ma noa'a ta ngwae kasi lisia na'a. Ana kaida'i ne'eri nia dao na'a ana 365 fa'i ngali ki.

²⁵ Kaida'i sa Metusala nia dao ana 187 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Lamek. ²⁶ Sui sa Metusala ka tua la'u sulia 782 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini. ²⁷ Ma kaida'i nia mae, nia dao na'a ana 969 fa'i ngali ki.

²⁸ Kaida'i sa Lamek nia dao ana 182 fa'i ngali ki, nia alua ta'i ngela ngwane. ²⁹ Nia ka fata 'uri, "Na ngela ne'e nia ke ba'a kwai'afi akulu, fasi 'iri kulu ka ta'i mamalo ti'iti'i basi ana rao'a ngasi kulu ki ana ano ne'e, nini'a Iawe matalanga'inia ka sui na'a." Ma nia ka saea na ngela ne'eri 'ani sa Noa.* ³⁰ Sui sa Lamek tua la'u sulia 595 fa'i ngali ki. Ma ana kaida'i ne'eri nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini la'u go'o. ³¹ Ma kaida'i nia mae nia dao na'a ana 777 fa'i ngali ki.

³² Kaida'i sa Noa nia dao ana 500 fa'i ngali ki, nia alua uulu ngela ngwane ki. Ma nia ka fa'a satada 'ania sa Siem, sa Ham, ma sa Jafet.

6

Na tualana ngwae ki ta'a liu

* **5:29** Ana ala'anga 'i Hebru 'Noa' ne'e rongo lana di'ia fadalana ne'e 'Kwai'afi'.

¹ Ana kaida'i na ngwae ki 'oro na'a saena na magalia ne'e, ma na kini 'oro ki kira futa logo, ² na ngela ngwane God ki kira lisia ngela kini Ngwae ki lisilada le'a liu, ma kira ngali ta kini go'o ada kira oga kike korea, ma kika koreda to'oto'olo na'a.

³ 'Una'eri na Iawe ka fata 'uri, "Noa'a nia 'iri le'a ne'e Mango 'aku ka teo tari ana ngwae ki. Kira'a na ngwae saena magalia ki go'o nini'a ne'e ta asoa kike ba'a mae. 'Ita 'i ta'ena kike ba'a tua go'o sulia 120 fa'i ngali ki."

⁴ Ma ana kaida'i ne'eri ma 'i buri 'ana logo, ngwae doe liu ki* kira tua logo saena magalia. Na ngwae ne'eri ki futa ana kini Ngwae ki ba na ngela ngwane God ki kira ki koreda ma kika tuatua fa'inida 'i na'o ki. Na ngwae doe liu ne'eri ki 'i na'o, kira'a ngwae mala fuana fu'anga ki, ma satada ka talo liu ana fanoa ki.

⁵ Ma kaida'i ne'eri Iawe ka lisia na ngwae ana magalia kira ta'a liu na'a. Kaida'i ki ta'ifau manatalada ngwae ki ta'ifau ka ta'a. ⁶ Ma na manatana Iawe ka kwaimanatai liu na'a. Nia manata sulia ne'e nia saunga'inida ma ka aluda saena magalia ne'e, ma na manatana ka dila liu na'a sulia. ⁷ Sui Iawe ka fata la'u 'uri, "Nau kui ba'a fa'asua na ngwae ba nau ku saunga'inida ki fa'asia na magalia ne'e. Ma na ru 'ae'aela ki, fa'inia ti ru ne'e ango fafona ano, ma na fa'i no'o ki logo, nai ba'a fa'asuida. Nau'a go'o ne'e nau ku saunga'inida. Bore ma 'i ta'ena nau ku manatada liu." ⁸ Bore ma sa Noa go'o ne'e Iawe nia saele'a liu fa'inia.

* **6:4** ngwae doe liu ki Neflim lisia Numbas 13:33.

Sa Noa saunga'inia ta'i faka doe liu

9-10 Na 'a'ema'e sulia sa Noa nia 'uri:

Sa Noa to'lo ana uulu ngela ngwane ki, ma satada ne'e sa Siem, sa Ham, ma sa Jafet. Sa Noa go'lo ne'e ta'i ngwae ne'e tua 'olo'olo, ma noa'a nia 'iri fulia ta ru fuana ngalia kwa'i kwa'inga ana kaida'i nia tua saena magalia, ma nia ka donga God ana manatalana ta'ifau.

¹¹ Bore ma na ngwae ki ta'ifau ana magalia, kira abula rora ka ta'a lilisu na'a 'i na'ona God. Kira tuani fuli bare'a ma kika dau go'lo 'ani sau ngwae'a. ¹² God lisia ma'i na magalia ne'e ki, lisilana ta'a ka lilisu na'a, osi'ana na ngwae ki ta'ifau na falafala kira ki ta'a liu na'a. ¹³ 'Una'eri God ka fata 'uri fuana sa Noa, "Osi'ana na fanoa nini 'i ano nia fungu na'a 'ani ta'anga'a ne'e na ngwae ki fulia, nai ba'a fa'asuia ngwae ki ta'ifau. Mamana liu, na'i ba'a malangisia na magalia ne'e fa'inia na ngwae ki ta'ifau. ¹⁴ Nia ne'e 'oke ngalia na reba 'ai le'a ki na'a, ma 'oko saunga'inia ta'i faka doe liu, 'oke saunga'inia kala ma'e luma ki 'i saena, ma 'oko saia 'i saena ma 'i iila logo 'ania na buli saia ki. ¹⁵ 'Oke saunga'inia ketalana ke ba'a dao ana 135 mita. Ma reba lana ke dao ana 22 mita. Ma fanelana ke dao ana 13 mita.

¹⁶ "Ma kaida'i 'oko saunga'inia na luma ana na faka ne'eri, noa'a 'oe kosi 'odoa 'i ninimana leleka ka dao 'i gwaofana. 'Oke ala'ania ro bali ninimana ki ke 'ifi go'lo 'ani. Gwauni ke ra'e ka bolo fa'inia ta'i 'oi'a†. 'Oke saunga'inia uulu

† 6:16 45 sentamita

tatafe ki‡ 'i saena, ma 'oko saunga'inia ta'i sina maa 'i ninimana.

¹⁷ “Nai ba'a kwatea ma'i ta'i kafo afe doe liu ke fungulia magalia ne'e, ka mumunia ru ne'e mauri ki ta'ifau 'iri kike funu. Na ru saena na magalia ne'e ki ke ba'a mae ta'i ta'ifau. ¹⁸ Bore ma ana kaida'i ne'e nau kui ba'a fata 'ani ta'i fau alanga'i 'anga fa'ini'o, nai ba'a tagi suli'o saena na faka ne'eri ma fa'inia 'afe 'oe ma na uulu ngela 'oe ki fa'inia uulu 'afe kira ki. Kaumulu ta'ifau muke ra'e saena faka ne'eri fasi 'iri muke mauri. ¹⁹⁻²⁰ Ma 'oke ba'a ngalia ro fa'i no'o ki saena na faka ne'eri, ma ro ru 'anga ana ru 'ae'aela, ma na ru ki ta'ifau ne'e mauri fafona ano ne'e. Na ru ne'eri ki 'oke ba'a ngalia ta ta'i ru ngwane fa'inia ta ta'i ru kini saena na faka fa'i kaumulu 'iri kike mauri. ²¹ Ma 'oke ba'a ngalia logo ti fanga 'i saena faka ne'eri ke totoli kaumulu ma na ru ne'e kira mauri ki logo.”

²² Sui sa Noa ka sasi na'a sulia ru ki ta'ifau ne'e God nia fata totonga'i fuana.

7

God kwatea ta'i kafo afe doe liu ka fa'a kwa'ufia ru ki ta'ifau

¹ Aia, God nia ka fata 'uri fuana sa Noa, “Kaida'i ne'e na'a 'ae'o fa'inia na 'afe 'oe ma na ngela koro'o ki, muke leka na'a saena na faka ne'e, osi'ana nau ku lisia ka sui na'a, ta'i 'ae'o go'o ne'e 'oko 'olo'olo liu ka liufia na ngwae ki saena magalia ne'e. ² 'Oke ngali akwala ma fai ru ana ru 'ae'aela sikasika ki, ta fiu ru ana ai ngwane ki, ma ta fiu ru ana ai kini ki. Ma

'oko ngalia logo ro ru 'anga ana ru ne'e noa'a 'iri sikasika ki, ta ta'i ru ngwane fa'inia ta ta'i ru kini. ³ Ma 'oko ngalia akwala ma fai ru ana ta no'o bore 'ana. Ta fiu ru ngwane ma ta fiu ru kini. 'Oke sasi nama 'una'eri fasi 'iri ne'e kaida'i na kafo ke gwa'u na ru ne'eri ki ta'ifau kike kale ma kike alu ngela la'u saena magalia ta'ifau. ⁴ Kaida'i ne'e, fiu asoa ki na'a ne'e teo ma nau kui ba'a kwate na uta doe ke dao ma'i, ma nia ke ba'a to'o sulia fai akwala asoa ma fai akwala rodo, ma nai ba'a malangisia na ngwae ki ta'ifau ma fa'inia ru ki ta'ifau ne'e nau ku saunga'ini'i saena na magalia ne'e."

⁵ Ma sa Noa ka sasi sulia ru ne'e God fata totonga'i fuana.

⁶ Kaida'i na kafo afe doe ne'eri dao ka mumunia ru ki ta'ifau, sa Noa nia tua na'a sulia 600 fa'i ngali ki. ⁷ Ma nia'a fa'inia 'afe nia, ma na uulu ngela nia ki fa'inia uulu 'afe kira ki, kira ka ru'u na'a saena na faka doe ne'eri, kira ka ago na'a fa'asia na kafo afe doe ne'eri. ⁸ Ma ru 'ae'aela ne'e sikasika ki, fa'inia ai noa'a 'iri sikasika ki, ma fa'i no'o ki, ma ru angoango ki, ⁹ kika leka na'a saena faka ne'eri fa'inia sa Noa, ma ru ki ana ro ru'a, kika leka fiku. Ta ta'i ru ngwane fa'inia ta ta'i ru kini kira ka ru'u na'a di'ia nama ne'e God nia fata totonga'i fuana sa Noa. ¹⁰ Ma na fiu asoa ki 'i buri 'ana, na kafo afe doe liu afe ka fungulia na magalia.

¹¹ Ana ruana madamo ana akwala asoa ma fiuna asoa ana fa'i ngali ne'e sa Noa nia dao na'a ana ono talanga'i fa'i ngali ki, na kilu kafo ki saena ano ne'e ni'i ka 'ifi, ma kafo ka luluasa ma'i ka doe, ma ma'e uta doe ki ka to'o ma'i.

¹² Ma na uta ne'eri ka to'o to'o leleka ka dao ana fai akwala asoa ma fai akwala rodo.

¹³ Ma ana asoa ne'eri nama ne'e sa Noa fa'inia 'afe nia ma uulu ngela nia ki, sa Siem, sa Ham ma sa Jafet, fa'inia uulu 'afe kira ki, kira ka ra'e na'a saena na faka ne'eri. ¹⁴ Ma kwalu kaela ru 'ae'aela na'a saena magalia ne'e, kira leka na'a saena na faka fa'inia sa Noa. Nia to'o ana ru 'ae'aela 'i fanoa ki fa'inia ru 'ae'aela ki ta'ifau saena masu'ua, ai doe ki ma na ai ti'iti'i ki, ma fa'i no'o ki ta'ifau, kira leka logo saena na faka ne'eri. ¹⁵⁻¹⁶ Ru ki ta'ifau ne'e kira to'o ana mauri'a kira leka ro ru'a, ai ngwane fa'inia ai kini, kira leka na'a saena faka fa'inia sa Noa di'ia ba God saea. Ma kaida'i kira tua ta'ifau na'a saena faka ne'eri, Iawe ka fono na'a 'usia sina maa ana na faka.

¹⁷ Na kafo ne'e ka afe ka doe liu la'u, ma nia ka fungu na'a fafia magalia ne'e, leleka ka dao ana fai akwala asoa ki. Ma kaida'i kafo ne'eri fungu ma'i ka fungulia kula ne'e faka nia teo ana, ma kafo ka lafuta'inia na'a na faka ne'e, ma ka fa'olanga'inia, ma nia ka fa'ofa'o ka leka leka na'a 'ana. ¹⁸ Na kafo ne'e ka ina'u ana fungu'a fafia magalia ne'e, ma faka ne'e nia fa'ofa'o ka le'a go'o 'ana, ¹⁹ leleka kafo ne'e ka fungu fafia na fa'i ua ki, ma ka ra'e ka leleka 'ana. Gwauna fa'i ua ki bore ka fungu fafi'i ka 'ato liu.

²⁰ Fafona ua ki kafo fungu ka 'ato liu, nia koso ka dao karangia fiu mita ki. ²¹⁻²³ Ru ki ta'ifau ne'e to'o ana mango'i ru ki ne'e kira tua ana magalia nini God saunga'inida, kaida'i ne'e nia kuruda, ma kira ka mae ta'ifau na'a. Ngwae ki ta'ifau fa'inia ru 'ae'aela ki ta'ifau ma na ru angoango ki fafona ano ne'e ma fa'i no'o ki ta'ifau, God nia

malinga'inida ta'ifau na'a. Sa Noa go'o fa'inia lu'ulu'ua nia, ma ru ki ta'ifau ne'e tua fa'inia saena faka doe ne'e go'o ne'e kira mauri. ²⁴ 'Iu na kafo ne'eri fungu nama 'ana 'una'eri ka leka sulia ta'i talanga'i asoa ma lima akwala asoa.

8

¹ Bore ma God nia manata nama to'ona 'ua sa Noa, ma na ru ki ta'ifau ne'e kira tua fa'inia saena na faka ne'eri, sui nia ka kwatea ta'i ma'e iru iru ka iru fafia kafo ne'eri, ma kafo ka tala'ae ka koso la'u. ² Nia ka fono 'usia na kilu kafo ki saena ano, fasi 'iri kafo noa'a kasi busu tafa na'a ma'i, ma nia ka fa'asuia na'a uta doe ne'eri. ³ Ma kafo ne'eri ka etangia na'a gwa'unga leleka ka dao na'a ana talanga'i asoa ma lima akwala asoa. ⁴ Na faka doe ne'eri ka teo na'a 'i gwauna ua doe 'i Ararat ki, ana akwala asoa ma fiuna asoa saena fiuna madamo. ⁵ Na kafo ka 'idu ka koso la'u, ma ana tangafula madamo ana fa'i ngali ne'e ana etana asoa ana madamo, ti gwa'i ua tala'ae ka ra'e na'a ma'i. ⁶ Buri 'ana fai akwala asoa ki la'u, sa Noa ka 'ifingia na maa olofola ana faka ne'eri, ⁷⁻⁸ osi'ana nia oga ke saiana fasi di'ia kafo ne'eri nia gwa'u na'a ana kula ne'eri. Aia, nia ka kwatea kwau na ta'i fa'i no'o doe ne'e satana na refen, ma ka fa'a lofota'inia kwau. Bore ma fa'i no'o ne'eri ka leka ana kula ki ta'ifau, ma nia ka tuani lofo kwailiu go'o 'ana, leleka ka dao ana kaida'i kafo ne'eri gwa'u ka langa langa na'a. Buri 'ana la'u sa Noa ka kwatea la'u kwau na bola, ma ka danga 'ania ka lofo la'u kwau, ⁹ bore ma na bola ne'eri noa'a kasi dao to'ona ta kula fuana tua'a,

osi'ana na kafo fungu go'o 'ana 'ua fafia ano, ma nia ka oli la'u ma'i saena na faka. Kaida'i nia oli ma'i, sa Noa taga kwau limana sulia sinamaa olofola, ma na bola ne'eri ka lofo ma'i, ma ka to'o ana limana. Ma sa Noa ka ngalia ma'i saena na faka. ¹⁰ Nia masia la'u fiu asoa ki ka sui, nia ka fi'i danga la'u kwau 'ania bola ne'eri. ¹¹ Ma ka sa'ulafi na'a bola ne'eri ka oli la'u ma'i, ma nia ka ngalia ma'i ra'i olif faolu 'ani kwakwana 'i ne'eri. Sa Noa ka sai 'uri ana na kafo ne'e gwa'u karangi ka sui na'a. ¹² Nia ka masia la'u ta fiu asoa ka sui, 'i ne'eri nia ka danga 'ania na bola ne'eri ka leka la'u kwau, bore ma kaida'i ne'e, nia noa'a 'iri oli na'a ma'i siana.

¹³ Etana asoa ana madamo etaeta ana fa'i ngali ne'eri, kaida'i ne'eri sa Noa nia dao na'a ana ono talanga'i fa'i ngali ma ta'i fa'i ngali, kafo ne'e ka langa langa ta'ifau na'a fafona magalia ne'e. Sui sa Noa nia 'ifingia sinamaa ana na faka ne'eri, ma na ano 'eke'eke ka tata'e la'u ma'i. ¹⁴ Ma ana ro akwala ma faina asoa ana ruana madamo ana fa'i ngali ne'eri, na ano nia langa langa ta'ifau na'a.

¹⁵ Sui God nia ka fata 'uri fuana sa Noa, ¹⁶ "Kaida'i ne'e na'a, 'afe 'oe fa'ini'o, fa'inia uulu ngela 'oe ki fa'inia uulu 'afe kira ki, kaumulu ta'ifau mulu saiana muke ra'e na'a ma'i fa'asia na faka ne'ana. ¹⁷ Ma muke logea ru ki ta'ifau nena tua fa'ini'o saena na faka, kike ra'e logo ma'i, fasi 'iri kike ba'a alu ngela 'iri kike 'oro saena magalia ne'e."

¹⁸ 'Una'eri sa Noa fa'inia lu'ulu'ua nia, kira ka ra'e na'a ma'i fa'asia faka ne'eri, ¹⁹ ma ru ki ta'ifau ne'e kira tua fa'inia, kira ka leka logo

ma'i 'i maa, ma kira ka ru'lu ma'i 'i maa sulia fuu'i tua'a kira ki sulida talada.

Sa Noa kwatea fo'osi fuana God

²⁰ Aia, sa Noa nia 'uia ta'i sulufaua fuana fo'osilana Iawe, ma nia ka ngalia ti ru 'ae'aela fa'inia ti fa'i no'o ne'e kira sikasika fuana 'au abu'a, ma nia ka saungida kike mae, ma ka do'ofida fafona sulufaua ne'eri. ²¹ Iawe nia saele'a liu ana moko le'anga'a ana fo'osi ne'eri ki, ma nia ka manata 'ana talana 'uri, "Nau ku saiana falafala ngwae ki, 'ita ana kaida'i ne'e kira ti'iti'i nama 'ua, manatada nia teo sui na'a ana ta'anga'a. Ka 'una'eri bore 'ana, noa'a naisi ba'a fa'alia la'u na magalia ne'e du'ungana fuli ru lana ngwae ki. Kaida'i ne'e nau ku fa'afunua na ngwae ki fa'inia ru to'o ana mango'i ru ki, kira ka mae ka sui ta'ifau na'a. Bore ma naisi ba'a sasi na'a 'uri 'i buri, di'ia nini nau ku sasi ana kaida'i ne'e. ²² Kaida'i ne'e ka ra'e 'alala, na magalia nia to'o ana kaida'i fuana fasi lana o'ola, ma nia ka to'o ana kaida'i fuana loi lana fua'i ru ki. Nia to'o ana kaida'i fuana gwari'a, ma nia ka to'o logo ana kaida'i fuana 'ako'ako 'anga. Nia to'o ana kaida'i fuana rauna 'ai ke aragwata, ma nia ka to'o logo ana kaida'i fuana rauna 'ai ke ngosa la'u. Nia to'o ana kaida'i ana dangi, ma ka to'o logo ana ma'erodo. Ma na ru 'una'eri ki noa'a kira kasi sui, leleka ka dao ana 'isilana magalia."

9

God fata alanga'i fa'inia sa Noa

¹ Sui God fa'ale'ia sa Noa, fa'inia uulu ngela nia ki, ma nia ka fata 'uri fuada, “Kaumulu ke to'o ana ngela 'oro, fasi 'iri magalia ne'e ke fungu 'anida. ² Na ru 'ae'aela ki ta'ifau ana magalia ne'e, fa'inia fa'i no'o ki ta'ifau, ma i'a ki ta'ifau, kira ke ma'ungi kamu na'a. Ma na ru 'ae'aela ne'e ki ta'ifau, nau ku aluda 'i saena limamulu. ³ Etaeta nau ku kwatea go'o 'aku ru saena o'ola ki fuamu'a fuana 'anilani'i, bore ma 'ita ana kaida'i ne'e, nau ku kwate na ru 'ae'aela ki ma na fa'i no'o ki, ma na gwa'i i'a ki logo fuamu'a, fasi 'iri kira na'a ne'e di'ia fanga fuamu'a fuana 'anilani. ⁴ Bore ma noa'a kamu kasi 'ania sibolo ne'e na 'abu teo 'ua 'i saena. Nau ku luia ru ne'eri du'ungana na mauri'a nia teo saena 'abu. ⁵ Ma nai ba'a kwatea kwa'ikwa'inga fuana ta ngwae ne'e nia saungia ta ngwae ka mae. Ma si di'ia ta ru 'ae'aela saungia ta ngwae ka mae, kike ba'a saungia ka mae logo. ⁶ Na ngwae ne'e saungia ta ngwae ka mae, kike ba'a saungia nia ke mae logo, du'ungana nau ku saunga'inia ngwae ka di'ia nau'a talaku. ⁷ Kamu ke to'o nama ana ngela 'oro, ma ngela kaumulu ki kike to'o nama ana ngela 'oro kira ki, fasi 'iri kike fa'afungua magalia ne'e.”

⁸ Sui God ka fata 'uri fuana sa Noa fa'inia ngwa'i ngela ngwane nia, ⁹ “Kaida'i ne'e nau ku saea ta'i fau alanga'i 'anga fuaumulu fa'inia ngela ne'e kike ba'a futa olitamulu ki, ¹⁰ ma fa'i no'o ki, ma ru 'ae'aela ki, ma ti ru la'u ne'e to'o ana mango'i ru ki, ne'e kira tua fa'i kaumulu saena faka ne'ana. ¹¹ Nau kui saea na fau ala'anga'i 'anga ne'e fuaumulu, noa'a naisi ba'a kwatea la'u ta kafo afe doe 'uri ke

oli la'u ma'i fuana fa'a funua ru ki ta'ifau ne'e mauri, noa'a ta kafo doe 'uri la'u fuana fa'ali lana magalia ne'e."

¹² Ma God ka fata la'u 'uri, "Na fau alanga'i 'anga nau nini'a nau ku fata 'ani fa'i kaumulu ma na ru ki ta'ifau ne'e kira mauri, noa'a nia kasi ba'a sui, ma ma'etoto nia ne'e ka 'uri:

¹³ Nai ba'a alua tafisi'oro nau ke teo saena gwa'i salo, ma tafisi'oro ne'e na ma'etoto ana fau alanga'inga nau ne'e nau ku alangani fa'i kaumulu. ¹⁴ Kaida'i nau ku kwatea ma'i gwa'i salo ki saena mamanga, na tafisi'oro ke saka na'a ma'i ana gwa'i salo, ¹⁵ ma nai ba'a manata to'o ana na fau alanga'inga nau ne'e nau ku alanga'i fa'i kaumulu ma ru ki ta'ifau ne'e mauri. Noa'a niasi ba'a fa'alia na'a mangomu'a 'ania ta fa'i kafo doe la'u 'uri. ¹⁶ Kaida'i na tafisi'oro ke saka ma'i ana gwa'i salo, nai ba'a lisia, ma nau kui ba'a manata to'ona na fau alanga'i 'anga ne'e nau ku alangani fa'i kaumulu ma ru ki ta'ifau ne'e mauri. Na fau alanga'i 'anga ne'e nau tutua kasi ba'a sui."

¹⁷ Ma nia ka fata la'u 'uri fuana sa Noa, "Na tafisi'oro ne'e na'a ne'e na ma'etoto ana fau alanga'inga nau ne'e nau ku alangani fa'ini'o ma ru ki ta'ifau ne'e mauri saena magalia."

Sa Noa fa'inia uulu ngela nia ki

¹⁸ Na uulu ngela sa Noa ki ne'e kira leka ma'i fa'inia ana faka doe ne'eri ne'e sa Siem, ma sa Ham, ma sa Jafet. (Sa Ham ka alua sa Kenan.)

¹⁹ Ma ngwae ana magalia ta'ifau, kira futa ma'i ana kwalafa uulu ngwae ne'e ki.

²⁰ Sa Noa ngwae na'a fuana o'longa'a, ma nia'a na ngwae etaeta fuana o'oli lana o'ola 'ani grep. Nia saunga'inia 'ani waen ana fua'i grep ki.

²¹ Ta'i kaida'i nia kwa'ufia waen ne'eri, ma nia ka burasia liu na'a, ma nia ka kanusua toro nia ki, ma nia ka maliu dadara 'ana 'i saena na babala nia. ²² 'Iu ana kaida'i sa Ham nia lisia ne'e ma'a nia maliu dadara 'una'eri, nia leka kwau ma ka fa'arongoa ro ngwae futa nia ki.

²³ 'Iu sa Siem ma sa Jafet kera ka ngalia ta'i toro keta 'i gwauna 'aba'abada ro'o, ma kera ka leka fa'iburi 'uana babala ma'a kera, ma kera ka suu fafia la'u. Kera ka fa'ita'i matamata ana maadar'o, fasi 'iri kera kasi lisia la'u ne'e ma'a kera maliu dadara.

²⁴ Aia kaida'i sa Noa nia ada la'u nia ka rongoa ru ne'e susu buri nia sa Ham sasi ana, ²⁵ sui nia ka fata 'uri fuana olitana sa Ham ki,

“Nia ke ta'a ka lilisu fuamu'a sa Kenan fa'inia kwalafa'a nia. Kira ke ba'a rao laga ulafu fuana kwalafa'a ro ngwae futa nia ki.

²⁶ Ba'atafea na Iawe nia'a na God ana sa Siem. Na kwalafa'a sa Kenan ki ke ba'a rao laga ulafu fuana kwalafa'a sa Siem.

²⁷ Nau ku fo'o 'iri ne'e God ke ba'a fa'a 'oroa 'ato kale'a sa Jafet, ma kira ke ba'a tua 'ania le'anga'a fa'inia kwalafa'a sa Siem, ma na kwalafa'a sa Kenan ke ba'a rao laga ulafu logo fuada.”

²⁸ Aia, buri 'ana kafo afe doe ne'eri, sa Noa ka tua la'u sulia 350 fa'i ngali la'u. ²⁹ Ma kaida'i nia mae, nia dao na'a ana 950 fa'i ngali ki ana maurilana.

10

Kwalafa kira uulu ngela sa Noa ki

¹ Na 'a'lemae sulia kwalafa uula ngela sa Noa ki, sa Siem, sa Ham, ma sa Jafet, nia 'uri: 'I buri 'ana kafo afe doe baera kira to'o la'u ana ngela 'oro kira ki.

Kwalafa sa Jafet

² Na ngela ngwane sa Jafet ki, satada ne'e sa Goma, ma sa Megog, sa Madae, ma sa Javan, ma sa Tubal, sa Mesek ma sa Tiras. Ma kwalafa kira ki ne'e kira to'o ana sata'i ru ne'e ki, kira futa ma'i ana kwalafa kira ki.

³ Na ngela ngwane sa Goma ki, satada ne'e sa Askenas, sa Rifat, sa Togama. Ma na fuu'i ngwae ngwa'i to'a ne'e, kira futa ma'i ana kwalafa kira ki.

⁴ Na ngela ngwane sa Javan ki, satada ne'e sa Elisa, sa Spen, sa Saepras, ma sa Rojas. ⁵ Nia ne'e na kwalafa leka ma'i buri 'ana sa Javan kira tua kwailiu ana bubunga kira ki, ma ninimana na asi.

Nia ne'e na kwalafa leka ma'i buri 'ana sa Jafet ngwae 'ua baera. Kira ka leka sulia kwalafa to'oto'o kira ki, ma kira ka to'o ana ala'anga to'oto'o kira ki logo.

Kwalafa sa Ham

⁶ Na ngela ngwane sa Ham ki, na satada ne'e sa Kus, sa Ijip, sa Libia, ma sa Kenan. Ma na ngwae ana fanoa ne'e ki, ne'e kira to'o ana sata'i ru ne'e ki, kira futa ma'i ana kwalafa kira ki.

⁷ Na ngela ngwane sa Kus ki, na satada ne'e sa Seba, sa Havila, sa Sakta, sa Raama, ma sa Sabteka. Ma ngela ngwane sa Raama ki, ne'e sa Seba ma sa Dedan. Ma ngwae nini ana fanoa ne'e ki nini satada kira futa ana kwalafa kira ki.

⁸ Ma sa Kus nia to'o ana ta'i ngela ngwane ne'e satana sa Nimrod, nia ne'e ngwae etaeta saena magalia ne'e nia ka 'inotoa fafia kula 'oro. ⁹ Kaida'i 'oro na Iawe nia kwai'afi ana, ma nia ta ngwae talinga'i logo fuana lululana ru 'ae'aela ki fuana 'anilana, nia ne'e leleka ka dao 'i ta'ena, ngwae ki kira ka fata 'uri, "Nau ku fo'o 'iri na Iawe ke ba'a kwate'o ta ngwae talinga'i fuana lululana ru 'ae'aela kwasi ki, di'ia sa Nimrod ba 'i na'o." ¹⁰ Etaeta nia gwaunga'i fafia fai fanoa doe ki ne'e kira saeda 'ania 'i Babilon, 'i Erek, 'i Akad ma 'i Kadne. Kira tua ana kula kira saea 'ani 'i Babilon. ¹¹ Ma 'i buri 'ana nia ka leka 'uana fanoa 'a'ana kira saea 'ania 'i Asiria, ma nia ka saunga'inia fanoa doe ki ne'e kira saea 'ania 'i Ninifa, ma 'i Rehobotir, ma 'i Kala, ¹² ma 'i Resen. Fanoa doe ne'e kira saea 'ania 'i Resen, nia tua 'i tofongana 'i Kala ma 'i Ninifa.

¹³ Ma ngwa'i to'a ne'e kira futa ma'i ana kwalafa sa Ijip, kira ana kwalafa sa Lud, ma kwalafa sa Anam, ma kwalafa sa Lehab, ma kwalafa sa Naftu, ¹⁴ ma kwalafa sa Patrus ki, ma kwalafa sa Kasluliu ki, ma kwalafa sa Krit. Ma Krit ne'e, na ngwa'i to'a 'i Filistia na'a ne'e, kira futa ma'i ana kwalafa nia. Ma ngwae ana kula ki ne'e kira to'o ana sata'i ru ki, kira kwalafa kira na'a.

15 Ma na ro ngela ngwane sa Kenan ki, satadaro'o ne'e sa Saedon na fa'ina'ona'o nia, ma sa Het. Ma to'a ne'e kira saka ma'i ana kwalafa 'i buri ana ro ngwae ne'eri ki, kira to'o ana satadaro'o. 16 Ma ti kwalafa ne'e sa Kenan nia ko'o na'a ada ki, ne'e kwalafa sa Jebus, ma kwalafa sa Amoro ki, ma kwalafa sa Gigas ki. 17 Ma olitana Hivi ki, ma olitana Aki ki, ma olitana Sini ki, 18 ma olitana Awad ki, ma olitana Semar ki, ma olitana Hamat ki.

'I buri kwalafa sa Kenan ki, kira 'oro liu ma kira ka tuafia kula 'oro ki la'u. 19 Ma ano kira ki ka doe liu na'a nia ka leka ka dao ana fanoa doe kira saea 'ania 'i Saedon ana 'aena fanoa, ma ka leka ka dao ana fanoa doe kira saea 'ania 'i Gerara, karangia fanoa doe ne'e kira saea ana 'i Gasana ana 'aena fanoa, ma ka leka ka dao ana fanoa doe ki ne'e kira saea 'ania 'i Sodom ma 'i Gomora, ma 'i Adma, 'i Seboeim karangi ana 'i Lasa, ne'e kira tua 'i bali ana fanelana sina.

20 Nia ne'e fufu'i ngwae kira futa ma'i ana kwalafa sa Ham. Ngwa'i to'a ne'eri kira tua kwailiu ana kula to'oto'o kira ki, leka nama sulia kwalafa kira ki talada, ma kira ka to'o ana ala'anga to'oto'o kira ki talada logo.

Kwalafa sa Siem

21 Ma sa Siem nia etaeta ngwaefuta nia sa Jafet. Sa Siem nia to'o ana ngela ki. Ma na fuu'i ngwae sa Eba futa ma'i ana. 22 Na ngela ngwane sa Siem ki na satada ne'e sa Elam, sa Asuru, sa Afaksad, sa Lud, ma sa Aram. Ma fuu'i ngwae ne'e saka ma'i burida ki, na satada ne'eri'a.

- ²³ Ma na ngela ngwane sa Aram ki satada ne'e sa Us, sa Hul, sa Geta, sa Mesek.
- ²⁴ Sa Afaksad nia alua sa Sela, ma sa Sela ka alua sa Eba. ²⁵ Sa Eba ka alua ro ngela ngwane ki, ma nia ka saea fa'ina'ona'o nia 'ania sa Pileg, osi'ana nia futa ana kaida'i ngwae ana magalia kira ka daro ma ka talo. Ma nia ka saea ruana ngela nia 'ania sa Joktan.
- ²⁶ Ma ngela ngwane sa Joktan ki, satada ne'e sa Almodad, sa Selef, sa Hasamaret, sa Jera, ²⁷ sa Hadoram, sa Usal, sa Dikla, ²⁸ sa Obal, sa Abimael, sa Seba, ²⁹ sa Ofir, sa Havila, ma sa Jobab. Na ngwa'i to'a ne'eri kira ko'o bora ana fuu'i ngwae kira futa ma'i ana sa Joktan. ³⁰ Ma kula kira nia tua ana bali ana fanelana sina, 'i safitana fa'i ua ki, nia eta 'i Mesa leleka ka dao 'i Sefa.
- ³¹ Nia na'a na fuu'i ngwae sa Siem. Ngwa'i to'a ne'eri ki kira tua ana kula ki ta'ifau ana kula kira ki, leka sulia kwalafa kira ki, ma kira ka ala'a 'ania ala'anga to'oto'o kira ki.
- ³² Nia na'a ne'e na kwalafa sa Noa ne'e futa ma'i ana, fa'inia tua'a kira ki ne'e kira tua 'ani. Buri 'ana kafo afe doe baera, ngwae ki ta'ifau ana magalia, kira futa ma'i ana uulu ngela nini'a sa Noa ki, ma kira ka talo saena magalia.

11

'I Babilon, ngwae ki kira saunga'inia ta'i luma ne'e ra'e ka leka 'ana 'i lifua

¹ 'I na'o ma'i, ngwae ana fanoa ki ana magalia kira to'o go'o ana ta'i ala'anga go'o, ma kira ka

ala'a go'o 'ani ala'anga ne'eri go'o. ² Ma kaida'i kira 'idu 'uana bali ana fanelana sina, kira ka dao to'ona ta'i oleolea ne'e kira saea 'ania 'i Babilon. Ma kira ka saunga'inia fanoa doe kira 'i ne'eri. ³ Ma kira ka fata 'uri, "Reala kwa! Kulu ngalia ta afu ano, ma kulu ka saunga'inia 'ania ti afu brik, ma kulu ka do'ofi'i ana mafula fasi 'iri ke ngasi." Kaida'i kira sasi 'una'eri kira to'o ana brik 'oro fuana saunga'i luma'anga, ma kira ka to'o ana saia fuana 'adolani. Kira kasi rao 'ani fau ki ma sement. ⁴ Sui kira ka fata 'uri, "Nia le'a fuakulu kuke saunga'inia ta fanoa doe fuakulu ne'e nia ke ba'a to'o ana ta luma ana ne'e ra'e ka leka leka 'ana ka dao ma'i ana mamanga. 'I ne'eri kuke ba'a to'o ana sata'i ngwae doe, ma noa'a kulu kasi tua taka fili kulu saena magalia ne'e ta'ifau, bore ma kulu ke tua fiku go'o."

⁵ Ma kaida'i kira saunga'i fanoa doe fa'inia luma ne'eri, Iawe ka koso ma'i ka lisia rao'a kira, ⁶ ma nia ka fata 'uri, "Lia basi, kira tua fiku go'o di'ia ta'i ngwae, ma kira ka ala'a go'o 'ania ta'i ala'anga. Na luma nini kira fi'i saunga'inia go'o na ru etaeta kira ke sasi. 'I buri, kira ke ba'a sasia ta ru bore 'ana ne'e kira naia. ⁷ Ru le'a fuana kuke koso toli ma kuka kwatea ala'alada ke kwaidolanga'i, fasi 'iri kira kasi rongo saiana ala'alana ti ai."

⁸ 'Iu Iawe ka kwate kira ka tua kwailiu ana kula ki ta'ifau ana magalia, ma kira noa'a kasi saunga'inia na'a fanoa doe ne'eri. ⁹ Na satana fanoa ne'eri ne'e 'i Babilon,* osi'ana kula

* **11:9** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Babilon' fadalana ne'e 'Confused-kaubare'. Ma 'i Babilon nia ta mae toto ana ngwae aburongo ana God.

ne'eri na Iawe nia kwatea ala'anga ngwae ki ka kwaidolanga'i saena magalia, ma ana kula ne'eri, ma nia ka lalia ngwae ki fasi 'iri kike leka tua kwailiu ana kula ki ta'ifau saena magalia.

Kwalafa sa Siem leleka ka dao ana sa Abram

- ¹⁰ Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Siem nia 'uri: Ana kaida'i kafo afe doe baera nia sui na'a, sa Siem nia dao na'a ana 98 fai ngali ki, ma ta ro fai ngali la'u 'i buri, nia ka alua sa Afaksad. ¹¹ Sui sa Siem ka tua la'u sulia ta 500 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini logo.
- ¹² Kaida'i sa Afaksad nia dao ana 35 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Sela. ¹³ Sui sa Afaksad nia tua la'u sulia 403 fa'i ngali ki, nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini logo.
- ¹⁴ Kaida'i sa Sela nia dao ana 30 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Eba. ¹⁵ Sui sa Sela tua la'u sulia 403 fa'i ngali ki, ma nia ka alu la'u ngela ngwane ki ma ai kini ki logo.
- ¹⁶ Kaida'i sa Eba nia dao ana 34 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Pileg. ¹⁷ Sui sa Eba ka tua la'u sulia 430 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u ngela ngwane ki ma ngela kini ki logo.
- ¹⁸ Kaida'i sa Pileg nia dao ana 30 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Riu. ¹⁹ Sui sa Pileg nia tua la'u sulia 209 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini logo.
- ²⁰ Kaida'i sa Riu nia dao ana 32 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Sirag. ²¹ Sui sa Riu nia tua la'u sulia 207 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u ti ngela ngwane fa'inia ti ngela kini logo.

²² Kaida'i sa Sirag nia dao ana 30 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Neho. ²³ Sui sa Sirag nia tua la'u sulia 200 fa'i ngali ki, ma nia ka alua la'u na ngela ngwane ki ma ngela kini ki logo.

²⁴ Kaida'i sa Neho nia dao ana 29 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Tera. ²⁵ Sui sa Neho ka tua la'u sulia 119 fa'i ngali ki, nia ka alua la'u ti ngela ngwane ma ti ngela kini logo.

²⁶ Ma sa Tera ka dao na'a ana 70 fa'i ngali ki, nia ka alua sa Abram, sa Neho, ma sa Haran.

²⁷⁻²⁹ Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Tera nia 'uri: Na ngela ngwane nia ki ne'e sa Abram, sa Neho, sa Haran. Ma ngela sa Haran ki ne'e sa Lot, 'i Milka, 'i Iska. Sa Haran ni ka mae na'a ana fanoa doe nia 'i Ur ana 'i Kaldia, bore ma ma'a nia sa Tera mauria 'ua. Aia, sa Abram nia korea ta'i ngela kini sari'i ne'e satana 'i Serae. Ma sa Neho ka korea 'i Milka kini ngwaefuta nia. ³⁰ 'I Serae nia noa'a kasi alua ta ngela, osi'ana nia 'abara'a.

³¹ Aia, sa Tera ka ngalia ngela nia sa Abram fa'inia 'i Serae 'afe sa Abram, ma nia ka ngalia ko'o ti'iti'i nia sa Lot ne'e ma'a nia sa Haran, ma kira ka leka fa'asia fanoa doe 'i Ur ne'e tua 'i Kaldia, ma kira ka leka 'uana aba'i kula 'i Kenan. Bore ma kaida'i kira dao ana fanoa 'i Haran, kira ka sasia na'a fanoa kira 'i ne'eri.

³² Sa Tera nia ka mae na'a ana fanoa ne'eri kaida'i nia dao na'a ana 205 fa'i ngali ki.

12

God ri 'uana sa Abram

¹ Iawe nia fata 'uri ana sa Abram, “!Ae'o, 'oke leka na'a fa'asia fanoa nini 'oe, ma fa'asia kwalafa 'oe, ma fa'asia lu'ulu'ua ma'a 'oe, ma 'oke leka na'a 'uana na ano ne'e nai ba'a fa'ata'inia amu.

² “Nai ba'a kwatea 'oke to'o ana kwalafa 'oro, ma kira ke ba'a tatakola'a ka alu ta'i fuu'i ngwae doe liu.

Nai ba'a fa'ale'a 'oe.

Nai ba'a lafuta'inia satamu ke talo.

Ma 'oke ba'a fa'ale'a ngwae ki la'u.

³ Na ngwae ne'e kira sasia ru le'a ki fuamu, nai ba'a sasia logo ru le'a ki fuada.

Bore ma ngwae ki ne'e kira fa'ali 'oe, nai ba'a kwa'ikwa'i kira.

Nai ba'a fa'ale'a kwalafa ki ta'ifau ana magalia suli'o.”

⁴⁻⁵ Ana kaida'i ne'e sa Abram nia dao na'a ana fai akwala ma lima fa'i ngali, Iawe ka saea fuana nia ke fa'asia na'a fanoa 'ania 'i Haran. Ma sa Abram nia ro'o sulia, ma nia ka ngalia 'afe nia 'i Serae, ma sa Lot na ngela ngwaefuta sa Abram, fa'inia ngwae rao 'o'o kira ki, ma ru ki ta'ifau ne'e kira to'o ani, kaida'i kira tua 'i Haran. Ma kira ta'ifau, kika fa'asia na'a 'i Haran, ma kira ka leka na'a 'uana aba'i kula 'i Kenan.

Ma kaida'i kira dao na'a 'i Kenan, ⁶ kira ka leka liliu na'a 'i Sekem. Sui kira ka leka dao ana ta'i 'ai doe 'ua ne'e nia tua 'i More karangi Sekem. Ana kaida'i ne'eri na fuu'i ngwae 'i Kenan ki, kira tua 'ua go'o 'ada ana kula ne'eri.

⁷ Sui Iawe ka fa'ata'inia talana fuana sa Abram, ma nia ka fata 'uri fuana, “Nai ba'a kwatea ano ne'e fuana kwalafa 'oe.” Sui sa Abram ka 'uia

ta'i sulufaua ana kula ne'eri fuana fo'osilana Iawe ne'e fa'ata'inia talana fuana.

⁸ 'I buri 'ana nia ka 'idu 'uana gwauna ua ki ana bali ana fanelana sina ana fanoa doe kira saea 'ani 'i Betel. 'Iu sa Abram ka saunga'inia fanoa nia 'i safitana ro fanoa doe ki ne'e kira saea 'anida 'i Betel ma 'i Aiae. 'I Betel nia tua ana bali 'i sulana sina. Ma 'i Aiae ka tua ana bali 'i fanelana sina. Ma ana kula ne'eri logo nia 'uia ta'i sulufaua fuana Iawe ma nia fo'osia 'ani satana Iawe. ⁹ Ma 'i buri 'ana, nia ka fa'asia kula ne'eri, ma nia ka 'idu la'u 'uana aba'i kula 'i gwauna fanoa Kenan ne'e kira saea 'ani Negev.

Sa Abram leka 'uana 'i Ejipt

¹⁰ Aia kaida'i sa Abram nia tua 'i Negev, ta'i fiolo'a doe liu ka dao fafia kula ki ta'ifau 'i Kenan. Go'o sa Abram nia ka leka la'u nama 'ana 'uana gwauna fanoa leleka ka dao ana 'i Ejipt fasi 'iri kira ta'i tua ti'iti'i 'i ne'eri. ¹¹ Ana kaida'i kira karangi dao ana 'i Ejipt, sa Abram ka fata 'uri fuana 'afe nia 'i Serae, "Ae'o nini'a, 'ae'o ta'i 'afe 'olo'olo lisilana le'a liu. ¹² Kaida'i ngwae ana 'i Ejipt kira ke lisi'o, kike ba'a fata 'uri, 'Na 'afe ne'e, 'afe ngwae lo'oko.' 'Una'eri kira ka saungi nau nau ku mae, ma kira ka kwate 'oko mauri. ¹³ Nia le'a fuana 'oke saea fuada ne'e 'ae'o na ngwaingwaena nau go'o nini'a. 'Una'eri noa'a kira kasi saungi nau. Ma ru ki ta'ifau ke ba'a le'a fuaka, osi'ana fatalamu."

¹⁴ 'Iu kaida'i kira dao 'i Ejipt, ngwae 'i Ejipt ki kira ka lisia ne'e 'afe ne'e lisilana le'a liu. ¹⁵ Ma kaida'i ngwae 'a'ana tatalafa'a ki kira lisia, kira ka fa'arongoa na tatalafa'a ne'e 'i Serae ta'i kini lisilana le'a ma ka le'a liu. 'Una'eri na tatalafa'a

ka ba'ea nia ka tua 'i luma nia. ¹⁶ Sui, tatalafa'a ka kwatea na'a daura'ia ka folia na'a 'ania kini ne'eri fuana sa Abram sulia nia fia fasi na ngwaingwaena nia ne'e 'i Serae. Na tatalafa'a ne'eri ka kwatea na sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka ki, ma dongki ki, ma kamel ki, fa'inia na ngwae rao 'o'o ki, ma kini rao 'o'o ki fuana sa Abram.

¹⁷ Bore ma du'ungana na tatalafa'a ngalia 'i Serae 'afe sa Abram ka tua fa'inia, Iawe ka kwatea ma'i mata'inga ta'a ki fuana fa'alilana tatalafa'a ne'eri fa'inia na ngwae nia ki. ¹⁸ 'Una'eri nia ka saea sa Abram ka leka ma'i siana, ma ka fata 'uri ana, "Fa'uta ne'e 'oko sasi 'uri aku kwa? Fa'uta ne'e noa'a 'oe kosi saea fuaku ne'e na kini ne'e 'afe 'oe? ¹⁹ 'Oko saea lala 'ania na ngwaingwaena 'oe go'o, nia ne nau fasi kui ngalia fuana 'afe nau. Aia, ngalia na'a kwau na 'afe 'oe, moro ka leka na'a kwau." ²⁰ Sui na tatalafa'a ka fata silolo fuana ngwae nia ki, kira ka leka ba'ea sa Abram fa'inia 'afe nia, kera ka ngalia ru kera'a ki ta'ifau ne'e kera to'o ani, ma kera ka leka na'a fa'asia kula ne'eri.

13

Sa Abram ma sa Lot kera daro

¹ Go'o sa Abram fa'inia 'afe nia ma sa Lot na ngela ngwaefuta nia, kira uulu ngwae ki, kira ka ngalia ru kira ki ta'ifau ne'e kira to'o ani, ma kira ka fa'asia na'a 'i Ejipt. Ma kira ka leka liu na'a 'uana 'i 'aena fanoa, leleka kira ka dao 'i Negev ana gwauna fanoa 'i Kenan. ² Sa Abram nia ta'i ngwae to'oru, ne'e nia to'o ana sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka nia ki, fa'inia silva ki,

ma gol ki logo. ³ Noa'a kasi tau 'i buri 'ana, nia ka fa'asia kula ne'e, ma nia ka 'idu la'u 'uana ta kula la'u, leleka nia ka oli ka dao ana na fanoa 'ua ba nia safitana fanoa doe 'i Betel ma 'i Aiae. ⁴ 'I ne'eri na'a ne'e nia ka fi'i 'uia na sulufaua ma 'i ne'eri nia ka fi'i fo'osia la'u Iawe.

⁵ Ma kaida'i sa Lot nia leka leka fa'inia sa Abram, nia to'o logo ana sipsip 'oro ma nanigot ki, ma buluka ki, fa'inia na lu'lulu'ua nia, ma ngwae 'oro rao nia ki. ⁶ Sa Abram ma sa Lot kera to'o ana ru 'oro liu ki ne'e kera noa'a kasi bolo na'a fa'inia ne'e kera'a ke tua ana ta'i kula, osi'ana na ano nia noa'a kasi bolo na'a fa'inia ru 'ae'aela kera ki. ⁷ 'Una'eri na ngwae ni rao ne'e lia sulia na ru 'ae'aela kera'a ki, kira ka kwaifatai. Ma kaida'i ne'eri la'u go'o, na fufu'i ngwae sa Kenan fa'inia fufu'i ngwae sa Peris, kira tua go'o 'ada ana aba'i kula ne'eri.

⁸ Sui sa Abram ka fata 'uri fuana sa Lot, "Koro'a ta'i lu'lulu'ua go'o, bore ma ngwae ni rao nau ki ma ngwae ni rao 'oe ki, kira ina'u go'o ada ana kwaifatai'anga. Ru ne'eri nia noa'a kasi saga nai. ⁹ Nia le'a fuakoro, koro ke daro'i koro. Ano ne'e ki ne teo go'o 'ana, nia le'a fuana 'oke filia ta ta'i bali ne'e 'oko oga, sui nau ku ngali ta bali."

¹⁰ 'Iu sa Lot ka lia kalia, ma ka lisia na oteotea doe fafona kafo 'i Jodan leleka ka dao fanoa 'i Soa ana gwauna fanoa. Ano ne'e, ano le'a liu mala. Nia lisia ne'e ano ne'e nia to'o ana kafo le'a ka di'ia na kula le'a ne'e Iawe nia saunga'inia etaeta ana 'i Iden, ma nia ka di'ia na ano 'i Ejipt logo. (Ma ana kaida'i ne'eri, Iawe noa'a kasi fa'alia 'ua ro fanoa doe 'i Sodom ma 'i Gomora ki.) ¹¹⁻¹² Aia sa Lot nia filia fuana 'idua

'uana bali ana fanelana sina ana oteotea fafona kafo 'i Jodan, ma nia ka tua ana, ma nia ka leka na'a 'uana kula ne'eri. Sa Abram go'lo ne'e tua buri 'i Kenan, bore ma sa Lot nia leka ka tua 'i safitana fanoa doe ki ne'e kira tua kalikalia kafo 'i Jodan, karangia fanoa doe 'i Sodom. Kera ne'e kera daro'idaro'lo go'lo 'una'eri. ¹³ Na ngwa'i to'a 'i Sodom ki, kira ta'a liu na'a, sulia kira ina'u ana na sasilana abula ta'anga'a 'i maana Iawe.

Sa Abram leka ka tua 'i Hebron

¹⁴ Buri 'ana ne'e sa Lot fa'asia ka sui na'a, Iawe ka fata 'uri fuana sa Abram, "Oke lia ana kula ki ta'ifau kalikali'o. ¹⁵ Na ano ki ta'ifau nini 'oko lisi'i, nai ba'a kwate'e fuamu fa'inia kwalafa 'oe, na ano ne'e ru kamu na'a sulia kaida'i firi. ¹⁶ Nai ba'a kwatea kwalafa 'oe, kira ke ba'a 'oro liu, ma noa'a ta ngwae kasi saiana to'olada. Nia ke ba'a 'ato liu fuana to'olada, ka di'ia logo ne'e nia 'ato liu fuana to'olana gegeona ano. ¹⁷ Oke tata'e, ma ko leka liu na'a ana kula ki ta'ifau fafona ano ne'e, osi'ana nau ku kwatea na'a ano ne'e ki ta'ifau fuamu."

¹⁸ Sui sa Abram ka fa'asia kula ne'eri, ma nia ka leka ma ka sasia na fanoa nia la'u 'i Hebron ana ano ba karangi ana ai doe ki 'i Mamre. 'Iu, ana kula ne'eri, sa Abram ka 'uia ta'i sulufaua fuana fo'osilana Iawe.

14

Sa Abram fa'amauria sa Lot

¹ Aia, ana kaida'i ne'eri, na fai tatalafa'a ana fai fanoa doe ki, kira fiku kwailiu fuana fu'anga. Na satada ne'e sa Amrafel na tatalafa'a

li Babilon, sa Ariok na tatalafa'a li Elasara, sa Kedolama na tatalafa'a li Elam, ma sa Tidal na tatalafa'a li Goem. ² Na fai tatalafa'a ne'e ki, kira leka ma'li fuana fu'alilana lima tatalafa'a ki ana lima fanoa doe ki, ne'e satada sa Bera na tatalafa'a li Sodom, sa Birsa na tatalafa'a li Gomora, sa Sinab na tatalafa'a li Adma, sa Semeba na tatalafa'a li Seboeim, ma tatalafa'a li Bela ne'e ta sata ana fanoa doe ne'eri ne'e li Soa. ³ Na lima tatalafa'a ne'eri ki, kira ngalia ngwae ni ofo'a kira ki, kira ka fiku ma'li ana oteote li Sidim. Kaida'li ne'e na Asi Mae na'a ne'e kurua kula ne'e.

⁴ Na lima tatalafa'a ne'e ki, kira tua na'a sulia akwala ma ro fa'li ngali li olofana limana sa Kedolama na tatalafa'a. Ta'li fa'li ngali li buri ana, na lima tatalafa'a ki kira ta'e ma'li ma kira ka fu'alia la'u na tatalafa'a ne'e. ⁵ Ma ta'li fa'li ngali li buri ru ne'eri, na tatalafa'a sa Kedolama fa'inia ta uulu tatalafa'a ne'e, kira kwaima, ma na ngwae ni ofo'a kira ki, kira leka ma'li fuana fu'anga ana kula ne'eri. Etaeta, na fai tatalafa'a kira leka ma'li ana fanoa li Astarot Kenaem, ma kika fu'a fa'inia na ramo ki ana fuu'li ngwae sa Refaem, ma kira ka liufida. Ma li buri, kira ka leka ma'li ana fanoa li Ham, ma kika fu'a fa'inia fuu'li ngwae sa Susim, ma kira ka liufida logo. Kaida'li kira dao ma'li saena oteotea li Sabe Kiriataem, kira ka fu'a fa'inia fuu'li ngwae sa Emin, ma kira ka liufida la'u. ⁶ Kaida'li kira leka ma'li ana gwauna ua ki li Idom, kira ka fu'a fa'inia fuu'li ngwae sa Hori, ma kira ka liufida, ma kika lalida leleka ka dao ana fanoa li Elparan karangia ta'li kula le'erede'a doe. ⁷ Sui fai tatalafa'a ne'eri ki kira ka oli 'uana fanoa

'i Kades ne'e 'i na'o ma'i kira saea 'ania 'i Enmispat. Ma kira ka dau fafia na ano ne'e fuu'i ngwae 'i Amalek. 'I buri 'ana kira ka leka la'u 'uana fanoa 'i Hasasontama, ma kira ka fu'a fa'inia fuu'i ngwae sa Amoro ne'e kira tua 'i ne'eri, ma kira ka liufida logo. Sui kira ka leka ma'i ma kika fu'a fa'inia na lima tatalafa'a ne'eri ki.

8 Sui na lima tatalafa'a ne'eri ki, kira ka ngalia ngwae ni fu'anga kira ki, kika leka ma'i ana ote 'i Sidim, kira ka salisali masia fu'anga. Ma kira ka fu'a na'a 9 fa'inia fai tatalafa'a ne'eri ki. 10 Na ano ana oteotea ne'eri nia ka matamata la'u ana sulia na kilu 'oro ki ne'e teo kwailiu ana ne'e kira fungu 'ania mo'a ta'a. Kaida'i lima tatalafa'a ne'eri ki kira tala'ae fuana afirongwa'anga, kira ka tafi na'a fa'asia fu'anga ne'eri. 'Iu na tatalafa'a 'i Sodom ma tatalafa'a 'i Gomora fa'inia ngwae ni ofo'a kera ki kika tafi, bore ma kira 'asida saena kilu ne'eri ki. Bore ma ta uulu tatalafa'a fa'inia ngwae ni ofo'a kira ki tafi, ma kika ago 'i gwauna ua ki. 11 Aia na fai tatalafa'a ne'eri ki kira leka saena ro fanoa doe 'i Sodom ma 'i Gomora, ma kira ka ngalia ta'ifau ru ki ana, fa'inia fanga ki logo. 12 Ana kaida'i ne'eri sa Lot ne'e na ngela ngwaefuta sa Abram, nia tua 'i Sodom, ma kira ka ngalia logo fa'inia ru nia ki ta'ifau. 13 Bore ma ta ngwae ana fanoa doe ne'eri, nia tafi ma nia ka leka siana sa Abram, nia ngwae ana kwalafa'a sa Eba, ma nia ka fa'arongoa 'ania ru ki ta'ifau fuana. Kaida'i ne'eri sa Abram nia tua go'o 'ana ana fanoa nia karangia 'ai doe ki sa Mamre, na ngwae ana kwalafa sa Amoro. Sa

Mamre ne'e fa'inia ro ngwaefuta nia ki sa Eskol ma sa Anere, kira uulu ngwae kwaima sa Abram ki, ma kira alanga'i fa'inia fuana fiku'a fa'inia kaida'i ana ta fu'anga. ¹⁴ Sa Abram ka rongo fa'arongo'a ne'e fai tatalafa'a ne'e ki kira daua na'a sa Lot ma kika ngalia ma kika leka fa'inia, 'una'eri nia ka saea ma'i ngwae ni ofo'a ana kula ne'eri kike fiku ma'i, ma kira ka salisali masia fu'anga. Ngwa'i to'a ne'eri kira 'oro ka dao ana 318 ngwae ana kira'a ta'ifau. Ma kira ka leka 'i buri ana fai tatalafa'a ne'eri ki, leleka ka dao ana fanoa 'i Dan, ne'e nia tua tau liu 'i 'aena fanoa. ¹⁵ Saena rodo ne'eri, sa Abram nia ka daro'ia ngwae nia ki 'ania fiku ta'i ngwae ki fuana fu'alilana na malimae ne'eri ki, ma kira la liufida, ma kira ka lalia malimae kira ki leleka ka dao ana fanoa 'i Hoba ana bali lo'oko ana 'i Damaskas. ¹⁶ 'Iu sa Abram ka olita'inia ru ki ta'ifau ne'e kira ngali'i ki. Nia ka olita'inia logo sa Lot fa'inia ru nia to'o ani ki, fa'inia ngwa'i kini ma fa'inia ti ngwae ne'e kira ngalida ki.

Tatalafa'a Melkisadek nia fa'ale'a sa Abram

¹⁷ Kaida'i sa Abram nia oli ma'i fa'asia fu'anga ne'e nia liufia fai tatalafa'a ki, na tatalafa'a 'i Sodom ka leka kwau masia ka kwaloa ma'i ana oteote kira saea 'ania 'i Sabe, ta sata la'u ana ote ne'eri ne'e na oteotea tatalafa'a. ¹⁸ Sui sa Melkisadek nia na tatalafa'a ana fanoa doe 'i Salem ma nia ta fata abu'a la'u ana God ne'e tasa ka liu, nia leka ma'i ana kula ne'eri, nia ka kwatea fanga ma waen fuana sa Abram. ¹⁹ Ma nia ka fa'ale'a sa Abram, ma ka fata 'uri,

“Abram, God ne'e tasa ka liu ne'e nia saunga'inia mamanga ma ano nia ke ba'a fa'ale'a 'oe.

²⁰ Kulu tafea God ne'e tasa ka liu. Nia'a kwai'afi amu 'oko liufia na malimae 'oe ki ana fu'anga.”

Sui sa Abram ka ngalia ta'ifau ru ne'e nia ngali'i ma'i fa'asia fai tatalafa'a ne'e kiri, ma nia ka daro'ia 'ania akwala kabu ru, ma nia ka kwate ta ta'i kabu fuana sa Melkisadek na tatalafa'a.

²¹ Sui tatalafa'a 'i Sodom ka fata 'uri ana sa Abram, “Ru ne'e ki ta'ifau nini'a 'oko ngalia ana fai tatalafa'a ne'e ki, 'oko saiana 'oke goni'i na'a fuamu. Bore ma ngwae nau ki go'o ne'e, 'oke olita'inida ma'i fuaku.”

²² Bore ma sa Abram ka fata 'uri ana, “'I maana God Iawe ne'e tasa ka liu ne'e nia saunga'inia na mamanga, ma ano, nau ku sasia ta'i alanga'i 'ato 'ania satana, ²³ nau noa'a naisi dau fafia ta ru ana ru 'oe ki. Ta 'aba dadalo 'ua fuana firi'ilana butu 'oe ki, ni'i ke ba'a oli nama fuamu, 'asu 'ubani 'oe koto fata 'uri aku ana ta kaida'i, 'Nau'a go'o ne'e nau ku fa'ato'oru sa Abram.’ ²⁴ Noa'a naisi gonia ta ru ana ru nini nau ku ngali'i ma'i fuaku ki. Na fanga ne'e na ngwae nau ki kira ani'i ka sui go'o ki ne'e nau ku saele'a ani'i. Bore ma uulu ngwae kwaima nini nau ki sa Anere, sa Eskol, ma sa Mamri, ne'e kira fiku fa'inau fuana fu'anga, kira go'o ne'e nia le'a fuana 'oke ala'ania kira ke lafua kabu kira ki fa'asia ru ne'ana ki.”

15

God nia alanga'i ka kwatea ano 'i Kenan fuana kwalafa sa Abram

¹ Buri 'ana kaida'i ne'eri Iawe ka fata fa'inia sa Abram saena ta'i maliu bole'a ka fata 'uri ana, "Abram kwa! Noa'a 'oe kosi ma'u. Nai ba'a lia'a le'a suli'o 'asu 'ubani ta ru ta'a ka fi'i fa'ali 'oe. Ma nai ba'a kwaiara 'oe."

² Bore ma sa Abram ka fata 'uri, "God kwa! 'Ae'o Iawe, fa'uta ne'e 'oko oga kwaiaralaku? Nau ku 'iri to'o ana ta ngela ne'e ke ba'a ngalia fuliku ma ka ngalia ru ne'e nau ku to'o ani ki. Na ngwae rao 'o'o ne'e sa Eliesa na ngwae 'i Damaskas go'o ne'e ke ba'a ngalia fuliku kaida'i nai mae ana. ³ Noa'a 'oko 'iri kwatea ta ngela fuaku. Ma kaida'i nau ku mae, na ngwae rao 'o'o ne'e go'o ne'e ke ba'a ngalia na ano nini nau ki fa'inia ru nau ku to'o ani ki ta'ifau."

⁴ Sui nia ka rongoa la'u ne'e Iawe fata 'uri ana, "Na ngwae rao 'o'o ne'ana noa'a kasi ngalia ta'ifau ru 'oko to'o ani ki, ta'i ngela mamana 'oe na'a talamu ne'e ke ba'a futa amu, nia na'a ne'e ke ba'a ngalia fulimu." ⁵ Buri 'ana, Iawe ka ngalia sa Abram ka leka 'i maa, ma nia ka fata 'uri ana, "Oke lia ala'a saena mamanga kwa! Ma 'oko ili 'uana to'olana bulubulu loeri ki. 'Oko fia 'oko saiana to'olada leleka ka sui kwa? Sali nia noa'a ne! Nau ku saea fuamu, na ngela ne'e ke ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe, kike ba'a 'oro liu di'ia na bulubuluna salo loeri."

⁶ Sa Abram nia fa'amamana Iawe, ma osi'ana ne'e nia fa'amamana 'una'eri, Iawe ka lisia nia na ngwae 'olo'olo. ⁷ Aia Iawe ka fata 'uri ana, "Nau'a na'a ne'e Iawe, nau ku tala'i'o ma'i

fa'asia fanoa doe 'i Ur ana 'i Kaldia, 'iri 'oke leka ma'i ana kula ne'e fasi 'iri nai kwatea ano ne'e ki na ru 'oe ki.”

⁸ Bore ma sa Abram ka lidi 'uri ana, “God kwa! 'Uri ma nai ba'a sai fa'uta ana ne'e ano ne'e ru nau?”

⁹ Ma Iawe nia ka fata 'uri ana, “Leka 'oko ngalia ma'i ta ta'i buluka, ma ta ta'i nanigot, ma ta ta'i sipsip ngwane ne'e kira tua na'a sulia uulu fa'i ngali ki. Ma 'oko ngalia ma'i ta ta'i bola ma ta ta'i fa'i fao fi'i doe, 'oke ngalida ma'i siaku.”

¹⁰ 'Iu ma sa Abram nia ka leka ma ka ngali ta'ifau ma'i ana ru ne'eri ki fuana Iawe. Ma nia ka saungida ka mae, ma nia ka kakasia na uulu ru 'ae'aela ne'eri ki 'ania ro balibali ru'a, ma nia ka aluda 'ania ro tatala'i ru ki, ne'e ta ta'i balibali ru ana ru 'ae'aela ne'eri ki nia tua ta'i bali, ma ta balibali ru ai ka tua ana ta bali. Bore ma ro fa'i no'o ne'eri ki, nia 'iri kakasi kera.

¹¹ Na fa'i no'o doe ne'e kira tua fuana 'anilana noni ru mae ki, kira leka ma'i, bore ma sa Abram ka lalida.

¹² Kaida'i sina nia tala'ae ka kuru na'a, sa Abram ka maliu liu na'a di'ia na'a ta ngwae mae, ma nia ka maliu bolea, nia lisia ta'i ma'erodo doe nia leka ma'i ma ka su'u fafia, ma nia ka ma'u liu. ¹³ Sui Iawe ka fata 'uri fuana, “Na ngela 'oe ki ne'e kira ke ba'a saka ma'i burimu, kike ba'a leka tua ana ta kula matamata ne'e kira ke ba'a di'ia ngwae kwaita ki ana kula ne'eri. 'Iu kira ke ba'a rao 'o'o go'o fuana ngwae ki ana kula ne'eri, ma ngwae ana na kula ne'eri kira ke ba'a fa'akaisida liu na'a leleka na fai talanga'i fai ngali ki ka sui,

¹⁴ bore ma nai ba'a nangasia ngwa'i to'a ne'e kira ke fa'akaisi kamu. Ma kaida'i ngela 'oe ki ke ba'a fa'asia fanoa ne'eri kira ke ba'a ngalia ru 'oro le'a ana fanoa ne'eri fa'inida. ¹⁵ Ma 'ae'lo sa Abram, 'oke ba'a mauri tau, leleka ka dao ana kaida'i ne'e 'oko ngwaro ko koko'o na'a, ma 'oke fi'i mae 'ani aroaro'a ma kira ke ba'a kwaiato le'a amu. ¹⁶ Bore ma ngelamu ne'e kira ke futa ma'i ana kwalafa 'oe, kike ba'a tua ana ta fanoa matamata sulia kaida'i tau, sui mala fuu'i ngwae 'oe fi'i oli la'u ma'i ana ano ne'e. Noa'a naisi ba'a lalia basi fuu'i ngwae sa Amoro ne'e kira tua 'i Kenan ana kaida'i ne'e, leleka ka dao ana kaida'i ne'e na falafala kira ki ke ta'a liu mala. Ana kaida'i ne'eri mala ne'e nai fi'i nangasida, ma nau ku fi'i lalida fa'asia fanoa ne'e, sui mala ngela ne'e futa ana kwalafa 'oe ki, kira ka fi'i oli la'u ma'i ana kula ne'e.”

¹⁷ Aia kaida'i ne'e sina nia kuru ka sui na'a ma kula ne'eri ka ma'erodo'a na'a, tona bore sa Abram nia lisia ta'i fai tini nia fungu na'a ana mafula ne'e sasuna nia sasu ma'i fa'asia, ma ta'i bobo ra'i 'ai ne'e mafula dua ka doe ana. 'Iu na ro ru ne'eri ki kera leka 'i safitana 'ania ro tatala'i ru 'ae'aela ba kiri. ¹⁸ Ma ana asoa ne'eri nama Iawe ka sasia fau alanga'inga fa'inia sa Abram, ma nia ka fata 'uri, “Nai ba'a kwatea na ano ne'e ki fuana fuu'i ngwae 'oe ne'e kira futa olitamu. Na ano ne'e nia 'ita ana kafo ti'iti'i ne'e ana gwauna fanoa, ne'e ma'etoto ano ngwa'i to'a 'i Ejipt, leleka ka dao ana kafo 'i Iufretes ana 'aena fanoa. ¹⁹⁻²¹ Na ngwa'i to'a ne'e kira tua 'ua ana ano ne'eri ki ana kaida'i ne'e, kira ana fuu'i ngwae sa Ken, olitana sa Kenis, olitana sa Kadmon, olitana sa Het, olitana sa Peris, olitana

sa Refaem, olitana sa Amoro, olitana sa Kenan, olitana sa Gigas, ma olitana sa Jebus.”

16

'I Hega alua ta ngela ngwane fuana sa Abram

¹ Aia nia leleka ma'i ka dao ana kaida'i ne'e 'i Serae, na 'afe sa Abram, nia noa'a kasi to'o ana ta ngela. Bore ma nia to'o ana ta'i kini rao 'o'o, nia kini 'i Ejipt, ma satana ne'e 'i Hega. ² Go'o 'i Serae ka saea fuana sa Abram ka 'uri, “Nia leleka ma'i ka dao na'a 'uri, Iawe nia lui nau noa'a naisi alu ngela. Nau ku fia ru ne'e le'a, 'oke leka teo go'o fa'inia kini rao 'o'o nau, sali nia saiana ke alua ta ngela fuaku.”

Ma sa Abram ka alafafia ala'anga nia. ³ Ma kira tua na'a sulia akwala fa'i ngali ka sui na'a 'i Kenan, kaida'i 'i Serae nia saea fuana ara'i nia sa Abram ka ngali 'i Hega. ⁴ Aia ma sa Abram ka teo na'a fa'inia 'i Hega leleka ma nia ka ina na'a. Ma kaida'i nia saiana ne'e nia ina ka sui na'a, na manata ka lafua liua na'a, ma nia ka ina'u ana lia fafilana 'i Serae.

⁵ 'Una'eri 'i Serae ka fata 'uri fuana sa Abram, “Na kini ne'e na gwauna ta'a liu na'a aku, ma 'ae'o na'a nini'a 'oko sasia ru ne'e. Nau ku kwatea ma'i ka 'afe 'oe, bore ma kaida'i nia saiana ne'e nia ina na'a, nia lafe liu na'a, ma kaida'i 'oro ki go'o ne'e nia lia toli go'o 'ana ana nau'a. Ru ne'e nia kasi le'a. Nau ku oga Iawe ka matalanga'i koro fasi 'iri ke fa'ata'i koro sa ta'i ne'e saga akoro.”

⁶ Ma sa Abram ka fata 'uri ana, “Aia, nia le'a go'o 'ana, kini rao 'o'o ne'e nia ru 'oe nini'a, ma nia ka tua go'o 'i olofana limamu. 'Oko saiana

'oke sasia go'lo 'amu ta ru ana nia'a ne'e 'oko oga."

Aia ma 'i Serae ka tua na'a fuana fa'alagalana 'i Hega, ma leleka 'i Hega ka tafi na'a. ⁷ Ma nia ka leka tua na'a 'ana ana ta'i kula 'e'erede'a 'i ninimana ta'i mae kafo busu ne'e teo 'i ninimana tala ne'e leka 'uana 'i Suru ana gwauna fanoa. Ma na 'ainsel Iawe nia leka ma'i ma ka lisia ana kula ne'eri, ⁸ ma nia ka saefilo 'uri ana, "Hega kwa! 'Oko tala'ae ko leka ma'i fa'asia 'i fa'i nini'a? Ma 'oke leka 'i fa'i nini'a? 'Ae'lo nini'a na kini rao 'o'lo ba 'i Serae nini'a!"

Ma 'i Hega ka fata 'uri, "Nau ku tafi ma'i fa'asia kini 'a'ana nau 'i Serae nini'a."

⁹ Ma 'ainsel ne'eri nia ka fata 'uri ana, "'Oke oli nama fuana 'i Serae, ma 'oko ro'lo nama sulia fatalana la'u." ¹⁰ Ma na 'ainsel ne'eri ka fata la'u 'uri fuana, "Na ngela ne'e ke ba'a futa ma'i amu ki, nai ba'a kwateda kira ke 'oro liu, ma noa'a ta ngwae kasi bolo fa'inia to'olada. ¹¹ Ana kaida'i ne'e, 'oko ina na'a, ma 'oke ba'a fa'afuta ta'i ngela ngwane. Ma 'oke ba'a fa'asata nama 'ania sa Ishmael, du'ungana 'oko nonifii liu na'a, ma 'oko angi maana Iawe, ma nia ka rongo 'oe.*

¹² Bore ma ngela nari 'oe nia ke ba'a di'ia ta dongki kwasi ne'e nia donga manata'anga nia ki talana. Ma nia ke ba'a fu'alia ngwae ki ma ngwae ki ta'ifau kike ba'a fu'alia. Nia ke ba'a tua tau ta'ifilia fa'asia lu'lulu'ua nia."

¹³ Sui 'i Hega ka manata 'ana 'uri talana, "Reala kwa! Nau ku lisia na'a Iawe ne'e nia lisi nau ma nia lia sulia nau." 'Una'eri 'i Hega nia

* **16:11** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Ishmael' fadalana ne'e 'Nia rongoa'.

ka kwatea ta sata la'u fuana Iawe, sata ne'eri 'uri, "El Roe" fadalana ne'e 'uri, "God nia lisi nau ma nia lia sulia nau." ¹⁴ 'Una'eri ne'e ka tala'ae ma'i ana kaida'i ne'eri leleka ka dao 'i ta'ena, na ngwae ki kira ka saea na ma'e kafo busu ne'e nia 'i safitana ro fanoa doe ne'eri ki 'i Kades ma 'i Bered 'ania 'i "Bere Lahai Roe" fadalana ne'e "I ma'e busu na God nini'a nia mauri, ma nini'a nia ka lisi nau ma'i."

¹⁵ Sui 'i buri 'ana 'i Hega nia ka fa'afuta ta'i ngela ngwane ne'e ma'a nia nama ne'e sa Abram, ma sa Abram ka fa'asata 'ania sa Ishmael. ¹⁶ Ana kaida'i ne'eri sa Abram nia tua na'a sulia na kwalu akwala fa'i ngali ma ono fa'i ngali.

17

God ka fada la'u sulia fau alanga'inga nia fa'inia sa Abram

¹ Aia sa Abram nia dao na'a ana siko akwala ma siko fa'i ngali, Iawe nia leka ma'i ma ka fata 'uri fuana, "Nau'a na'a ne'e God ne'e nau ku to'o ana ngasingasi'anga ki ta'ifau. 'Oke ro'o nama suli nau, ma 'oke sasia nama na ru 'olo'olo ki, fasi 'iri ² nai ba'a sasia na fau alanga'inga fa'ini'o, ma nai ba'a kwatea ngela ki ne'e kira ke futa ma'i ana kwalafa 'oe kike ba'a 'oro liu."

³ Sui sa Abram nia ka 'oto gwau toli leleka na maana ka to'o to'ona ano. Ma God ka fata 'uri fuana, ⁴ "Bali nau ana fau alanga'inga nini nai ba'a sasia fa'ini'o nia 'uri: Nau ku alanga'i fuamu, 'oke to'o ana kwalafa 'oro, ma kira ke ba'a tatakola'a ka alu fuu'i ngwae 'oro liu ki.

⁵ Noa'a kira kasi ba'a sae'o na'a 'ania sa Abram.

Nia eta ana kaida'i ne'e ka oli ala'a, na satamu sa Abraham, osi'ana nau ku sasia 'oko ko'o bora ana fuu'i ngwae 'oro liu ki. ⁶ Nai ba'a kwatea 'oke to'o ana ngela 'oro, ma kira ke ba'a tatakola'a ka alu fuu'i ngwae 'oro liu ki, ma ti ai ada kike ba'a tatalafa'a ana kula kira ki. ⁷ Na fau alanga'inga nini nau ku sasia fa'ini'o ana kaida'i ne'e, nia ke ba'a teo tari fa'ini'o ma fa'inia ngela ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe. Nau'a na'a ne'e God 'oke fo'osia. Ma nau'a na'a ne'e God na ngelamu ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe, kira ke fo'osia logo. ⁸ Kaida'i ne'e kamu tua ana ano ne'e, di'ia go'o amu'a ta ngwae kwaita, bore ma nai kwate na'a ano ne'e fuamu fa'inia ngelamu ne'e kira futa ma'i ana kwalafa 'oe. Na ano ne'e ki ru kwalafa sa Kenan ki, ni'i ke ba'a ru kamu ki na'a. Ma kamu ke ba'a to'o na'a ana ano ne'e sulia kaida'i firi, ma nau'a na'a ne'e God kamu ke fo'osia."

⁹⁻¹¹ Sui God ka fata la'u 'uri fuana, "Bali 'oe ana fau alanga'inga nini nia 'uri: 'Ae'o fa'inia ngwae ne'e kira ke ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe, kamu alanga'i ke ro'o sulia nau. Na toto ne'e fa'ata'inia kamu dau'a sulia alanga'inga kamu nia 'uri: Kamu'a ngwangwane ki ta'ifau kamu ke 'olo fa'ata'inia nama. ¹² Tala'ae na'a ana kaida'i ne'e kamu ke 'olo fa'ata'inia ana ngela ngwane ti'iti'i ne'e kira futa ma'i ana kwalafa 'oe, ne'e nia futa ka tua sulia kwalu asoa ki. Ma kamu ke 'olo fa'ata'inia logo na ngwae rao 'olo kamu ki ne'e kamu folida ma'i ana ngwae kwaita ki. ¹³ Ngwae ki ta'ifau ne'e kira tua fa'i kamu, kamu ke 'olo fa'ata'inia nama. Na falafala ne'eri na toto ne'e nia fa'ata'i firi

ana na alanga'inga nau ku sasia fa'i kamu, nia kasi ba'a sui. ¹⁴ Ta ngwae ne'e nia noa'a kasi 'olo fa'ata'inia, noa'a naisi ba'a lia saiana ne'e nia ta ngwae ana ngwae nau ki, osi'ana nia kasi dau sulia na bali nia ana alanga'inga nini nau ku sasia ka sui na'a ma'i fa'i kamu."

¹⁵ God nia ka fata la'u 'uri, "Eta 'i ta'ena, 'oe kosi saea na'a 'afe 'oe 'ania 'i Serae. Kaida'i ne'e satana 'i Sera na'a. ¹⁶ Nai ba'a fa'ale'a nia ma nia ke ba'a fa'afuta ta'i ngela ngwane fuamu. Ma osi'ana ne'e nau ku fa'ale'a nia 'i Sera, nai kwatea nia ke ba'a te'a fuana ngwae ana fuu'i ngwae 'oro ki. Ma na tatalafa'a ki ke saka ma'i fa'asida."

¹⁷ Sui sa Abraham ka 'oto gwau toli leleka maana ka to'lo to'ona ano, bore ma nia tala'ae ka ga'a lala kaida'i nia manata 'uri, "Reala kwa! 'Afita'i liu ta ngwae'a ne'e tua sulia 100 fa'i ngali ka alua ta ngela. Ma 'i Sera bore nia ka siko akwala fa'i ngali na'a ana, nia bore noa'a kasi bolo na'a fa'inia alu ngela'a." ¹⁸ Sui sa Abraham ka saefilo 'uri ana God, "Fa'uta, di'ia nau ku mae, 'ae'lo ala'ania ne'e sa Ishmael ke ngali ru ki ta'ifau ne'e 'oke kwate'e fuaku?"

¹⁹ Bore ma God nia fata 'uri, "Noa'a kasi 'uira la'u! Na 'afe 'oe 'i Sera ke ba'a fa'afuta ta'i ngela ngwane, ma 'oke ba'a saea 'ania sa Aesak. Nai ba'a dau sulia na fau alanga'inga nau fa'inia, ma fa'inia kwalafa nia. Na fau alanga'inga nari nau, nia noa'a kasi ba'a sui. ²⁰ Nau ku rongoa na'a na tae ne'e 'oko saefiloa fuana sa Ishmael, nai ba'a fa'ale'a, fasi 'iri nia ke to'lo ana ngela 'oro, ma ngela 'oro la'u ke ba'a futa ana kwalafa nia. Nia ke ba'a ma'a

fuana na akwala ma ro ngwae 'a'ana, ma nai ba'a kwatea kwalafa nia ke alu ta fuu'li ngwae doe liu. ²¹ Bore ma nai ba'a dau sulia na fau alanga'inga nau fa'inia ngela 'oe sa Aesak ne'e 'i Sera ke ba'a alua ana kaida'i 'uri nama ana fa'i ngali loeri ma'i." ²² Kaida'i God nia ala'a fa'inia sa Abraham ka sui, nia ka leka na'a 'ana.

²³⁻²⁴ Ana fa'i asoa ne'eri, sa Abraham ka sasi na'a di'ia ne'e God nia saea fuana. Sa Abraham ma ngela nia sa Ishmael, fa'inia ngwae ki ta'ifau ne'e kira tua fa'inia, kira ka 'olo fa'ata'inia na'a. Na ngwae ne'e futa saena luma nia, ma ngwae rao 'o'o nia ki ta'ifau ne'e nia folida, kira bore kira 'olo fa'ata'inia na'a ta'ifau logo. Ana kaida'i ne'eri nia dao na'a ana siko akwala ma siko fa'i ngali ana. ²⁵ Ma na ngela nia sa Ishmael ka dao na'a ana akwala ma uulu fa'i ngali. ²⁶ Sa Abraham fa'inia sa Ishmael kero'a ka 'olo fa'ata'inia ana ta'i asoa ne'eri nama, ²⁷ fa'inia ngwae ne'e futa saena luma nia ki ma na ngwae kwaita ki logo.

18

God nia dao to'ona sa Abraham

¹ Iawe nia leka la'u ma'i saena sa Abraham karangia ana ai doe ki 'i Mamre. Ana ta'i kaida'i saena tofongana asoa, kaida'i sina nia 'ako'ako liu, sa Abraham nia tua 'ana maana sinamaa ana babala nia. ² Nia lia kwau, nia ka lisia na uulu ngwae ki, kira uu go'lo ada ana 'i maana. Kaida'i nia lisia na uulu ngwae ne'eri ki, nia tata'e 'ali'ali, ma ka leka saka fuana na uulu ngwae ne'eri ki. Ma kaida'i nia dao karangida, nia ka 'oto gwau toli leleka maana ka to'lo to'ona

ano, ³ sui nia ka fata 'uri, “Uulu ngwae ne'e ki, nia le'a liu mala ne'e kaumulu leka ma'i muka dao ana fanoa nau. Reala 'ae, noa'a kamu kasi liu daofa'i liu, mulu leka muka mango ti'iti'i basi fa'i kaimili. Nau ku saele'a liu mala fuana 'afilamu'a. ⁴ Nai ba'a leka ngalia ma'i kala kafo fasi 'iri muke taufia 'aemu'a. Kamu saiana muke mango ti'iti'i basi 'i nununa 'ai ne'e ki. ⁵ Kaida'i ne'e nai leka ngalia basi ma'i ta kala fanga fuaumulu 'iri muke fa'angasi basi 'ania fuana leka'a. Nia le'a liu mala ne'e kamu leka ma'i muka dao 'i fanoa kami 'uri, ma nau ku saele'a liu mala fuana 'aflaumulu.”

Sui uulu ngwae ne'eri ki kira ka fata 'uri, “Ba'afaku'a liu, kaimili saele'a liu mala fuana ne'e 'oko sasi 'uira.”

⁶ Sui sa Abraham ka lima lakolako ka leka ru'u saena babala nia, ma ka 'uri ana 'i Sera, “'Ali'ali! Leka ngalia ma'i ta kala buta flaoa le'a mala ma 'oko sasia ma'i ta kala afu beret.”

⁷ Ma nia ka lalili ana kula ne'e na buluka nia ki tua ana, ma nia ka efoa mala ta'i bibi buluka kubu le'a. Sui nia ka saea fuana ta'i ngwae ni rao nia ka 'ali'ali ka saungia ka mae, ma ka salisali ana ti fasi buluka fuana uulu ngwae ne'eri ki, kira ke 'ani'i. ⁸ Ma kaida'i fanga ki du'a na'a, nia ka ngalia ti meleke ma ti krim fa'inia fanga ne'eri ki, ma ka ngalia fuana uulu ngwae ne'eri ki, 'i 'aena 'ai ne'e kira tua ana, ma nia ka alua fanga ki 'i na'oda. Kaida'i ne'e kira fanga 'ada, nia ka lia sulida.

⁹ Ma uulu ngwae ne'eri ki kira ka lidi 'uri ana sa Abraham, “Fa'uta na 'afe 'oe 'i Sera nia mo 'i fa'i?”

Ma nia ka fata 'uri, “Nia tua go'o 'ana saena babala lo'oba.”

¹⁰ Ta'i ngwae adulu ana uulu ngwae ne'eri ki ka fata 'uri fuana sa Abraham, “Ana fa'i ngali loeri ma'i, ana madamo ne'e logo, nai ba'a oli ma'i, kui lisi kamu la'u, ma ana kaida'i ne'eri 'afe 'oe ke ba'a fa'afuta ta'i ngela ngwane.”

'Iu 'i Sera nia tua 'i buri ana sa Abraham, 'i saena na babala karangi na sinamaa, ma nia rongoa ala'anga ne'eri. ¹¹ Ma ana kaida'i ne'eri, sa Abraham ma 'i Sera kera ngwaro na'a, ma 'i Sera noa'a kasi to'o na'a ana mata'inga kini ki. ¹² Ma nia ka tua ka manata ana 'uri, “Nau ku ngwaro ka sui na'a. 'Afita'i liu nai ba'a saele'anga sulia alua ta ngela. Ma ara'i nau bore nia ka ngwaro ka sui na'a.” Sui na liana ka ga'aga'ala 'ana talana.

¹³ Go'o Iawe ka fata 'uri ana sa Abraham, “Fa'uta ne'e 'i Sera ka ga'a? Fa'uta ne'e nia ka saea ne'e nia ngwaro ka sui na'a, ma nia noa'a kasi bolo ne'e nia ke fa'afuta ta ngela? ¹⁴ Nau'a na'a ne'e Iawe. Noa'a go'o ta ru kasi 'afita'i fuana Iawe ka sasia. Fa'i ngali loeri, nai ba'a oli la'u ma'i kui lisi kamu la'u, ma ana kaida'i ne'eri 'i Sera ke ba'a to'o na'a ana ta'i ngela ngwane.”

¹⁵ 'I ne'eri 'i Sera ka ma'u liu, ma nia ka 'oso ka 'uri, “Nau noa'a kusi ga'a go'o ba.”

Bore ma Iawe nia fata 'uri, “Noa'a, 'oko ga'a ba!”

Sa Abraham lidilana God fuana manatalana ngwae 'i Sodom ki

¹⁶ Kaida'i uulu ngwae baera kira fanga ka sui, kira ka leka 'uana fanoa doe 'i Sodom. Ma kaida'i uulu ngwae ne'eri ki kira leka, sa Abraham leka logo fa'inida fuana fa'asilana uulu ngwae ne'eri ki saena ta'i tala. ¹⁷ Ma kaida'i kira leka go'o 'ada, Iawe nia manata 'uri, "Ru nini'a nai ba'a sasi'i ki, noa'a naisi sofonga'inida fa'asia sa Abraham. ¹⁸ Na ngela ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa nia ki, kike ba'a 'oro liu mala, ma kira ke alua fuu'i ngwae ngasingasi'a. Ma nai ba'a rao 'ania ngwae ne'e fuana fa'ale'alana fuu'i ngwae ki ta'ifau ana magalia nege. ¹⁹ Nai kwatea ma nia ke fa'amanata ngela nia ki, ma ngwa'i to'a ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa nia ki, fasi 'iri kike ro'osuli nau, ma kira ke sasi sulia falafala saga, ma ka le'a ki. Ma si di'ia kira sasi 'una'eri, nai ba'a sasia ru ki ta'ifau ne'e nau ku fata alanga'ini'i ka sui na'a fuana."

²⁰ Sui Iawe ka fata 'uri fuana sa Abramham, "Nau ku sai na'a ana ru ta'a ki ne'e ngwa'i to'a 'i Sodom ma 'i Gomora kira fuli'i. ²¹ Nia ta'a ka tasa, ma nia kwate ma nau kui koso nama toli ana ro fanoa doe ne'e ki fasi 'iri nai dao to'oni ni'i mamana nama ka noa'a."

²² Sui, ro ngwae ka liu dao fa'i liu 'uana 'i Sodom. Bore ma Iawe nia tua buri fa'inia sa Abraham. ²³ Sui sa Abraham ka leka karangi ana Iawe, ma ka saefilo 'uri ana, "Fa'uta kwa, 'uri ma 'oke ba'a saungia logo ngwae le'a ki fa'inia ngwae ta'a ki? ²⁴ Si di'ia 'oko dao to'ona na lima akwala ngwae le'a ki kira tua go'o 'ada 'i Sodom, 'oke ba'a ala'ania ngwae ki ta'ifau ana fanoa doe fuiri kike mauri osi'ana lima akwala

ngwae le'a ne'eri ki. ²⁵ Nau ku fia, noa'a 'oe kosi malangisia kira'a ta'ifau 'una'eri. Si di'ia 'oko malangisia fanoa doe ne'e na ngwa'i to'a ta'a ma ngwa'i to'a le'a kike mae ta'ifau go'o, sasi'a 'una'eri noa'a la'u falafala 'oe ne'eri'a. Noa'a 'oe kosi sasi bolo fuana ngwae ta'a ki fa'inia ngwae le'a ki. 'Ae'o na'a ne'e ngwae fuana na matalanga'ilana na magalia, ma kwai matalanga'ilamu fuana ngwae nia ka saga."

²⁶ 'Una'eri Iawe ka fata 'uri, "Si di'ia nau ku dao to'ona na lima akwala ngwae le'a ki kira tua go'o 'ada 'i Sodom, nai ba'a ala'ania ngwae ki ta'ifau ana fanoa doe fuiri kike mauri osi'ana lima akwala ngwae le'a ne'eri ki."

²⁷ Sui sa Abraham ka fata la'u 'uri, "Iawe 'ae, 'oe kosi manata sulii nau ne'e nau'a na ngwae go'o, nau ku uu 'i na'omu fuana fata'a sulia ru ne'e. Nau ku saiana ne'e nau ku 'iri to'o ana ta ngasingasi'anga fuana ala'anga 'uri. ²⁸ Bore ma, si di'ia 'oe noa'a kosi dao ana ta lima akwala ngwae le'a ki, bore ma 'oko dao go'o ana ta fai akwala ma lima ngwae go'o ne'e tua, ta tae ne'e 'oke ba'a sasia kwa! 'Uri ma 'oko saiana 'oke ba'a malangisia go'o 'amu ngwae ki ta'ifau ana fanoa doe fuiri, osi'ana ne'e lima ngwae le'a ki kira olidoko?"

Ma Iawe ka fata 'uri, "Si di'ia nau ku dao to'ona fai akwala ma lima ngwae le'a kira tua go'o 'ada, nau noa'a kusi malangisia fanoa doe ne'ana."

²⁹ 'Una'eri sa Abraham ka fata la'u 'uri, "Sali ta fai akwala ngwae le'a ki go'o ne'e kira tua."

Sui Iawe ka fata 'uri, “Si di'ia nau ku dao to'ona ta fai akwala ngwae le'a ki ne'e kira tua ana, noa'a naisi malangisia fanoa doe ne'eri.”

³⁰ Ma sa Abraham ka fata la'u 'uri, “Aofia 'ae, 'oe kosi oga ta'a fuaku, bore ma nai ala'a la'u ne. Fa'uta kwa, si di'ia ta uula akwala ngwae le'a ki go'o ne'e kira tua, 'uri ma 'oke malangisia go'o 'amu fanoa doe fuiri?”

Ma Iawe ka fata 'uri, “Si di'ia ne'e nau ku dao to'ona ne'e ta uulu akwala ngwae le'a ki ne'e kira tua, noa'a naisi malangisia.”

³¹ Sui sa Abraham ka fata la'u 'uri, “Aofia 'ae, 'oe kosi fia la'u ne'e nau ku manata lafu nau, kaida'i nau ku ala'a fa'ini'o 'uri, fa'uta si di'ia ta ro akwala ngwae le'a ki go'o ne'e kira tua?”

Ma nia ka fata 'uri, “Si di'ia ne'e nau ku dao to'ona ta ro akwala ana ngwae le'a ki ne'e kira tua, nau noa'a naisi malangisia.”

³² Sa Abraham ka fata la'u 'uri, “Iawe 'ae, noa'a 'oe kosi oga ta'a, nia na'a ne na ala'anga isi nau, ma noa'a naisi ba'a ala'a la'u. Fa'uta kwa, si di'ia ta ta'i akwala ngwae le'a ki go'o ne'e kira tua.”

Ma Iawe ka 'uri fuana, “Si di'ia ne'e nau ku dao to'ona ta ta'i akwala ngwae le'a ki ne'e kira tua, nau noa'a naisi malangisia fanoa doe ne'ana.”

³³ Ma kaida'i kero'a ala'a ka sui na'a, Iawe ka fa'asia na'a sa Abraham, ma sa Abraham ka oli na'a 'i fanoa nia.

19

God fa'alia 'i Sodom ma 'i Gomora

¹ 'Una'eri ro ngwae ne'eri ki kera ka leka na'a 'uana 'i Sodom, kera'a ne'eri'a na ro 'ainsel ki, ma sa'ulafi na'a ne'e kera dao ana fanoa ne'eri. Ma sa Lot nia tua go'o 'ana karangia na maana ma'e ta'elo ana fa'i labu ana fanoa doe ne'eri. Ma kaida'i nia lisidaro'o, nia tata'e ka leka kwa ka ala'a fa'inidaro'o. Nia ka 'oto gwau toli 'i na'odaro'o leleka maana ka to'o to'ona ano, ² ma nia ka fata 'uri, "Ro ngwae 'a'ana moro leka ma'i, kulu ke leka 'i luma nau fasi 'iri nai 'afi amoro. Koro'o saiana moro ke taufia 'aemuro'o, ma koro'o ka maliu na'a 'i ne'e. Ma rorodo, koro'o ke ba'a ada 'ali'ali go'o 'ofodangi ta'a, ma moro ka leka 'amuro'o ana leka'a koro'o."

Bore ma ro ngwae ne'eri, kera ka fata 'uri, "Noa'a, nia le'a go'o 'ana. Kero'o ke ba'a leka maliu saena labata ana ma'e ta'elo ana fa'i labu ne'e."

³ Bore ma sa Lot ka gani ngangata la'u adaro'o leleka kera ka alafafia ne'e kera ke leka 'i luma nia. Sui, sa Lot ka saea fuana ngwae ni rao nia ki 'iri kike daua ti afu beret ne'e noa'a ta isi ana, ma kira ka salisali ana fanga le'a ki fuana ro ngwae ne'eri ki. Kaida'i fanga ne'eri ki dua na'a, kira ka kwatea kera ka fanga na'a. ⁴ Sui ma kera ka fi'i leka maliu, na ngwae ana fanoa ne'eri eta ana ngwae fi'i doe ki leleka ka dao ana ngwae ngwaro ki, kira fiku kalikalia ma'i luma ne'eri. ⁵ 'Una'eri kira ka ako ma'i 'uri fuana sa Lot, "Ro ngwae baera ki kera 'i fa'i kwa? Ba kera leka ma'i siamu ta'ena sa'ulafi? Kwatea kera'a ma'i fuaimili, kami oga mike 'usu fa'inidaro'o."

⁶ Bore ma sa Lot leka kwau 'i maa, ma ka fono usia sinamaa 'i burina, ⁷ sui nia ka fata fuada, "Kwaima kina 'ae, na falafala nini kamu

ki ta'a liu mala. Reala 'ae, noa'a kamu kasi sasia la'u ru ta'a 'ira. ⁸ Na ro ngela kini sari'i nau ku tua go'o adaro'o, ma noa'a ta ngwae 'iri teo 'ua fa'inidaro'o, nai ba'a ngalidaro'o ma'i fuaumulu fuana ta tae ne'e kamu oga muke sasia adaro'o. Bore ma ro ngwae dao ne'e ki, kera na'a saena luma nau, ma nau ku lia le'a sulidaro'o."

⁹ Bore ma kira ta'ifau kira ka fata 'uri, "Noa'a 'oe kosi fone kaimili. 'Ae'o noa'a la'u ngwae ana fanoa ne'e. 'Oko 'iri to'o ana ta ngasingasi'anga ne'e 'oke fata 'una'eri fuaimili. 'Oko 'asi'o, ko leka, uu fa'asia tala. Di'ia noa'a, kaimili ke ba'a fa'ali'o ka liufia kera ne!"

'Iu ma kira ka sulanga'inia sa Lot 'i maa, ma kira ka leka na'a ma'i fuana fogalana sinamaa ne'eri. ¹⁰ Bore ma ro ngwae ne'eri ki 'i saena luma, kera ka 'ifingia sinamaa, ma kera ka dau ana sa Lot, ma kera ka lalafia ma'i saena luma la'u, ma kera ka fono 'usia sinamaa. ¹¹ Ma kera ka kwatea ngwa'i to'a ne'e kira 'i maa, na maada ka rodo, ma kira ka sama gagalo na'a 'uana sinamaa ne'eri.

¹² Go'o ma ro ngwae ne'eri ki kera ka fata 'uri fuana sa Lot, "Si di'ia 'oko to'o ana ti ngwaefuta amu ne'e kira tua saena fanoa ne'e, 'oke leka ngalida na'a. 'Oke leka ngalia ngela 'alako 'oe ki, fa'inia kini sari'i 'oe ki, ma funga 'oe ki, fa'inia ta ngwaefuta bore 'ana 'oe ne'e kira tua ana fanoa ne'e, 'oke leka ngalida na'a ma muka leka na'a fa'asia fanoa ne'e. ¹³ Du'ungana kero'o ke ba'a malangisia na'a fanoa doe ne'e. Iawe nia sai na'a ana sulia abula ta'anga'a

ne'e ki, ma nia ka kwate kero'o ma'i fuana malangisilana fanoa ne'e ta'ifau na'a."

¹⁴ Sui sa Lot ka leka lisia ro ngwae ne'e kera ke ba'a korea ro kini sari'i nia ki, ma nia ka fata 'uri fuadar'o, "Moro 'ali'ali na'a. Kuke ba'a leka na'a fa'asia fanoa ne'e. Kaida'i ne'e go'o Iawe ke ba'a malangisia na'a fanoa ne'e ta'ifau!" Bore ma kera ka fia fasi nia 'oidorole go'o adaro'o, ma kera kasi leka go'o ma'i.

¹⁵ Ana 'ofodangi ta'a 'ua, na ro 'ainsel ne'eri ki kera ka fata fuana sa Lot fasi 'iri nia ke 'ali'ali. Kera fata 'uri, "'Oke 'ali'ali na'a, ngalia 'afe 'oe fa'inia ro sari'i 'oe ki, ma mulu ka leka na'a kwau. Di'ia noa'a, kaida'i kero'o ke malangisia fanoa doe ne'e, kaumulu ke ba'a mae na'a 'i saena."

¹⁶ Kaida'i sa Lot nia tua ka dole ana 'i ne'eri, Iawe ka manataia. Go'o ro ngwae ne'eri ki ka dau ana limana fa'inia ro sari'i ki, ma kera ka tala'ida kira ka leka fa'asia fanoa ne'eri. ¹⁷ Sui ta ta'i ai adaro'o ka fata 'uri fuada, "Mulu tafi ni maelamu'a na'a, noa'a kamu kasi lia fa'i buri 'uana fanoa ne'e, muke tafi na'a 'uana gwauna ua to'oba ki. Noa'a kamu kasi mango leleka kamu ka fa'asia kula ote ne'e toli, ma kamu ka ra'e gwauna ua to'oba ki. 'I ne'eri na'a ne'e kamu ke mauri ana. Di'ia noa'a go'o, kamu ke mae na'a."

¹⁸⁻¹⁹ Bore ma sa Lot nia ka fata 'uri, "Ngwae 'a'ana 'ae, noa'a go'o, noa'a 'oe kosi sasi kami kasi leka tau la'u 'una'eri. Nau ku saiana ne'e 'oko kwaima liu aku, ma 'oko fa'amauri nau na'a. Bore ma si di'ia nau ku tafi la'u 'uana gwauna fa'i ua to'oba ki, ta ru doe ke ba'a fuli fuaku tofongana ta'i tala loeri, ma noa'a naisi

dao go'o 'i gwauna fa'i ua ma nau kui ba'a eta mae go'o 'aku. ²⁰ Fa'uta, 'uri ma 'oko lisia kwau kala fanoa ti'iti'i loko 'i lo'oba? Nia karangi go'o loko, ma nau ku saiana nai tafi tua ana. Kala fanoa ti'iti'i go'o lokonia, ma nau ku saiana nai ba'a mauri go'o ana."

²¹ 'Una'eri nia ka fata 'uri, "Nia le'a go'o 'ana. Noa'a naisi fa'alia fanoa lo'oba. ²² Bore ma 'oke tafi 'ali'ali, noa'a naisi sasia ta ru leleka 'oko dao ana fanoa lo'oba." 'Iu osi'ana ne'e sa Lot nia saea fanoa ne'eri ti'iti'i go'o, kira saea fanoa ne'eri 'ania 'i Soa.*

²³ Kaida'i sa Lot nia dao 'i Soa, na sina nia ra'e na'a ma'i. ²⁴ Tona go'o ma Iawe ka kwatea na'a ma'i toli salfa† ne'e kwasu ka 'asia na'a ma'i fa'asia na mamanga fafona ro fanoa ne'eri ki 'i Sodom ma 'i Gomora. ²⁵ Na mafula ne'eri ka fa'ali ta'a na'a ana fanoa ki ta'ifau ana aba'i kula ne'eri. Nia ka saungia ngwae ki ta'ifau ana fanoa ne'eri ki, ma ru ne'e bulao logo ki. ²⁶ Bore ma kaida'i ne'eri, na 'afe sa Lot ka lia fa'i buri go'o, nia ka fa'ita'i ka ili'i fau'a ana fiki asi.

²⁷ Sui 'ofodangi ta'a go'o ana ruana asoa na'a, sa Abraham ka leka 'ali'ali na'a ana kula ba nia alaala'a fa'inia Iawe ana 'i na'o, ²⁸ ma nia ka lia toli ana 'i Sodom ma 'i Gomora ma na aba'i kula kalikalia ro fanoa ne'eri ki, ma nia ka lisia na sasu nia ra'e ma'i ana kula ne'eri, di'ia sasuna ta mafula doe ne'e du'a ma'i.

²⁹ Kaida'i God nia malangisia fanoa ki ta'ifau ana oteote doe ne'eri ne'e sa Lot nia tua ana,

* **19:22** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Soa' fadalana ne'e 'Ti'iti'i'.

† **19:24** salfa Na one ngwabinabina sakosako'a ne'e du'alana 'ako'ako liu ma ka moko boso'a.

bore ma nia ka manata to'ona gani'a sa Abraham. Ma God ka alafafia sa Lot ka tafi etaea nia malangisia fanoa ne'eri ki.

Sa Lot nia ko'o ana ngwa'i to'a ana kwalafa 'i Moab ma 'i Amon ki

³⁰ 'I buri, sa Lot ma'u 'ania tua'a ana fanoa kira saea 'ania 'i Soa, ma nia fa'inia ro sari'i nia ki, kira ka fa'asia fanoa ne'eri, ma kira ka ra'e ala'a gwauna fa'i ua, ma kira ka leka tua saena ta'i faoda. ³¹ Ana ta'i kaida'i, na fa'ina'ona'o ana ro ngela kini ne'eri ki, nia fata 'uri fuana ai burina, "Na ma'a koro nia ngwaro na'a, ma kula ne'e ta ngwae 'iri tua na'a ana fasi 'iri ke kore koro, ma koro ka to'o ana ti ngela. ³² Nia le'a di'ia koro ke fa'akwa'ufia ma'a koro 'ania waen 'oro ki, ma kaida'i ne'e gwauna ka lilinga, ta ta'i ai akoro ka leka teo fa'inia. Nia 'una'eri ne'e koro ke ba'a alua ti ngela fuana kwalafa nia."

³³ 'Iu ma saena rodo ne'eri, kera ka fa'akwa'ufia leleka nia ka gwaulilinga na'a, sui go'o fa'ina'ona'o ka leka teo na'a fa'inia, bore ma sa Lot ka gwaulilinga ka 'iri saiana na tae ne'e nia fulia.

³⁴ Sui ma asoa 'i buri, na fa'ina'ona'o ne'eri ka fata 'uri fuana ai burina, "Na rodo nini sui toli nau ku teo fa'inia ma'a koro, ta'ena koro ke ba'a fa'akwa'ufia la'u saena rodo ne'e, ma 'ae'o la'u ne'e 'oke teo fa'inia. 'Una'eri ne'e koro ke alua ti ngela fuana ladolana kwalafa nia." ³⁵ 'Iu saena rodo ne'eri kera ka fa'akwa'ufia, nia ka kwa'u ka gwaulilinga ka ta'a na'a, ma ruana ngela ne'eri ka leka ka teo la'u fa'inia. Bore ma

sa Lot ka gwaulilinga ka 'iri sai na'a ana tae ne'e nia sasia.

³⁶ 'I ne'eri na ro sari'i ne'eri ki kera ka ina ana ma'a kera. ³⁷ Na fa'ina'ona'o ka fa'afuta ta'i ngela ngwane, ma nia ka saea 'ania sa Moab. Ma kira ka fa'asata fuu'i ngwae nia 'ani 'i Moab.

³⁸ Ma ruana ngela kini ka fa'afuta logo na ngela ngwane, ma nia ka saea 'ani sa Benami, ma kira ka fa'asata fuu'i ngwae nia 'ania Amon na'a.

20

Sa Abraham ma tatalafa'a sa Abimelek

¹ 'Iu sa Abraham nia fa'asia 'i Mamre, ma nia ka 'idu ana aba'i kula 'i Negev ne'e tua 'i gwauna fanoa 'i Kenan, ma nia ka tua ana fanoa Gerara tofongana fanoa 'i Kades ma fanoa 'i Suru. Kaida'i nia 'idu, ² nia saea na'a 'afe nia 'i Sera 'ania ngwaingwaena nia go'o. Ma kaida'i tatalafa'a sa Abimelek ne'e nia gwaunga'i 'i Gerara, nia saiana ru ne'eri, ma ka kwatea kwa'u na ngwae nia, kira ka ba'ea ma'i 'i Sara ka tua saena luma nia.

³ Ana ta'i rodo Iawe nia leka ma'i siana tatalafa'a 'ania ta'i maliu bole'a, nia ka fata 'uri ana, "Oke ba'a mae ne, osi'ana 'afe nini 'oko ngalia, na kwasito'ola nini'a."

⁴ Ka dao ana kaida'i ne'eri, sa Abimelek 'iri ta'i karangi ti'iti'i nama ana 'afe ne'e, ma nia ka fata 'uri, "Aofia kwa, nau noa'a kusi fulia ta rora'a. Fa'uta 'oke ba'a fa'ali nau na'a fa'inia ngwa'i to'a nau?" ⁵ Sa Abraham ka saea ne'e 'afe ne'e na ngwaingwaena nia, ma kini ne'e ka saea ne'e na ngwaefuta nia ne'e sa Abraham. Kaida'i

nau ku ngalia kini ne'e, ana manata'anga nau, nau ku saiana nau noa'a kusi fulia ta rora'a."

⁶ God nia fata la'u saena maliu bole'a ne'e ka 'uri, "'Iu, nau ku saiana kaida'i 'oko sasia ru ne'eri, ana manata'anga 'oe, 'oko sasia ru saga. 'Una'eri go'o, nau ku fone'o fa'asi fulia ta rora'a fafi nau, ma nau ku fone'o fa'asi 'oko sama to'ona nonina 'i Sera. ⁷ Ma kaida'i ne'e na'a, 'oke olita'inia fuana ara'i nia! Na ara'i nia, nia'a ta ta'i profet, ma nia ke ba'a fo'o fuamu fasi 'iri 'oe kosi mae. Bore ma nau ku fa'abasu 'oe, si di'ia 'oe kosi olita'inia, 'ae'o fa'inia ngwa'i to'a 'oe, kaumulu ta'ifau muke ba'a mae."

⁸ 'Una'eri ana la'a bilabila 'ua, sa Abimelek ka ri ma'i 'uana ngwae fa'ina'ona'o nia ki, ma nia ka fa'arongoda 'ania maliu bole'anga ne'eri. Ma kira ka ma'u liu na'a. ⁹ Sui nia ka ri ma'i 'uana sa Abraham, ma ka fata 'uri fuana, "Fa'uta ne'e 'oko sasia ru ne'e aimili kwa! Ta tae ne'e nau ku sasia ka ta'a amu? Fa'uta ne'e 'oko sasia 'afita'inga doe ne'e ka dao ami'a kwa! Nia noa'a 'iri bolo fa'inia ne'e 'oke sasia ru ne'e aku. ¹⁰ Fa'uta ne'e 'oko sasi 'uri ana ru ne'e?"

¹¹ Go'o sa Abraham ka fata 'uri, "Nau ku fia fasi noa'a ta ngwae ana fanoa ne'e kasi manata doe go'o ana God, ma kira kata fi'i saungi nau ka mae ma ka fi'i ngali 'afe nau. ¹² 'Iu nia mamana, 'i Sera na ngwaingwaena nau nini'a. Na ma'a nau nini'a alua, bore ma kero'o kasi futa la'u ana ta'i te'a, nia ne nau ku korea. ¹³ 'Iu kaida'i God nia ri 'uaku, nai leka fa'asia fanoa ma'a nau, ma nau ku leka 'uana ta fanoa matamata, nau ku fata 'uri fuana 'afe nau, 'Si di'ia koro leka tua fa'inia ti ngwae matamata, nia le'a fuana 'oke saea ne'e 'ae'o ngwaingwaena nau. Ru

'una'eri ne'e fa'ata'inia ne'e na liamu teo liu aku.' ”

¹⁴ 'Una'eri sa Abimelek ka olita'inia 'i Sera siana ara'li nia, ma nia ka kwatea na sipsip ki, ma buluka ki, ma na ngwae rao 'o'o ki logo. ¹⁵ Ma nia ka fata 'uri fuana, “Na ano ne'e ki ru nau ki ne. 'Oko saiana 'oke leka tua ana ta kula go'o 'ana ne'e 'oko lisia ka le'a fuana tua'a.”

¹⁶ Ma sa Abimelek ka fata 'uri ana kini ne'e, “Kaida'i ne'e nai ba'a kwatea 1,000 selene* fuana ngwaefuta 'oe, fuana fa'amadakolana manata'anga ti ngwae, 'asu 'ubani ti ngwae kira ka fi'li manata ta'a fuamu ana kaida'i nini 'oko tutua fa'inau. 'Iu ngwae ki ta'ifau kira ke ba'a saiana ne'e 'oko 'iri fulia ta ru rora.”

¹⁷⁻¹⁸ Kaida'i na tatalafa'a sa Abimelek nia ngalia 'i Sera saena luma nia, Iawe nia luia na ngwa'i 'afe ana luma ne'eri, noa'a kira kasi ina na'a. Osil'ana ru 'una'eri na'a ne'e sa Abraham nia ka fo'o fuana tatalafa'a ne'e, ma God ka gura la'u, ma nia ka gura logo 'afe nia, ma kini rao 'o'o nia ki, fasi 'iri kira ke ina la'u ma kika alu ngela nama.

21

'I Sera fa'afuta ngela ngwane nia sa Aesak

¹ 'Iu God nia dao na kwai'afi 'i Sera, di'ia nama ba nia fata alanga'inia. ² Ana kaida'i ne'e sa Abraham nia ngwaro ka koko'o na'a, 'i Sera ka ina na'a, ma nia ka fa'afuta ta'i ngela ngwane kera'a. 'I Sera nia fa'afuta na ngela ne'e ana kaida'i saga ne'e God nia 'olea nia ka futa. ³ Ma

* **20:16** selene ne'e nia 1,000 sekel, nia bolo fa'inia 11.5 kilos silva.

sa Abraham ka saea 'ania sa Aesak. ⁴ Kaida'i sa Aesak nia dao ana kwaula bongi nia, sa Abraham ka sasia na 'olo fa'ata'i 'anga ana, di'ia ba God nia saea nama. ⁵ Ana kaida'i sa Aesak nia futa ana, sa Abraham nia talanga'i fa'i ngali sui na'a ana.

⁶ 'Iu ma 'i Sera ka fata 'uri, "God kwate nau ku saele'a liu, ma nau ku ga'a koko. Ma ngwae ne'e kira rongo sulia ru ne'e, kira ke ba'a saele'a fa'inau, ma kira ka ga'a koko logo. ⁷ 'I na'lo ma'i, noa'a ta ngwae saiana ka fata 'uri ana sa Abraham, 'I Sera ke fa'afuta ta ngela.' Sui bore 'ana sa Abraham kero'o ka ngwaro ka koko'o na'a, nau ku alua go'o aku na ngela ana."

Sa Abraham ba'ea kwau 'i Hega ma sa Ishmael fasi 'iri kera'a ke fa'asia fanoa nia

⁸ 'Iu sa Aesak nia doe na'a, ma kaida'i nia abu susu na'a, sa Abraham nia ka sasi ta'i fanga'a doe liu ana asoa ne'eri. ⁹ Ana kaida'i 'i Sera lisia sa Ishmael ke 'oidorole 'ania sa Aesak. Sa Ishmael ta ngela ana sa Abraham ne'e 'i Hega kini 'i Ejipt nia alua. ¹⁰ 'Una'eri 'i Sera ka fata 'uri ana sa Abraham, "'Oke ba'ea kwau na kini rao 'o'o ne'e fa'inia ngela nia, kera ke leka fa'asia fanoa ne'e. Nau noa'a kusi oga na ngela ne'e nia ke ngalia ti ru. Na ngela nau sa Aesak lala ne'e ke ngalia ru ne'e 'oko to'lo ani ki ta'ifau."

¹¹ Ala'anga ne'eri sasia sa Abraham ka manata 'abera liu, sulia sa Ishmael ne'e na ngela le'a nia logo. ¹² Bore ma God nia ka fata 'uri ana, "'Oe kosi manata 'abera go'o ana kini rao 'o'o ne'ana fa'inia ngela nia. Sasia lala tae ne'e 'i Sera saea

fuamu, osi'ana nau'a ba nau ku fata alanga'inia fuamu ne'e loke ba'a to'lo ana ngela 'oro ne'e kira ke futa ma'i ana kwalafa 'oe ma kwalafa sa Aesak ne'e kira ke ba'a saka ma'i ana. ¹³ Bore ma nai ba'a kwatea logo na ngela 'oro ki ke futa logo ana kwalafa sa Ishmael ne'e kira ke ba'a 'oro liu, ma kira ke ba'a tata'e ta tai fuu'i ngwae ngasingasi'a, osi'ana nia ta ngela logo amu.”

¹⁴ Ana 'ofodangi ta'a 'ua ana ruana asoa, sa Abraham nia ka ngalia na fanga ki fa'inia fa'i kafo doe, ka kwatea fuana kini rao 'o'lo ne'eri. Nia ka ala'ania ngela ne'eri fuana, ma nia ka ba'edaro'lo fa'asia fanoa ne'eri. 'Una'eri kera ka leka dalafa go'lo adaro'lo saena aba'i kula 'e'erede'a kira saea 'ania 'i Bereseba. ¹⁵ Kera ka liu dalafa go'lo adaro'lo saena 'e'erede ne'eri leka leleka na kafo kera'a ka sui na'a. Go'lo na kini ne'eri ka fa'asia na'a ngela nia 'i olofana kala 'ai ti'iti'i. ¹⁶ Buri 'ana nia ka ta'i leka ti'iti'i la'u kwau sulia ta'i talanga'i mita go'lo, ma nia ka tua 'i ano. Sui nia ka manata 'ana 'uri, “Noa'a nau kusi oga na'a lisilana ngela nau ne'e ke mae.” Sui nia ka tua 'ana ana kula ne'eri fuana angi'a.

¹⁷ 'Iu God nia rongoa angilana ngela fi'i doe ne'eri, go'lo na 'ainsel nia 'i langi ka fata ma'i fuana 'i Hega ka 'uri, “Hega kwa! Fa'uta ne'e liamu ka 'abera liu na'a 'uri? 'Oe kosi ma'u go'lo! God nia rongoa na'a angilana 'alako 'oe. ¹⁸ Tata'e ko uu, leka siana 'alako 'oe, ma ka dau 'i limana, ma ka ta'ea, osi'ana nai ba'a kwatea na ngela 'oro ke futa ma'i ana kwalafa nia, ma kira ta fuu'i ngwae ngasingasi'a.”

¹⁹ Buri 'ana go'lo God nia ka fa'ata'inia ta'i

ma'e kafo fuana 'i Hega ne'e kira 'ilia na'a ma'i na'o ne'e na kafo nia 'i saena, ma nia ka leka ufia ma'i na fa'i kafo nari nia, ma nia ka ngalia ma'i siana ngela nia ka kwa'ufia.

²⁰⁻²¹ 'Iu kaida'i ngela ne'eri nia fi'i doe ma'i, God nia dangi'i lia le'a sulia. Nia tua saena kula 'e'erede'a ne'eri 'i Paran, ma kaida'i nia doe ka alua na'a ngwae, nia ta ngwae logo fuana fana'a 'ania na basi ma sima. Sui te'a nia ka ba'ea ma'i ta'i ngela kini 'i Ejipt nia ka korea.

Sa Abraham sasi ta alanga'inga fa'inia sa Abimelek

²² 'Iu ana kaida'i ne'eri, sa Abimelek na tatalafa'a fa'inia sa Fikol, na gwaunga'i ana na ngwae ni ofo'a nia ki, kera leka ma'i fuana lisilana sa Abraham. Sui na tatalafa'a ne'eri ka fata 'uri ana, "Nau ku lisia na'a ne'e God nia tua fa'ini'o ana ru ki ta'ifau 'oko sasi. ²³ 'Una'eri nau ku oga 'oke fata alanga'i fuaku 'i maana God ko 'uri, 'Oe kosi soke nau fa'inia ngelaku, ma ngela ne'e ke ba'a futa ma'i ana kwalafa nau ki. Na manata'anga nau ki nia teo ngangata firi amu, nia ne 'oke fata alanga'i nama fuaka ne'e manata'anga 'oe ke ba'a teo tari ngangata aku, fa'inia logo na ngwae ana fanoa nini 'oko tua ana.' "

²⁴ 'Una'eri sa Abraham nia ka fata 'uri, "Nau ku fata alanga'i 'i maana God, nai ba'a sasia."

²⁵ Sui nia ka fata buri ana sa Abimelek ka 'uri, "Tatalafa'a ne'e kwa! Na ngwae ni rao 'oe ki kira leka ma'i ma kira ka ngalia na'a ta'i ma'e kafo 'ilia kami, ma kira ka luia na'a ana ngwae nau ki fa'asia ufi kafo'a ana."

²⁶ Bore ma sa Abimelek ka 'uri, "Iu kwaimanatai, nau noa'a kusi saiana sa tai ne'e nia sasia ru ne'ana, ma noa'a 'oko 'iri tai fa'arongo nau nama, etana ne'e nau ku fi'irongoa ru ne'ana."

²⁷ 'Una'eri go'o sa Abraham nia ka ngalia ti sipsip fa'inia ti buluka ana, ma nia ka kwatea fuana tatalafa'a ne'eri, ma nia ka fata alanga'i fa'inia. ²⁸ Buri 'ana nia ka ngalia na fiu sipsip kini ti'iti'i ki ma ka alu fiku ani. ²⁹ Sui na tatalafa'a ka lidi 'uri ana, "Fa'uta la'u ne'e 'oko alu matali ana fiu sipsip kini ti'iti'i ne'ana ki?"

³⁰ 'Una'eri sa Abraham nia ka fata 'uri, "Nau ku oga 'oke ngalida fuamu, falafala ne'e nia fa'ata'inia ne'e nau'a mamana ne'e nau ku 'ilia na ma'e kafo ne'e, ma na ma'e kafo ne'e ru nau."

³¹ 'Una'eri ne'e ngwa'i to'a 'i na'o kira ka saea kula ne'eri 'ania 'i Bereseba nama na "Ma'e kafo 'ilia ana fata alanga'inga," osi'ana kera ro ngwae ne'e ki, kera fata alanga'i ana kula ne'eri.

³² Na kaida'i ala'anga ne'eri ki ni'i saga ka sui na'a, na tatalafa'a sa Abimelek fa'inia sa Fikol, kera ka oli la'u 'uana 'i Filistia. ³³ Sa Abraham nia ka fasia ta'i 'ai 'i Bereseba. Na 'ai ne'eri kira saea 'ania Tamaris. Ma ana kula ne'eri, nia ka fo'osia God ne'e mauria firi 'ani satana Iawe.

³⁴ 'I buri 'ana kaida'i ne'eri, sa Abraham nia ka tua tau ano ne'eri ana ngwa'i to'a 'i Filistia.

22

God nia ka ilito'ona fito'onga sa Abraham

¹ 'Iu, 'i buri 'ana kaida'i ne'e, God nia ka ilito'ona na fito'onga sa Abraham, nia ka fata 'uri fuana, "Abraham kwa!"

Sa Abraham ka olisia ka 'uri, "'Iu, nau'a nini'a."

² Sui God nia ka fata 'uri, "Na ngela ne'e 'oe sa Aesak, nia ta'i ngela muta'i ne'e 'oko to'o go'o ana nini'a, ma 'oko kwaima liu mala ana. Nau ku oga 'oke ngalia, ma 'oko leka 'uana aba'i kula 'i Moraea. Nai ba'a fa'ata'inia ta'i fa'i ua ana kula ne'eri ne'e 'oke ba'a saungia ngela ne'e ana, ma 'oke du'afia 'ania na fo'osi fuaku."

³ Ana la'a bilabila 'ua ana asoa 'i buri, sa Abraham ka kwa'ia na so'i fuana du'afilana fo'osi, ma nia ka alua na'a 'i fafona na dongki nia. Ma nia ka ngalia ngela nia sa Aesak fa'inia na ro ngwae rao nia ki, ma kira ka leka na'a 'uana na kula ne'e God saea fuana. ⁴ Ma na uula asoa ana leka'a kira, sa Abraham ka lisia na'a kwau na kula ne'eri bore ma nia ta'i tau 'ua. ⁵ Ma nia ka fata 'uri fuana na ro ngwae ni rao ni ki, "Moro kwaima'akwali basi 'i ne'e fa'inia na dongki ne'e. Kero'o sa Aesak, kero'o ke ba'a etaeta basi 'i lo'oba fuana fo'osi'anga. Sui kero'o ka fi'i oli la'u ma'i siamuro'o."

⁶ Sui sa Abraham nia ka dau ana na sele ma na mafula, ma nia ka kwatea ifi so'i ki fuana sa Aesak ka 'aka'i, ma kera ka leka na'a. ⁷ Kaida'i kera leka 'ua go'o adaro'o, sa Aesak nia ka fata 'uri, "Ma'asi kwa!"

Sa Abraham ka olisi 'uri ana, "Ngela nau 'ae, nia fa'uta?"

Sui sa Aesak ka fata 'uri, "Kulu to'o ana na mafula ma na ifi so'i ki, 'uri ma na kala sipsip fuana fo'osi'anga nia 'i fa'i?"

⁸ Sui sa Abraham ka fata 'uri ana, “Ngela nau 'ae, God na'a ne'e ke ba'a kwatea ma'i na kala sipsip fuana fo'osi 'anga.”

'Una'eri kera ka leka adaro'o, ⁹ ma kaida'i kera dao na'a ana kula ne'e God nia saea, sa Abraham ka 'uia ta'i fulikoo'a, ka salisali ana ifi so'i ki 'i fafona, ma nia ka firi'ia na ngela nia, ma nia ka alua 'i fafona ifi so'i ne'eri ki. ¹⁰ Ma nia ka ngalia na sele fuana saungilana ke mae na'a. ¹¹ Bore ma na 'ainsel Iawe nia ka fonea. Nia tua 'i langi, ma ka ri ma'i ka 'uri, “Ai Abraham, Abraham kwa!”

Sui sa Abraham ka olisia ka 'uri, “'Iu, nau'a nini'a!”

¹² Go'o ma 'ainsel ne'eri nia ka fata 'uri, “Noa'a 'oe kosi saungia ngela nena 'oe, nama 'oko sasia ta ru ka to'ea! Nini'ari nau ku sai na'a ana 'oko manata doe ana God. Ma 'oko ma'udi fuana kwatelana ma noa'a 'oe kosi dau mafia ta'i ngela muta'i 'oe ne'e 'oko to'o ana, ma 'oko ala'ania go'o 'amu fuana mae'a.”

¹³ Sa Abraham nia ka lia kalikalia, ma nia ka lisia ta'i sipsip ngwane ne'e na konana nia firu ana rara 'ai ana ai ti'iti'i. 'Una'eri go'o nia ka leka ngalia na'a ma'i na sipsip ne'eri, ma ka olisia na'a 'ania na ngela nari nia. Sui nia ka sasia na'a 'ania fo'osi ana God. ¹⁴ 'Una'eri nia ka saea na'a na kula ne'eri 'ania, “Iawe nia ke kwatea.” Nia ne leleka ma'i ka dao 'i ta'ena, na ngwae ki kira ka ala'a 'uri, “'I gwauna fa'i ua Iawe, nia ke kwatea.”

¹⁵ Sui na 'ainsel Iawe nia ka fata 'uri ma'i 'i langi ¹⁶ fuana sa Abraham ka 'uri, “Osi'ana ne'e 'oko ma'udi ko kwatea ta'i ngela muta'i 'oe ne'e 'oko to'o ana, ma 'oko 'iri daufafia fa'asia

nau, nau ku fata alanga'i 'ania sataku talaku, ¹⁷ mamana liu nai ba'a fa'ale'a 'oe, ma ngwae ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe ki, kike ba'a 'oro liu mala. Kike ba'a 'oro ka di'ia na bulubulu ana salo, ma ka di'ia na one ninimana na asi. Ma kike ba'a ina'u ana liufileana malimae kira ki. ¹⁸ Nai ba'a fa'ale'a kwalafa ki ta'ifau ana magalia sulia kwalafa 'oe, osi'ana 'oko ro'o sulia fatalaku."

¹⁹ Sui sa Abraham fa'inia sa Aesak kera ka oli na'a ma'i siana ro ngwae ni rao nia ki, ma kira ka oli la'u ma'i 'uana 'i Bereseba. Ma nia ka sasia fanoa nia 'i ne'eri, ma nia ka tua na'a ana.

Sulia 'i Rebeka

²⁰ Buri 'ana kaida'i ne'eri, sa Abraham nia ka rongoa fa'arongoa ne'e na ngwaefuta nia sa Neho fa'inia na 'afe nia 'i Milka, kera to'o ana na kwalu ngela ngwane ki. ²¹⁻²³ Na satada ne'e sa Us, na fa'ina'ona'o, ma sa Bus, sa Kemuel (nia na ma'a sa Aram), sa Kessed, sa Haso, sa Pildas, sa Jidlaf, sa Betuel ni na ma'a 'i Rebeka. Nia na'a na satana kwalu ngela sa Neho ki ne'e 'i Milka nia fa'afuta'i. ²⁴ Ma sa Neho ne'e nia ka to'o la'u ana ta 'afe ne'e satana 'i Reuma, ma nia ka alua na fai ngela ngwane ki la'u, na satada ne'e sa Teba, sa Gaham, sa Tahas, ma sa Mahaka.

23

'I Sera nia mae, ma sa Abraham nia ka folia ta'i afu ano fuana kwaiatolana

¹ 'I Sera nia tua leleka ka dao ana ta'i talanga'i fa'i ngali ma ro akwala ma fiu fa'i ngali sui nia ka mae na'a. ²⁻³ Nia mae ana aba'i kula 'i Kenan ana fanoa 'i Kiriataba, ne'e nini'ari kira saea

'ania 'i Hebron. 'Una'eri sa Abraham nia ka kwaimanatai liu na'a, ma ka angi liu na'a 'uana 'afe nia ne'e nia mae na'a. 'I buri 'ana nia ka tata'e fa'asia kula ne'e kira fa'ateo'a 'afe nia ana, nia ka leka lisia na ngwa'i to'a 'a'ana ana fuu'i ngwae sa Het, ma nia ka fata 'uri fuada,
⁴ “Nau ku tua ana fanoa kaumulu, bore ma nau na ngwae kwaita go'o. 'Iu na 'afe nau nia mae na'a, ma nau ku oga nai folia ta afu ano fa'asi kamu, fasi 'iri nai kwaiatoa ana.”

⁵ Bore ma kira ka fata 'uri, ⁶ “Ara'i 'a'ana 'ae, 'oke rongo ma'i sulia ala'a laimili. 'Ae'o na'a ta fa'ina'ona'o ngasingasi'a fuaimili. 'Oko saiana 'oke leka go'o 'amu ana ta kula ni alu ngwae'a aimili ma 'oko kwaiatoa 'afe 'oe ana kula le'a mala. Di'ia 'oko filia ta kula ni alu ngwae'a aimili ma 'oko kwaiatoa 'afe 'oe, noa'a ta ngwae aimili kasi fone'o go'o.”

⁷ Sa Abraham nia tata'e ma ka 'oto gwau toli fuada, ⁸ ma ka fata 'uri, “Si di'ia ne'e kamu saele'a mamana, ma kamu ka ala'ania ne'e nai kwaiatoa na 'afe nau ana kula ne'e ngwa'i to'a kaumulu, kamu ke saefiloa ma'i sa Efron na ngela sa Soha, ⁹ fasi 'iri nia ke fa'afoli 'ania na kala afu ano ti'iti'i lo'oko na faoda nia teo ana, lo'oko kira saea 'ania 'i Makpela, lo'oko nia teo 'i ninimana o'ola nia. Ngwae futa kina 'ae, moro saefiloa ma'i 'iri nia ke ala'ania nai folia 'i maamulu 'ania folifoli'a ali'afu nia fasi 'iri nai to'o na'a ana di'ia na kula ni alu ngwae'a kami.”

¹⁰ Sui ngwa'i to'a ana fuu'i ngwae sa Het, kira ka tua go'o 'ada ana sinamaa ana fa'i labu ana

fanoa doe ne'eri.* Ma kaida'i ne'eri sa Efron logo ne'e nia tua fa'i kira, ma nia ka fata 'uri 'i maada, ¹¹ “Ara'i 'a'ana kwa! Na ala'alaku ne'e 'uri nau ku saele'a liu fuana kwatelana ano ne'e ki fuamu fa'inia faoda lo'oko. 'I maana ngwa'i to'a nini 'i fanoa nau, nau ku kwatea go'o fuamu 'i nini'ari na'a, fasi 'iri 'oke kwaiatoa 'afe 'oe ana.”

¹² Ma 'i maada, sa Abraham nia ka 'oto gwau toli la'u, ¹³ ma nia ka fata 'uri fuana sa Efron, “Ngwadela 'ae, 'oke rongoa basi ala'alaku. Nau ku oga nai foli ta'ifau na'a ana folifoli'a ana afu ano ne'e. Ngwadela 'ae, ngalia na'a mani ne'e ki, fasi 'iri nai leka kwaiatoa 'afe nau ana ano ne'eri.”

¹⁴ Sui sa Efron nia ka fata 'uri, ¹⁵ “Ara'i 'a'ana kwa! Na folifoli'a ano ne'e na 400 selene ki ana silva.† Bore ma na ru 'o'o go'o 'ana 'i safitakoro ne'eri'a. Nia le'a, leka kwaiatoa 'afe 'oe na'a.”

¹⁶ Sa Abraham alafafia ne'e nia ke kwatea na folifoli'a ne'e sa Efron saea kwau 'i maana na ngwa'i to'a ana fanoa ne'eri. 'Iu 'i maana ngwa'i to'a ne'eri nia ka ilia na kulu kulu fana na mani nia ki ma nia bolo na'a fa'inia 400 selene ki ana silva. Ngwae ki ta'ifau alafafia na kulu kulu fana na mani ne'eri nia saga.

¹⁷ 'Una'eri ne'e sa Abraham nia ka ngalia na'a na afu ano 'i Makpela, ne'e nia teo ana bali fanelana sina ana 'i Mamre. 'I na'o na ano ne'eri nia ana sa Efron, bore ma nini'ari na ano sa Abraham na'a. Kera fa'asaga ru ne'eri.

* **23:10** ana falafala kira, na sinamaa ana fa'i labu ana fanoa ne'eri na'a ne'e kula fuana ngwae ka fikua ka ala'a sulia ru talinga'i ki. † **23:15** selene ne'e nia 400 sekel, nia bolofa'inia 4.5 kilo silva.

'Una'eri sa Abraham folia na afu ano fa'inia faoda ne'e, ma na 'ai ne'e teo ana ki logo fa'asia sa Efron. ¹⁸ Ma fuu'i ngwae sa Het ne'e kira tua logo ana fiku ala'anga ne'eri, kira ka sai le'a na'a ana na ano ne'eri ne'e na ru sa Abraham na'a. ¹⁹ 'I buri 'ana na'a sa Abraham nia ka leka ka kwaiatoa na'a 'afe nia 'i Sera saena faoda ne'e 'i Makpela karangia 'i Mamre ana 'i Kenan. ²⁰ Ma 'i ne'eri na ano ne'e na ru na fuu'i ngwae sa Het 'i na'o fa'inia na faoda ne'e teo ana, ma 'i nini'ari na ano sa Abraham na'a. 'I buira nia ka rao na'a 'ania faoda ne'eri fuana kwaiatolana ngwae mae kira ki ana kwalafa nia.

24

Sa Aesak nia arali

¹ 'Iu sa Abraham nia ngwaro liu na'a, ma Iawe ka fa'ale'a nia ana ru nia sasi'i ki ta'ifau. ²⁻⁴ 'Una'eri nia ka saea ma'i na ta'i ngwae ana ngwae ni rao ni ki, ne'e nia ngwae 'a'ana na'a ana ngwae rao nia ki. Ma sa Abraham ka fata 'uri fuana, "Nau ku oga 'oko leka ma ko ngalia ma'i ta'i kini sari'i fuana ngela nau sa Aesak. 'Oko alua na'a limamu 'i olofana 'aeku ma ko sasia fata alanga'inga 'i maana Iawe na God 'i langi ma 'i ano, 'oko fata 'uri, 'Noa'a naisi filia ta sari'i 'i ne'e 'i Kenan fuana 'alako 'oe ke korea. Nai ba'a oli nama ana fuu'i ngwae 'oe ne'e ma'a 'oe futa ana. Ma nai ba'a filia nama ta kini ne'e futa ana ta ta'i ngwae ada fasi 'iri 'alako 'oe ke korea.' "

⁵ Bore ma na ngwae rao ne'eri ka saefilo 'uri ana, "Ngwae 'a'ana kwa! Fa'uta dil'ia nau ku filia ta kini bore ma nia kasi oga leka'a ma'i

fa'inau, nai ba'a sasi la'u ta ta'e? Nai ba'a kwatea la'u ngela ngwane 'oe ke leka tau la'u saena ma'e fanoa ba 'oko leka ma'i fa'asia 'i na'o?"

⁶ Bore ma sa Abraham ka fata 'uri fuana, "Noa'a! Noa'a 'oe kosi kwatea ngela ngwane nau ka oli 'uana kula ne'ana! ⁷ Iawe nia na God 'i langi, nia ngali nau ka sui na'a fa'asia aba'i kula ne'ana ma'a nau, ma nau ku fa'asia ka sui na'a na fanoa ne'ana fuu'i ngwae nau kira tua ana. Iawe nia sasia ta'i fata alanga'inga ngasingasi'a fuaku ne'e na ano nini kulu tua ana kaida'i ne'e nia ke ba'a kwatea ma'i fuana ngela ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa nau. Ma nia ke ba'a asunga'inia 'ainsel nia ka eta eta amu kaida'i ne'e 'oke ba'a saiana 'oke dao to'ona ta'i ngela kini sari'i ana kula ne'eri fasi 'iri ngela ngwane nau ke korea. ⁸ Bore ma si di'ia ngela kini ne'e 'oko filia, nia kasi oga leka'a ma'i fa'ini'o, 'una'eri 'oko aloge na'a fa'asia fata alanga'inga ne'e fuaku. Bore ma nau kusi oga ne'e 'oke ngalia ngela ngwane nau ku leka 'uana fanoa ne'ana." ⁹ Nama go'o na ngwae ni rao ne'eri ka alua na'a limana 'i olofana 'aena sa Abraham ma ka sasia fata alanga'inga ne'eri, di'ia ba sa Abraham eta saea fuana.

¹⁰ Sui, na ngwae ni rao baera ka ngalia akwala kamel ngwae 'a'ana ma fa'inia ru matamata 'oro lisilana le'a ki ne'e ngwae 'a'ana kwate'e fuana kwatelana fuana ngwa'i to'a lo'oba, ma nia ka leka na'a 'uana aba'i kula ne'eri. Nia leka ka liu ana fanoa doe 'i Mesopotemia, ana bali 'i 'aena fanoa doe ne'e sa Neho nia tua ana. Nia leka sulia asoa 'oro ki, ¹¹ ma kaida'i nia

dao ana ma'e fanoa ne'eri, nia ka leka mamalo karangia ta'i ma'e kafo 'ilia ana kula ne'eri, ma nia ka kwatea kamel nia ki kira ka mamalo logo. Ana kaida'i ne'eri na mada'afi nia ka koso na'a, ma ngwa'i kini ana fanoa ne'eri kira leka ma'i 'uana ma'e kafo ne'eri fuana ufi kafo'a.

¹² Ma nia ka fo'o ka 'uri, "Aofia, 'oe Iawe na God ngwae 'a'ana nau, sa Abraham. 'Oke kwatea rao'a ne'e nau ke ngwaluda ta'ena. Nau ku amasi'o 'oke fa'ata'inia ne'e 'oko alafe fuana ngwae 'a'ana nau, ma 'oko dau sulia na fata alanga'inga ba 'oe fuana. ¹³ Kaida'i nini nau ku tua 'i maana ma'e kafo 'ilia ne'e, ngwa'i kini fi'i doe ana fanoa ne'e kike ba'a leka ma'i ana kula ne'e fuana ufi kafo'a. ¹⁴ Nai ba'a lidi 'uri ana ta ta'i ai adulu, 'Uri ma 'oko saiana 'oke kwatea ta kala kafo fuaku, 'iri nai kwa'u?' Sui nia ke fata 'uri, 'Nia le'a go'o 'ana, 'oke kwa'u, nai ba'a leka ngali kafo logo fuana kamel 'oe ki.' Aia, nau ku amasi'o, 'oke ala'ania na ala'anga ne'eri na'a ne'e na ma'eto'o ne'e 'oko filia ngela kini ne'eri, fuana ngwae ni rao 'oe sa Aesak ke ba'a korea. 'Una'eri ne'e nau ku saiana 'oko dau sulia fata alanga'ilamu fuana ngwae 'a'ana nau sa Abraham."

¹⁵ Ana kaida'i ngwae ne'e 'iri fa'asua 'ua na fo'onga'a nia, ta'i ngela kini fi'i doe ka dao na'a ana kula ne'eri, nia ngalia ta'i fa'i botel fuana kafo 'i gwauna 'aba'abana. Kini sari'i ne'eri satana ne'e 'i Rebeka. Nia na defo sa Betuel. Sa Betuel nia futa ana 'i Milka ma sa Neho. Sa Neho ne'eri ngwae futa sa Abraham. ¹⁶ 'I Rebeka ta'i ngela kini sari'i ne'e lisilana 'olo'olo liu, ma nia noa'a kasi teo 'ua fa'inia ta ngwae. Nia ka

koso saena kilu kafo ne'eri ma ka fa'afungua fa'i botel kafo nia ma ka oli ma'i.

¹⁷ Ma ngwae rao nini sa Abraham ka lalili siana, ma ka fata 'uri fuana, “Nau ku kwaiamasi amu 'oko saiana 'oke kwatea fuaku ta kala kafo fuaku ana fa'i botel kafo ne'ana 'oe fasi 'uri nai kwau?”

¹⁸ Tona bore ma, sari'i ne'e fa'akosoa na'a na fa'i botel kafo fa'asia gwauna 'aba'abana, ma ka daua kwau fuana ngwae ne'eri ka kwau, ma nia ka fata 'uri, “Ara'i 'a'ana kwa, kwa'u!”

¹⁹ Ma kaida'i ngwae ne'eri kwau ka sui na'a, sari'i ne'eri ka fata la'u 'uri, “'Oke mango basi, nai ba'a leka ngali kafo ma'i fuana kamel 'oe ki fasi 'iri kike kwa'u logo.” ²⁰ Ma lima lakolako go'o nia ka 'iria na kafo ne'eri saena fa'i botel kafo nia 'uana kula ru 'ae'aela ki fuana kwa'unga, ma nia ka lalili ka oli 'uana kilu kafo fuana fa'afungulana kafo saena fa'i botel kafo nia, ma nia ka ina'u ana ngali kafo'a ma'i, leleka na kamel ne'eri ki, kira ka kwa'u ka sui ta'ifau. ²¹ Ma na ngwae ne'eri nia tua aroaro ma ka bubungia go'o 'ana sari'i ne'eri, ma nia ka manata 'ana sulia di'ia ne'e Iawe kwatea rao'a nia ka leka le'a na'a.

²² Ma kaida'i kamel ki kwa'u ka sui na'a ngwae ne'e ka ngalia ta'i kome'e gol ne'e kululana nia lima gram ki, ma nia ka daura'inia 'i maana ngongorana kini ne'eri. Ma nia ka lafua ro gol sen ne'e kululadar'o ta'i talanga'i gram, ma nia ka alua 'i limana. ²³ Ma nia ka lidi 'uri ana, “Nau ku oga 'oke saea fuaku. Sa tai mo ne'e satana ma'a 'oe? Nau'a fa'inia na ngwae nau ki, kaimili lulu 'uana ta ta'i kula fuana maliu 'anga ana.

'Uri ma 'oko fia kaimili saiana mike leka ma'i ka tua 'i luma nia?"

²⁴ Aia sari'i ne'eri nia ka olisi 'uri ana, "Na satana ma'a nau ne'e sa Betuel, na ngela sa Neho ma 'i Milka. ²⁵ Ma na luma kami to'o ana kula kaumulu saiana muke tua ana, ma nia ka to'o ana kula logo fuana camel ki, ma fanga 'oro kira teo go'o 'ana."

²⁶ Ma na ngwae ne'eri ka 'oto gwau toli leleka maana ka to'o 'i ano, ma nia ka fo'osia Iawe, ²⁷ ma nia ka fata 'uri, "Iawe, 'oe God ngwae 'a'ana nau sa Abraham. Nau ku ba'atafea satamu, 'oko gonia nama 'amu 'ua na fata alanga'inga ba 'oko sasia fa'inia. 'Oko ngali nau saga ma'i aku 'uana luma ta ta'i ngwae ana fuu'i ngwae nia."

²⁸ Go'o 'i Rebeka ka lalili 'uana 'i luma, ma nia ka fa'arongo 'ani ru ki ta'ifau fuana fuu'i ngwae te'a nia. ²⁹⁻³⁰ Ma sa Laban na sasina 'i Rebeka nia tua. Ana kaida'i sa Laban lisia na kome'e gol ne'eri ana ngongorana 'i Rebeka, ma fa'inia ro gol sen ki tua 'i limana, ma ka rongoa nia fa'arongo 'ania ala'anga ne'e ngwae ne'eri nia saea ki, nia ka leka kwau fa'asia luma ka lalili fuana lisilana na ngwae ne'eri. Ngwae ne'eri uu 'ana 'ua 'i maana kilu kafo, karangia kula kamel nia ki tua ana. Kaida'i sa Laban dao ma'i, ³¹ nia ka fata 'uri fuana, "Leka ma'i kwa! Koro ke leka 'i luma. 'Ae'o ta'i ngwae ne'e Iawe nia fa'ale'a. Nia 'iri le'a ne'e 'oke uu go'o 'amu 'uri ana kula ne'e. Nau ku to'o ana kula ka sui na'a ma'akwali'o 'i luma kaimili, ma kula fuana kamel 'oe ki tua logo na'a."

³² Sui sa Laban ka ba'ea ngwae ne'eri 'i luma, ma ka lafua ru ki fa'asia ngwa'i ana camel ki, ma ka kwatea na fanga fuana camel ne'eri ki, ma nia ka fi'i aluda ana kula kira ka maliu ana. Buri 'ana nia ka ngali ma'i kafo fuana ngwae ne'eri fa'inia ngwae nia ki fuana kira ka taufia 'aeda ana. ³³ Bore ma kaida'i ngwae sa Laban ki ngalia ma'i fanga ki, ngwae ne'eri ka fata 'uri, "Nau noa'a naisi fanga basi 'ua, nau ku to'o ana ta'i ala'anga ne'e nai eta saea nama fuauumu."

Sa Laban ka fata 'uri, "Nia le'a, fa'arongo kaimili 'amu 'ania."

³⁴ Ma na ngwae ne'eri ka fata 'uri, "Nau'a ta'i ngwae rao go'o, ma na ngwae 'a'ana nau ne'e sa Abraham. ³⁵ Iawe nia fa'ale'a ngwae 'a'ana nau 'ania ru 'oro ki mala. Ma nia ka lafuta'inia nia'a ta'i ngwae to'oru ne'e nia to'o ana sipsip ki, ma nanigot ki, ma na buluka ki, ma nia ka to'o ana silva ki, ma na gol ki, ma na ngwae rao 'o'o ki, ma na kini rao 'o'o ki, ma na camel ki fa'inia dongki ki logo. ³⁶ Ma na 'afe nia 'i Sera, nia fa'afuta ta'i ngela ngwane kaida'i nia ngwaro ka koko'o na'a, ma na ngwae 'a'ana nau ka kwatea ru nia ki ta'ifau na'a fuana ngela nia.

³⁷ Ma nia ka saea ta'i ru fuaku, ma nia ka kwatea nau ku fata alanga'i ana ta'i falafala ne'e nai ba'a sasi di'ia nama ne'e nia saea. Nia 'uri, 'Noa'a 'oe kosi filia ta sari'i 'i ne'e 'i Kenan fuana 'alako nau ke korea. ³⁸ 'Oke oli nama ana fuu'i ngwae nau ne'e ma'a nau futa ana. Ma 'oko filia nama ta kini ne'e futa ana ta ta'i ngwae ada fasi 'iri 'alako ne'e nau ka korea.'

³⁹ Ma nau ku saefloa ngwae 'a'ana nau ku 'uri, 'Fa'uta, di'ia nau ku filia ta ta'i sari'i, bore ma

noa'a nia kasi leka ma'i fa'inau, ta'e ne'e nai ba'a sasia la'u?' ⁴⁰ Bore ma nia ka fata 'uri, 'Kaida'i ki ta'ifau nau ku kwairo'oi ana Iawe, ma nia ke ba'a kwatea na 'ainsel nia ka leka fa'ini'o 'i to'oba, ma na rao'a 'oe ke ba'a ngwaluda. Ma nia ke ba'a talangwara'u go'o fuamu ne'e 'oke dao to'ona ta ta'i sari'i fi'i doe ana fuu'i ngwae nau ne'e kira futa ma'i ana ma'a nau, fasi 'iri ngela nau ke korea. ⁴¹ Ta'i falafala go'o ne'e teo fuamu fuana logelamu fa'asia alanga'inga ba 'oe, di'ia 'oko leka siada, ma kira kasi saiana 'afilamu, nia ne'e kwate ma 'oke aloge fa'asia na alanga'inga ne'e.'

⁴² "Ana kaida'i kami dao 'i maana kilu kafo ne'e 'i ta'ena, nau ku fo'o ku fata 'uri, 'Iawe, 'oe God ngwae 'a'ana nau sa Abraham. Nau ku kwaimasi amu 'oke kwatea rao'a nau ka ngwaluda. ⁴³ Kaida'i ne'e nau ku tua na'a ana kilu kafo ne'e, di'ia ta sari'i fi'i doe nia leka ma'i ka ngali kafo ana kilo kafo ne'e, nai ba'a saefilo 'uri ana, "Nau ku amasi'o 'uri ma 'oko saiana 'oke kwatea ta kala kafo saena fa'i botel kafo 'oe fasi 'iri nai kwa'u kwa?" ⁴⁴ Ma nia ka fata 'uri, "Le'a go'o 'ana, 'oke kwa'u, ma nai ba'a ngali kafo logo fuana kamel 'oe ki." 'Iu nau ku amasi'o ala'ania ala'anga ne'eri na toto ne'e 'oko filia na'a sari'i ne'e 'iri ngela ngwane ngwae 'a'ana nau nia ke ba'a korea. ⁴⁵ Kaida'i nau ku fo'o go'o 'aku 'ua 'una'eri saena manata'anga nau, 'i Rebeka ka dao na'a ma'i. Ma nia ka ngalia fa'i kafo ki 'i gwauna 'aba'abana, ma nia ka koso toli saena kilu kafo ka ongi kafo. Ma nau ku fata 'uri fuana, "'Oko saiana 'oke kwatea ta kala kafo fuaku, nau ku

oga nai kwa'u" ⁴⁶ Tona bore ma nia fa'akosoa na'a fa'i kafo ne'eri 'i gwauna 'aba'abana, ma ka fata 'uri, 'Le'a go'o 'ana, 'oke kwa'u. Ma nai ba'a ngali kafo fuana kamel 'oe ki logo.' Ma nau ku kwa'u, ma nia ka kwate kafo fuana kamel nau ki, kira ka kwa'u logo. ⁴⁷ Ma nau ku lidi 'uri ana, 'Sa tai ne'e satana ma'a 'oe?' Ma nia ka fata 'uri, 'Satana ma'a nau ne'e sa Betuel. Nia'a ngela sa Neho ma 'i Milka.' Sui nau ku daura'inia na kome ngongorana, ma nau ku alua ro saen ki 'i limana. ⁴⁸ Sui nau ku bobo uruuru ma ku ba'atafea Iawe, du'ungana nia na God ngwae 'a'ana nau sa Abraham, ma nia ka ngali saga ma'i aku 'uana luma kwalafa ngwae 'a'ana nau. Ma nau ku lisia ta'i kini sari'i ne'eri nia na ko'o na ngwaefuta ngwae 'a'ana nau. Ma ne'e na ngela ngwae 'a'ana nau ke ba'a korea kini sari'i ne'eri. ⁴⁹ Nia ke ba'a fa'uta nini'a? Si di'ia kamu oga mike fa'ata'inia ne'e kamu alafe fuana ngwae 'a'ana nau, ma kamu dau sulia 'oga amulu, nau ku gani kamu muke fa'arongo nau nama. Bore ma di'ia noa'a, kamu ka saea fasi 'iri nai ba'a sasia la'u ta lia 'i ngwae."

⁵⁰ Sa Laban ma ma'a nia sa Betuel ka fata 'uri, "Ru ne'ana nia saka ma'i ana Iawe! Kero'o noa'a kasi saea na'a ta ru ana. Nia le'a go'o 'ana. ⁵¹ Na sari'i ne'e nini'a tua go'o 'ana. Nia ke ba'a leka fa'i kaumulu, kaida'i kamu ke oli ana 'i fanoa kamu. Nia le'a fuana nia ka 'afe fuana ngela ngwae 'a'ana 'oe, di'ia nama ne'e Iawe nia saea."

⁵² Ma kaida'i na ngwae ne'eri rongoa ala'anga ne'eri, nia ka bobo uruuru ma ka ba'atafea Iawe.

⁵³ Go'o nia ka lafua ma'i na 'aba ifi kwanga

ki, ma kekefa ne'e kira saunga'ini'i 'ani silva ma gol ki ba kira ngali'i ma'i, ma nia ka kwate ta'ifau ani fuana 'i Rebeka. Ma nia ka ngalia ti ru matamata la'u ne'e folilani doe liu, ma ka kwate'e fuana ngwaefuta sari'i ne'e fa'inia te'a nia.

⁵⁴ Ma na ngwae ne'eri fa'inia na ngwae nia ki kira fi'i nguta, ana rodo ne'eri kira ka maliu ana luma ne'eri. Ma 'ofodangi nia ka fata 'uri fuana ngwa'i to'a ana luma ne'eri, "Nia le'a fuaumulu muke ala'ani nai oli na'a 'uana ngwae 'a'ana nau."

⁵⁵ Bore ngwaingwaena 'i Rebeka ma te'a nia kera ka fata 'uri, "Noa'a, ala'ania 'i Rebeka ke tua sulia basi ta kaida'i ti'iti'i fa'i kaimili, ru di'ia ta akwala asoa go'o 'i buria nia ka fi'i leka 'ana."

⁵⁶ Bore ma na ngwae ne'eri nia ka fata 'uri, "Noa'a, nau ku amasi kaumulu noa'a kamu kasi lui nau la'u. Iawe nia kwatea na rao'a nau ku leka le'a liu. Nau ku gani kamu muke ala'ani nau nai oli siana ngwae 'a'ana nau."

⁵⁷ Sui kira ka fata 'uri, "'Oke mango basi. Kulu saea sari'i ne'e ke leka ma'i fasi 'iri kulu ke rongoa manata'anga nia." ⁵⁸ Go'o kera ka ri ma'i 'uana, ma kera ka fata 'uri fuana, "Na ngwae ne'e oga ke oli 'i ta'ena. 'Oko saele'a go'o 'amu ne'e 'oke leka na'a fa'inia nini'ari?"

Ma nia ka fata 'uri, "'Iu, nia le'a go'o ana."

⁵⁹ Ma kera ka ala'ania 'i Rebeka ka leka fa'inia na ngwae ne'eri fa'inia ngwae nia ki. Ma kira ka kwatea ta'i kini rao ne'e lia ma'i sulia eta ana kaida'i nia ti'iti'i ka leka fa'inia. ⁶⁰ Ana kaida'i

nia salisali fuana fa'asilana kula ne'eri, na fuu'i ngwae nia kira ka fa'ale'a kika fata 'uri,
 “Ngwaingwaena kamu, kaimili fo'o fasi 'iri 'oke
 ba'a ra'e ma'i ko te'a fuana ngwae 'oro
 liu ki ne'e liufia na mole ana ngwae.

Ma kwalafa 'oe kike ba'a liufia fanoa doe mali-mae kira ki.”

⁶¹ Ma 'i Rebeka fa'inia kini rao 'o'o nia ki, kira ka leka fa'inia, kira ka ra'e fafona kamel ki, ma kira ka donga ngwae rao sa Abraham, ma kira ka leka na'a 'ada.

⁶² Ma ana kaida'i ne'eri, sa Aesak nia ka fa'asia na ma'e busu ana kafo ne'e satana, “Ma'e busu God mauri ne'e nia lia ma'i fuaku.” Ma sa Aesak ka leka tua 'i Negev ana aba'i kula 'i gwauna fanoa 'i Kenan. ⁶³ Ana ta'i asoa, kaida'i sina ka su'u na'a, nia ru'u 'i maa ka leka liliu, ma nia ka lisia ti kamel kira leka ma'i. ⁶⁴ Ana kaida'i 'i Rebeka nia lisia, nia lofo 'i ano fa'asia kamel nia, ⁶⁵ ma nia ka saefiloa ngwae ni rao sa Abraham ka 'uri, “Sa tai ne'e satana ngwae lo'oko nia leka ma'i?”

Ma na ngwae ni rao ne'eri ka fata 'uri, “Na ngela ngwane ngwae 'a'ana nau lo'oko nia.” Go'o 'i Rebeka ka ngali ifi ka sufafia maana fa'asia.*

⁶⁶ Kaida'i kira leka kika dao siana sa Aesak na ngwae ni rao ne'eri ka ala'a sulia fuana ma ka fa'arongo 'ani ru ki ta'ifau ne'e fuli ma'i lo'oba.

⁶⁷ Ma sa Aesak ka ba'ea sari'i ne'eri ka tua na'a

* **24:65** it was the custom at the marriage ceremony for the bride to wear a veil over her face when she was presented to her husband. This may be why Jacob did not recognize Leah at the wedding ceremony in Genesis 29.

saena gwaurau ne'e te'a ni 'i Sera ne'e tua ana 'i na'lo. Ma sa Aesak ka korea na'a 'i Rebeka, ma ka kwaima liu ana kini ne'e, ma na kwaimanatai 'anga sa Aesak 'uana te'a nia ka sui na'a.

25

Ti ngela la'u ana fuu'i ngwae sa Abraham

¹ Sa Abraham nia korea la'u ta 'afe matamata ne'e satana 'i Ketura. ² 'Afe ne'e ka fa'afuta ngwa'i ngela ngwane na satada ne'e sa Simran, sa Joksan, sa Medan, sa Midian, sa Isbak, ma sa Suaha.

³ Sa Joksan ne'e na ma'a sa Seba ma sa Dedan, ma ngwae ne'e futa ma'i ana fufu'i ngwae sa Dedan ne'e kira ana kwalafa sa Asuru, ma na kwalafa sa Letus fa'inia kwalafa sa Leum. ⁴ Sa Midian ne'e ngela nia ki ne'e sa Efaha, sa Efa, sa Hanok, sa Abida, ma sa Eldaha, na kwalafa ne'eri ki ne'e futa ana 'i Ketura.

⁵ Ma sa Abraham ka ala'a totonga'i nia ke ba'a alua ru ki ta'ifau ne'e nia to'lo ani saena limana ngela nia sa Aesak. ⁶ Bore ma kaida'i nia tua 'ua, nia kwatea na kwate'a ki fuana ta ngela ngwane ana ba nia alua ana ta ro 'afe ana. Ma nia ka kwateda kwau kira ka leka tau na'a ana ta bali kula 'i fanelana sina ne'e tau fa'asia kula sa Aesak tua ana.

Sa Abraham mae ma sa Aesak ma sa Ishmael kera ka kwaiatoo

⁷⁻⁸ Sa Abraham nia ngwaro liu na'a ana kaida'i nia mae, na anona ka leka tua fa'inia anona ma'a nia fa'ida ba kira mae na'a 'i na'lo. Nia to'lo ana maurilana le'a, ma kaida'i nia mae, nia dao na'a ana ta'i talanga'i fa'i ngali ma fiu

akwala ma lima fa'i ngali. ⁹ Na ro ngela ne'e nia ki, sa Aesak ma sa Ishmael kera ka kwaiatoa 'i saena faoda ne'e satana 'i Makpela ne'e tua ana ta'i afu ano ne'e nia 'i fanelana sina ana 'i Mamre. Kaida'i 'i na'lo, afu ano ne'e ru sa Efron, ta'i ngwae ana fuu'i ngwae sa Het, na satana ma'a nia ne'e sa Soha. ¹⁰ Bore ma 'i buri 'ana ne'e sa Abraham folia ano ne'eri ana ngwae ne'e, na ano ne'eri ru nia na'a. Ana kula ne'eri na'a ne'e kera kwaiatoa nonina sa Abraham, ma ana faoda ne'eri logo ne'e kira kwaiatoa logo 'i Sera saena 'i na'lo. ¹¹ Kaida'i 'i buira ne'e sa Abraham nia mae na'a, ngela nia sa Aesak ka leka ka saunga'inia na'a fanoa nia karangia ma'e busu kafo 'i Bere Lahai Roe.* Ana kaida'i ne'eri God ka fa'ale'a sa Aesak.

Na kwalafa sa Ishmael

¹²⁻¹³ Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Ishmael nia 'uri:

Sa Ishmael nia ngela sa Abraham, ma te'a nia ne'e 'i Hega kini 'i Ejipt nia na kini rao 'i Sera. Sa Ishmael to'lo ana ngela ngwane ki, satada ne'e sa Nebaeot, sa Kedar, sa Adbeel, sa Mibsam, ¹⁴ sa Misma, sa Duma, sa Masa, ¹⁵ sa Hadad, sa Tema, sa Jaturu, sa Nafis, ma sa Kedema.

¹⁶ Na fufu'i ngwae ne'e futa ana akwala ma ro ngela sa Ishmael ki, kira saea satana mae fanoa ki ma fanoa ne'e kira leka tua 'ani ki ka donga logo satana akwala ma ro ngela ne'e ki. ¹⁷ 'Una'eri sa Ishmael ka mae na'a, ma anona ka leka tua fa'inia anona ma'a nia faida ba kira mae 'i na'lo. Ma kaida'i nia mae ana nia dao ana ta'i talanga'i fai ngali ma uulu akwala ma fiu fai

* **25:11** lisia Genesis 16:14

ngali. ¹⁸ Na olitana sa Ishmael noa'a kira 'iri tua fa'inia kwalafa sa Abraham, kira tua ana ano 'i safitana ro fanoa 'i Havila ma 'i Suru, bali ana fanelana sina ana 'i Ejipt, ana tala ne'e ki fa'asia 'i Ejipt ma ki leka 'uana 'i Asiria.

Sa Aesak alua ro 'i'iu ki sa Esau ma sa Jakob

¹⁹ Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Aesak, na ngela sa Abraham, nia 'uri: ²⁰ Kaida'i sa Aesak nia korea 'i Rebeka, nia tua na'a sulia fai akwala fa'ingali ki. 'I Rebeka ne'e ngela kini sa Betuel, ta'ingwae 'i Mesopotemia ana aba'i kula kira saea 'ani 'i Aram. Ma sa Laban na sasina 'i Rebeka.

²¹ Sa Aesak ka fo'osia Iawe du'ungana 'afe nia 'abara'a, ma Iawe ka rongoa fo'onga'a nia. Kaida'i ne'eri 'afe ne'e ka ina na'a ma nia ke ba'a fa'afuta ro 'i'iu ki. ²² Bore ma kaida'i kera noa'a kasi futa 'ua, kera di'ia ne'e kera ka fu'a 'i saena sirana te'a kera'a, 'una'eri 'i Rebeka ka fata 'uri, "Fa'uta? Tae ne'e sasi ma nau ku 'uri reala." Sui nia ka saefilo Iawe 'uana ru ne'eri.

²³ Sui Iawe ka fata 'uri fuana, "Ro ngela ki ne'e tua saena siramu, na ai buri ke ba'a ngasingasi liufia na ai etaeta. Kera ke ba'a ko'o bora fuana ro fufu'i ngwae matamata ki. Na fufu'i ngwae ana ai buri ke ba'a ke ba'a ngasingasi liufia na fufu'i ngwae ana ai etaeta."

²⁴ 'Una'eri nia ka dao na'a ana madamo fuana kini ne'eri fuana fa'afutalana ngela, go'o nia ka fa'afuta ro ngela ngwane nia ki ne'e kera ro 'i'iu ki. ²⁵⁻²⁶ Na fa'ina'ona'o nonina meo ma ka rango'a ta'ifau di'ia ifi kira saunga'inia 'ani 'u'uila nanigot, 'una'eri kira ka saea 'ania sa

Esau.† Ana kaida'i kera futa, na ngela 'li buri dau ngasi ma'li ana 'aena ngela 'li na'lo, 'una'eri kera ka saea 'ani sa Jakob.‡ Ana kaida'i ne'eri sa Aesak nia tua na'a sulia ono akwala fa'i ngali ki.

Sa Esau fa'i danga 'ania gwa'i ngwaluda nia

²⁷ Kaida'i ro ngela ngwane ne'e ki doe ma'li, sa Esau sai liu ana lulu'a 'uana ru kwasi 'ae'aela ki, ma nia noa'a kasi oga tua'a 'li fanoa, nia oga lala tua'a saena masu'ua. Bore ma sa Jakob nia ngwae nene go'lo 'ana, ma kaida'i 'oro nia oga liua lala tua'a 'li fanoa. ²⁸ Ana kaida'i 'oro sa Aesak nia kwaima ana sa Esau, osi'ana nia oga liua 'anilana fasina ru kwasi 'ae'aela ki, bore ma 'li Rebeka kwaima lala ana sa Jakob.

²⁹ Ana ta'li asoa, kaida'i sa Esau leka lulua ru kwasi 'ae'aela ki, sa Jakob nia tua go'lo 'ana 'li luma, ka saunga'i fanga go'lo ana 'ania fa'i bin meo ki. Kaida'i sa Esau nia oli ma'li nia ka fiolo liu na'a, ³⁰ ma nia ka fata 'uri ana sa Jakob, "Se, nau ku fiolo liu na'a kwa! 'Oke ngalia ma'li 'ali'ali na sufusufu meo ne'ana." Nia ne'e ngwae ki kira ka saea 'ani sa Idom.§

³¹ Bore ma sa Jakob ka fata 'uri, "Si di'ia 'oko fata alanga'i ma 'oko saea 'oke kwate ta'ifau na'a ngwaludu'a 'oe ki sulia 'ae'lo na fa'ina'ona'lo fuaku, di'ia 'una'eri nia le'a nai ba'a kwate ti fanga fuamu."

† 25:25-26 Ana ala'anga 'li Hebru, 'Esau' fadalana ne'e 'Ifula'.

‡ 25:25-26 Ana ala'anga 'li Hebru, 'Jakob' fadalana ne'e 'Nia daua 'aena' ma 'nia sokea/deceives'. § 25:30 Ana ala'anga 'li Hebru, 'Idom' fadalana ne'e 'Meo'.

³² Go'lo sa Esau ka fata 'uri, "Le'a, nia le'a go'lo 'ana. Karangi nau ku maelia na'a fiolo'anga ne'e. Di'ia nau ku mae, ru ne'e ki kasi 'afi nau go'lo ne."

³³ Bore ma sa Jakob fata 'uri, "Le'a go'lo 'ana, bore ma etaeta 'oke sasia ta ta'i fata alanga'inga ngasingasi'a ne'e gwa'i ngwaluda ne'e 'oko to'lo na'a ana nini'ari, nau'a na'a ne'e nai ngalia la'u."

Sui sa Esau ka sasia ta'i fata alanga'inga ngasingasi'a fuana sa Jakob ma nia ka fata 'uri, "Sa Jakob na'a ne'e ke ba'a to'lo ana ru ki ta'ifau ne'e fa'ina'ona'o go'lo ne'e ka to'lo ani fa'asia ma'a nia."

³⁴ Go'lo sa Jakob ka ngalia na'a ma'i fanga ki fa'inia beret ma ka kwate fuana sa Esau. Ru ne'eri fa'ata'i le'a na'a ana ne'e sa Esau noa'a 'iri manata kulukulufa'a go'lo ana na gwa'i ngwaluda sulia nia na fa'ina'ona'o.

26

God dau ana alanga'inga ba nia fa'inia sa Abraham ma sa Aesak logo

¹ Ana kaida'i sa Aesak tua 'i Bere Lahai Roe, ta'i fiolo'a doe liu ka dao fafida, ka di'ia logo kaida'i ana 'afita'i 'anga ba dao fafida 'i na'lo ana kaida'i sa Abraham tua ana. Sui sa Aesak ka leka 'uana 'i Gerara ta'i kula ana kula ngwa'i to'a 'i Filistia ki. Nia leka ka tua fa'inia tatalafa'a sa Abimelek, nia ne'e tatalafa'a kira. ² Kaida'i ne'eri Iawe ka dao ma'i siana sa Aesak ka fata 'uri fuana, "Oe kosi koso toli ko tua 'i Ejipt. Oke ba'a leka tua ana kula ne'e nai ba'a saea fuamu. ³ Oke tua basi 'amu 'uri ana kula ne'e. Nai ba'a

tua fai'ini'o, ma nai ba'a fa'ale'a 'oe. Ma nai ba'a kwatea ano ne'e ki fuamu, ma ngela ne'e ke ba'a futa ma'i ana kwalafa'a 'oe ki logo. Nai dau nama 'aku ana alanga'inga ba nau ku sasia fa'inia ma'a 'oe sa Abraham. ⁴ Na ngwa'i ngela ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa'a 'oe kike ba'a 'oro liu, di'ia na bulubulu na salo. Nai ba'a kwate ano ne'e fuada. Nai ba'a fa'ale'a kwalafa ki ta'ifau ana magalia sulia kwalafa 'oe. ⁵ Nau ku dau ana alanga'inga nau, osi'ana 'i na'o sa Abraham kwairo'oi aku, ma ka leka sulia na taki nau ki, ma fatalaku.” ⁶ 'Una'eri sa Aesak ka leka na'a nia ka tua na'a 'i Gerara.

⁷ Kaida'i ngwae ana fanoa ne'eri ki kira lisia 'i Rebeka kira ka saefilo 'uri ana sa Aesak, “Fa'uta? 'Uri ma kini ne'e 'afe 'oe nini'a?” Ma nia ka fata 'uri fuada, “Noa'a, nia na ngwaingwaena nau.” Nia sofonga'i 'una'eri ana sulia kini ne'e lisilana le'a liu mala, ma nia ka ma'u, 'asu 'ubani ngwa'i to'a ana fanoa ne'eri kira ka saungia, ma ka ngalia 'afe nia.

⁸ Sa Aesak fa'inia 'afe nia, kera ta'i tua ka tau ti'iti'i ana fanoa ne'eri. Ana ta'i fa'i asoa sa Abimelek na tatalafa'a nia tua 'ana 'i luma nia, nia ka kelefai sulia 'olofolo, nia ka lisia sa Aesak nia lolofafia 'afe nia. ⁹ Sui nia ka ri 'uana sa Aesak ka leka ma'i siana, nia ka fata 'uri fuana, “Se, fa'uta ne'e 'oko saea fasi 'afe ne'e na ngwaingwaena 'oe kwa? Na 'afe 'oe go'o nini'a.”

Sui sa Aesak ka fata 'uri, “Nau ku fi'a kira kata saungi nau ma kika ngalia 'afe nau.”

¹⁰ Sui sa Abimelek ka fata 'uri, “Fa'uta ne'e 'oko sasia ru ne'e aimili kwa? Lisia basi! Nia talangwara'u go'o 'ana fuana ta ta'i ngwae ana

ngwae nau ki ne'e ke leka teo fa'inia 'afe 'oe. Ma di'ia nia 'una'eri nia ke ba'a ta'a fuaimili, bore ma rora'a 'oe na'a." ¹¹ Ma nia ka fata ngasingasi'a fuana ngwae ki ka 'uri, "Di'ia ta ngwae nia sasi ta ru ka ta'a ana ngwae ne'e nama ana 'afe nia, nia ke ba'a mae."

Sa Aesak fa'inia ngwae ana 'i Filistia kira fu'a fa'inia kafo

¹² Ana fa'i ngali ne'eri nama ne'e sa Aesak o'olia na o'ola nia ana kula ne'eri. Iawe nia fa'ale'a sa Aesak. Fuana ta ta'i magana witi ne'e nia fasi'i ki, nia loia ma'i 100 magana witi. ¹³ Na rao'a nia ki ka leka le'a liu, ma nia ta'i ngwae to'oru liu. ¹⁴ Ma du'ungana ne'e nia to'o ana sipsip 'oro ki, ma buluka 'oro ki, ma ngwae ni rao 'oro ki, 'una'eri ngwa'i to'a 'i Filistia kira ka oga gu'ugu'u liu fuana. ¹⁵ 'I na'o kaida'i ma'a nia mauri 'ua na ngwae rao ma'a nia ki kira 'ilia na kilu kafo ki kwailiu ana kula ne'eri, bore ma ngwae 'i Filistia ki kira oga gu'ugu'u liu, kira ka leka kika 'ili fafia kilu kafo ne'eri ki la'u.

¹⁶ 'Una'eri sa Abimelek na tatalafa' ka fata 'uri ana sa Aesak, "'Ae'o nini'a na ngwae ngasingasi'a liu mala ma 'oko liufi kaimili ta'ifau na'a. 'Oke leka fa'asia kula ne'e na'a."

¹⁷ Sui sa Aesak ka fa'asia kula ne'eri, nia ka leka sasia na fanoa nia ana oteotea 'i Gerara. ¹⁸ Aia, na kilu kafo ne'e teo 'i ne'eri ki, ma'a nia sa Abraham ne'e 'ili'i, bore ma 'i buri 'ana ne'e nia mae na'a, na ngwa'i to'a 'i Filistia ki kira ka 'ili fafi'i la'u. 'I ne'eri sa Aesak ka oli ma ka 'ilida la'u, ma nia ka saea nama 'ani sata 'i ru ne'e ma'a nia eta saeda 'ani'i.

19 Kaida'i ne'eri na ngwae rao sa Aesak ki kira ka 'ilia ta ta'i kilu kafo saena ote ne'eri ma kira dao to'ona kafo le'a. 20 Bore ma ngwa'i to'a ne'e kira folo 'usia sipsip kira ki 'i Gerara kira ka olisu'usu'u fa'inia kilu kafo ne'eri ki, ma kira ka fata 'uri fuana ngwae rao sa Aesak ki, "Kafo ne'e ru kami nini'a." Go'lo sa Aesak ka fa'asata kilu kafo ne'eri 'ani 'i Esek ne'e fada 'ani "Olisu'usu'u." 21 Kaida'i ngwae nia ki kira 'ilia la'u ta kilu kafo, kira ka olisu'usu'u logo fa'inia. Nia ka saea logo kilu kafo ne'eri 'ani Sitna nama Fu'anga. 22 Sui la'u, nia ka 'idua fanoa nia ka 'idu ti'iti'i la'u fa'asia kula ne'eri, ma ngwae ni rao nia ki kira ka 'ilia la'u ti kilu kafo. Ma ana kaida'i ne'eri kira ka 'iri olisu'usu'u na'a. Sui ma ka saea kilu kafo ne'eri 'ani Rehobot ne'e fada 'ani "Kula Abitako." Ma nia ka fata 'uri, "Kaida'i ne'e Iawe kwatea na'a kula doe ne'e fuakulu. Ta'ena rao'a kulu ki ke ba'a leka le'a."

23 Buri 'ana ne'e sa Aesak nia fa'asia la'u kula ne'eri, nia ka leka tua ana kula kira saea 'ani Bereseba. 24 Ana kaida'i nia dao 'i ne'eri, Iawe ka dao ma'i siana saena rodo ka fata 'uri fuana, "Nau'a God ana ma'a 'oe sa Abraham. 'Oe kosi ma'u, osi'ana nau ku tua fa'ini'o. Nau ku sasia ta'i fata alanga'inga fa'inia sa Abraham ne'e kwairo'oi aku. Ma osi'ana fata alanga'i ne'eri, nai ba'a fa'ale'a 'oe, ma nau ku kwatea kwalafa 'oe kike 'oro liu." 25 Ma ana kula ne'e nia 'uia ta'i sulufaua fuana Iawe ma nia fo'osia 'ani satana Iawe. Ma nia ka sasia na'a fanoa nia ana kula ne'eri, ma ngwae ni rao nia ki kira ka 'ilia la'u ta kilu kafo fuada.

Na tatalafa'a sa Abimelek sasia alanga'inga

fa'inia sa Aesak

²⁶ Aia na tatalafa'a sa Abimelek fa'inia sa Ahusat, na ngwae fa'amanata nia, ma sa Fikol, na fa'ina'ona'o ana fuani 'oro nia, kira fa'asia 'i Gerara kira leka fuana lisilana sa Aesak.

²⁷ 'Una'eri sa Aesak ka saefilo 'uri ada, "Fa'uta ne'e kamu ka leka ma'i fuana lisilaku re! Kaida'i ba sui, kaumulu ka 'iri oga nau, ma kaumulu ka lali nau fa'asia kula kamu."

²⁸ Go'o kira ka fata 'uri, "Nini'ari kaimili saiana ne'e Iawe nia tua fa'ini'o. Ma kaimili ka manata 'uri, nia le'a fuamili kaimili ka sasia ta fata alanga'inga ngasingasi'a fa'ini'o ne'e noa'a kulu kasi fu'alikulu. Kaimili oga 'oke fata alanga'i 'uri: ²⁹ Noa'a 'oe kosi fa'ali kaimili, di'ia 'i na'o ba kaimili 'iri fa'ali'o go'o. 'I na'o ba kaimili le'a fuamu. Ma kaida'i 'oko fa'asi kaimili, noa'a kami kasi fa'ali'o go'o. Ma ana kaida'i ne'e nia madako ne'e Iawe nia fa'ale'a 'oe."

³⁰ Sui sa Aesak ka saunga'inia ta'i fafanga'a fuana kira ka fanga fiku fa'inia. ³¹ 'Ofodangi la'a bilabila 'ua ana asoa 'i buri, nia'a fa'inia tatalafa'a ne'eri, kera ka sasia na'a alanga'inga ngasingasi'a 'i maana God ne'e noa'a kera kasi sasia ta mae. Sui sa Aesak ka saea ala'anga 'ani olioli'a ana tatalafa'a ne'eri fa'inia ngwae nia ki, ma kira ka oli 'i fanoa kira, ma kira ta'ifau kira ka ma'e ngwane le'a la'u.

³² Ma ana asoa ne'e nama na ngwae rao sa Aesak ki kira 'ilia ta'i kilu kafo, ma kira ka leka ma'i, kira ka fa'arongoa 'ani kilu kafo ne'eri, ma kira ka fata 'uri, "Kaimili dao na'a to'ona kafo ana kula ne'e." ³³ 'Una'eri nia ka saea kilu kafo ne'eri 'ani Seba ne'e fada 'ani

“Alanga'inga Ngasingasi'a.” Nia ne'e buri 'ana kira ka saea fanoa ne'e tua karangia kilu kafo ne'e 'ani 'i Bereseba, ne'e fada 'ani “'I kilu kafo ana alanga'inga ngasingasi'a.”

Sa Esau kore kini kwaita ki

³⁴ Kaida'i sa Esau dao na'a ana fai akwala fa'i ngali, nia ka korea ro 'afe kwaita ki ne'e futa ana kwalafa sa Het. Nia ngalia 'i Judit na kini sa Beeri ma 'i Basemat na kini sa Elon. ³⁵ Ru ne'e kwatea sa Aesak ma 'i Rebeka kera ka ta'i noni ta'a ma kera ka liadila liu.

27

Sa Aesak fa'ale'a sa Jakob

¹ Ana kaida'i ne'e sa Aesak nia ngwaro liu na'a, ma na maana bore ka rodo, nia kasi lia na'a. Ta'i asoa nia ri ma'i 'uana na fa'ina'ona'o nia sa Esau ka leka ma'i siana, ma nia ka fata 'uri fuana, “Ngela nau 'ae.”

Ma sa Esau ka fata 'uri, “'Iu ma'asi.”

² Go'o ma'a nia ka fata 'uri, “'Oko lisia na'a nini'a nau ku ngwaro na'a, ma nau ku sai ana nia kasi tau go'o nau ku mae na'a. ³ Nia le'a fuamu 'oke ngali na basi ma ma'e sima 'oe, 'oko leka lulua ma'i ta ru 'ae'aela fasi 'uri 'oke do'ofia ma'i fasina nai 'ania. ⁴ 'Oke do'ofia di'ia ne'e nau ku oga, ne'e nia rakufa mala sui 'oko ngalia ma'i fuaku. 'I buri 'ana ne'e nau ku 'ania ka sui, nai ba'a fa'ale'a 'oe 'i na'o mala nau ku fi'i mae.”

⁵ 'Una'eri kaida'i sa Aesak nia fata fuana sa Esau, na 'afe nia 'i Rebeka ka fafarongoa ala'anga ne'eri. Kaida'i sa Esau leka kwau ka lulu sibolo, ⁶ 'i Rebeka ka fata 'uri fuana sa Jakob

na ruana ngela adaro'lo, “Rongo basi! Kaida'i ne'e go'lo ne'e nau ku rongoa ma'a 'oe saea fuana ngwae futa 'oe ⁷ ka fata 'uri, 'Oke leka lulua ma'i ta sibolo ko do'ofia ma'i fuaku. 'I buri 'ana ne'e nau ku 'ania ka sui nai ba'a fa'ale'a 'oe 'i maana lawe mala nau ku fi'i mae. ⁸ Ngela nau 'ae, 'oke rongo le'a fuana ala'alaku, ma 'oko sasi di'ia ne'e nau ku saea fuamu. ⁹ 'Oke leka ana kula lo'oko na nanigot kulu ki tua ana, ma 'oko efoa ta ro nanigot ti'iti'i ne'e figula le'a, ma 'oko ngalia ma'i fasi 'iri nai do'ofia fasina ka le'a mala di'ia ne'e ma'a 'oe oga liua. ¹⁰ Sui 'oko leka kwatea fuana ma'a 'oe fasi 'iri nia ke fa'ale'a 'oe mala nia ka fi'i mae.’ ”

¹¹ Bore ma sa Jakob ka fata 'uri, “Te'asi kwa! 'Oko saiana sa Esau na nonina rangola ta'ifau, bore ma nau ku 'iri to'o ana. ¹² Si di'ia ma'a nau nia sama to'o aku, nia ke ba'a sai go'lo aku ne'e nau ku soke. 'Una'eri noa'a nia kasi fa'ale'a nau, bore ma nia ke ba'a kwatea ru ta'a ki ke dao to'oku.”

¹³ Go'lo te'a nia ka fata 'uri fuana, “Ngela nau 'ae, di'ia nia sasia ru ta'a ki ka dao to'omu, ala'ania ru ta'a ne'eri ke leka ma'i fuaku talaku. 'Oke sasia lala ru nau ku saea fuamu. 'Oke leka ngalia ma'i ta ro nanigot.”

¹⁴ 'Una'eri sa Jakob ka leka saungia ro nanigot ne'eri ki na'a, nia ka ngalida ma'i ka kwatea fuana te'a nia, go'lo te'a nia ka do'ofia ka di'ia ne'e ma'a nia oga. ¹⁵ Sui te'a nia ka ngalia toro le'a sa Esau ki ne'e teo 'i luma, ka ngali'i ma'i sa Jakob ka ru'ufi'i. ¹⁶ Sui nia ka ngalia 'u'uila nanigot ne'eri ka alua 'i limana ma 'i luana logo kula noa'a ta ifu ana. ¹⁷ Sui, nia ka ngalia fasina

nanigot ma na afu beret nia fi'i do'ofi'i go'lo, ka kwate'e kwau fuana sa Jakob. ¹⁸ Sui sa Jakob ka ngali'i kwau fuana ma'a nia ma ka fata 'uri, "Ma'asi kwa!"

Go'lo ma'a nia ka fata 'uri, "'Iu, 'ae'lo sa tai nini'a?"

¹⁹ Go'lo sa Jakob ka fata 'uri, "Nau'a sa Esau, na ngela 'i na'lo 'oe. Nau ku sasia ka sui na'a tae ba 'oko saea fuaku. Nia na'a ne na sibolo ki nau ku ngalia ma'i. Nau ku amasi'lo 'oke gwauru ko 'ania, fasi 'iri 'oke fa'ale'a nau."

²⁰ Kaida'i ne'eri ma'a nia ala'a 'uri, "Ngela nau 'ae, 'oko 'ali'ali liu! 'Oko dao go'lo fa'uta to'ona ru 'ae'aela ne'e nini'a?"

Ma nia ka fata 'uri, "Iawe na God 'oe, nini'a 'afi nau fuana dao'a to'ona."

²¹ Sui ma'a nia ka fata 'uri, "Ngela nau 'ae, 'ae'lo sa Esau mamana na'a nini'a? 'Oke leka karangi ma'i 'iri nai sama to'omu."

²² Go'lo sa Jakob ka leka karangia ma'a nia, ma nia ka sama to'ona ma ka fata 'uri, "Nau ku rongoa lingam di'ia lingana sa Jakob, bore ma limamu ne'e limana sa Esau na'a." ²³ Nia noa'a kasi sai go'lo ana ngwae ne'e sa Jakob, du'ungana ifu ne'e ki ana nanigot ne'e teo kwailiu 'i limana nia di'ia nama limana sa Esau. Kaida'i nia salisali fuana fa'ale'alana, ²⁴ nia saefiloa ta'i ru la'u ka 'uri, "'Ae'lo sa Esau mamana na'a nini'a?"

Ma sa Jakob ka olisi 'uri ana, "'Iu ma'asi. Nau'a na'a nini'a."

²⁵ Kaida'i ne'eri ma'a nia ka fata 'uri, "Ngela nau 'ae, 'oko ngalia ma'i na sibolo ne'ana nai 'ania. Ma buri 'ana, kaida'i nau ku fanga ka sui, nau kui ba'a fa'ale'a'o."

Sa Jakob ka ngalia ma'i fanga fuana ma'a nia. Ma 'i buri nia ka ngalia logo ma'i ta waen ma ma'a nia 'ania. ²⁶ Sui, sa Aesak ka fata 'uri fuana, "Ngela nau 'ae, leka ma'i fuana nono'ilana nau'a."

²⁷ Ma kaida'i nia leka ma'i fuana nono'ilana ma'a nia, ma'a nia ka moko saiana toro nia, sui nia ka fa'ale'a na'a. Nia fata 'uri, "Ngela nau 'ae, na mokolana toro 'oe nia le'a liu ka di'ia mokolana ta o'ola ne'e Iawe nia fa'ale'a. ²⁸ Ala'ania God ka kwatea uta 'oro fuana fa'aisila lana ano, fasi 'iri ano ka le'a ma ka kwatea fanga 'oro le'a. Ala'ania nia ka kwatea fuamu fua'i ai le'a ki ana 'ai grep fuana waen 'oro. ²⁹ Ala'ania fuu'i ngwae 'oro ki kira ke rao fuamu ma kike ro'osuli'o. 'Oke gwaunga'i fafia ngwaefuta 'oe ki ma kike ro'osuli'o. God ke ba'a sasia ru le'a ki fuana na ngwae ne'e kira sasia ru le'a ki fuamu. Bore ma nia ke ba'a kwa'ikwa'i silolo na ngwae ne'e kira fa'ali 'oe."

³⁰ Ana kaida'i sa Aesak fa'ale'a sa Jakob ka sui go'o, sa Jakob ka tata'e, ka leka na'a 'ana 'i maa. Bore ma tona go'o fa'ina'ona'o sa Esau ba leka kwa'i sibolo ma'i, nia oli na'a ma'i luma. ³¹ Nia ka du'afia fanga ne'eri ki di'ia ne'e 'ani to'onilana rakufa liu, sui nia ka ngalia ma'i fuana ma'a nia, go'o nia ka fata 'uri, "Ma'asi kwa, nia na'a ne na sibolo nau ku ngali'i ma'i ki. Nau ku amasi'o 'oke gwauru ko fanga na'a, fasi 'iri 'oke fa'ale'a nau."

³² Bore ma ma'a nia ka lidi 'uri ana, "Ai, 'ae'o sa tai nini'a?"

Ma nia ka fata 'uri, "Nau'a sa Esau nini'a ngela 'i na'o 'oe."

33 'Una'eri ma'a nia ka tona ka lebelebe liu na'a, ma ka fata 'uri, "Bore ma sa tai mo ne'e saungia ru 'ae'aela ka du'afia ka sui nini'a ka ngalia na'a ma'i fuaku? Nau ku fanga ka fi'i sui go'lo ne, kaida'i 'oko 'iri ru'u ma'i 'ua. Ma nau ku fa'ale'a nia'a, ma na fa'ale'anga ne'eri ru nia firi na'a."

34 Kaida'i sa Esau rongoa ala'anga ne'eri, nia ka kwaimanatai liu na'a, ma nia ka angi ka o'omae liu na'a, ma nia ka fata 'uri, "Ma'asi 'ae, 'Oke fa'ale'a nau logo ma'i."

35 Bore ma ma'a nia ka fata 'uri, "Na ngwaefuta 'oe leka ma'i ka 'oso le'a go'lo aku. Ma nia ka ngali na fa'ale'anga ba 'oe."

36 Sui sa Esau ka fata 'uri, "Nia ne ruana fa'i kaida'i na'a ne'e nia aurafu nau, ma ka bili nau ana. 'Una'eri ne'e nia ka sata ana sa Jakob. Etaeta nia ngalia ka sui na'a gwa'i ngwaluda nau, sulia nau na fa'ina'ona'o. Ma nini'ari nia ka ngali ta'ifau la'u ana fa'ale'anga nau. Fa'uta? 'Uri ma ta fa'ale'anga noa'a 'iri teo na'a 'iri 'oke kwatea fuaku?"

37 'Una'eri ma'a nia ka fata 'uri, "Nau ku kwatea sasimu ka 'a'ana fuamu, ma fuu'i ngwae 'oe fa'inia ngelamu ne'e ke ba'a futa ma'i buri, kira ke ba'a rao fuana. Ma nau ku kwate fanga ma waen fuana. Ngela nau 'ae, noa'a ta ru 'iri ore na'a ne'e nai ba'a kwatea fuamu."

38 Bore ma sa Esau ka 'ingoa la'u ma'a nia ka saefilo 'uri, "Ma'asi, fa'uta, 'uri ma 'oko to'lo go'lo ana ta'i fa'ale'anga bani'a? Nau ku amasi'o 'oke fa'ale'a nau logo?" Ma nia ka angi koko ka doe liu.

³⁹ Ma'a nia ka fata 'uri, “Ngela nau 'ae, fanoa 'oe ke ba'a tua tau fa'asia na ano le'a, ma ka tau logo fa'asia kula uta ka to'o ana. ⁴⁰ 'Oke ba'a fu'a 'ani sele ni ofo'a 'oe 'iri 'oke mauria. Ma 'oke ba'a rao na'a fuana sasimu. Bore ma kaida'i 'oko uu ngasingasi'a 'usia, 'oke ba'a aloge go'o 'amu fa'asia, ma 'oko fa'asia go'o 'amu.”

⁴¹ Buri 'ana sa Esau noa'a liu kasi oga na'a sa Jakob, osi'ana ma'a kera nia kwate ta'ifau na'a na fa'ale'anga fuana sa Jakob. 'Una'eri nia ka manata 'uri, “Nia noa'a ka tau, ma'a nau ke mae, ma kaimili ke ba'a kwaimanatai ma mika angi 'uana. Sui mala, nai ba'a saungia ngwaefuta nau ka mae.”

⁴² Kaida'i te'a kera rongoa ne'e sa Esau naia ke saungia sa Jakob, nia ka ri ma'i 'uana sa Jakob ka leka ma'i siana, ma nia ka fata 'uri fuana, “Ngela nau 'ae, fafarongo basi. Na ngwaefuta 'oe nia naia saungilamu. ⁴³⁻⁴⁴ 'Oke sasi sulia tae ne'e nau ku saea fuamu. 'Oke tafi 'uana 'i Haran. Ma 'oke tua fa'inia ngwaefuta nau sa Laban, leleka ka dao ana kaida'i ne'e manatana ngwaefuta 'oe ka aroaro ma saeta'anga'a nia ka koso, ⁴⁵ ma ka takadalafa na ru nini'a 'oko sasia ana. Ana kaida'i ne'eri mala na'i ba'a fi'i asunga'inia ta ngwae ni rao ka oli ma'i fa'ini'o 'i ne'e. Nia 'iri le'a fuana ne'e nai fa'asia ro ngela nau ki ana ta'i asoa ne'eri nama.”

Sa Aesak kwatea sa Jakob ka leka lisia sa Laban

⁴⁶ Buri 'ana 'i Rebeka ka fata 'uri fuana sa Aesak, “Nau ku 'aila liu na'a 'ania ro kini nini'a ana fuu'i ngwae sa Het ki nini'a sa Esau koreda.

Si di'ia sa Jakob ke korea la'u ta kini ana fuu'i ngwae sa Het, sali nia le'a fuaku nai mae go'o aku."

28

¹⁻³ Aia, sa Aesak ka ri 'uana sa Jakob ka leka ma'i ka lisia, ma nia ka ala'a totonga'i 'uri fuana, "'Oe kosi korea ta kini 'i ne'e 'i Kenan. 'Oke oli nama 'uana 'i Mesopotemia, na fanoa ko'o 'oe sa Betuel. Sa Laban na ngwaefuta te'a 'oe, nia tua ana fanoa ne'eri. Nia le'a fuamu di'ia 'oke korea ta ta'i ngela kini ana." Nia ka fa'ale'a, ma ka 'uri fuana, "Ala'ania God ne'e to'o ana ngasingasi'anga ki ta'ifau ka fa'ale'a 'oe, ma ka kwatea fuamu ngela 'oro ki, ma na kwalafa ana ngwa'i ngela ne'e kike ba'a futa ma'i amu ki, kike ba'a 'oro liu. ⁴ Ala'ania God ka kwatea fuamu fa'inia ngwae ne'e kike ba'a futa amu ki na le'anga'a nia kwatea fuana ko'o 'oe sa Abraham. 'I na'o ma'i, God nia alanga'i ke kwatea na ano nini fuana sa Abraham. Ana kaida'i ne'e, kulu tua di'ia ngwae kwaita ki ana ano ne'e. Bore ma 'oke ba'a to'o ana na ano ne'e di'ia ba God alanga'i ka sui."

⁵ Buri 'ana ka sui go'o, sa Aesak ka ala'ania sa Jakob ka leka na'a ana. Sui sa Jakob ka leka na'a 'uana 'i Mesopotemia, fasi 'iri nia ke leka tua fa'inia ngwai nia sa Laban. Sa Laban, na ngwaefuta 'i Rebeka nia na te'a sa Jakob ma sa Esau. Ma'a nia sa Betuel, ma ta'i ngwae 'i Mesopotemia nia tua ana aba'i kula 'i Aram.

Sa Esau kore kini kwaita la'u

⁶ Sa Esau rongo ka sui na'a ne'e sa Aesak kwatea ka sui na'a ngwangwane'anga fuana sa Jakob, ma kwatea ka leka na'a 'i Mesopotemia ke lulua ta kini fuana korelana. Nia ka rongoa na'a logo, kaida'i ma'a kera'a nia fa'ale'a sa Jakob, ma nia ka fata lusia noa'a nia kasi korea ta kini 'i Kenan. ⁷ Ma nia ka rongoa logo ne'e ngwaefuta nia ro'o sulia tae ne'e ma'a nia fa'inia te'a nia kera saea. ⁸ Aia sa Esau ka lia saiana na'a ne'e ma'a kera noa'a kasi oga ne'e ro ngela nia ki kera ke korea ta kini 'i Kenan. ⁹ Sa Esau to'o ana ro 'afe ki ka sui na'a, bore ma nia ka leka la'u siana sa Ishmael ba ma'a nia sa Abraham, ma ka korea ta ta'i kini ana, ka alua la'u uula 'afe. Kini ne'eri satana 'i Mahalat, ma nia na sasina 'i Nebaot na fa'ina'ona'o sa Ishmael.

God nia alanga'i fuana sa Jakob

¹⁰ Sa Jakob nia fa'asia 'i Bereseba, nia ka leka nama 'i Haran, ¹¹ kaida'i nia dao ana ta'i kula, na sina nia suu toli na'a, ma nia ka tua ana kula ne'eri ka maliu. Nia ka teo ka maliu, ma ka bogwau ana ta'i gwa'i fau. ¹² 'Una'eri sa Jakob ka maliu bole, nia lusia ta'i fa'i lalaefa nia uu, ma 'aena ne'e ka uu 'i ano, bore ma na isilana ala'a ka teo 'i langi. Ma nia ka lusia na 'ainsel ki kira koso ma'i ma kika ra'e ala'a sulia fa'i lalaefa ne'eri. ¹³ Sui nia ka lusia lawe nia uu ma'i gwauna fa'i lalaefa ne'eri, ma ka 'uri fuana, "Nau'a na'a ne'e lawe, na God ko'o 'oe sa Abraham ma ma'a 'oe sa Aesak. Nai ba'a kwatea na ano nini'a 'oko maliu ana fuamu ma kwalafa 'oe. ¹⁴ Kira ke ba'a 'oro liu, ka di'ia gegeona ano. Ma na ano ne'e kira to'o ana, nia ke ba'a doe liu la'u ana bali ki ta'ifau di'ia 'i gwauna

fanoa, 'i fanelana sina, ma suulana sina. Ma na ngwae na fanoa matamata saena magalia kike ba saefilo nau fuana fa'ale'alada, ka di'ia logo nini'a nau ku fa'ale'a 'oe fa'inia ngwae ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe. ¹⁵ Aia 'oke manata nama to'ona ne'e nai ba'a tua fa'ini'o ku lia suli'o ana kula ki ta'ifau ne'e 'oko leka ana, ma nai ba'a olita'ini'o logo ma'i ana kula ne'e la'u. Noa'a naisi ba'a danga 'ani'o, nai ba'a sasia ru ki ta'ifau ne'e nau ku fata alanga'i ni'i fuamu."

¹⁶ Buri 'ana sa Jakob ka ada, ma ka 'uri, "Mamana na'a, kula ne'e Iawe tua ana, bore ma nau ku 'iri sai nama ana." ¹⁷ Sui nia ka ma'u, ma ka fata 'uri, "Nau ku ma'u liu 'ania kula ne'e! Kula ne'e na luma God, ma na sinamaa 'i langi mamana na'a nini'a."

¹⁸ Ana 'ofodangi makalokalo'a go'o 'ua, sa Jakob ka tata'e na'a ka ngalia na gwa'i fau ba nia bogwau ana, ma ka fa'a uua, ka sasia na ru fuana mamananata 'anga to'ona ana kula ne'eri. Nia ka ngalia kala fiki ngwaingwai olif ma ka kisita'inia 'i fafona ka fa'a abua fuana God. ¹⁹ Etaeta satana fanoa doe ne'e nia tua ana 'i Lus, bore ma kaida'i ne'e nia saea na'a 'ani Betel.* ²⁰ Sui 'i buri 'ana sa Jakob ka sasia ta'i fata alanga'inga fuana Iawe ka 'uri, "Si di'ia 'oko tua fa'inau ma 'oko ina'u ana kwatelana fanga ma toro fuaku, ²¹ ma 'oko ngali nau ko ba'a olita'i le'a ma'i aku ana kula nini'a ma'a nau la'u, 'irai 'ae'o na God nau. ²² Na fau ne'e nau ka kata'inia fuana manata firi 'anga to'ona ru ne'e, kula ne'e

* **28:19** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Betel' fadalana ne'e 'Luma God'.

kami ke ba'a fo'osi 'oe ana. Ma ru ki ta'ifau ne'e 'oke ba'a kwate'e fuaku, nai daro'ia 'ani akwala balibali ru, ma nai ba'a kwate ta ta'i bali ana akwala balibali ru ne'eri fuamu."

29

Sa Jakob leka 'uana luma sa Laban

¹ 'I buri 'ana sa Jakob ka leka tau ana leka'ana, 'una'eri nia ka dao ana bali fanoa 'a'ana 'i fanelana sina. ² Kaida'i nia lia kwau, nia ka lisia ta'i kilu kafo ne'e tua ana kula abitako. Ma na uulu amu'i sipsip ki ne'e kira teo 'ada karangia, du'ungana ngwae folo 'usia sipsip ki kira ke kwate firi ana kafo ana kilu kafo ne'eri fuada. Na maana kilu kafo ne'eri na ta'i fau doe nia bokota 'ua. ³ Kaida'i na amu'i sipsip ne'eri ki kira ka fiku ta'ifau ana kula ne'eri ngwae folo 'usida ki. Kira ka gilosia kwau fau fa'asia ma kira ka kwatea kafo fuada. Ma 'i buri 'ana kika ka gilo olita'inia fau ka bokota la'u kilu kafo ne'eri.

⁴ Sa Jakob ka saefilo 'uri ana ngwae ne'e kira folo 'usia sipsip ki ne'e kira tua ana kula ne'eri, "Kwaima kina, kaumulu fa'asia 'i fa'i?" Ma kira ka fata 'uri, "Kaimili fa'asia 'i Haran." ⁵ Buri 'ana nia ka fata la'u 'uri, "Fa'uta, 'uri ma kaumulu sai ana sa Laban, nia kala ko'o ti'iti'i sa Neho?" Ma kira ka olisi 'uri ana, "'Iu, kaimili saiana." ⁶ Sui nia ka fata la'u 'uri, "Fa'uta, 'uri ma nia tua ka le'a go'o ana?" Ma kira ka olisi 'uri ana, "'Iu, nia tua ka le'a go'o ana. 'Oke lia kwau na ngela kini lo'oko leka ma'i fa'inia sipsip ki satana 'i Rachel."

⁷ Go'o nia ka fata 'uri, "Kwaima nau kina, na sina nia 'ua 'i langi ne. Kaida'i ne'e noa'a 'ua fuana ngalilana ma'i sipsip ki ana ta kula. Nia le'a fuana muke kwatea na kafo fuada, sui kamu ka fi'i ba'eda kira ka fi'i fanga la'u." ⁸ Bore ma kira'a ta'ifau kika fata 'uri, "Noa'a, kaimili 'iri saiana sasia 'ira. Kaimili ke masia amu'i sipsip ki ta'ifau kike dao fiku ma'i, sui kaimili ta'ifau fi'i fiku gilosia na fau ne'e. Sui mala kami ka fi'i kwate kafo fuada."

⁹ Ana kaida'i sa Jakob ala'a go'o 'ana 'ua fa'inia ngwae ne'eri ki, sari'i ne'eri ka leka ma'i fa'inia sipsip ma'a nia ki. Nia ne'e lia sulia sipsip ne'eri ki. ¹⁰ Ma kaida'i sa Jakob nia lisia na sari'i ne'e ngwai nia, fa'inia sipsip ne'eri ki, nia tata'e ka leka kwau 'uana kilu kafo, ma ka gilosia kwau na fau doe ne'eri go'o taka filia, ma ka kwatea kafo fuana sipsip ne'eri ki. ¹¹ Buri 'ana nia ka leka nono'ia 'i Rachel, ma ana kaida'i ne'eri nia ka angi na'a, osi'ana nia saele'a liu mala. ¹² Ma nia ka fata 'uri fuana, "Nau'a na ngela 'i Rebeka ne. Na ma'a 'oe nia ngwai nau." Sui ngela kini ne'e ka lalili ka fa'arongoa ala'anga ne'e 'ania ma'a nia. ¹³ Ma kaida'i ma'a nia rongoa ala'anga nini'a ana ngwai nia, nia ka lalili ma'i ma ka lolofafia, ma ka nono'ia, ma ka leka fa'inia 'i luma nia. 'Una'eri sa Jakob ka ala'a le'a fuana sulia ru ki ta'ifau ne'e fuli. ¹⁴ Buri 'ana ngwai nia ka fata 'uri fuana, "'Iu, nia mamana na'a! Koro'a ta'i 'abu go'o ne!" Sa Jakob ka tua ana fanoa ne'e sulia ta'i madamo.

Sa Jakob korea 'i Lia ma 'i Rachel

¹⁵ Buri 'ana sa Laban ka fata 'uri ana sa Jakob, "Ae'lo na ngwai nau, bore ma nia 'iri le'a ne'e 'oke rao 'o'o go'o 'amu fuaku. Ta tae ne'e 'oko oga nai ba'a foli'o 'ania?"

¹⁶ Ma ngwae ne'e nia to'o 'ana ro kini sari'i ki, Ai eta futa ne'e satana 'i Lia, ma ruana sari'i ana ne'e 'i Rachel. ¹⁷ 'I Lia maana le'a liu, bore ma 'i Rachel ne'e maana 'olo'olo liu mala di'ia bola ki. ¹⁸ 'Una'eri ma sa Jakob nia kwaima liu ana 'i Rachel, ma nia ka fata 'uri fuana ngwai nia, "Nau ku sae'le'a ne'e nai rao sulia fiu fa'i ngali ki fuamu, si di'ia 'oko ala'ania nai korea ruana sari'i amu."

¹⁹ Sui sa Laban ka fata 'uri, "Nia le'a fuana ne'e nai kwatea fuamu ka liufia ta ngwae la'u, 'una'eri 'oke tua na'a 'amu 'uri fa'i nau."

²⁰ Go'o sa Jakob ka ina'u na'a ana rao'a fuana ngwai nia sulia fiu fa'i ngali ki, fasi 'iri nia ke korea 'i Rachel. Bore ma fiu fa'i ngali ne'eri ki di'ia go'o 'ana ta ro nama ta uulu asoa ana, osi'ana nia kwaima liu ana sari'i ne'eri.

²¹ Kaida'i fiu fa'i ngali ne'eri ki sui, nia ka fata 'uri ana funga nia, "Na kaida'i nau nia sui na'a, ala ma'i 'ani kini nau nai korea na'a."

²² 'Una'eri sa Jakob ka sasia ta'i fafanga'a doe ana ara ara'inga ne'eri ka saea ma'i ngwae ki.

²³⁻²⁴ Bore ma saena rodo ne'eri, nia noa'a kasi ngalia 'i Rachel ka leka fuana sa Jakob, nia ngalia lala 'i Lia, na kini eta futa nia, ka leka kwatea fuana. Sui nia ka kwatea na kini rao 'o'o ne'e kira saea 'ania 'i Silpa ka leka fa'inia fuana rao'a saena luma nia. 'Una'eri sa Jakob ka teo na'a fa'inia 'i Lia ana rodo ne'eri. ²⁵ Aia 'ofodangi nia lia, bore ma nia ka tona liu na'a, osi'ana 'i

Lia lala ne'e nia teo fa'inia. Sui nia ka leka ka fata 'uri fuana sa Laban, "Fa'uta ne'e 'oko sasia ru ne'e aku kwa! Nau ku laga liu na'a ana rao'a fuamu fasi 'iri nai ngalia 'i Rachel. Fa'uta ne'e 'oko 'oi aku 'uri?"

²⁶ Bore ma funga nia ka fata 'uri, "Na falafala ana fanoa kami nia noa'a kasi 'una'eri. Noa'a kami kasi ala'ania ne'e ngela kini 'i buri ka eta 'afe, ma ai 'i na'o ka 'afe 'i buri. ²⁷ Ala'ania ru fuana fafanga'a ana ara ara'inga 'oe ki ke masia ana kini eta futa ka leka basi 'ana sulia fiu asoa ne'e ki, buri 'ana 'oko fi'i alanga'i ko rao sulia ta fiu fa'i ngali la'u. Kaida'i fiu asoa ne'e ki ka sui, kami ke ba'a kwatea la'u ruana ai fuamu." ²⁸ 'I ne'eri sa Jakob ka alafafia ke sasi 'una'eri, ma kaida'i fiu asoa ana fafanga'a ne'eri nia sui na'a, na funga nia ka kwatea la'u 'i Rachel fuana. ²⁹ Ma nia ka kwatea ta sari'i rao 'o'o fuana, ne'e kira saea 'ani 'i Bilha nia ka leka fa'inia, fasi ka rao saena luma nia. ³⁰ 'Una'eri sa Jakob ka teo na'a fa'inia 'i Rachel saena rodo ne'eri, nia kwaima liu la'u ana ka liufia 'i Lia. Sui nia ka rao la'u sulia ta fiu fa'i ngali fuana funga nia.

Kaela sa Jakob

³¹ Kaida'i Iawe nia lisia ne'e sa Jakob kwaima ana 'i Rachel ka liufia 'i Lia, nia ka kwatea 'i Lia ka ina, bore ma 'i Rachel noa'a kasi ina. ³² Noa'a kasi tau go'o 'i Lia ka ina na'a, ma ka fa'afuta ta'i ngela ngwane go'o nia ka fata 'uri, "Iawe nia lisia na'a 'ato'anga nau ki. Kaida'i ne'e na'a na ara'i nau ka kwaima aku." Ma nia ka saea ngela

ne'eri 'ania sa Ruben.* 33 'I buri 'ana nia ka ina la'u, ma nia ka fa'afuta la'u ta ngela ngwane ana, sui nia ka fata 'uri, "Iawe kwatea ngela ne'e fuaku, sulia nia rongoa ara'i nau kasi kwaima liu go'o aku." Ma nia ka saea ngela ne'eri 'ania sa Simion.† 34 'Una'eri nia ka ina la'u, ma ka fa'afuta la'u ta ngela ngwane ana, nia ka fata 'uri, "Ngela nini nau ke ba'a kwatea ara'i nau ke manata ngasingasi'a aku, osi'ana nau ku alua na'a uulu ngela ngwane ki fuana." Ma nia ka saea ngela ne'eri 'ania sa Lifae.‡ 35 Ma ana ta'i kaida'i la'u, nia ka ina ma ka fa'afuta la'u ta ngela ngwane nia ka fata 'uri, "Kaida'i ne'e nai ba'atafea 'aku Iawe, ma nia ka fa'asata 'ania sa Juda.§ Buri 'ana ma noa'a nia kasi ina na'a."

30

1 Kaida'i 'i Rachel nia saiana nia noa'a kasi ina na'a nia siana nia kasi le'a ana, ma nia tala'ae liana ka gu'ugu'u fuana sasina, ma nia ka fata 'uri fuana sa Jakob, "'Oke kwatea nama ta ngela fuaku si di'ia noa'a, nia le'a fuaku nai mae go'o." 2 'Una'eri sa Jakob ka tala'ae fuana saeta'anga fuana, nia ka fata 'uri fuana, "'Uri ma 'oko fia fasi nai sasia ru ne'e God saiana ka sasia? Nia'a ne'e lui'o fa'asia ina'a."

3 Go'o 'i Rachel ka fata 'uri, "'Irai nia le'a, na kini rao nau 'i Bilha nini'a tua go'o 'ana. Nia le'a fuana 'oke leka maliu fa'inia, fasi 'iri

* 29:32 Ana ala'anga 'i Hebru, 'Ruben' fadalana ne'e 'Nia lisia 'ato'anga nau ki'. † 29:33 Ana ala'anga 'i Hebru, 'Simion' fadalana ne'e 'Nia rongoa'. ‡ 29:34 Ana ala'anga 'i Hebru, 'Lifae' fadalana ne'e 'Tua karangia'. § 29:35 Ana ala'anga 'i Hebru, 'Juda' fadalana ne'e 'Ba'atafea'

nia ke fa'afuta ta ngela fuaku. Falafala 'una'eri na'a ne'e nai ba'a to'o ana ngela nau ki ana.”
 4 Sui nia ka kwatea kwau kini rao ne'eri ka leka tua fa'inia sa Jakob, ma ka teo fa'inia. 5 Go'o kini ne'eri ka ina na'a, ma ka fa'afuta ta'i ngela ngwane ana sa Jakob. 6 Sui 'i Rachel ka fata 'uri, “God nia lisia ma'i na 'ato'anga nini'a teo fafi nau, ma nia fa'ata'inia ne'e noa'a la'u rora'a nau. Nia rongoa fo'olaku, ma nia ka kwatea ngela ngwane ne'e fuaku.” Ma nia ka saea ngela ne'eri 'ani sa Dan.* 7 Sui 'i buri 'ana 'i Bilha ka ina la'u, ma ka fa'afuta ta ngela ngwane la'u ana sa Jakob. 8 'I ne'eri 'i Rachel ka fata 'uri, “Nau ku fu'a ngasingasi'a 'usia ai na'oku, ma nau ku liufia na'a.” Ma nia ka saea ngela ne'eri 'ani sa Naftali.†

9 Ana kaida'i 'i Lia nia saiana ne'e noa'a kasi ina na'a, nia ka fatamana kini rao 'o'o nia 'i Silpa ka leka maliu fa'inia sa Jakob logo. 10 Kaida'i 'i Silpa ka fa'afuta ta'i ngela ngwane ana sa Jakob, 11 go'o 'i Lia ka fata 'uri, “Ngwae ne'e nia 'oilaki'a fuaku!” Ma nia ka saea ngela ne'e 'ania sa Gad.‡ 12 Sui kini rao ne'e ka fa'afuta la'u ta ngela ngwane ana sa Jakob, 13 Ma 'i Lia ka fata 'uri, “Nau ku saele'a liu na'a. 'Afe ki ta'ifau kike ba'a sae nau 'ani 'i Saele'a.” Ma nia ka saea ngela ne'e 'ania sa Asa.§

14 Kaida'i kira ka loia na witi ki saena o'ola

* **30:6** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Dan' fadalana ne'e 'Nia fa'ata'inia ne'e noa'a la'u rora'a nau'. † **30:8** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Naftali' fadalana ne'e 'Nau ku fu'a ngasingasi'a'. ‡ **30:11** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Gad' fadalana ne'e 'Osi'. § **30:13** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Asa' fadalana ne'e 'Saele'a'.

ngela ti'iti'i ne'eri, sa Ruben ka leka 'i o'ola, ma ka dao to'ona ti fua'i ru ana Mandrek, nia ka gweea ti fa'i ru ma ka ngalia ma'i ka kwatea fuana te'a nia. 'Una'eri 'i Rachel ka saefilo 'uri ana 'i Lia, "Nau ku amasi'o 'oke kwatea ma'i ti fua'i ru fuaku ana Mandrek ne'e ngela 'oe nena ngali'i ma'i."

¹⁵ Bore ma 'i Lia ka fata lala 'uri, "'Oko ngalia na'a 'amu na ara'i nau! Fa'uta la'u ne'e 'oko iliili 'uana ngalilana la'u na fufuna Mandrek ne'e ngela nau nia ngali'i ma'i fuaku? Ta'i noa'a go'o!" Bore ma 'i Rachel ka fata 'uri, "Di'ia 'oko kwate'a fua'i ru ne'ana ki fuaku, nai ba'a ala'ani 'oke teo fa'inia sa Jakob saena rodo ne'e ma'i."

¹⁶ 'Una'eri ana agi sa'ulafi ne'e sa Jakob oli ma'i fa'asia 'i o'ola 'i Lia ka leka kwau ka saka fuana, ma ka fata 'uri fuana, "Rodo ta'ena 'oke leka ma'i ko teo fa'inau sulia nau ku foli'o na'a 'ania fua'i 'ai ki ana Mandrek, ne'e ngela nau nia kwate'e fuaku." Ma ana rodo ne'eri, sa Jakob ka leka maliu fa'inia 'i Lia.

¹⁷ Buri 'ana God ka rongoa fo'onga'a 'i Lia, sui nia ka ina la'u ma ka fa'afuta limana ngela ngwane sa Jakob. ¹⁸ Sui nia ka fata 'uri, "God nia kwate nau ana tae ne'e nau ku folia, osi'ana nau ku kwatea na'a kini rao nau ku leka tua fa'inia ara'i nau." Ma nia ka saea ngela ne'eri 'ania sa Isakar.* ¹⁹ Nia ka ina la'u ma ka alua onona ngela ngwane ana sa Jakob. ²⁰ Sui nia ka fata 'uri, "God nia kwatea ta'i kwate'a 'o'o le'a fuaku. Kaida'i ne'e ara'i nau ke ba'a manata lafu nau, du'ungana nau ku fa'afuta na'a ono

* **30:18** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Isakar' fadalana ne'e 'Kwaiara'.

ngela ngwane ki fuana.” Ma nia ka saea 'ani sa Sebulun.† ²¹ Ma 'i buri 'ana nia ka fa'afuta ta'i ngela kini nia ma nia ka saea 'ania 'i Daena. ²² Buri 'ana God ka manata to'ona 'i Rachel, ma ka rongoa fo'onga'a nia, ma nia ka kwatea nia ka bolo fa'inia ka alu ngela la'u. ²³ Ma nia ka ina la'u, ma ka alua ta'i ngela ngwane nia ma ka fata 'uri, “God ngalia na'a eke'a ba nau.” ²⁴ Ma nia ka saea 'ania sa Josef‡ ma nia ka 'uri, “Ala'ania Iawe ka kwatea la'u ta ngela ngwane fuaku.”

God kwatea to'oru'a sa Jakob ka tatakola'a

²⁵ Sui buri 'ana ne'e sa Josef nia futa, sa Jakob ka fata 'uri fuana funga nia, “Nia le'a fuana ne'e 'oke ala'ani kaimili ke oli na'a 'i fanoa nau. ²⁶ Nau ku rao ngasi liu fuana folilana ro 'afe nini nau ki fa'inia ngwa'i ngela nini nau ki. Nau ku amasi 'oe 'oke ala na'a ma'i anidaro'o saena limaku, fa'inia ngela nau ki fasi 'iri kaimili ke leka na'a. 'Oko sai le'a na'a ana rao'a le'a 'oro nini nau ku sasi'i fuamu.”

²⁷ Bore ma funga nia ka fata ana, “Nau ku oga nai saea ta'i ru. Na ma'etoto nini nau ku lisi'i ki, ni'i fa'ata'inia fuaku ne'e Iawe nia fa'ale'a nau osi'ana 'oko tua fa'inau. ²⁸ Nia le'a fuana 'oke saea fuaku ta tae ne'e nai ba'a foli'o 'ania, 'iri ne'e nai foli'o 'ani.”

²⁹ Sui sa Jakob ka fata 'uri, “'Oko sai ana ka sui na'a rao laga ulafu'a nau ku sasi'i fuamu ki, ma 'oko logo ana ne'e ru 'ae'aela 'oe ki kira 'oro kaida'i nau ku lia sulida. ³⁰ Kaida'i nau ku eta dao ana fanoa ne'e, ru 'oe ki noa'a kasi 'oro

† **30:20** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Sebulun' fadalana ne'e 'Manata lafu'. ‡ **30:24** Ana ala'anga 'i Hebru, 'Josef' fadalana ne'e 'Ala'ania nia kwatea ta'i la'u'.

go'lo, bore ma kaida'i ne'e kira 'oro liu na'a. Na rao'a nau ku sasi'i fuamu ki, Iawe fa'ale'a 'oe. Bore kaida'i ne'e na'i sasia nama ti ru fuana 'afilana ngela nau ki na'a."

³¹ Bore ma funga nia ka saefilo la'u 'uri ana, "Di'ia nia 'uira, ta tae ne'e nai kwatea fuamu kwa?" Go'lo nia ka fata 'uri, "Noa'a nau kusi oga ne'e 'oke foli nau 'ania ta mani. Nai ba'a saea kwau ta'i ru, si di'ia 'oko alafafia ru ne'eri nai lia la'u sulia ru 'ae'aela 'oe ki. ³² 'Oke ba'a ala'ania nau nai leka lia 'aku talaku ana ru 'ae'aela 'oe ki ta'ena. Na sipsip ne'e goa ta'ifau ki fa'inia nanigot ti'iti'i ne'e kira 'iri goa ta'ifau ki, ne'e kira to'lo ana kala kwakwao'a ti'iti'i ki 'i nonida, ai ne'eri ki ne'e nai ba'a ngalida fuaku. Ma nia na'a ne'e folifoli'a nau. ³³ Ma nia ka talangwara'u go'lo ana fuamu fuana sasilana di'ia nau ku sasia ka saga nama ka noa'a. Kaida'i 'oko lisia ne'e nau ku to'lo ana nanigot ne'e goa ta'ifau ki, ma ku to'lo ana sipsip ne'e 'iri goa ta'ifau ki, 'irai kaumulu saiana muke saea ne'e nau ku bili."

³⁴ Sui funga nia ka fata 'uri, "Nia le'a go'lo 'ana kuke ba'a sasi di'ia ne'e 'oko saea." ³⁵ Bore ma asoa ne'eri nama go'lo, sa Laban leka ka ngalia na nanigot nia ki ne'e noa'a kira kasi goa ta'ifau ki ne'e kala kwao'a ti'iti'i ne'e teo 'i nonida ki, fa'inia sipsip ki ne'e kira goa ta'ifau, ma nia ka aluda saena limana ngwa'i ngela ngwane nia kira ka lia sulida. ³⁶ Nia ka ala'ania ti ai saena limana sa Jakob, ma nia'a fa'inia ngwa'i ngela nia kira ka ngalia ru 'ae'aela nia ki kira ka leka fa'asia kula ne'e sa Jakob tua ana, ma kira ka ngasingasi'a sulia uulu asoa ki, ma kira fa'inia

ru 'ae'aela ne'eri ki kira ka tua tau fa'asia sa Jakob.

³⁷⁻³⁸ 'Una'eri sa Jakob ka tufua rarana 'ai ne'e ta'eta'eda marako ki. Ma nia ka ragia ti ta'eta'e 'ai ana 'ai ne'eri ki fasi 'iri ke alua kula kwao ana. Go'o nia ka alua fa'i a'o a'o ne'eri ki ana kula nanigot ki leka ma'i fuana kwa'u kafo'a ana, kaida'i kira kwa'u, kira ka bubungia fa'i a'o a'o ne'eri ki. Nia ka ngalia rarana 'ai ne'e kira saea 'ani Popla. Nia sasi 'una'eri osi'ana kaida'i na nanigot kira leka ma'i fuana kwa'unga ana kafo ne'eri, na nanigot ngwane ki ka ra'efida nanigot kini ki. ³⁹ Ana kaida'i ne'e ta'i nanigot ngwane nia ka ra'efia ta nanigot kini, kira ka bubungia fai 'ai ne'eri ki, na bibi nanigot ne'e ke ba'a futa ana nanigot kini ne'eri ka noa'a kasi goa ta'ifau, nia ka ta'i to'o ana kwao'a ki 'i nonina. ⁴⁰ 'Una'eri sa Jakob ka daro'ia ru 'ae'aela ne'eri ki, nia ka ngalia sipsip ki fa'asia nanigot ki, ma ka aluda sipsip ki kwau ana kula ne'e kira saiana kike lisia na sipsip funga nia ki ne'e kira goa ma kika goa bore ma kira ta'i kwakwao'a ti'iti'i 'i nonida ki. Sui nia ka fikua ai nia ka tua fiku noa'a kasi dola la'u fa'inia ai funga nia ki, ma ka 'una'eri ne'e nia ka sasi kika 'oro la'u. ⁴¹ Ma kaida'i nia lisia ne'e nanigot kini ngasingasi'a ki kira oga nanigot ngwane ki, nia ka ngalia na fa'i 'ai ne'eri ki ka alua ana kula fuana kwa'u kafo'a. Sui kaida'i na nanigot ngwane ki kira ka ra'efida ma kira ka bubungia na fa'i 'ai ne'eri kira ka to'o ana toto kwao ki 'i nonida. ⁴² Bore ma kaida'i nia lisia na nanigot ne'e noa'a kasi ngasingasi'a kira leka ma'i, nia ka lafua fa'i 'ai ne'eri ki la'u. Sui kasi

tau go'o na nanigot ne'e noa'a kasi ngasingasi'a ki, nia ne'e ai funga nia ki. Bore ma ai ne'e ngasingasi'a ta'ifau ki, ai nia ki. Ka 'una'eri ne'e nia ta'i ngwae to'oru liu. ⁴³ Nia ka to'o ana sipsip 'oro, fa'inia nanigot 'oro, ma ngwae rao 'o'o 'oro, ma kini rao 'o'o 'oro, ma kamel 'oro, ma dongki 'oro logo.

31

Sa Jakob tafi fa'asia funga nia sa Laban

¹ Ana ta'i asoa sa Jakob rongoa ne'e luma'a nia ki kira ala'a sulia. Kira 'uri, "Luma'a kulu sa Jakob nia ngalia ta'ifau na'a ana ru ma'a kulu ki. Ma nia ka to'o ru na'a, ana ru ne'e ma'a kulu nia to'o ani ki 'i na'o." ² 'Una'eri sa Jakob ka lisia logo ne'e funga nia kasi kwaima le'a na'a ana di'ia ba nia sasia ma'i etaeta.

³ Buri 'ana Iawe ka fata 'uri fuana, "'Oke oli na'a 'uana tua'a ne'e ko'o 'oe ma ma'a 'oe ma fuu'i ngwae 'oe ne'e kira tua ma'i ana. Ma nai ba'a leka fa'ini'o."

⁴ Sui sa Jakob ka kwatea ala'anga fuana ro 'afe nia ki 'i Rachel ma 'i Lia, fasi 'iri kera ke leka saka fuana ana kula abitako'a ne'e na ru 'ae'aela nia ki tua ana. ⁵ Nia ka fata 'uri fuadaro'o, "Nau ku lisia na'a ne'e ma'a koro'o noa'a kasi kwaima le'a na'a fa'inau, di'ia ba nia sasasia ma'i etaeta. Bore ma God nini'a ma'a nau, nia tua fa'i nau leleka ka dao ana kaida'i ne'e. ⁶ Koro'o saiana ka sui na'a ne'e nau ku laga'i rao na'a fuana sasilana rao'a ma'a koro'o ki. ⁷ Bore ma nia ka 'idufa'i aurafu nau logo 'ana. Kaida'i 'oro sui na'a nia rokisia na folifoli'a ne'e nia foli nau 'ani. Bore ma

God noa'la kasi ala'ania ne'e nia ka fa'ali nau. ⁸ Kaida'i nia 'uri, folifoli'a 'oe 'oke ba'a ngalia na nanigot ti'iti'i ne'e ki nini kira goa, bore ma kira to'o lala ana kala kwao'a ki 'i nonida, sui na nanigot kini nia ki ka kalea na ngela 'i ru 'una'eri ki logo. Bore ma kaida'i nia ka 'uri folifoli'a 'oe na'a ne'e 'oke ba'a ngalia kala nanigot ne'e kira goa, bore ma kira to'o logo ana kala toto kwao ki 'i nonida." Ma na nanigot kini nia ki kira ka kalea logo ngela 'i ru 'una'eri ki di'ia ne'e nia saea. ⁹ 'Una'eri ne'e God ka ngalia ru 'ae'aela ne'eri ki fa'asia limana ma'a koro'o, ma ka alu'i lala saena limaku.

¹⁰ Ana kaida'i nanigot kini ki oga nanigot ngwane ki ka ra'efida, nau ku lisia ta'i maliu bole'a. Ana maliu bole'a ne'eri nau ku lisia na nanigot ngwane ki ne'e kira ra'efia ae kini ne'eri ki, kira goa bore ma kira to'o logo ana toto kwao ki 'i nonida. Ti ai kira kwao tataala asi'a ma ti ai ada ka to'o ana toto kwao doe ki ana nonida, ma ti ai ada kira ka to'o ana kala toto kwao ki 'i nonida. ¹¹ Sui 'ainsel God ka sae nau saena maliu bole'a ne'eri, ma nia ka fata 'uri, "Jakob." Ma nau ku olisi 'uri ana, "'Iu." ¹² Sui nia ka fata 'uri, "Lisia basi, na nanigot lo'oko ra'efia na nanigot kini goa lo'oko bore ma kira to'o ana toto kwao ki 'i nonida. Nau ku sasia ru ne'e ka fuli 'uri, sulia nau ku lisia falafala ta'a nini'a sa Laban nia sasia amu. ¹³ Nau'a na God ba nau ku dao ma'i siamu 'i Betel, kula ba 'oko kisita'inia ngwaingwai olif ana ta'ifau ba 'oko fa'a abu ma na ru fuana mamanata 'anga firi to'oku. Ma ana kula ne'eri logo ba 'oko sasia ta'i fata alanga'inga ngasingasi'a fuaku. Kaida'i

ne'e nau ku oga'o 'oke fa'asia kula ne'e ma 'oko oli 'i fanoa 'a'ana ba 'oko futa ma'i ana."

¹⁴ 'Una'eri 'i Rachel ma 'i Lia kera ka fata 'uri fuana, "Na ma'a kero'o noa'a kasi ba'a to'o na'a ana ta ru ne'e nia ke alua saena limamiro'o kaida'i nia ka kwaima'a kwali fuana mae'a.

¹⁵ Nia lisi kero'o ka di'ia ne'e kero'o noa'a la'u ngela nia ki, kero'o ka di'ia na'a ta ngwae kwaita go'o 'ana. Nia 'oifoli 'ani kero'o fuamu, ma mani ki ta'ifau ne'e nia ngalia ana folilamiro'o, kaida'i ne'e nia foli ani'i ka sui na'a. ¹⁶ Aia, God nia ngalia na'a ru ki ta'ifau fa'asia ma'a kero'o, ma nia ka kwatea na'a fuamu. Ma ana kaida'i ne'e, ru ki ta'ifau ru kero'o ki na'a, fa'inia ngela kero'o ki. 'Oke sasi na'a di'ia ne'e God saea fuamu."

¹⁷⁻¹⁸ Sui sa Jakob ka salisali ana ru nia ki ta'ifau 'iri ke oli 'uana ma'a nia 'i Kenan. Kira ka kwatea ro 'afe nia ki fa'inia ngela nia ki, kira ka leka 'i fafona kamel ki, ma ngwae nia ki kira ka leka 'i na'o fa'inia ru nia ki ta'ifau ne'e nia to'o ani kaida'i nia tua 'i Mesopotemia. ¹⁹ Bore ma kaida'i sa Laban leka kwau fuana sufilana ifuna sipsip nia ki, 'i Rachel ka leka bilia kala god kala 'oso'oso ma'a nia ki ne'e teo 'i luma.

²⁰ 'Iu sa Jakob 'iri saea fuana funga nia ne'e nia ke ba'a leka, nia sofonga'inia liua na nai 'i ruu'a ne'eri. Nia tafi go'o 'ana fa'asia. ²¹ Nia ngali ta'ifau ru nia ki 'ali'ali go'o kira ka tafi na'a. Kira ka to'ofolo ana kafo 'i Iufretes, kira ka leka 'uana fa'i ua 'i Gilead ki.

²² Buri 'ana uulu asoa ki, sa Laban ka rongoa fa'arongo'a ne'e funga nia sa Jakob nia tafi na'a.

²³ Go'o nia ka ngalia ngwae ana fuu'i ngwae nia, kira ka leka 'i burida. Buri 'ana fiu asoa

ki sa Laban ka dao fafia ana fa'i ua 'i Gilead ki.
²⁴⁻²⁵ Ana kaida'i ne'eri, sa Jakob fa'inia ngwa'i to'a nia ka saunga'inia na'a na fanoa kira 'i gwauna ta'i fa'i ua 'i Gilead. Ma ana rodo ne'eri, God ka leka ma'i siana sa Laban ana ta'i maliu bole'a ma ka fata 'uri fuana, "Oke madafi'o 'okoto fi'i sasia ta ala'anga silolo fuana funga 'oe sa Jakob."

²⁶ Sui sa Laban ka leka siana funga nia ma ka fata 'uri, "Fa'uta ne'e 'oke ngalia ro kini nau ki, ma 'oko tafi ago 'uri? 'Oko sasi di'ia ne'e 'oko liufidaro'o ana ta ma'e. 'Oko 'iri ta'i saea na'a ta ala'anga fuaku! ²⁷ Fa'uta ne'e kaumulu ka 'oi 'aku 'uri, ma kamu ka tafi? Si di'ia kamu fa'arongo nau 'ania lekalamu'a etaeta 'irai nai ngali ngwae ni kwa'i gita fa'inia ngwae ni masa'a 'ania kete ki, 'irai nai ba'a ngulia fa'i ngu ni oli oli'a 'ania falafala le'a. ²⁸ Lisia basi! 'Oko 'iri ala'ania ne'e nai nono'ia kala ko'o nini nau ki fa'inia ro kini nini futa aku ki, ma nau ku oli oli ada. 'Oko bolebole'a liu na'a kwa! ²⁹ Nau ku bolo fa'inia nai fa'ali kaumulu go'o 'aku ta'ifau. Bore ma rodo ne'e, God ma'a kaumulu nia leka ma'i siaku ana maliu bole'a, ma ka ala'a ngasingasi'a fuaku 'iri noa'a naisi ala'a silolo fuamu. ³⁰ Nau ku saiana ne'e 'oko oga liua na'a olia 'uana fanoa 'oe, bore ma fa'uta lala ne'e 'oko bilia kala god kala'a nau ki ne'e ni'i teo saena luma nau?"

³¹ Sui sa Jakob ka fata 'uri, "Noa'a naisi saea leka laku fuamu sulia nau ku ma'u, 'asu 'ubani nau ku saea fuamu, ma 'oko fi'i ngali ro 'afe nau ki fa'asi nau. ³² Bore ma si di'ia 'oko dao to'ona ta ai aimili nia bilia na god 'oe ki, na

ngwae ne'eri ke ba'a mae. Na ngwae nini ana fufu'i ngwae 'oe ki ne'e kike fa'amamana aku. 'Oke lia 'amu 'uana god 'oe ki. Ma si di'ia 'oke dao to'ona ta ru amu, 'oke ngalia." Bore ma nia noa'a kasi sai go'o ana ne'e 'i Rachel go'o ne'e bilia god kala'a ne'eri ki, ma ka agota'i ni'i.

³³ Sui sa Laban ka leka lulu kwailiu 'uana god kala'a ne'e ki saena babala sa Jakob, ma nia ka leka sasi logo 'una'eri saena babala 'i Lia, ma saena babala ro kini rao 'o'o, ma ro kini nia ki logo, bore ma nia noa'a 'iri dao to'oda. Sui ni ka ru'u 'i saena babala 'i Rachel. ³⁴ Bore ma 'afe ne'e sofonga'inia saena ta'i ngwa'i ana kula ni gwauru 'anga fafona kamel nia, nia ka tua fafia na ngwa'i ni ru ne'eri. Sui bore 'ana nia ka dao ma'i ka lulu kwailiu ana kula ki ta'ifau saena babala ne'eri, noa'a nia kasi dao to'ona. ³⁵ Sui 'i Rasel ka fata 'uri ana ma'a nia, "Kwaimanatai liu na'a ma'asi 'ae, nau ku mata'i ne, ma nau kusi bolo fa'inia uu'a 'i maamu, nau ku amasi'o 'oe kosi saeta'a la'u fuaku." Ma sa Laban ka lia ana kula ki ta'ifau 'uana god kala'a nia ki bore ma nia kasi dao na'a to'ona.

³⁶ 'Una'eri sa Jakob ka balufia funga nia ka 'uri, "Uri ma tae ne'e nau ku sasia ka ta'a kwa! Nau ku 'iri 'oia na taki ne'e kaumulu ka leka ma'i muka lali nau 'uri! Nia 'iri saga ne'e kamu ka sasi 'uri. ³⁷ Mulu leka lia 'i safitana ru lo'oko nau ki, bore ma tae ne'e kamu ke dao to'ona? Di'ia kamu lisia ta ru, muka ngalia ma'i! Ngwae kulu ki ne tua go'o 'ada. Moro alua 'i maada, fasi 'iri kike lia saiana sa tai aumulu ne'e saga. ³⁸ Ro akwala fa'i ngali ki na'a ne'e nau ku ina'u ana rao'a fuamu. Ma ana kaida'i 'oro go'o ana

ne'e sipsip 'oe ki ma nanigot 'oe ki kira to'o ana ngela 'i ru 'oro ki, bore ma ta ta'i sipsip ngwane nama ta ta'i nanigot ngwane noa'a nau kusi ngalia nama fa'asi'o fuana 'anilana 'aku. ³⁹ Kaida'i ki ta'ifau na ru kwasi ki kira fa'alia na ru 'ae'aela 'oe ki, nau'a go'o ne'e nai didifulia. Nau noa'a kusi ngalia na'a ma'i siamu 'iri 'oke lisia. Falafala 'oe na'a ne'e di'ia ta ru 'ae'aela amu nia no'ana ana dangi nama ana rodo, nau'a nama ne'e nai didifulia. ⁴⁰ Kaida'i 'oro ki nau ku saiana noniku nia ta'a. Ana dangi, na mada'afi nia sina fifi aku, ma nau ku maruku liu na'a, ma ana rodo nau ku gwari liu na'a, ma nau kusi maliu. ⁴¹ Ana kaida'i firi sulia ro akwala fa'i ngali, nau ku tua fa'i kaumulu ki, kamu sasi nama di'ia ne'e nau'a ta ngwae rao laga ulafu, ma ru ne'e kamu kasi rokisia go'o. Nau ku rao sulia fai akwala fa'i ngali ki fuana ngalilana ro kini 'oe ki, ma nau ku ina'u ana rao'a sulia ono fa'i ngali ki la'u fuana ru 'ae'aela nini 'oe ki. Ma ana ono fa'i ngela ne'e ki, 'oko rokisia folifoli'a nau ana kaida'i 'oro. ⁴² Bore ma di'ia God nini ko'o nau ki nia kasi 'afi'afi nau, 'irai 'oko lali nau ka sui na'a. Ma noa'a naisi ngalia na'a ta ru. Bore 'ana ma God nia tua fa'i nau, ma 'oe kosi lali nau. Ko'o nau sa Abraham nia fo'osia 'i na'o ma fa'inia ma'a nau sa Aesak logo ne'e ina'u ana fo'osilana ma ka fu'usi doe ana. Bore ma nia ka lisia go'o 'ana na 'ato'anga nini nau ku to'o ana, ma rao ngasi'a nini nau ku fulia, ma saena rodo ne'e nia fa'ata'inia ana maliu bole'a ne'e 'oko fa'ata'inia sa tai akoro ne'e saga.”

Sa Laban fata alanga'i fa'inia sa Jakob

⁴³ Sui sa Laban ka fata 'uri fuana funga nia, “Na ro 'afe ne'e ki, ro kini nau ki nini'a. Na ngela kero'a ki fa'inia ru 'ae'aela ne'e ki ru nau ki ta'ifau. Ru ne'e ki ta'ifau ru nau ki go'o. Bore ma du'ungana nau noa'a kusi sasia ta ru fuana goniladaro'o ro kini nau ki fa'inia ngela kira ki. ⁴⁴ Nau ku salisali na'a nai sasia fata alanga'inga fa'inidaro'o. Nia le'a kuke sasia ta'i sulufaua doe 'i ne'e, fasi 'iri ke di'ia toto kulu ana alanga'inga nini kulu.”

⁴⁵ 'Una'eri sa Jakob ka ngali ta'i fau doe ka fa'auua 'i ne'eri ka sasia ta'i ru fuana mamanata 'anga to'ona. ⁴⁶ Ma nia ka fata 'uri fuana ngwae ana fufu'i ngwae nia ki, “Muke leka ngalia ma'i gwa'i fau ki, kuke ba'a saunga'inia ta'i sulufaua ana kula ne'e.” Buri 'ana kike ba'a sasia kala fafanga'a, karangia sulufana ne'e fuana toto ana ru ne'e.

⁴⁷ Sui sa Laban ka saea sulufaua ne'eri 'ania ala'anga nia, “Jegara Sahaduta,” ne'e fadalana, “Sulufaua ana toto kulu.” Ma sa Jakob ka saea sulufaua ne'e 'ania ala'anga nia, “Galeed,” ne'e fadalana 'una'eri logo. ⁴⁸ Go'o sa Laban ka fata 'uri ana, “Na sulufau ne'e nia ke ba'a di'ia toto fuakoro, ana fata alanga'inga nini'a koro.” Nia ne'e sa Jakob ka saea kula ne'e 'ani Galeed. ⁴⁹ Go'o sa Laban ka fata 'uri fuana, “Ala'ania Iawe ke filo koro kaida'i koro leka fa'asikoro.” Nia ne'e sa Jakob ka saea kula ne'eri 'ania 'i Mispa nama kula fuana filolana. ⁵⁰ Ma nia ka fata la'u 'uri, “Di'ia 'oko sasia ta ru ka ta'a ana ro kini ne'e nau ki nama 'oko korea lala ta 'afe la'u, nia le'a fuana 'oke manata to'ona God ne'e lisi koro, sui bore 'ana ta ngwae kasi filo koro.

⁵¹ Na sulufaua ne'e nau ku alua 'i safitakoro, ma na fau nini 'oko fa'auua di'ia ta ru ni manata firi'anga to'ona kera ke ba'a tua 'i ne'e. ⁵² Na sulufaua ne'e fa'inia ru fuana mamanata 'anga to'ona ne'e kera ro toto ana fata alanga'i lakoro. Noa'a naisi ba'a leka liufia sulufaua ne'e fuana fa'alilamu. Ma 'ae'o logo 'oe kosi liufia na sulufaua ne'e fa'inia na ru fuana mamanata 'anga firi to'ona ne'e ana ta kaida'i go'o 'ana fuana fu'alilaku. ⁵³ Ala'ania God ma'a koro ki sa Abraham ma sa Neho ke matalanga'inia ta ai akoro ne'e nia ke 'oio alanga'inga ne'e!" 'Una'eri sa Jakob ka alanga'i 'ania satana God ne'e ma'a nia sa Aesak fo'o satana, di'ia ne'e nia ka dau sulia alanga'inga nini'a sa Laban sasia fa'inia. ⁵⁴ Buri 'ana nia ka saungia ta'i ru 'ae'aela ma ka fo'osi 'ania 'i gwauna ua ne'eri ma nia ka saea ngwae ana kwalafa nia ki kira ka leka ma'i kika 'ado fa'inia fuana 'anilana fo'osi ne'eri. Ma kaida'i fuana 'anilana fo'osi ne'eri, ma kaida'i kira fanga ka sui ana rodo ne'eri, kira ka teo na'a ma'i gwauna fa'i ua ne'eri. ⁵⁵ Ana 'ofodangi la'a bilabila, sa Laban ka nono'ia kala ko'o nia ki, fa'inia ro kini nia ki fuana olioli'a ada. Sui nia ka fa'asia fanoa ne'eri, ma ka oli 'i fanoa nia.

32

Sa Jakob salisali fuana lisilana sa Esau

¹ Ana kaida'i sa Jakob nia leka kwau, na 'ainsel ki kira leka ma'i ma kika saka fuana. ² Ma kaida'i nia lisi kira, nia ka fata 'uri, "Kula ne'e nia kula na 'ainsel God ki kira sasia fuana

fanoa kira. Sui nia ka saea kula ne'eri 'ania 'i Mahanaem nama ro fanoa.”

³⁻⁵ Sa Jakob ka asunga'inia ti ngwae kira ka ngalia ala'anga nia ka leka fuana ngwaefuta nia sa Esau 'uana fanoa 'a'ana kira saea 'ani 'i Seiri, ne'e ta sata 'i Idom. Nia saea fuada 'iri kike fata 'uri fuana sa Esau, “Ara'i kwa, ngwae ni rao 'oe sa Jakob, nia asunga'i kaimili mika leka ma'i mike fa'arongo 'oe 'ania fatalana. Nia fata 'uri: Ara'i 'a'ana nau 'ae. 'I na'o nau ku fa'asia kula ne'e ma nau ku leka tua fa'inia sa Laban, ma nau ku tua fa'inia leleka ka dao ana kaida'i ne'e, ma nau ku oli na'a ma'i, nau ku to'o ana buluka ki ma dongki ki, ma sipsip ki, ma nanigot ki, ma na ngwae rao 'o'o ki ma kini rao 'o'o ki. Nia ne nau ku kwatea kwau ala'anga ne'e fuamu, si di'ia 'oko saele'a fuana lisilaku.” Go'o nia ka asunga'inia ngwae ki kira ka leka etaeta ana fuana lisilana sa Esau.

⁶ Kaida'i ngwae ne'eri kira oli ma'i, kika fata 'uri fuana, “Kaimili leka lisia ngwae futa 'oe ka sui na'a. Kaida'i ne'e nia fa'asia na'a fanoa nia ka leka na'a ma'i fuana saka'a fuamu. Ma nia to'o ana fai talanga'i ngwae ki kira ka leka ma'i fa'inia.”

⁷ 'Una'eri sa Jakob ka ma'u liu, sui nia ka daro'ia ngwae ne'e kira tua fa'inia ki, fa'inia logo ru 'ae'aela nia ki 'ania na ro fikuta'i leka'a ki. ⁸ 'Una'eri nia ka manata 'uri, “Di'ia sa Esau nia leka ma'i, ma ka saungia na'a ta ta'i fikuta'i ngwae, sali ta fikuta'i ngwae kira saiana kike tafi.”

⁹ Sui nia ka fo'osia God ka 'uri, “Aofia Iawe, 'ae'o God ko'o nau sa Abraham ma ma'a nau sa Aesak. Nau ku amasi'o 'oke rongo nau ma'i.

'Oko saea fuaku nai oli nama ma'i 'i fanoa nau ma lu'ulu'ua nau, ma 'oko fata alanga'i 'uri 'oke ba'a kwatea maurilaku ka le'a. ¹⁰ Falafala 'oe ki fuaku nia 'uri. Kaida'i ki sui 'oko kwaima liu aku, ma kaida'i ki sui 'oko dau sulia fata alanga'inga 'oe ki fuaku. Bore 'ana ma nau'a ta'i ngwae ta'a go'o 'ana nini'a, nau ngwae rao 'oe go'o, ma nia ka 'iri saga go'o fuamu ne'e 'oke sasia ti ru le'a fuaku 'uri, 'I na'o ma'i kaida'i nau ku to'ofolo ana kafo 'i Jodan, nau ku 'iri to'o nama ana ta ru, fa'i kubu go'o ne'e nau ku dau fafia. Bore ma nini'ari nau ku oli ma'i, nau ku to'o ana ro fikuta'i ngwae fa'inia ma ti ru matamata la'u. ¹¹ Aofia Iawe 'ae, nau ku amasi 'oe 'oke fa'amauri nau fa'asia na ngwae futa ne'e nau. Nau ku ma'u liu, 'asu 'ubani nia ka dao ma'i ma ka saumusi kaimili fa'inia kini ne'e ki ma ngela ki logo. ¹² 'I na'o ba, 'oko fata alanga'i 'uri, 'Oke ba'a sasia ru ki ta'ifau ke le'a ana maurilaku, ma 'oke ba'a sasia ngela ne'e futa ana kwalafa nau ki, kira ke ba'a 'oro liu ne'e noa'a ta ngwae saiana kasi to'oda, kira ke 'oro di'ia na one ninimana asi. Nau ku amasi'o 'oe kosi manata bura ana alanga'inga nini 'oe fuaku.' "

¹³ Ana rodo nia ka maliu na'a ana kula ne'eri, ma 'ofodangi, nia filia ti ru 'ae'aela fuana kwatela fuana ngwaefuta nia. ¹⁴ Na kwate'a ne'eri nia to'o ana ro talanga'i nanigot kini ki, fa'inia ro akwala nanigot ngwane ki ana etana fikuta'i ru, ma ro talanga'i sipsip kini ki fa'inia ro akwala sipsip ngwane ki ana ruana fikuta'i ru, ¹⁵ ma na uulu akwala kamel kini ki fa'inia kaela kamel kira ki ana uula fikuta'i ru ma na fai

akwala buluka ki fa'inia akwala buluka ngwane ki, ana faina fikuta'i ru ma na ro akwala dongki kini ki fa'inia akwala dongki ngwane ana limana fikuta'i ru. ¹⁶ Nia ka daro'ida 'ania lima fikuta'i ru ki, ma nia ka alua lima ngwae rao ki kira ka lia sulida ta'ifau ne'e ta'i ngwae fuana ta'i fikuta'i ru. Sui nia ka fata 'uri fuada, "Iu nia le'a, muke etaeta 'i na'o bore ma kamu kasi leka fiku. Na fikuta'i nanigot kike ba'a etaeta, ma na fikuta'i sipsip kike ta'i kwaima'akwali ti'iti'i sui kika fi'i leka 'i buri, sui uulu fikuta'i ru ne'eri ki kira ka fi'i dongada logo 'una'eri." ¹⁷ Sui nia ka fata 'uri fuana ngwae ne'e lia sulia nanigot ki, "Si di'ia na ngwaefuta nau saka fuamu sulia tala, ma nia ka saefilo 'uri amu, 'Oke leka 'i fa'i nini'a? Na nanigot ne'e ki ru sa tai ki nini'a? Sa tai mo ne'e ara'i 'a'ana 'oe?' ¹⁸ 'Una'eri 'oke ba'a fata 'uri fuana, 'Ara'i 'a'ana kwa! Nanigot ne'e ki, ru ngwae ni rao 'oe sa Jakob. 'Ae'o na'a ne'e ara'i 'a'ana nia, ma nia na'a ne na kwate'a 'o'o ne'e nia kwatea ma'i fuamu. Nia ke lekaleka ma'i 'ua 'i burummili.'" ¹⁹ Ma nia ka saea nama ta'i ala'anga ne'eri la'u fuana fai ngwae ni rao ne'e kira lia sulia ti ru 'ae'aela la'u. Nia fata 'uri, "Si di'ia kaumulu saka fuana ngwaefuta nau, kaumulu ta'ifau muke saea go'o ta'i ala'anga ne'eri nama logo. ²⁰ Ma kaumulu noa'a mu kasi manata bura ana ala'anga 'uri, 'Ngwae ni rao 'oe sa Jakob nia ke leka leka 'ua ma'i 'i burimili. Ma nia kasi tau, nia ka dao 'i ne'e.'" 'Una'eri sa Jakob ka manata 'ana 'uri, "Si di'ia nau ku eta kwatea na kwate'a ne'e ki. Sali nia ke sasia manata'anga nia ke le'a ti'iti'i fuaku. Ma 'i buri 'ana ne'e nai ba'a lisia. Sali nia

ke saele'a fuana lisilaku.” ²¹ Sui nia ka kwatea na kwate'a ne'eri ki ka etaeta, bore ma nia ka tua go'o ana kula ne'eri saena rodo ne'eri.

Sa Jakob fu'a fa'inia tai ngwae

²² Ma saena rodo ne'eri sa Jakob nia tata'e ma ka ngalia ro 'afe nia ki fa'inia ro kini rao 'o'o kera ki fa'inia akwala ma ta'i ngela nia ki ma kira ka fa'asia kula ne'eri ma kira ka to'ofolo ana kafo 'i Jebok nia ka ngalida ka to'ofolo fa'inida 'i bali lo'oba. ²³ Ana kaida'i kira 'i bali lo'oba ka sui nia ka oli ma'i ma nia ka kwatea ru nia ki ta'ifau ka to'ofolo ana kafo ne'eri. ²⁴ Sui nia ka tua buri talana ana ta bali kafo ne'eri ne'e kira tua ana. Go'o ta'i ngwae ka leka ma'i ma ka dau nia, kera ka kwainamuta'i leleka karangi sina ka ra'e ma'i. ²⁵ Kaida'i ngwae ne'eri saiana nia kasi liufia na'a sa Jakob, nia ka fele giroa fa'i 'agena ma fa'i 'agena sa Jakob ka adunga na'a. ²⁶ Sui ngwae ne'eri ka fata 'uri, “'Oke danga na'a 'ani nau! Karangi ka dangi na'a ne!” Bore ma sa Jakob ka fata 'uri, “Noa'a! Nai ba'a danga 'ani'o si di'ia 'oko fa'ale'a nau basi!” ²⁷ Sui ngwae ne'eri ka lidi 'uri ana, “'Uri ma satamu sa tai kwa?” Ma nia ka olisi 'uri ana, “Sataku sa Jakob ne.” ²⁸ Go'o ngwae ne'eri ka fata 'uri, “Satamu ke ba'a noa'a la'u sa Jakob. Satamu sa Israel na'a, du'ungana 'oko fu'a saulia God, ma na ngwae logo, ma 'oko liu.” ²⁹ Buri 'ana sa Jakob ka lidi 'uri ana ngwae ne'eri, “'Uri ma satamu sa tai?” Bore ma ngwae ne'eri ka olisi 'uri ana, “Fa'uta ne'e 'oko oga sai'a ana sataku?” Go'o nia ka fa'ale'a nia na'a.

³⁰ Sui sa Jakob ka fata 'uri, “Reala kwa! Nau ku lia le'a na'a ana maana God 'ania maaku, bore ma nau ku mauri go'lo 'aku 'ua!” Go'lo nia ka saea kula ne'eri 'ania 'i Peniel, nama “Maana God.” ³¹ Ma kaida'i nia fa'asia 'i Peniel, na sina nia fane ngasi na'a, ma nia ke leka labusula na'a, sulia 'aena ta'a na'a. ³² Ka eta ana kaida'i ne'eri leleka ka dao 'i ta'ena, na ngwae ana fuu'i ngwae 'i Israel kira kasi 'ania ta fasi ru ana kula ne'e na suli nia lado ana nonina ru 'ae'aela ki, osi'ana kaida'i ngwae ne'eri nia giroa fa'i 'agenas sa Jakob.

33

Sa Jakob saka fuana ngwaefuta nia

¹ Sa Jakob lia kwau ka lisia na ngwae futa nia sa Esau fa'inia fai talanga'i ngwae nia ki ne'e kira leka ma'i. Sui nia ka daro'ia ngela nia ki kira ka leka tua fa'inia te'a kira ki. ² 'Una'eri nia ka kwate kira ka uu tatala'a ta'ifau etaeta, ro kini rao 'o'o ki fa'inia ngela kera'a ki, 'i buri 'i Lia fa'inia ngela nia ki, 'i burida la'u, 'i Rachel fa'inia ngela nia sa Josef. ³ Sui nia ka leka 'i na'oda ka saka fuana sasina, ma kaida'i nia dao karangia, nia ka bobo uruuru fiu fa'i kaida'i ki 'i ano leleka na maana ka to'lo to'ona 'i ano. ⁴ Bore ma sa Esau ka lalili ma'i ka saka fuana, nia ka lolea ngwaefuta nia ma nia ka lolo ngiringiri ana ma ka nono'ia. Ma kera ka angi ta'ifau. ⁵ Kaida'i sa Esau lisia 'afe ne'eri ki fa'inia ngela ki ne'e kira tua fa'inia, nia ka saefilo 'uri ana, “'Afe nini kira tua fa'ini'o, ma ngela nini kira fa'ini'o ki ngela sa tai ki nini'a?” Sui sa Jakob ka olisi

'uri ana, “Ngwae 'a'ana God nia sasi le'a fuaku. Nia nini'a kwatea ngela ne'e ki fuaku.” ⁶ Ma ro kini rao ne'e ki fa'inia ngela kera'a ki, kira leka karangi, ma kira ka bobo uruuru na'ona sa Esau. ⁷ 'I Lia fa'inia ngela nia ki logo kira leka ma kira ka bobo uruuru, buira 'i Rachel ma sa Josef, kera leka ma'i ma kera ka bobo uruuru logo 'i na'ona sa Esau.

⁸ Ma sa Esau ka saefilo 'uri ana, “'Uri ma na lima amu'i ru 'ae'aela ne'e nau ku saka ma'i fuana sulia tala, ru fuana tae ki bani'a?” Ma sa Jakob ka olisi 'uri ana, “Ngwae 'a'ana ru ne'ana ki ru 'oe ki, fasi 'iri 'oke saele'a fafi nau.”

⁹ Go'o sa Esau ka fata 'uri, “Noa'a ngwaefuta nau ku to'o na'a ana ru 'oro ki. Gonia 'amu ru ne'ana ki.” ¹⁰ Bore ma sa Jakob ka fata 'uri, “Noa'a 'oke ngalia 'amu ru ne'e ki. Di'ia 'oko saele'a fafi nau, nau ku oga 'oke ngalia na'a 'amu kwate'a ne'e nau. Kaida'i ne'e nau ku saele'a liu ne'e nau ku lisia la'u maomu nia di'ia ne'e nau ku lisia maana God. ¹¹ 'Oke ngalia na'a 'amu kwate'a nini nau ku ngalia ma'i fuamu. God nia sasia ru le'a fuaku, ma nau ku to'o ana ru 'oro ki na'a.” Sa Jakob ka 'ingoa ngwaefuta nia fuana ngalilana ru ne'eri ki, leleka nia ka ngalia nama kwate'a ne'eri. ¹² Buri 'ana sa Esau ka 'uri, “Le'a liu koro leka, nai ba'a leka fa'ini'o.”

¹³ Bore ma sa Jakob ka fata 'uri, “Ngwae 'a'ana, nia le'a go'o 'ana, bore ma 'oko sai ana, na ngela nau ki kira 'iri ngasingasi'a. Ma nau ku manata to'ona ru 'ae'aela ne'e ki logo ne'e kira ngela'a. Si di'ia nau ku kwatea kira ka leka ngasingasi'a fuana asoa la'ula'u, 'irai kira ke

ba'a mae ta'ifau. ¹⁴ Nia le'a fuana 'oke etaeta 'amu kaimili ke ba'a leka ma'i buri, 'iri kaili ke leka sarafa'i. Kaimili ke ba'a ara fa'inia kwau leka'a, di'ia ne'e ngela ne'e ki ma ru 'ae'aela ki kamu leka na'a ma'i, kaili ke ba'a 'ado na'a fa'i kamu 'i Idom."

¹⁵ Sui sa Esau ka fata 'uri, "Nia le'a 'irai nai fa'asia ti ngwae aku kike tua fa'ini'o." Bore ma nia ka 'uri, "Noa'a ara'i 'a'ana 'oe kosi 'abera liu go'o. Nia le'a go'o 'ana. Di'ia 'oko saele'a fafi nau, nia le'a na'a fuaku ne'eri'a."

¹⁶ Ana asoa ne'eri nama ne'e sa Esau fa'asia kula ne'eri, nia ka oli 'uana 'i Idom. ¹⁷ Bore ma sa Jakob ka leka 'uana kula kira saea 'ania 'i Sukot, nia ka saunga'inia ta'i luma nia, ma nia ka saunga'inia babala ki fuana ru 'ae'aela nia ki. Nia ne'e kira ka saea kula ne'eri 'ania 'i Sukot nama "Babala ki."

¹⁸ Sa Jakob ka fa'asia 'i Mesopotemia ka ra'e 'ala'a ma'i ka mauri ana fanoa 'a'ana ne'e kira saea 'ania 'i Kenan. Nia ka leka ka tua ana ma'e fanoa doe ne'e kira saea 'ani 'i Sekem, ma nia ka saunga'inia fanoa nia ana kula abitako karangia fanoa doe ne'eri. ¹⁹ Nia ka foli dangalu na'a ana ano ne'eri 'ani ta'i talanga'i ngisingisi silva ana ngela sa Hamor ki, ma'a sa Sekem. ²⁰ Nia ka 'uia ta'i fuli koo'a ana kula ne'eri, nia ka saea 'ania 'i El Elohe Israel ne'e fadalana, "God nia God Israel."

34

Sa Sekem tuara'inia 'i Daena ka teo fa'inia

¹ Ana ta'i asoa, ngela kini sa Jakob ma 'i Lia, satana 'i Daena nia leka ana ta'i fanoa doe ne'e kira saea 'ani 'i Sekem, kira leka lisia ti kini ana

kula ne'eri. ² Ma sa Hamor ta ta'i ngwae ana kwalafa sa Hivi, nia ne'e gwaunga'i ana ma'e fanoa ne'eri, ma nia to'o ana ta'i ngela ngwane nia ne'e satana sa Sekem. Ana kaida'i 'alako ne'eri lisia 'i Daena nia ka lolea ma ka 'ingoa ka teo fa'inia. ³ Ma ana kaida'i nia lisia sari'i ne'eri ta ta'i kini lisilana te'a liu, nia ka oga liua na'a, nia ka gaea na'a fasi nia ke oga. ⁴ Ma nia ka fata 'uri fuana ma'a nia, "Ma'asi 'ae, nau ku oga liua na'a nai korea kini ne'e. 'Oke leka ko ili to'ona ganilana ma'i ana ma'a nia."

⁵ Sui sa Jakob ka rongoa ala'anga ne'e ngwae ne'eri nia fa'alia ngela kini nia, osi'ana ne'e ngela ngwane nia ki kira lia sulia 'ua na ru 'ae'aela nia ki, nia noa'a kasi saea ta ru, nia ka ma'akwalida kike dao basi. ⁶⁻⁷ Ana kaida'i ne'e ngela ngwane nia ki kira oli na'a ma'i siana, sa Hamor fa'inia 'alako nia, kera ra'e ma'i, kera ka lidia sari'i ne'eri. Bore ma kaida'i ne'e ngwaingwaena nia ki kira rongoa ala'anga ne'e, 'alako ne'eri 'ingoa ngwaingwaena kira ka teo fa'inia, kira ka saeta'a lilisu na'a. 'I maada na falafala ne'eri nia ta'a liu mala, ma noa'a ta ngwae kasi bolo na'a fuana sasilana. Ma kira ka lisia ru ne'e 'alako ne'e sasia, nia kwatea lu'ulu'ua kira ka 'eke liu na'a. ⁸ Sui na ma'a 'alako ne'eri ka fata 'uri ada, "Ngela 'alako ne'e nau nia oga liua na'a sari'i nini 'oe, nia le'a di'ia 'oke ala'ania nia ke korea. ⁹ Nia le'a fuana kuke alua ta ta'i ala'anga ne'e 'alako kamu ki kike ba'a kore kini ami'a, ma 'alako kamu ki ka kore kini amu'a. ¹⁰ Ma kamu saiana muke ba'a tua fa'i kami saena ano ne'e kami. Kamu ke ba'a tua ana ta kula go'o 'ana ne'e kamu oga 'i ne'e.

Ma kamu saiana muke fulia go'lo amu'a ta ru ni to'omani'a fa'i kami, ma kamu saiana muke to'lo ana ta ano 'amu'a ana kula ne'e."

¹¹ Na 'alako ne'eri ka fata 'uri fuada, "Reala kwa! Di'ia kamu alafafia ala'anga ne'eri, nai ba'a kwatea go'lo 'aku ta ru go'lo 'ana ne'e kamu oga. ¹² Nia le'a di'ia kamu saea ma'i ta fita ru ne'e kamu oga nai kwatea fuamu'a. Ma kamu saiana muke fa'ara'ea folifoli'a ana sari'i ne'e ke dao ana ta fita ru mala ne'e kamu oga. Di'ia kamu ala'ania nia ke 'afe fuaku, ta folifoli'a mala 'ana fa'uta ne'e kamu alua, nai ba'a folia."

¹³ Bore ma osi'ana ne'e nia sasia 'eke'a doe ana sari'i ne'e, na ngwae futa nia ki kira tata'e ma'i, ma kira ka sokea 'alako ne'e fa'inia ma'a nia.

¹⁴ Kira fata 'uri, "Nia le'a go'lo 'ana bore ma kaimili noa'a kami kasi ala'ania ngwaingwaena kami kasi 'afe fuana ta ngwae ne'e noa'a kasi 'olo fa'ata'inia, nia ne'e kwate ma kami ke ba'a 'eke liu. ¹⁵ Ta'i falafala go'lo ne'e 'uri, 'Di'ia kaumulu ra'e ma'i ka di'ia kaimili ne'e ngwae ki ta'ifau aumulu kamu ke 'olo fa'ata'inia nama, nia ne'e kaimili ke alafafia. ¹⁶ Di'ia kamu sasi 'una'eri, 'alako kamu ki kike kore kini ami'a, ma 'alako kami ki kike ba'a kore kini amu'a. Nia 'una'eri ne'e kuke ba'a di'ia ngwae ana ta'i fufu'i ngwae go'lo. ¹⁷ Bore ma di'ia kamu kasi alafafia ru ne'e, na ngwae kamu ki kira ka 'olo fa'ata'inia, kami ka ngalia ngwaingwaena kami mika leka fa'asia 'i ne'e.' "

¹⁸ Nia le'a go'lo ana, sa Hamor fa'inia 'alako nia kera rongoa ala'anga ne'eri nia saga go'lo 'ana. ¹⁹ Go'lo 'alako ne'eri ka leka ka sasi di'ia ne'e kira saea nama fuana osi'ana nia oga liu'a

na'a kini ne'eri. Sa Sekem ta ta'i ngwae fi'i doe ne'e kira manata lafua ka liufia ti 'alako ana lu'ulu'ua kira. ²⁰ Sui kera ka leka tua 'i maana sinamaa ana fa'i labu ana fanoa doe ne'eri, na kula ne'eri ana falafala kira, kula na'a fuana ala'anga sulia fuli ruu'a kira ki ana. Na ma'a 'alako ne'eri ka fata 'uri ana ngwa'i to'a ana fanoa ne'eri, ²¹ "Reala, ngwa'i to'a ne'e kira oga kike kwaima le'a fa'i kulu ne. Nia le'a fuana kuke ala'anida kike tua saena ano kulu kike fuli ru 'ada. Ano ne'e doe liu mala ne, ma nia ka bolo go'o ana fuakulu ta'ifau. Ma nia ka le'a fuakulu kuke ala'ania 'alako kulu ki kike korea kini kira ki, ma 'alako kira ki ka korea kini kulu ki. ²² Bore ma ta'i ru go'o ne'e fonea ru ne'eri, na falafala kira, na ngwangwane ki kike 'olo fa'ata'inia. Ma kira ka saea di'ia kulu oga kike tua fa'i kulu, 'iri kuke alua go'o ta'i fuu'i ngwae, kulu ngwangwane ki ta'ifau kuke 'olo fa'ata'inia nama. ²³ Ma mulu lisia basi! Si di'ia kulu alafafida ma kira ka tua fa'i kulu na ru 'ae'aela kira ki ta'ifau ma ti ru la'u kike ba'a ru kulu ki logo. Nia le'a kuke alafafia kulu ke sasi di'ia ne'e kira saea, ma kira ke ba'a tua fa'i kulu." ²⁴ Ma na ngwae ana fanoa doe ne'eri kira ka alafafia na fatalana ro ngwae ne'eri ki. Ma ngwa'i to'a ana fanoa ne'eri ta'ifau kira ka 'olo fa'ata'inia na'a.

²⁵ Ma buri 'ana uulu asoa ki, ngwangwane ana fanoa doe ne'eri, kira saiana 'olo fa'ata'inia kira ki gaga'ai 'ua. 'Una'eri go'o ro ngela sa Jakob ki ne'e satadaro'o sa Simion ma sa Lifae, na ro ngwae futa mamana sasi'i ne'eri, kera ka ngalia ro sele ni ofo'a kera ki, ma kera ka

saumusia ngwangwane ana fanoa doe ne'eri,
²⁶ fa'inia sa Hamor ma 'alako nia. Ma kera ka ngalia ngwaingwaena kera fa'asi luma 'alako ne'eri ma kira ka leka na'a fa'asia luma ne'eri.
²⁷ Kaida'i ngwangwane ki kira mae ka sui na'a, ti ngwaefuta adaro'o sa ro ngwane kira ka leka ma'i saena fanoa ne'eri, ma kira ka ngalia ru ngwae ana fanoa ne'eri ki ta'ifau, ma kira ka fa'alia na'a fanoa doe ne'eri. Ma na falafala ne'eri ne'e kira ka du'ua na 'eke'a doe ne'e 'alako ne'eri nia sasia ana ngwaingwaena kira.
²⁸ Kira ka ngalia sipsip fa'inia nanigot, fa'inia buluka ma dongki kira ki, ma ti ru matamata la'u ne'e teo saena fanoa doe ne'eri ma ano kalikalia kula ne'eri. ²⁹ Ma kira ka ngalia kini ki, ma ngela ana fanoa ne'eri, ma ru ki ta'ifau ana luma kira ki. Ana kaida'i ne'eri, kira ka ngalia le'alana ru ne'e teo ana fanoa ne'eri, ma kira ka ngalida ma kira ka leka na'a 'ada.

³⁰ Sui sa Jakob ka fata 'uri fuana ro ngela nia ki, "Ro ngwane! Koro'o sasia na'a ta'i fuli bare'a doe fuaku. Kaida'i ne'e fufu'i ngwae 'i Kenan fa'inia fufu'i ngwae 'i Peris, ma ti ngwae matamata ne'e kira tua kwailiu ana fanoa 'a'ana ne'e, kira kasi oga nau na'a, kike ba'a abula sauli nau, bore ma kulu 'iri 'oro go'o. Si di'ia kira fiku, ma kika fu'ali kulu, kulu kasi ba'a liu na'a."
³¹ Bore ma kera'a ka fata 'uri ana, "Fa'uta? 'Oko oga kike sasia ngwaingwaena kero'o ke di'ia ta kini sesele go'o ana?"

35

God fa'ale'a sa Jakob 'i Betel

¹ 'Una'eri Iawe ka fata 'uri ana sa Jakob, “'Oke oli 'uana 'i Betel ko tua 'i ne'eri, 'Oke 'uia nama ta fuli fu'a fuana fo'osilaku. Nau'a na'a ne'e God ba nau ku dao to'omu ana kaida'i ba 'oko tafi fa'asia ngwaefuta 'oe sa Esau.”

² Sui sa Jakob sa fata 'uri fuana lu'lulu'ua nia ma fa'inia ngwae ki ta'ifau ne'e kira tua fa'inia, “Kaumulu muke to'osia na god ana ti fanoa matamata ne'e kaumulu to'o ani saena luma kamu ki. Kamu ke fa'asikasika kamu talamu'a 'i maana God, ma kamu ka ofi 'ania ifi faolu ki. ³ Kulu ke ba'a fa'asia kula ne'e, ma kulu ka leka tua 'i Betel. Ma ana kula ne'eri nai ba'a 'uia ta sulufaua fuana fo'osilana God. Kaida'i ki, kaida'i nau ku to'o ana 'afita'i 'anga, nia ka 'afi nau, ma ka tua tari fa'i nau ana kula nau ku liu ani ki.” ⁴ Ma kira ka ngalia god ana ti fanoa matamata ki, ma kome 'i alingada ki logo ne'e kira alu'i, ma kira ka ngalia ma'i ru ki ta'ifau, ma kira ka kwatea fuana sa Jakob. Ma nia ka leka kwau fa'asia fanoa doe ne'eri, ma ka kwaiatoa ru ne'eri ki 'aena ai Ok karangia fanoa doe 'i Sekem.

⁵ Kaida'i sa Jakob ma ngwa'i ngela nia kira fa'asia kula ne'eri'a, kira leka bore ma noa'a ta ngwae kasi leka 'i burida ka lalida, du'ungana God nia kwatea ngwae ki ana na fanoa ne'eri kira ka ma'ungida liu. ⁶ 'Una'eri kira ka dao na'a ana fanoa doe 'i Lus ne'e sata 'ua ana 'i Betel, ne'e tua ana fanoa 'a'ana ne'e kira saea 'ani 'i Kenan. ⁷ Nia ka 'uia ta'i sulufaua ana kula ne'eri, ma nia ka saea kula ne'eri 'ania 'i El Betel, ne'e fadalana “God 'i Betel,” osi'ana 'i na'o kaida'i ba nia tafi fa'asia sasina, God dao to'ona ana kula ne'eri.

⁸ Sui na kini ngwaro ne'e kira saea 'ania 'i Debora ka mae ana kula ne'eri, ma kira ka kwaiatoa 'i 'aena ta'i ai Ok bali 'uana gwauna fanoa ana 'i Betel. Ma osi'ana ru ne'eri, kira saea 'ai Ok ne'eri 'ani Aloubakut, ne'e fadalana "Ai Ok ne'eri kula fuana angi'a." Na koko'o ne'e nia lia sulia 'i Rebeka, 'afe sa Aesak, kaida'i 'i Rebeka ti'iti'i 'ua.

⁹ Tala 'ae ma'i ana kaida'i ne'e sa Jakob nia fa'asia 'i Mesopotemia, leleka ma'i ka dao 'i Betel, God nia dao la'u to'ona, ma ka fa'ale'a.

¹⁰ God eta fata ma'i 'uri fuana ba, "Satamu ne'e sa Jakob, bore ma eta 'i ta'ena satamu ne'e sa Jakob na'a." Sui God ka saea 'ania sa Jakob.

¹¹ Ma nia ka fata 'uri fuana, "Nau'a na'a ne'e God, nau ku to'o ana ngasingasi'anga ki ta'ifau. 'Oke to'o ana ngela 'oro ne'e kike ba'a futa ma'i ana kwalafa 'oe. 'Ae'o 'oke ba'a ko'o fuana ngwae ana kula 'oro ki, ma na tatalafa'a ki kike ba'a futa ana kwalafa 'oe. ¹² 'I na'o nau ku kwatea na ano ne'e fuana sa Abraham ma sa Aesak ma nai ba'a kwatea la'u fuamu ma na kwalafa 'oe ne'e kira futa amu."

¹³ Sui God ka fa'asia la'u. ¹⁴ 'Una'eri sa Jakob ka fa'auua ta'i gwa'i fau la'u ana kula ne'eri, nia ka kisita'inia waen ma olif ngwaingwai ka kwatea ka abu ma nia na ru fuana manata 'anga to'ona kaida'i ne'e God ala'a fa'inia. ¹⁵ Ma nia ka saea la'u kula ne'eri 'ania 'i Betel.

Maelana 'i Rachel

¹⁶ Sa Jakob fa'inia ngwae nia ki, kira fa'asia 'i Betel ma kira ka leka 'uana kula kira saea 'ania 'i Efrat. Bore ma kaida'i kira 'ua sulia tala, 'i Rachel ka saiana ne'e nia ke fa'afuta la'u

ta ngela ana. Bore ma nia ka to'o ana 'afitali 'anga, sulia ngela ne'eri kasi futa 'ali'ali. ¹⁷ Ma kaida'i 'i Rachel nia fa'afuta na ngela ne'eri nia ka nonifii liu na'a. Ma na kini ne'e ka kwai'afi ana nia ka lisia na ngela, nia fata 'uri, "Rachel, ta ngela ngwane la'u nini'a. 'Oe kosi ma'u." ¹⁸ Bore ma 'i Rachel karangi ka mae na'a, ma nia ka saea ngela ne'eri 'ania sa Benoni fadalana ne'e "Ngela nau ku nonifii ana." Ma kaida'i nia fa'asata ngela ne'eri ka sui nia ka mae na'a. Bore ma buri 'ana, sa Jakob ka saea 'ani sa Benjamin ne'e fadalana "Ngela ne'e ke ba'a to'o ana mauri'a le'a."

¹⁹ Maelana 'i Rachel ne'e 'una'eri. Ma kira ka kwaiatoa 'i ninimana tala ne'e leka 'uana kula kira saea 'ania 'i Efrat ne'e nini'ari kira saea 'ani 'i Betlehem. ²⁰ Siu sa Jakob ka fa'auua ta'i gwa'i fau ana kula ne'eri fuana mamanata 'anga to'ona kilu gwa'u ne'eri leleka ka dao 'i ta'ena. ²¹ Buri 'ana sa Israel ka fa'asia kula ne'eri ka leka 'uana 'i gwauna fanoa leleka ka liufia luma ni lialia'a ana kula ne'e kira saea 'ania 'i Eda. Ma kira ka saunga'inia fanoa kira 'i ne'eri. ²² Kaida'i kira tua ana kula ne'eri sa Ruben ka leka teo fa'inia kini rao ne'e kira saea 'ani 'i Bilha, ne'e ta 'afe ana ma'a nia. Ma kaida'i ma'a nia rongoa ala'anga ne'eri nia ka saeta'a liu.

Ngela sa Jakob

Sa Jakob nia to'o ana akwala ma ro ngela ngwane. ²³ Ngela 'i Lia ki ne'e sa Ruben fa'ina'ona'o sa Jakob, ma sa Simion, sa Lifae, sa Juda, sa Isakar, ma sa Sebulun. ²⁴ Ma ngela 'i Rachel ki ne'e sa Josef, ma sa Benjamin. ²⁵ Ma

na ngela 'i Bilha na kini rao 'i Rachel ne'e sa Dan, sa Naftali. ²⁶ Ma ngela 'i Silpa na kini rao 'i Lia ki ne'e sa Gad ma sa Asa.

Sa Aesak nia mae

²⁷ 'Una'eri sa Jakob ka leka 'i Kiriataba ne'e nini'ari satana 'i Hebron ne'e karangia 'i Mamre. 'I ne'eri ne'e kula ko'o nia sa Abraham nia tua ana 'i na'o, ma buri 'ana na ma'a nia sa Aesak ka tua la'u ana. Ana kaida'i ne'eri, nia ka leka tua na'a fa'inia ma'a nia.

²⁸⁻²⁹ Sa Aesak tua leleka nia ka ngwaro liu na'a, nia ka fi'i mae, ma nia ka leka sulia ko'o bora nia ki 'i na'o ba kira mae ka sui na'a. Ma kaida'i nia mae, nia tua na'a sulia ta'i talanga'i ma kwalu akwala fa'i ngali. Ro ngela ne'e nia ki, sa Esau ma sa Jakob na'a ne'e kera kwaiatoa.

36

Ngwae ne'e kira futa ma'i ana kwalafa sa Esau

¹ Sa Esau ne'e ta sata la'u ana sa Idom. Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Esau nia 'uri: ² Nia korea ro kini ki 'i Kenan, ne'e satadaro'o 'i Ada, ma 'i Oholibama. 'I Ada ne'e ma'a nia sa Elon ngwae ana kwalafa sa Het, ma 'i Oholibama ne'e ma'a nia sa Ana, ma nia na ko'o ti'iti'i sa Sebeon nia ngwae ana kwalafa sa Hivi. ³ Ma nia ka korea la'u ta kini ne'e satana 'i Basemat, ma ma'a nia ne'e sa Ishmael ma na ngwaingwaena le'a sa Nebaeot. ⁴⁻⁵ Ma ngela sa Esau ki ne'e satada sa Elifas, ne'e te'a nia 'i Ada, ma sa Jehus, sa Jalam, sa Kora ma te'a kira 'i Oholibama, ma sa Rehuel ne'e te'a nia 'i Basemat. Ngela sa Esau ki ne'eri'a, ne'e kira futa ana fanoa 'a'ana ne'e kira saea 'ani 'i Kenan.

⁶ 'Una'eri sa Esau ka ngalia uulu 'afe ne'e ki, fa'inia ngela nia ki fa'inia ngwae ne'e kira tua fa'inia ki, ma fa'inia ru 'ae'aela nia ki, ma ru nia ki ta'ifau ne'e nia to'o ani ki 'i Kenan, nia ka fa'asia ngwaefuta nia sa Jabok ma nia ka leka tua na'a 'ana ana ta fanoa matamata. ⁷ Nia ka fa'asia, osi'ana ano ne'e kera tua ana noa'a 'iri bolo fa'inidaro'o na'a, fuana kwatelana fanga fuana ru 'ae'aela kero'a ki sulia ru 'ae'aela kera'a ki 'oro liu na'a. ⁸ 'Una'eri sa Esau leka ka tua na'a 'i gwauna fa'i ua ana fanoa kira saea 'ani 'i Idom ne'e sata 'ua nia 'i Seir.

⁹ Na 'a'ema'e sulia kwalafa sa Esau ne'e kira tua 'i gwauna fa'i ua ki 'i Idom, nia 'uri:

¹⁰⁻¹³ Na fuu'i ngwae ne'e kira futa ma'i ana kwalafa sa Esau ne'e 'uri. Ngela nia sa Elifas ne'e 'i Ada nia alua, nia alua lima ngela ngwane ki. Satada ne'e sa Teman, sa Omar, sa Sefo, sa Gatam, ma sa Kenas. Sa Elifas nia to'o ana ta'i kini rao ne'e satana 'i Timna, ma nia ta 'afe logo ana ne'eri'a. 'Afe ne'eri ka alua ta'i ngela ngwane na satana ne'e sa Amalek. Ngela sa Esau, sa Rehuel ne'e 'i Basemat nia alua, nia to'o ana fa'i ngela ngwane ki ne'e satada sa Nahat, sa Sera, sa Sama, ma sa Misa. ¹⁴ Ma uulu ngela sa Esau ki, sa Jehus, sa Jalam, sa Kora ne'e kira futa ana 'i Oholibama uulu ngwae ne'eri ki kira to'o la'u ana ti ngela ada.

¹⁵⁻¹⁶ Nia ne na kwalafa sa Esau ne'e kira alua ma'a kira ki. Na kwalafa sa Teman ki fa'inia kwalafa sa Omar ki, ma kwalafa sa Sefo ki, ma kwalafa sa Kenas ki ma kwalafa sa Kora ki, ma kwalafa sa Gatam ki, ma kwalafa sa Amalek ki.

Na fufu'i ngwae ne'eri ki ne'e ko'o kira sa Elifas, kira'a ne'e kira futa ma'i ana 'i Ada 'afe sa Esau.

¹⁷ Na kwalafa sa Nahat, ma kwalafa sa Sera, ma kwalafa sa Sama, ma kwalafa sa Misa ma kwalafa ko'o kira sa Rehuel, kira'a ne'e futa ana 'i Basemat na 'afe sa Esau. ¹⁸ Ma kwalafa sa Jehus, ma kwalafa sa Jalam ki ma kwalafa sa Kora ki, na kwalafa ne'eri ki ne'e ko'o kira sa Esau, kira'a ne'e kira futa ma'i ana 'i Oholibama na 'afe sa Esau na ma'a kini ne'eri ne'e sa Ana.

¹⁹ Kira'a ta'ifau ne'e kwalafa sa Esau.

Fufu'i ngwae ne'e kira futa ana kwalafa sa Seiri

²⁰⁻²¹ 'I na'o ma'i ti fuu'i ngwae matamata lala ne'e kira tuafia kula ne'eri ne'e kira saea 'ania 'i Idom. Kira futa ana ta ta'i ngwae ne'e satana sa Seiri na kwalafa sa Hori. Sa Seiri nia to'o ana fiu ngela ki ne'e futa ana kwalafa nia ne'e ko'o kira ta ngwae ana ta kwalafa matamata. Na satada ne'e sa Lotan, sa Sobal, sa Sibeon, sa Ana, sa Dison, sa Esa, ma sa Disan.

²² Sa Lotan nia ko'o ana kwalafa sa Hori fa'inia kwalafa sa Heman. Ma sasina ne'e 'i Timna.

²³ Sa Sobal nia ko'o ana kwalafa sa Alvan ma kwalafa sa Manahat, ma kwalafa sa Ebal, ma kwalafa sa Sefo fa'inia kwalafa sa Onam.

²⁴ Sa Sibeon nia alua ro ngela ngwane ki na satadaro'o ne'e sa Aea, ma sa Ana. Na Ana ne'e ba dao to'ona ma'e busu kafo 'ako'ako ba nia tua ana kula langalanga. Na lisia ma'e busu ne'e kaida'i nia tua ana aba'i kula 'e'erede ne'e nia folo 'usia na dongki ma'a nia ki. ²⁵⁻²⁶ Sa Ana sa Dison ke ma'a ana ma sa Dison na ko'o kira kwalafa sa Hemdan ma kwalafa sa Esban, ma

kwalafa sa Itran ma kwalafa sa Keran. Ana ne'e nia alua ta'i ngela kini ne'e satana 'i Oholibama.

²⁷ Sa Esa na ko'lo kira kwalafa sa Bilhana, ma kwalafa sa Saavan ma kwalafa sa Akan.

²⁸ Sa Disan na ko'lo kira kwalafa sa Us, ma kwalafa sa Aran.

²⁹⁻³⁰ 'Una'eri ne'e kira ka to'lo ana kwalafa sa Lotan ki ma kwalafa sa Sobal, ma kwalafa sa Sibeon ki ma kwalafa sa Ana ki, ma kwalafa sa Dison ki ma kwalafa sa Esa ki, ma kwalafa sa Disan ki. Nia ne'e kwalafa sa Hori ki, ne'e kira eta tuafia fanoa ne'e kira saea 'ani Idom.

Na tatalafa'a ki ana fufu'i ngwae 'i Idom

³¹ 'I na'lo ma'li kaida'i fuu'li ngwae 'i Israel noa'a kira 'iri to'lo 'ua ana ta tatalafa'a fuada talada, bore ma ngwa'li to'a 'i Idom ki kira eta to'lo na'a ana tatalafa'a kira satada ne'e 'uri.

³² Etaeta kira to'lo ana tatalafa'a sa Bela ne'e ma'a nia sa Beo, ma nia ana ma'e fanoa doe kira saea 'ania 'i Dinaba. ³³ Burina kira ka to'lo ana tatalafa'a sa Jobab na ma'a nia ne'e sa Sera, ma nia ngwae 'i Bosera. ³⁴ 'I buri 'ana nia'a kira ka to'lo ana sa Husam ka tatalafa'a, na ngwae 'i Teman. ³⁵ Buri 'ana nia'a, kira ka to'lo ana tatalafa'a sa Hadad, na ma'a nia sa Bedad, ma nia ana fanoa doe kira saea 'ania 'i Aut. Tatalafa'a Hadad nia leka ka fu'alia Midian ki ana fanoa 'a'ana kira saea 'ani Moab ma ka liufida. ³⁶ 'I buri 'ana nia'a kira ka to'lo ana tatalafa'a sa Samlah na ngwae 'i Masreka.

³⁷ 'I buira kira ka to'lo ana tatalafa'a sa Siaol, na ngwae 'i Rehobot fanoa doe kira saunga'inia karangia kafo 'i Iufretes. ³⁸ 'I buira kira ka to'lo ana tatalafa'a Balanan ne'e ma'a nia sa Akbor.

³⁹ 'I buri 'ana nia'a kira ka to'lo ana tatalafa'a

sa Hadad na fanoa doe nia ne'e kira saea 'ani 'i Pao, na 'afe nia ne'e 'i Mehetabel, ne'e te'a nia 'i Matred, ma ko'o nia ne'e sa Mesahab.

⁴⁰⁻⁴³ Na kwalafa'a sa Esau ki ne'eri'a ne'e kira tua 'i Idom. Kira'a na kwalafa sa Timna, ma kwalafa sa Alvah, ma kwalafa sa Jetet, ma kwalafa 'i Oholibama ma kwalafa sa Elaha, ma kwalafa sa Pinon, ma kwalafa sa Kenas, ma kwalafa sa Teman ma kwalafa sa Mibsar, ma kwalafa sa Magdiel, ma kwalafa sa Iram. Kira'a ta'ifau ana kwalafa sa Esau. Ma kaida'i ki kula kira tua ani ki, kira fa'asata 'ania ko'o kira ki.

37

'A'emmae sulia sa Josef fa'inia ngwae futa nia ki

¹ Sa Jakob tua 'ua 'ana ana fanoa 'a'ana kira saea 'ani 'i Kenan, kula ne'e ma'a nia tua ana 'i na'lo. ² Na 'a'emmae sulia kwalafa sa Jakob nia 'uri:

Sa Josef ta'i ngwae fi'li doe ne'e nia doe na'a ma'li sulia akwala ma fiu fa'li ngali ki, ma ana kaida'i 'oro ki nia leka fa'inia ngwaefuta nia ki fuana folo'a 'usia sipsip ma nanigot ma'a kira ki. Na ngwaefuta nia ki ne'e ngela 'i Bilha, ma 'i Silpa ta ro 'afe ana ma'a kira. Kaida'i 'oro nia ngali ala'anga fuana ma'a kira, ru ta'a ne'e ngwaefuta nia ki kira sasi'li ki.

³ Osi'ana ma'a kira nia alua kaida'i nia ngwaro na'a, nia ka kwaima ana sa Josef ka liufia na'a ti ngwaefuta ana. Nia ka taia ta'i to'ongi keta fuana ne'e kedokedo'a liu. ⁴ 'Una'eri ngwaefuta nia ki kira ka lisia ne'e ma'a kira kwaima ana ka liufida, go'lo kira ka 'aila liu na'a

'ania, ma kira ka ilangani liu na'a, ma noa'a kira kasi ala'a le'a na'a fuana.

5-7 Ma ana ta'i rodo nia ka maliu bole, ma asoa 'i buri, nia ka ala'a sulia maliu bole'a ne'eri fuana ngwae futa nia ki. Nia fata 'uri, "Ai reala, mulu rongoa basi ma'i maliu bole'a nau ana rodo sui toli, nau ku maliu bole, ma nau ku lisia kulu uu ta'ifau saena o'ola witi, ma kulu ka fo'ota na fofo witi ne'e to'o na'a ana fua'i ru ki. Ma fofo ai ne'e nau ku fo'ota nia uu saga, bore ma fofo ru ne'e kaumulu fo'ota'i ki, kira uu kalia ma kira ka bobo uruuru ma kira ka fa'a 'a'ana fofo ai nau." Bore ma kaida'i kira rongoa ala'anga ne'eri, kira ka 'aila la'u 'ania. 8 Ma kira ka fata 'uri ana, "Fa'uta, 'oko fia fasi 'oke ba'a tatalafa'a, ma 'oko 'a'ana fuaimili nini'a kwa?" Ma kira ka 'aila liu na'a 'ania fa'inia maliu bole'a nia ki, ma ala'anga ne'e nia sae'e ki. 9 Sui 'i buri nia ka lisia la'u ta maliu bole'a ma nia ka leka ala'a sulia fuada ka 'uri, "Nau ku lisida la'u ta maliu bole'a ne'e mada'afi ma na madamo ma akwala ma ta'i fa'i bulubulu kira bobo uruuru ma kira ka fa'a 'a'ana nau." 10 Ma nia ka fa'arongoa logo ma'a nia 'ania maliu bole'a ne'eri, go'o ma'a kira ka fata 'uri ana, "Maliu bole'a fa'uta na'a nini'a re! 'Oko fia nau'a fa'inia te'a 'oe fa'inia ngwae futa 'oe ki mike ba'a leka ma'i mika bobo uruuru fuamu? Falafala fa'uta ne'e 'una'eri?" 11 'Una'eri ngwae futa nia ki kira ka manata 'ugalia, bore ma ma'a kira tua ka manata ana sulia fadalana ru ne'eri ki.

*Ngwaefuta sa Josef ki kira 'oifoli 'ania fuana
rao 'o'o 'anga*

¹² Ana ta'i kaida'i, ngwae futa sa Josef ki kira leka 'uana 'i Sekem fuana folo'a 'usia sipsip fa'inia nanigot ma'a kira ki. ¹³ Sui ma'a kira sa Israel ka fata 'uri fuana sa Josef, "Nau ku oga 'oke leka 'uana kula ngwaefuta 'oe ki tua ana fuana lia'a sulia ru 'ae'aela nau ki." Ma nia ka fata 'uri, "Nia le'a go'o 'ana. Nai ba'a leka."

¹⁴ Go'o ma'a kira ka fata 'uri fuana, "Nau ku oga 'oke leka ngali ma'i ti ala'anga fa'asia na ngwaefuta 'oe ki, fasi 'iri nai saiana ne'e kira tua le'a go'o ada, ma ru 'ae'aela kira ki le'a go'o 'ana nama fa'uta. Buri 'ana 'oko oli ma'i, ko fa'arongo nau." 'Una'eri ma'a nia ka asunga'inia ka leka kwau.

Ana kaida'i ne'eri sa Jakob nia tua go'o ana oteotea 'i Hebron, ma sa Josef ka fa'asia kula ne'eri, ma ka liu ka leka na'a. Ana kaida'i nia dao 'i Sekem, ¹⁵ nia ka leka liu ana kula abitako karangi fanoa doe ne'eri, ma ta'i ngwae ka saka fuana ma ka fata 'uri ana, "Sa tai ne'e 'oko lulua?" ¹⁶ Ma nia ka fata 'uri, "Nau ku lulua ngwaefuta nau ki ne. Kira folo 'usia sipsip ki ma nanigot ma'a kami ki. 'Uri ma 'oko 'iri lisida ana ta kula?" ¹⁷ Sui ngwae ne'eri ka fata 'uri, "'Iu, nau ku lisida, bore ma kira fa'asia na'a kula ne'eri. Nau ku rongoa kira saea kike leka 'uana 'i Dotan." 'Una'eri sa Josef ka leka 'i burida, ma kaida'i nia dao 'i Dotan, nia ka lisida na'a.

¹⁸ Kaida'i sa Josef nia dao tau 'ua ma'i, kira ka lisia na'a, ma kira ka naia na'a ne'e kike saungia nia ka mae. ¹⁹ Kira ka ala'a 'uri talada, "Mulu saungia ngwae ba fuana maliu bole'a nena nia na'a ma'i. ²⁰ Kulu saungia ke mae, kulu ka 'ui

'ania nonina saena ta ta'i kilu kafo ana kilu kafo ne'e ki. Kuke ba'a leka saea fuana ma'a kulu ne'e ta ru kwasi ne'e saungia ka mae na'a, ma ka 'ania. Ru ne'eri ne'e ke ba'a fonea maliu bole'a ba nia ki." ²¹ Bore ma kaida'i sa Ruben nia rongoa ala'alada, nia ka ili 'uana ke fa'amauria sa Josef. ²² Nia ka fata 'uri, "Noa'a kulu kasi saungia. Noa'a kulu kasi fa'alia. Nia le'a fuana kulu ke 'ui go'o 'ania saena ta kilu kafo ana kilu kafo saena kula 'e'erede ne'e." Nia fata 'una'eri du'ungana nia naia ke fa'amauria fa'asida, ma 'i buri 'ana nia ke ba'a ngalia ka oli fa'inia siana ma'a kira. ²³⁻²⁴ Ana kaida'i sa Josef nia leka karangi go'o ma'i, kira ka loba na'a, kira ka kanusua na'a ifi keta nia, ma kira ka 'ui 'ania toli saena ta'i kilu kafo ne'e langalanga na'a.

²⁵ Ma kaida'i kira fanga na'a 'ada, kika lisia ta'i fikuta'i ngwae 'oifoli ana kwalafa sa Ishmael ne'e kira 'ita ma'i fa'asia 'i Gilead ne'e kira leka 'uana 'i Ejipt. Na kamel kira ki ngalia koko ru 'oro ki, di'ia ru fuana gura'a ki ma ti ru la'u ne'e moko ufi ufi le'a liu. ²⁶ 'Una'eri sa Juda ka fata 'uri fuana ngwaefuta nia ki, "Di'ia kulu saungia na ngwaefuta kulu, ma kulu ka sofonga'inia go'o akulu ru ne'e, kulu kasi liufia go'o ta ru. ²⁷ Nia le'a kulu ke 'oifoli go'o 'ania ana ngwae lo'oko ki. 'Una'eri ne'e noa'a kulu kasi fa'alia, du'ungana ngwaefuta kulu go'o nini'a! Ma kulu'a ta'ifau kulu futa go'o ana ta'i ma'a." Ma kira'a ta'ifau kika alafafia, bore ma sa Ruben ne'e noa'a 'iri tua fa'inida. ²⁸ 'Una'eri kaida'i ngwae 'oifoli ki 'i Midian kira leka karangi ma'i, kira ka leka lafua ma'i sa Josef fa'asia kilu kafo ne'eri la'u, ma kira ka foli 'ania ana ngwae

'oifoli ne'eri ki fuana ro akwala selen silva ki, ma ngwa'i to'a ne'eri kira ka ngalia na'a 'uana 'i Ejipt.

²⁹ Bore ma kaida'i sa Ruben oli la'u 'uana kilu kafo ne'eri, nia noa'a kasi lisia na'a sa Josef 'i saena. Ma nia ka saiana nia ta'a liu na'a ana, ma nia ka gasia na toro nia talana, osi'ana nia kwaimanatai liu na'a. ³⁰ Nia ka oli siana ngwaefuta nia ki, ma ka 'uri, "Ai reala kwa! Sa Josef nia noa'a na'a saena kilu kafo lo'oba. Tae na'a nini nai ba'a sasia?"

³¹ 'Una'eri kira ka ngalia ta'i nanigot, kira ka saungia, kira ka alua to'ongi sa Josef saena 'abuna nanigot ne'eri. ³² Burina kaida'i kira ngalia to'ongi kika oli fa'inia fuana ma'a kira, kika fata 'uri ana, "Ma'asi, kaimili dao to'ona to'ongi ne'e. 'Oke lia le'a ana. Sali to'ongi ba sa Josef taka nini'a?"

³³ Ma sa Jakob ka lia saiana to'ongi ne'eri ma nia ka fata 'uri, "'Iu, toro nia na'a nini'a. Ngela nau nini'a ta ru 'ae'aela nini saungia ka mae na'a! Ta ta'i ru 'ania ka sui na'a." ³⁴ 'Una'eri sa Jakob ka gasia na toro nia ki osi'ana nia kwaimanatai liu na'a. Sui nia ka ofi na'a 'ania mu'imu'i na toro, ma nia ka angi tau liu na'a 'uana ngela nia. ³⁵ Ma ngwa'i ngela ngwane nari nia fa'inia ngela kini nia ki kika leka ili 'uana gwalelana, bore ma noa'a nia kasi saele'a na'a. Nia ka ina'u na'a ana ala'anga 'uri, "Nai ba'a kwaimanatai 'uri 'uana ngela nau, leleka ka dao ana kaida'i nai mae." Ma nia ka ina'u ana angia 'uana ngela nia. ³⁶ Bore ma ana kaida'i ne'eri, ngwa'i to'a 'i Midian, kira ngalia sa Josef 'uana 'i Ejipt, kira ka 'oifoli la'u 'ania ana ngwae 'a'ana

ana fanoa ne'eri. Ngwae 'a'ana ne'eri, satana sa Potifa, nia ne'e na ngwae gwaunga'i fuana ngwae ki ne'e kira lia sulia luma tatalafa'a.

38

Sa Juda ma 'i Tamara

¹ Ana kaida'i ne'eri, sa Juda ka fa'asia na ngwaefuta nia ki, nia ka leka tua ana luma ta'i ngwae na satana sa Hirah ne'e tua ana fanoa doe 'i Adulam. ² Ana kula ne'eri sa Juda ka lisia kini sari'i sa Sua ta'i ngwae 'i Kenan, ma nia ka korea na'a. ³ Kero'a ka tua fiku na'a, ma 'afe nia ka ina ma ka fa'afuta ta'i ngela ngwane, ma ma'a nia ka saea 'ania sa Era. ⁴ Sui 'i buri 'ana 'afe ne'eri ka fa'afuta ta ngela ngwane la'u, nia ka saea 'ani sa Onan. ⁵ Ma 'i buri la'u nia ka fa'afuta la'u ta ngela ngwane, ma nia ka saea 'ania sa Sela. Kaida'i ngela ne'eri nia futa, kera tua na'a ana ta kula ne'e kira saea 'ani 'i Kesib.

⁶ Buri 'ana sa Juda ka leka lia 'uana ta ngela kini sari'i fuana 'alako nia sa Era, 'una'eri nia ka ba'ea ma'i ta'i sari'i ne'e satana 'i Tamar, ma 'alako ne'eri ka korea. ⁷ Bore ma falafala 'alako ne'eri ta'a, ka 'iri saga 'i maana lawe, go'o lawe ka saungia nia ka mae. ⁸ Sui sa Juda ka fata 'uri ana ruana ngela ne'e sa Onan, "Nia le'a fuana 'oke ngalia 'uruna ngwaefuta 'oe. Ara'i nia na ngwaefuta te'a 'oe mala, ma nia le'a fuana 'oke tua fa'inia 'una'eri ne'e na ngwaefuta 'oe ba mae na'a saiana ke ba'a to'o ana ngela nia ki." ⁹ Bore ma ruana ngwaefuta ne'eri sai le'a ana di'ia 'afe ne'eri nia fa'afuta ngela ki, na ngela ne'eri ki noa'a la'u ngela nia ki bore ma

kira ngela ngwaefuta nia ki lala ba mae ka sui na'a. Ma nia ka ngalia kini ne'eri, bore ma kaida'i nia ka teo fa'inia, nia sasia ru ne'e kini ne'eri kasi to'o ana ngela ne'e kike saea 'ania satana ngwaefuta nia. ¹⁰ Bore ma falafala ne'eri noa'a kasi saga 'i maana lawe, 'una'eri lawe ka saungia nia ka mae logo. ¹¹ Sui sa Juda ka fata 'uri ana 'uru ne'eri, "Oke oli na'a 'i lima ma'a 'oe, ma 'oko aroaro na'a 'amu. Ma noa'a 'oe kosi 'afe la'u, leleka ngela 'isi'isi ne'e nau sa Sela ka 'a'ana." Nia ala'a 'una'eri sulia nia ma'u, 'asu 'ubani lawe ka fi'i saungia ngela 'isi'isi ne'eri ka mae logo, di'ia logo ba nia saungia ro ngwaefuta nia ki. Ma gwa'i 'uru ne'eri ka oli na'a 'i luma ma'a nia.

¹² 'I buri 'ana ne'e 'afe sa Juda nia mae, ma sa Juda ka angi 'uana leleka ka dao ana suilana kwaimanatai 'anga, nia fa'inia ngwae kwaima nia sa Hirah kera ka leka 'i Timna. Ana kula ne'eri ngwae nia ki kira sufia ifuna sipsip nia ki ana.

¹³ Na gwa'i 'uru ne'eri nia rongoa ne'e ma'a ara'i nia mae 'una'eri, nia ka leka 'uana 'i Timna ka lulua ngwae rao nia ki. ¹⁴ Sui nia ka lafua toro bulibuli nia ki ne'e nia ru'ufi'i sulia nia na 'uru, ma nia ka ru'ufia la'u ti toro, ma nia ka alua ta'i 'aba toro ka fonea maana, fasi 'iri ngwae ki noa'a kasi lia saiana, nia ka leka 'uana fanoa 'a'ana kira saea 'ania 'i Enaem, nia ka leka tua 'i maana sinamaa ana fa'i labu doe. Fanoa doe ne'eri tua sulia tala leka 'uana 'i Timna. Nia sasi 'una'eri sulia nia sai le'a ana sa Sela, susu buri ana ara'i nia 'i na'o, nia doe na'a, bore ma ma'a 'alako ne'e noa'a 'iri saea fuana ne'e ke leka ma ka korea. ¹⁵ Ma kaida'i

sa Juda nia lisia, nia ka manata 'uri, “Sali ta kini sesele go'o 'ana nini'a, osi'ana nia fonea maana 'ania 'aba ifi 'una'eri.” ¹⁶ Nia ka leka karangia 'i ninimana tala, nia ka fata 'uri fuana, “Ai, nau ku oga nai teo fa'ini'o.” Bore ma nia 'iri saiana go'o ne'e kini ne'e na 'uruna ro ngela ngwane na'o nia ki. 'Una'eri kini ne'eri ka saefilo 'uri ana, “Ta fita ru ne'e 'oke ba'a foli nau 'ania?” ¹⁷ Ma nia ka fata 'uri, “Nai ba'a ngalia ta'i kala nanigot nau, nau ku kwatea kwau fuamu.” Sui kini ne'eri ka fata 'uri, “Le'a go'o 'ana, bore ma 'oke kwatea ma'i ti ru fuaku ke fa'ata'inia na alanga'ilamu ne'e nai eta dau ana 'i na'o, leleka kala nanigot ne'ana ka dao ma'i.”

¹⁸⁻¹⁹ 'Una'eri nia ka saefilo 'uri ana, “Ru fa'uta ne'e 'oko oga nai kwatea fuamu?” Sui kini ne'eri ka fata 'uri, “'Oke kwate'a ma'i ru ba fuana totolana kerekere'a 'oe ki, fa'inia gwa'i dadalo 'oe, ma fa'i kuba 'oe.” Nia ka kwatea ro ru ne'eri ki fuana. Ma nia ka leka ka teo na'a fa'inia. Buri 'ana, kini ne'eri ka oli 'i fanoa nia sui nia ka lafua na 'aba ifi ne'e nia fonea 'ania maana, ma nia ka ru'ufia la'u to'ongi bulibuli nia ki ne'e nia ru'u ru'ufi'i, osi'ana nia na gwa'i 'uru. Noa'a 'iri tau go'o nia ka lisia ne'e nia ina na'a.

²⁰ 'Una'eri sa Juda ka kwatea ta'i kala nanigot fuana kwaima nia sa Hirah, ma nia ka kwatea nia ke olita'inia ma'i ro ru ba nia fa'asia ma'i fa'inia kini baera. Bore ma ngwae ne'eri kasi dao to'ona kini baera. ²¹ Nia ka saefiloa ngwae 'i Eneam ki ka 'uri, “Na kini sesele ba tuatua 'i ninimana tala nia tua 'i fa'i ba?” Bore kira'a ta'ifau kika fata 'uri, “Kaimili noa'a 'iri to'o ana ta kini sesele ana fanoa ne'e.”

²² Sui nia ka oli ma'i siana sa Juda, ma ka fata 'uri fuana, "Nau noa'a kusi dao to'ona kini baera. Ma ngwa'i to'a 'i Enean kika saea kira noa'a kasi to'o ana ta kini sesele 'i fanoa kira."

²³ 'Una'eri sa Juda ka fata 'uri, "Ala'ania nia ke gonia 'ana ro ru ba kiri. Nia le'a 'asu 'ubani ngwae ki kira kata ga'asi nau. Na rora'a nia na'a. Nau ku kwate na'a kala nanigot fuana, bore 'oe kosi dao to'ona." ²⁴ 'Iu, karangi uulu madamo ki ka sui na'a, na fa'arongo'a 'uri ka dao siana sa Juda, "Na 'afe ba ngela 'oe, nia kini sesele'a baera, ma kaida'i ne'e nia ina na'a." Ma nia ka fata 'uri, "Mulu ngalia 'i maa fa'asia fanoa doe, ma muka do'ofia nia ka mae."

²⁵ Ma kaida'i kira abalanga'inia kini ne'eri 'i maa nia ka kwatea kwau ro ru ba nia kwatea fuana nia ka goni'i ki nia ka kwatea kwau ala'anga 'uri, "'Oko lisia ru ba ngwae baera nia alu'i aku ki ne na toto ana kerekere'a, fa'inia gwa'i dadalo nia ma fa'i kuba nia ne. Nau ku ina na'a, bore ma ngwae ne'e kwatea ngela fuaku, ro ru ne'e ki, ru nia ki. 'Oko lisia na'a? 'Oke saea nia ke leka ma'i siaku, ro ru ne'e ki, ru sa tai ki nini'a?"

²⁶ Sui sa Juda ka lia saiana ro ru ne'eri ki, ma nia ka fata 'uri, "Kini ne'ana bali nia saga, nau'a ne'e nau ku rora. Nau ku bolo fuana nai ngalia nia ka korea ngela 'isi'isi nau, bore ma nau ku 'iri sasia." 'I buri na'a noa'a nia kasi teo na'a fa'inia kini ne'eri.

²⁷ Kaida'i 'i Tamara nia karangi fa'afuta na ngela ne'eri, kira lisia nia ke ba'a fa'afuta ro 'i'iu ki. ²⁸ Ma kaida'i nia fa'afuta, ta'i ana ro 'i'iu ne'eri ki, nia ru'unga'inia ma'i limana 'i

maa ka sakatafa, sui kini ne'e lia sulia ka ngalia 'aba kwalo meo ka firi'ia 'i limana ngela ne'eri, nia ka fata 'uri, "Nia ne'e ai eta futa adaro'o." ²⁹ Bore ma ngela ne'eri lalafia limana ma ka olita'inia 'i saena la'u. Ma ngwaefuta nia na'a ne'e ka eta futa. Go'lo kini ne'eri ka fata 'uri ana ngela ne'eri, "Falafala 'oe ne'e 'una'eri, 'ae'lo ngwae fuana su'uma'ilamu talamu." Nia ne'e kira ka saea 'ani sa Peres ne'e fadalana, "Nia su'uma'inia talana ka eta ru'u ma'i." ³⁰ 'I buri 'ana na ngwaefuta nia ne'e na aba kwalo meo nia 'i limana fi'i futa ma'i, ma kira ka saea 'ani sa Sera ne'e fadalana, "Meo."

39

Sa Josef rao fuana sa Potifa

¹ Kaida'i ngwae ana kwalafa sa Ishmael ki kira ngalia sa Josef 'uana 'i Ejipt, kira ka 'oifoli la'u 'ania. 'Una'eri ta'i ngwae 'a'ana ana tatalafa'a ana fanoa ne'eri satana sa Potifa ka folia nia'a. Ma nia'a na'a ne'e gwaunga'i fuana ngwae lialia ana luma tatalafa'a. ² Iawe nia tua fa'inia sa Josef, ma ru nia sasi'i ki ka le'a liu. Sa Josef tua saena luma sa Potifa, ngwae ne'e ngwae 'i Ejipt nia 'a'ana fuana. ³ Sa Potifa lisia ne'e Iawe tua fa'inia sa Josef nia ka sasia rao'a nia ki ka leka le'a liu mala. ⁴ 'Una'eri nia ka saele'a liu fafia, ma nia ka tua fa'inia ana kaida'i 'oro fuana 'afilana. Ma nia ka filia sa Josef ka fa'ina'ona'o ana ru ki saena luma nia, fa'inia ru ki ta'ifau ne'e nia to'o ani. ⁵ Ma ka eta ana kaida'i ne'eri, osi'ana rao'a le'a sa Josef ki, Iawe ka fa'ale'a ngwae ne'eri, ma ru ki ta'ifau saena luma nia,

ma saena o'ola nia ru ki ka leka le'a. ⁶ 'Una'eri sa Potifa ka alua ru ki ta'ifau ne'e nia to'o ani saena limana sa Josef, ma nia noa'a kasi 'abera la'lu 'ania ta ru. Nia tua go'o 'ana fuana manata'anga sulia fanga nia ki.

'Afe sa Potifa fulia fuli bare'a ana sa Josef

Sa Josef nia ta ta'i ngwae fi'i doe ne'e lisilana le'a liu. ⁷ Noa'a kasi tau go'o 'afe sa Potifa ka kwaiogai na'a ana, ma nia ka lidia fuana teo'a fa'inia. ⁸⁻⁹ Bore ma sa Josef noa'a kasi oga falafala 'una'eri, nia ka fata 'uri fuana 'afe ne'eri, "Noa'a liu, 'oe kosi sasi 'una'eri aku! Lisia basi kwa! Kaida'i ne'e ngwae 'a'ana nau nia noa'a kasi 'abera na'a 'ania ta ru saena luma nia, osi'ana nau ku tua fa'inia. Nia alu nau ku 'a'ana na'a ana ru nia to'o ani ki. Ma nau ku to'o ana ngasingasi'anga fuana rao'a 'ania ru nia to'o ani saena luma ne'e. Bore ma 'ae'o ne'e ru nia talana, osi'ana 'ae'o ne'e 'afe nia, ma nau noa'a liu kusi sasia ta ru ana. Si di'ia nau ku teo fa'ini'o 'irai ru ta'a liu, noa'a liu nau kusi fuli ru ta'a 'uira. Ma nia ka kwatea ta'anga'a 'i maana God logo." ¹⁰ Asoa ki ta'ifau go'o ne'e 'afe ne'eri tuara'i nia fuana leka teo'a fa'inia, bore ma nia noa'a kasi oga go'o falafala 'una'eri ki. Ma nia ka noa'a kasi oga logo tua'a karangia.

¹¹ Leleka, ana ta'i asoa, kaida'i nia leka 'i saena luma fuana sasilana rao'a nia, ka noa'a ta ngwae ne'e ka tua fa'inia. ¹² 'Una'eri go'o 'afe ne'eri ka dau ngiringiri na'a ana to'ongi nia ma ka fata 'uri ana sa Josef, "Nau ku amasi'o 'oke teo na'a ma'i fa'i nau!" Bore ma sa Josef ka fai danga 'ania toro keta nari nia, ma ka tafi na'a 'i maa. ¹³ Kaida'i 'afe ne'e lisia nia tafi na'a fa'asia

to'ongi nia, ¹⁴ nia ka ri 'uana ti ngwae rao ne'e kira rao ana ta luma kira ka leka ma'i. Go'lo nia ka fata 'uri fuada, "Ai reala. Mulu lisia! Ngwae nini ana kwalafa sa Eba ngwae ta'a liu mala! Nia fa'a 'eke kulu ne! Ara'i nau ngalia ma'i 'i ne'e fuana tae nini'a? Nia ru'u ma'i saena ma'e luma nau ma nia ka tuara'i nau fuana teo'a fa'inia, bore ma nau ku ako doe. ¹⁵ Ma ana kaida'i nia rongoa ne'e nau ku ako 'una'eri, nia ka tafi 'i maa fa'asia to'ongi ne'e nia." ¹⁶ Nia ka gonia na'a 'ana toro sa Josef leleka ara'i nia ka oli ma'i luma. ¹⁷ 'Una'eri nia ka saea nama ana ta'i ala'anga ne'eri fuana, nia ka fata 'uri, "Na ngwae rao 'o'lo nini ana kwalafa sa Eba nini 'oko ngalia ma'i, nia leka ma'i saena mae luma nau ta'ena, nia sasia nau ku 'eke. ¹⁸ Bore ma kaida'i nau ku ako doe, nia ka tafi 'i maa fa'asia to'ongi nini nia."

¹⁹ Kaida'i ngwae ne'eri rongoa ala'anga ne'e 'afe nia saea, nia ka saeta'a liu. ²⁰ 'Una'eri nia ka asunga'inia ngwae nia ki ka leka daua sa Josef, ma kira ka 'ui 'ania saena lokafo. Nia lokafo ne'eri, kaida'i 'oro kira alua ngwae rao tatalafa'a ki 'i saena. Sui bore 'ana sa Josef ka tua saena lokafo, ²¹ Iawe nia tua tari go'lo 'ana fa'inia, ma nia ka 'oilakita'inia. Ma ngwae 'a'ana ana lokafo ne'eri ka saele'a fafia sa Josef, ²² 'una'eri nia ka alua ka lia sulia ti ngwae lokafo ne'e kira tua saena lokafo ne'eri, ma nia ka kwatea ka 'a'ana ana rao'a saena lokafo ne'eri. ²³ Sui ngwae 'a'ana ne'eri kasi 'abera na'a 'ania rao'a ne'eri ki, sulia Iawe nia tua fa'inia sa Josef, ma nia ka sasia rao'a ne'eri ki ka le'a liu.

40

Sa Josef fada ro maliu bole'a ki

¹ Sui buri 'ana ti'iti'i go'lo, ro ngwae rao tatalafa'a ki kera kwatea tatalafa'a ka saeta'a liu fuadaro'o ro ngwae ne'eri ki, ta'i ngwae 'a'ana fuana ngwa'i to'a kira lia sulia na waen tatalafa'a, ma ta'i ka 'a'ana fuana ngwa'i to'a kira rao ana beret tatalafa'a. ² Tatalafa'a nia saeta'a liu fuadaro'o, ³ go'lo nia ka aludaro'o saena lokafo ne'e sa Potifa 'a'ana ana. Nia ne'e ta'i lokafo nini sa Josef nia tua logo ana. ⁴ 'Una'eri sa Potifa ka alu kera'a saena limana sa Josef ka lia sulia kera, ma kera ta'i tua tau ti'iti'i saena lokafo ne'eri.

⁵ Ana ta'i rodo, kaida'i kera tua 'ua saena lokafo, kera maliu bole, ma fadalana ro maliu bole'a ne'eri ki ka matamata daofa'i liu na'a. ⁶ Sui 'ofodangi kaida'i sa Josef leka ma'i fuana lisi ladar'o, nia lisia kera manata 'abera liu na'a. ⁷ Nia ka saefilo 'uri adaro'o, "Nau ku lisia koro'o manata 'abera ana ta'i ru. Ru fa'uta nini'a?" ⁸ Ma kera ka 'uri, "'Oko saiana rodo sui, kero'o maliu bole, bore noa'a ta ngwae ana kula ne'e saiana ke saea fadalana ro maliu bole'a ne'e ki fuamiro'o." Ma nia ka fata 'uri fuadaro'o, "God talana go'lo ne'e to'lo ana ngasingasi'anga fuana saelana fadalana maliu bole'a. Bore 'ana, moro ili sae to'ona ma'i ro maliu bole'a ne'ana ki fuaku."

⁹ 'Una'eri na ngwae ne'e 'i na'o nia 'a'ana ana ngwae nia kira lia sulia waen tatalafa'a, nia ka fata 'uri, "Nau ku maliu bole'a fasi nau ku lisia ta'i 'ai grep. ¹⁰ 'Ai grep ne'eri to'lo ana uulu rara 'ai ki ana, ma kaida'i rara 'ai ne'eri ki to'lo

ana ra'i ru ki, tona bore ma nia to'o logo ana taka ru ki, ma nia ka to'o na'a ana fua'i ru ki ana ma kira ka kwasa na'a. ¹¹ Nau ku dau ana titiu ni kwa'u tatalafa'a, nau ku ngalia fuana 'ai grep ne'eri, ma nau ku losia suluna saena titiu ni kwa'u ne'eri, buri 'ana nau ku kwatea kwa'u titiu ni kwa'u ne'eri fuana tatalafa'a.”

¹² Sui sa Josef ka fata 'uri, “Na fadalana maliu bole'a ne'ana 'uri, uulu rara grep ne'ana ki, na uulu asoa ki ne'ana. ¹³ Kaida'i noa'a kasi dao 'ua ana uulu asoa ki, tatalafa'a ke ba'a ngali'o fa'asia luma lokafo, ma nia ke ba'a alu 'oke oli la'u ana rao'a ba 'oko sasasia 'i na'o. 'Oko saiana 'oke ba'a kwatea nama 'amu titiu ni kwa'u tatalafa'a fuana, di'ia nama ba 'oko sasasia 'i na'o, kaida'i ba 'oko 'a'ana fuana ngwae kira lia sulia waen nia. ¹⁴ Ma kaida'i ne'e 'oke leka fa'asia luma lokafo, 'oe kosi takadalafa nau! 'Iu, 'oke manatai nau, ma 'oko fa'arongoa tatalafa'a 'ani nau fasi 'iri nia ka lafu nau logo fa'asia luma lokafo. ¹⁵ 'Oko lisia! Nau'a kwalafa sa Eba ne, bore ma etaeta kira bili nau fa'asia fanoa kami, ma kira ka ngali nau ma'i ne'e. Ma kaida'i nau ku tua 'i ne'e, nau ku 'iri sasia ta ru ne'e bolo fa'inia kike 'ui 'ani nau saena luma ni lokafo ne'e.”

¹⁶ Ana kaida'i ta ngwae rongoa ne'e fadalana maliu bole'a ne'eri ne'e sa Josef saea ka mana, nia ka fata 'uri, “Nau'a logo nau ku lisia ta ta'i maliu bole'a. Nau ku maliu bole 'uri, uulu kukudu 'i beret ki uu fafona gwauku. ¹⁷ 'I saena kukudu isi 'i fafo, na kwalu kaela afu keke go'o ne'e teo 'i saena ma nau ku ngali'i fuana tatalafa'a. Bore ma no'o ki kira 'ania afu keke ne'eri ki.” ¹⁸ Sui sa Josef ka fata 'uri, “Fadalana

maliu bole'a 'oe nia 'uri. Uulu kukudu ne'ana ki ne'e uulu asoa ki ne'e saena luma lokafo. ¹⁹ Nia 'iri dao 'ua ana uulu asoa ki, kike ba'a sikilia gwaumu, ma kike ba'a daura'inia nonimu ana ta ta'i fa'i 'ai. Ma fa'i no'o ki kike leka ma'i ma kira ke 'ania fasi 'i nonimu ki."

²⁰ Ana uula asoa ana saena lokafo na tatalafa'a ka sasia ta'i fafanga'a ana kaida'i nia futa ana. Nia sasia ta'i fafanga'a doe liu ma nia ka laefia ngwae 'a'ana nia ki ka leka ma'i. Ma 'i maana ti ngwae 'a'ana ana nia ka lafua ma'i ro ngwae ba nia ki la'u ne'e kera tua saena luma lokafo. ²¹ Ngwae ba 'i na'o nia 'a'ana ana ngwae ki fuana lia'a sulia waen nia, nia ka alua la'u ana rao'a ba nia. ²² Bore ma ngwae ba 'i na'o nia 'a'ana fuana ngwae saunga'ilana beret nia, kira ka saungia nia ka mae, ma kira ka daura'inia nonina ana ta'i fa'i 'ai. Ru ki ta'ifau fuli di'ia nama ne'e sa Josef eta saea. ²³ Bore ma ngwae ne'e 'a'ana fuana ngwae ki ne'e lia sulia waen tatalafa'a nia noa'a 'iri manata na'a to'ona sa Josef, nia takadalafa liu na'a.

41

Sa Josef saea fadalana maliu bole'a tatalafa'a

¹ Buri 'ana ro fa'i ngali ki na tatalafa'a 'i Ejipt nia ka to'o ana ta'i maliu bole'a. Nia lisia fasi nia uu 'i ninimana kafo 'i Nael. ² 'Una'eri nia ka lisia fiu buluka ki ra'e ala'a ma'i fa'asia kafo, ma kira ka 'ani karasi ninimana kafo ne'eri. Ma fiu buluka ne'eri ki doe liu, ma 'uli'ulida ka ngwasinasina logo. ³ Buri 'ana ta fiu buluka ka ra'e ma'i fa'asia kafo ne'eri, ma kira ka tua karangia logo na buluka ba kira eta ta'e ma'i ki.

Buluka ne'eri ki, suli 'o'o ki na'a ma lisilada ka ta'a liu. ⁴ Ma ai ne'e suli 'o'o o'a ki, kira ka 'ania ai ne'e doe le'a ki leleka ka sui. Go'o tatalafa'a ka ada.

⁵ Buira nia ka maliu la'u, ma ka lisia la'u ta maliu bole'a. Nia lisia fasi ta'i 'ai 'ai'i witi nia to'o ana fiu fingi ru doe ki ana, ne'e kwaima'a kwali na'a fuana ngalilani ma'i. ⁶ Sui nia ka lisia la'u ta 'ai'ai'i witi ne'e nia to'o ana fingi ru ti'iti'i ne'e sa'osa'ofi'a liu ma ka karangi mae na'a, sulia iru 'ako'ako ana 'e'erede nia 'ako'ako liu. ⁷ Go'o fiu fingi ru ti'iti'i ne'eri ki kira ka 'ania na fingi ru doe lia le'a ki. Ma tatalafa'a ka ada la'u, nia ka saiana ne'e nia maliu bole go'o. ⁸ Bore ma 'ofodangi na tatalafa'a ka manata 'abera liu na'a, sui nia ka ri'i 'uana ma'i ngwae liato'o ana fanoa ne'eri kike leka ma'i fuana lisilana. 'Una'eri nia ka fa'arongo kira ana ro maliu bole'a ne'eri ki, bore ma ta ngwae 'ada noa'a 'isi saea fadalana ro maliu bole'a nia ki fuana.

⁹ 'Una'eri mala ngwae ne'e nia 'a'ana ana ngwa'i to'a fuana lia'a sulia waen nia, nia ka fi'i fata 'uri fuana, "Tatalafa'a kwa! nau ku fi'i manata to'ona ta'i ru nau ku fata alanga'i fuana sasilana bore ma nau ku manata bura ana. ¹⁰ 'I na'o ba 'oko ogata'a fuaku fa'inia ngwae ba 'a'ana fuana ngwa'i to'a fuana saunga'ilana beret 'oe, ma 'oko alu kamiro'o saena luma ni lokafo, saena luma ngwae fa'ina'ona'o ana ngwae lialia ana luma 'oe. ¹¹ Ta'i rodo kero'o maliu bole, ma fadalana ro maliu bole'a kero'o ki ka matamata daofa'i liu na'a. ¹² Ta'i ngwae fi'i doe ana kwalafa sa Eba ne'e rao 'o'o fuana

fa'ina'ona'o 'oe, nia tua fa'i kero'o saena luma ni lokafo. Kaida'i kero'o fa'arongoa 'ani ro maliu bole'a kero'o ki fuana, nia saea fadalana ro maliu bole'a ne'eri ki fuamiro'o. ¹³ Ma buri 'ana ru ki ta'ifau ka di'ia nama ne'e nia sae'e. Nau'a 'oko alu nau la'u ana rao'a nau, bore ma ta ngwae 'oko kwatea ngwae 'oe ki fuana saungilana ka mae."

¹⁴ 'Una'eri na tatalafa'a ka kwatea kwau ngwae rao nia ki ka ba'ea ma'i sa Josef. Ma ka 'iri tau go'o kira ka leka ba'ea ma'i fa'asia luma ni lokafo. Nia ka sufi guguru ma ka rokisia toro nia, ma ka leka uu 'i na'ona tatalafa'a. ¹⁵ Sui tatalafa'a ka fata 'uri fuana, "Josef kwa! Nau ku lisia ta'i maliu bole'a, bore ma noa'a ta ngwae ana kula ne'e saiana saelana fadalana fuaku. Bore ma ta'i ngwae nia saea fuaku ka 'uri, 'Kaida'i 'oko rongoa maliu bole'anga 'oko saiana 'oke saea fadalana.' "

¹⁶ Bore ma sa Josef ka fata lala 'uri, "Nau noa'a naisi saiana saelana fadalana maliu bole'a ki. Bore ma God na'a ne'e ke ba'a saea fadalana maliu bole'anga 'oe, ne'e 'oke ba'a saele'a ana."

¹⁷ Go'o tatalafa'a ka fata 'uri, "Ana maliu bole'anga nau, nau ku lisia fasi nau ku uu 'i ninimana kafo 'i Nael. ¹⁸ 'Una'eri fiu buluka ki ka ra'e ma'i fa'asia kafo ne'eri, ma kira ka 'ani karasi ninimana kafo. Na fiu buluka ne'eri ki doe ka le'a liu, ma nonida ka ngwasinasina logo. ¹⁹ Ma 'i buri 'ana ta fiu buluka la'u ka ra'e ma'i fa'asia kafo ma kira'a suli 'o'o ki na'a ma ka lia ta'a logo. Kira lia ta'a liu ka liufia ti buluka ne'e nau ku lilisi'i ana ti kula 'i Ejipt. ²⁰ Go'o kira ka 'ania ai nonina le'a ki leleka ka sui. ²¹ Bore ma ta ngwae noa'a kasi lia sai go'o ana ne'e kira 'ania

buluka doe ne'eri ki sulia kira suli 'o'o 'anga go'o, di'ia logo 'ae etaeta ba kiri. Buri 'ana nau ku ada na'a. ²² Sui buri 'ana nau ku lisia la'u ta maliu bole'a, nau ku lisia ta'i 'ai 'ai'i witi ne'e to'o ana fingi ru doe ki kwaima'a kwali na'a fuana ngalilana ma'i. ²³ Sui nau ku lisia la'u ta 'ai 'ai'i witi ne'e to'o ana fiu fingi ru ti'iti'i ki ana ne'e sa'osa'ofia liu, karangi mae na'a, osi'ana iru 'ako'ako ana kula 'e'erede 'akofia liu na witi ne'eri. ²⁴ 'Una'eri fiu fingi witi ti'iti'i sa'osa'ofia ne'eri kika 'ania fingi ru doe lia le'a ne'eri ki. Nau ku saea ro maliu bole'a nini nau ki fuana ngwae lia to'o ne'e ki bore ma noa'a ta ngwae ada kasi saea fadalana ro maliu bole'anga ne'e ki fuaku."

²⁵ Sui sa Josef ka fata 'uri ana tatalafa'a, "Ro maliu bole'anga ne'ana ki fadalani ta'i ru go'o. God saea na'a fuamu ru ne'e nia ke ba'a fulia. ²⁶ Na fiu buluka le'a ne'ana ki, nia fada 'ani fiu fa'i ngali ki. Ma fiu fingi witi le'a ne'ana ki, nia fada logo 'ani fiu fa'i ngali ki logo. Ro maliu bole'anga ne'ana ki fadalani ta'i ru go'o. ²⁷ Na fiu buluka suli 'o'o a'a ne'ana ki, ne'e kira saka ma'i fa'asia saena kafo 'i buri, fa'inia fingi witi ti'iti'i ne'e sa'osa'ofi'a karangi ka mae na'a, kira fada 'ani fiu fa'i ngali ana fiolo'anga ma 'ato'anga ana fanga. ²⁸ Ru ne'e ke ba'a dao ma'i di'ia na'a ba nau ku saea fuamu. God nia fa'ata'inia fuamu tae ne'e nia karangi ke fulia. ²⁹ Fuana fiu fa'i ngali etaeta ki na o'ola 'i Ejipt ki ta'ifau ke fungu ana fanga. ³⁰ Bore ma buira fiu fa'i ngali ana fiolo'anga ma kaida'i fanga ke 'ato ke ba'a dao ma'i. Ma ana kaida'i ne'eri, ngwae ki noa'a kira kasi manata na'a to'ona kaida'i

kira to'o ana fanga 'oro, osi'ana kaida'i 'ato ne'e nia ke fa'alia na'a fanoa ta'ifau. ³¹ Ngwae ki ta'ifau kike ba'a takadalafa kaida'i le'a ne'e kira eta to'o ana sulia fiolo'a ne'e ke dao ma'i, buri 'ana ke ba'a ta'a lilisu mala. ³² Ro maliu bole'a ne'e ki fadalani ta'i ru go'o nini'a. Ma ai ne'e fa'ata'inia ne'e God salisali na'a ana ru ne'e, ma nia karangi ka dao na'a ma'i.

³³ "Iu 'oke filia nama ta ta'i ngwae sai 'i ru ne'e ke lia saiana ru ne'e ke ba'a dao ma'i ki, ma 'oke alua nia ngwae 'a'ana le'a 'oe ana fanoa ne'e. ³⁴ Ma 'oke alua ti ngwae 'a'ana la'u kira ka rao 'i olofana nia'a fasi 'iri kike lia saiana fanga ne'e ngwae ki ngali'i ma'i. Ana fiu fa'i ngali etaeta ne'e ki, na fanga ke ba'a 'oro liu mala, ma fa'i ngali ki ta'ifau kaida'i ngwae ki kira ngalia ma'i fanga kira ke daro'ia nama 'ania lima kabu ki na fai kabu ru ki ru kira, ma ta'i kabu ru ngwae ne'eri ka ngalia ka goni le'a ana. ³⁵ Ana kaida'i le'a ne'eri, fa'i ngali ki ta'ifau kira ke alu le'a nama ana fanga ka teo le'a saena fanoa doe ki, ma kira ngwae ni ofo'a ki kira ke lia nama sulia. ³⁶ 'Una'eri fanga ne'eri ki ke teo kwaimasi fuana fiu fa'i ngali ana fiolo'anga ki ma kaida'i 'ato ne'e ke dao ma'i fafia fanoa ne'e. Falafala 'una'eri ne'e, ngwae ki noa'a kira kasi ba'a maelia fiolo'anga ana fanoa ne'e."

Sa Josef 'a'ana ana fanoa 'i Ejipt

³⁷ 'Una'eri tatalafa'a fa'inia gwaunga'i nia kira ka saele'a fafia nai 'i ru 'anga ne'eri, ³⁸ ma tatalafa'a ka fata 'uri fuada, "Sa Josef, ngasingasi'anga God tua fa'inia mamana na'a. Noa'a kulu kasi dao na'a la'u to'ona ta ngwae

ne'e lia to'o ka liufia nia'a." ³⁹ Ma nia ka fata 'uri fuana sa Josef, "God 'oe fa'ata'inia ru ne'e ki fuamu. Nau ku lia sai na'a ana 'oko sai 'i ru liu, ma 'oko lia saiana ru ne'e ke fuli ki ka liufia ta ngwae. ⁴⁰ 'Uri, nai ba'a alua 'ae'o ta ngwae 'a'ana aku fuana lia'a sulia fanoa ne'e nau, ma ngwae nau ki ta'ifau kike kwairo'oi ana fatalamu. Ka 'una'eri 'ae'o ne'e na ruana ngwae aku, ma ka noa'a la'u ta ngwae ne'e ka to'o ana ngasingasi 'anga ana fanoa ne'e ka di'ia 'ae'o. ⁴¹ Kaida'i ne'e nau ku alu'u 'oko 'a'ana ana ma'e fanoa ana fanoa ne'e." ⁴² 'Una'eri na tatalafa'a ka kanusua ta'i kome efoa 'i 'u'una ne'e nia alua ana kaida'i ki nia ka toto nia 'ani kerekere'a, go'o nia ka alua ana 'u'una sa Josef. Ma nia ka ngalia ta'i toro kwao nia ka toro 'ania, ma nia ka daura'inia kwala kekefa gol 'i luana. ⁴³ Nia ka ngalia ruana kad nia ne'e na hos nia tara, ma ka kwate fuana sa Josef fuana leka'a 'ania. Ma kaida'i sa Josef liu kwau kaida'i 'oro ki na ngwae lialia 'afia tatalafa'a ne'e kira leka 'i na'ona, kira ako doe kika 'uri, "Bobo uruuru! Bobo uruuru!" Nia na'a ne'e falafala tatalafa'a nia sasia fuana sa Josef ne'e lia sulia ma'e fanoa ana fanoa 'a'ana ne'eri. ⁴⁴ Ma tatalafa'a ka fata 'uri fuana, "Nau'a na'a ne'e na tatalafa'a, ma fatalaku ne'e 'uri, ngwae ki ta'ifau ana tua'a ne'e di'ia kira oga sasilana ta rao'a, nama kira ka leka ana ta kula, kira ke eta lidi 'oe basi." ⁴⁵⁻⁴⁷ Sui tatalafa'a nia ka kwatea ta sata la'u fuana sa Josef. Ma sata ne'eri ne'e sa Safenat Paneh, ne'e sata faolu nia, ma nia ka ngalia ta'i sari'i ana fanoa ne'eri, ma ka kwatea fuana nia ka korea. Sari'i ne'eri ne'e satana 'i Asenat. Nia ana fanoa doe 'i Heliopolis, ma ma'a nia sa Potifera ma

nia'a ta'i fata abu ana falafala ana kula abu kira saea 'ani 'i On.

Na kaida'i ne'e sa Josef nia tala'ae ka rao fuana tatalafa'a 'i Ejipt, nia tua na'a sulia uulu akwala fa'i ngali ki. Nia leka kwau ana kula tatalafa'a nia tua ana ma kaida'i ki saena fiu fa'i ngali ne'eri ki, nia liu ana kula ki ta'ifau ana fanoa ne'eri. Ma saena fiu fa'i ngali ne'eri ki nia to'o ana kaida'i le'a fuana o'ola witi ki ka to'o ana fanga 'oro.

⁴⁸ 'Iu ma fanoa doe ki ta'ifau ne'e nia leka ani, nia ngalia witi ki, ma ka goni'i le'a saena luma ni goni ru'a saena fanoa ne'eri. ⁴⁹ Sa Josef ukua witi ki, leleka ka 'oro liu di'ia na'a one sulia asi ne'e noa'a ta ngwae kasi saiana to'olana.

⁵⁰ Ma kaida'i ne'e fiolo'a doe ne'eri 'iri ra'e 'ua ma'i sa Josef fa'inia 'afe nia kera to'o na'a ana ro ngela ngwane ki. ⁵¹ Kaida'i ngela 'i na'o nia futa, sa Josef fata 'uri, "God kwatea nau ku takadalafa na'a rao'a ulafu ba nau ku sasi'i ma'i Ejipt ki. Ma ru ta'a ba kiri ta'ifau ba ngwa'i ngela ma'a nau kira sasia aku." Ma nia ka saea ngela ne'eri 'ani sa Manase. ⁵² Ma buri 'ana ruana ngela ana ka futa nia ka fata 'uri, "God kwatea ngela ne'e ki fuaku ana kula ne'e ru 'afita'i ki fuli fuaku." Ma nia ka saea ruana ngela 'ani sa Ifrem.

⁵³ 'Una'eri fiu fa'i ngali ne'e o'ola ki to'o ana fanga 'oro, ma na ngwae 'i Ejipt ki ka saele'a, kaida'i le'a ne'eri sui na'a. ⁵⁴ 'Una'eri fiu fa'i ngali fuana fiolo'anga ma kaida'i 'ato fuana to'onga ana fanga ka dao na'a, ma ka di'ia nama ba sa Josef nia saea 'i na'o. Ma ti fanoa 'a'ana ngwae ki noa'a kasi to'o na'a ana fanga, bore

ma 'i Ejipt fanga 'oro nia teo. ⁵⁵ Sui kaida'i ngwa'i to'la 'i Ejipt kira tala'ae ana olidoko'la ana fanga, kira fiolo'a na'a. 'Una'eri kira ka leka ma'i kira ka saefiloa tatalafa'a fuana kwatelana fanga fuada. Go'o tatalafa'a ka saea fuada kira ka leka siana sa Josef, ma kira ke sasia tae ne'e nia saea. ⁵⁶ Ma kaida'i 'ato ana fiolo'anga nia dao ka ta'la liu na'a, sa Josef ka 'ifingia luma ni goni fanga'a ki, ma ka ala'ania ngwae ki kira ka leka ma'i kika folia witi ana fanoa ne'eri. ⁵⁷ 'Una'eri ngwae ana fanoa 'a'ana ki ta'ifau logo ne'e kira leka ma'i Ejipt fuana folilana witi, osi'ana fiolo'anga ne'eri dao ana fanoa ki ta'ifau saena magalia na'a.

42

Ngwaefuta sa Josef ki leka 'i Ejipt fuana foli fanga'a

¹ Ana kaida'i ne'eri sa Jakob tua tua ma'i 'ana 'i Kenan, ma kaida'i nia rongoa kira 'oifoli 'ani witi 'i Ejipt, nia ka fata 'uri fuana ngwa'i ngela nia, "Fa'uta ne'e kaumulu kasi sasia ta ru? ² Nau ku rongoa ne'e kira 'oifoli na'a 'ania witi 'i Ejipt. 'Una'eri kaumulu ke leka folia nama ma'i ti fanga fuakulu, nia ta'la ne'e kuke mae ana fiolo'anga." ³ Sui go'o akwala ngwaefuta sa Josef kira ka fa'asia 'i Kenan ma kira ka leka 'i Ejipt fuana foli fanga'a 'ada. ⁴ Bore ma sa Jakob noa'a kasi saiana ne'e ke ala'ania sa Benjamin na sasina sa Josef fuana leka'a fa'inida, osi'ana nia ma'u 'asu 'ubani ti ru kata fuli fuana sulia tala. ⁵ 'Una'eri ngwa'i ngela sa Jakob kira ka leka fa'inia ti ngwae 'i Kenan ne'e kira leka 'uana

'i Ejipt fuana foli fanga'a sulia kaida'i 'ato ma fiolo'a dao na'a fafia fanoa kira.

⁶ Ana kaida'i ne'eri, sa Josef na'a ne'e lia sulia fanoa 'a'ana ne'eri, ma nia ka 'oifoli 'ania fanga ana ngwae ki ana fanoa matamata ki saena magalia. Sui ngwaefuta nia ki kira leka ma'i, ma kira ka bobo uruuru 'i na'ona leleka maada ka foto ana ano. ⁷ Ma kaida'i nia lisida, nia lia saiada ne'e kira'a ngwaefuta nia ki go'o, bore ma nia fata 'ania ala'anga 'i Ejipt, ma nia ka to'o ana ta'i ngwae fuana rokisilana fatalana fasi 'iri noa'a kira kasi lia saiana. Ma nia balufida ka 'uri, "Kaumulu leka ma'i fa'asia 'i fai?" Ma kira ka olisi 'uri ana, "Kaimili fa'asia 'i Kenan ne, ma kaimili leka ma'i fuana foli fanga'a 'ami'a."

⁸ Sa Josef lia sai go'o ana na ngwaefuta nia ki, bore ma kira 'iri lia sai nama ana. ⁹ 'Una'eri nia ka manata to'ona ro maliu bole'a nia ki ba nia lisi'i 'i na'o, ne'e kira bobo uruuru fuana. Nia fata ngasingasi'a fuada ka 'uri, "Sali kaumulu leka go'o ma'i fuana sai'a ana fanoa ne'e kami taka nini. Kaumulu oga muke dao to'ona kami'a, sali kami ngasingasi'a nama noa'a fasi 'iri kamu ke leka ma'i fuana fu'ali lami'a." ¹⁰ Bore ma kira fata 'uri, "Noa'a kwala ngwae 'a'ana, nia 'iri 'uira la'u. Kaimili nini'a di'ia go'o ngwae 'oe ki. Kaimili leka go'o ma'i fuana foli fanga'a 'ami'a. ¹¹ Kaimili ta'ifau ngwaefuta ki ne, ma kami sa to'o go'o ana ta'i ma'a. Kaimili noa'a kasi leka la'u ma'i fuana iro fanoa 'anga. Kaimili leka saga go'o ma'i."

¹² Sui nia ka fata la'u 'uri fuada, "Noa'a! Kaumulu leka ma'i muka sai aimili ne!"

13 'Una'eri kira ka fata 'uri, “Ngwae 'a'ana kwa! Kaimili nini'a ngela ana ta'i ngwae go'o nini'a, ma kami tua 'i Kenan. Etaeta kaimili akwala ma ro ngela, bore ma ta ta'i ngwaefuta aimili nia no'ana, ma susu buri kaimili nia tua ma'i fa'inia ma'a kami 'i fanoa.”

14 Bore ma nia ka fata 'uri, “Nau ku saea ka sui na'a ba! Kaumulu leka go'o ma'i fuana irolana fanoa ne'e! 15 Nai dao nama to'ona ne'e kaumulu ala'a mamana! Nia le'a, nia mamana 'ani satana tatalafa'a, nau ku saea ru mamana fuaumulu. Si di'ia susu buri kamu noa'a kasi leka ma'i ana kula ne'e, 'irai noa'a kamu kasi ba'a leka na'a fa'asia 'i ne'e. 16 Ta ta'i ai aumulu ke leka ka ngalia nama ma'i! Kaumulu ai ne'e ki kaumulu ke tua saena luma lokafo, leleka kaimili ka dao to'ona ne'e fata laumulu nia mamana nama ka noa'a. Si di'ia noa'a, nau ku saea na'a ru mamana fuaumulu, kaimili ke sai le'a na'a ana ne'e kaumulu leka go'o ma'i fuana irolana fanoa ne'e.” 17 Ma nia ka aluda saena lokafo sulia uulu asoa ki.

18 Ma uula asoa, nia ka fata 'uri ada, “Nau'a ngwae fuana manata lafulana God, ma di'ia kaumulu sasi di'ia ne'e nau ku saea, nai ba'a ala'ani kamu ke mauri. 19 Di'ia kaumulu oga ne'e muke fa'ata'inia fatalamu'a mamana, nia le'a ta ta'i ai aumulu ke tua saena luma lokafo ne'e, ma ti ai muke saiana muke ngalia fanga nini'a kamu folia, ma muka oli muka kwatea fanga ne'e ki fuana ngela kamu ki ne'e kira fiolo go'o ada kaida'i ne'e. 20 Bore ma kamu ke ngalia nama ma'i susu buri ngwaefuta kamu ke leka ma'i fuaku, fasi 'iri nai lisia nia'a. Di'ia nia 'una'eri ne'e, ke ba'a fa'ata'inia ne'e

fatalaumulu nia mamana, ka 'una'eri noa'a naisi saungi kaumulu ka mae.”

Ma ngwa'i ngwaefuta ne'eri kira ka alafafia fatalana, ²¹ ma kira ka ala'a 'uri fuada talada, “Se reala! Kaida'i ne'e kulu to'o na'a ana kwa'ikwa'inga fa'asia ru ta'a ba kulu sasia ana ngwaefuta kulu 'i na'o! Kulu lisia ka sui na'a ru ta'a ne'e kulu sasi'i ana ki, bore ma kaida'i nia angi fuakulu fasi 'iri kulu ka 'afia, noa'a kulu kasi rongoa na fatalana. Kaida'i ne'e ru doe ne'e ka dao na'a fafi kulu!”

²² 'Una'eri sa Ruben ka fata 'uri fuada, “Ana kaida'i baera, nau ku saea na'a fuaumulu ba nia ngwae fi'i doe go'o ne, noa'a kaumulu kasi fa'alia la'u, bore ma noa'a kaumulu kasi saiana rongolana fatalaku. Kaida'i ne'e kulu to'o na'a ana kwa'ikwa'inga du'ungana maelana.” ²³ Sa Josef nia rongo saiana ala'anga kira ki ta'ifau, bore ma kira 'iri sai go'o ana ne'e nia'a ngwaefuta kira, osi'ana kira'a ta'ifau ala'a fuana ta ngwae matamata lala ne'e rokisia fatalada fuana. ²⁴ Ma nia ka leka fa'asida ka angi, ma kaida'i nia saiana nia le'a la'u, nia ka oli ma'i. Nia ka ngalia sa Simion ma ka firi'ia 'i maada.

Ngwaefuta sa Josef ki oli 'uana 'i Kenan

²⁵ Go'o sa Josef ka fata 'uri fuana ngwae ni rao nia, “Mulu fa'afungua fanga ki saena ngwa'i ngwa'i to'a ne'ana ki. Kira folia fanga ne'ana ki na'a, bore ma mani ne'e ngwae ne'ana ki ta'ifau kira foli ani'i, ni'i ke oli saena ngwa'i kira ki fa'inia fanga kira. Ma kamu ka kwatea fanga fuada fuana 'anilana sulia tala.” Ma ngwae ni rao nia ki ka sasi na'a 'una'eri. ²⁶ 'Una'eri

ngwaefuta nia ki kira ka alua na ngwa'i ni fanga ki fafona dongki kira ki, ma kira ka leka na'a. ²⁷ Ana rodo kaida'i kira mamalo, ta ta'i ada ka 'ifingia ngwa'i nia ka kwatea fanga fuana dongki nia, go'o nia ka tona 'ania mani nia ne'e teo go'o 'ani saena ngwa'i fa'inia fanga ki. ²⁸ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Ei reala kwa! Kira olita'inia go'o mani nau ki! Ni'i teo go'o 'ani fa'inia fanga ki saena ngwa'i nau." Manata'anga kira ki ta'a liu na'a, sulia kira ma'u liu. Sui kira ka saefilo 'uri ada talada, "Tae na'a nini'a God sasia akulu re?"

²⁹ Ma kaida'i kira oli la'u ma'i siana ma'a kira 'i Kenan, kira ka fa'arongoa 'ani ru ki ta'ifau ne'e dao to'oda. ³⁰ Kira fata 'uri, "Ngwae lo'oko lia sulia tua'a 'i Ejipt, nia fata balubalu'a liu na'a fuaimili. Nia fia fasi kaimili leka lala fuana irolana fanoa nia. ³¹ Ma kaimili ka fata 'uri fuana, 'Kaimili noa'a 'iri leka la'u ma'i fuana irolana fanoa 'oe. Kaimili leka lala ma'i fuana foli fanga'a. ³² Kaimili nini'a ngela ana ta'i ma'a go'o. Etaeta kaimili akwala ma ro ngela, bore ma ta ta'i ngwaefuta aimili nia no'ana, ma susu buri kaimili nia tua go'o ma'i fa'inia ma'a kami 'i Kenan.' " ³³ Go'o ngwae ne'eri nia ka 'uri, "Irai ta'i ru ne'e nai fa'amamana fatalaumulu fa'inia nama ka noa'a. Ta'i aumulu nia ke ba'a tua fa'inau 'i ne'e. Ma kaumulu ti ai kamu ka oli fa'inia fanga fuana ngela kamu ki ne'e kira fiolo ma'i fanoa. ³⁴ Bore ma kamu ke ngalia nama ma'i na ngwaefuta 'isi'isi ba kamu 'i ne'e fasi 'iri nai lisia. Ru 'una'eri ne'e nau ku saiana kaumulu noa'a la'u ngwae iro fanoa ki, ma fatalaumulu ka mamana. 'Una'eri mala, nau ku

fi'i ala'ania ngwaefuta kamu ka oli ka tua fa'i kamu, ma kamu ke ba'a leka go'o amu'a ana ta kula ana fanoa ne'e, ne'e kamu oga."

³⁵ Ma kaida'i kira kisita'inia ngwa'i kira ki, kira'a ta'ifau kira lisia ngwa'i mani kira ki teo go'o fa'inia fanga ki. Ma kaida'i kira lisia mani ne'eri ki, kira ma'u liu, ma ma'a kira bore ka ma'u liu logo. ³⁶ Ma nia ka fata 'uri ada, "Fa'uta, 'uri ma kaumulu oga nai koloa na'a 'aku na ngela ne'e nau ki nini'a? Sa Josef no'ana na'a! Ma sa Simion ka no'ana la'u, ma kaida'i ne'e kaumulu oga la'u ngalilana sa Benjamin? Ru ne'e ki ta'ifau leka na'a ma'i fuana fa'alilaku go'o."

³⁷ 'Una'eri sa Ruben ka fata 'uri fuana ma'a nia, "Ma'asi kwa! Ru le'a go'o ne'e 'oke alua sa Benjamin saena limaku, ma nai ba'a olita'inia logo ma'i fuamu. Si di'ia nau noa'a kusi olita'inia ma'i, 'irai 'oke ba'a saungia na'a amu ro ngela ngwane lo'oko nau ki." ³⁸ Bore ma ma'a kira ka fata 'uri fuada, "Noa'a nia 'ato liu na'a fuaku ne'e nai ala'ania ngela nau ka leka fa'i kamu. Na ngwaefuta le'a nia mae na'a ma nia ta'ifilia go'o ne'e tua ne'e nia futa ana 'afe nau 'i Rachel. Sali ta ru ta'a kata fi'i dao la'u to'ona sulia tala. Nau ku ngwaro liu na'a, ma si di'ia 'oko sasia ta ru ta'a ka dao to'ona, nai ba'a mae go'o ana kwaimanatai 'anga."

43

Sa Benjamin leka 'i Ejipt fa'inia ngwaefuta nia ki

¹ Ma kaida'i 'ato fuana to'onga ana fanga nia lilisu na'a 'i Kenan, ² ma kaida'i sa Jakob fa'inia ngwa'i ngela nia kira fa'asua na'a fanga ne'e ngela nia kira ki kira folia ma'i Ejipt nia ka fata la'u 'uri fuada, "Kamu ke oli la'u 'i Ejipt muke folia la'u ti fanga fuakulu."

³ Bore ma sa Juda nia fata 'uri ana, "Ma'asi kwa! Ngwae 'a'ana lo'oko 'i Ejipt nia ala'a ngasingasi'a fuaimili, nia saea di'ia kaimili oli la'u 'i buri ma ngwaefuta ne'e kami noa'a kasi leka fa'i kaimili, nia noa'a liu kasi oga na'a lisilana ma'amili la'u. ⁴ Si di'ia 'oko ala'ania ngwaefuta ne'e kaimili ka leka fa'i kaimili, 'irai kaimili saiana mike ba'a leka foli fanga. ⁵ Bore ma si di'ia noa'a 'oe kosi ala'ania, 'irai noa'a kaimili saiana mi kasi leka, osi'ana ngwae lo'oko fata 'uri, 'i buri di'ia kaumulu leka ma'i ma di'ia ngwaefuta kamu noa'a kasi leka ma'i fa'i kaumulu, nau noa'a kusi oga lisilana maa mulu 'i ne'e." ⁶ 'Una'eri sa Jakob ka fata 'uri, "Fa'uta ne'e kaumulu ka saea fuana ngwae ne'ana ne'e kaumulu to'o ana ta ngwaefuta la'u? Kaumulu sasia na'a foli bare'a 'oro fuaku."

⁷ Bore ma kira ka fata 'uri, "Nia'a na'a ne'e saefiloa lidi'a 'oro aimili 'uana kaimili fa'inia lu'lulu'ua ne'e kaimili. Nia saefilo 'uri, 'Ma'a kamu nia tua 'ua? Kaumulu to'o la'u ana ta ngwaefuta?' Kaimili ka olisia go'o na lidi'a nari nia ki. Kaimili ke sai fa'uta ana ne'e nia ke ba'a saefilo kaimili fuana ngalilana ngwaefuta ne'e kami fuana leka'a fuana?"

⁸ Sui sa Juda ka fata 'uri ana, "'Oke alua 'alako ne'e saena limaku, fuana kaimili ke leka na'a kaida'i ne'e, fasi 'iri ta ai akulu noa'a kasi

ba'a mae ana fiolo'anga. ⁹ Nau ku alanga'i nai ba'a lia le'a sulia, ma 'o'oga'a nai na'a fuana olita'ilana ma'i ne'e. Ma si di'ia nia noa'a kasi oli ma'i fuamu, nau'a na'a ne'e nai ba'a ngalia kwa'ikwa'inga firi ana ru ne'e leleka nau ku mae. ¹⁰ Ala'anga ne'e ki nini dau kaimili liu na'a, sali di'ia kaimili kasi manisui'a ana kaida'i 'oro 'uri ki, sali kaimili leka ro ru na'a 'uana fanga ki." ¹¹ Ma ma'a kira ka fata 'uri, "Nia le'a. Di'ia nia 'irai, kamu ke to'ongia ru le'a 'i ne'e ki saena ngwa'i kaumulu ki, fasi 'iri kaumulu ke kwate na kwatea fuana ngwae 'a'ana ne'ana. Kaumulu ke ngalia ta kala insens, fa'inia ta kala ngingidua ma fa'inia ra'i ru fuana alulana ana fanga ne'e kwatea fanga 'anilana ka rukufa ma fuana pistasio fa'inia ti fua'i amon. ¹² Ma kaumulu ka olita'inia mani ba ana eta leka'a kaumulu, fa'inia ta mani la'u ana leka'a ne'e. Kaida'i ba sui, kira olita'inia mani kaumulu ki saena ngwa'i kaumulu ki, sali ta ta'i rora'a kira go'o. ¹³ Mulu ngalia ngwaefuta kamu muka leka na'a nini'ari fuana ngwae lo'oko. ¹⁴ God to'o ana ngasingasi 'anga ki ta'ifau, ala'ania nia ke kwatea ngwae ne'ana ke kwaima aumulu, nia ke ba'a ala'ania fuaumulu muke ngalia ta ngwaefuta amu'a fa'inia sa Benjamin, fasi 'iri kera ke oli ma'i fa'i kaumulu. Noa'a naisi saea na'a ta ru. Di'ia nau ku koloa na'a ro ngela ne'e nau ki, le'a go'o 'ana, alu ke 'una'eri na'a 'ana."

¹⁵ 'Una'eri ngwa'i ngwaefuta ne'eri kira ka ngalia ru ne'eri ki, fa'inia mani ana leka'a ba sui, ma ti mani la'u, ma kira ka ngalia susu buri ne'eri sa Benjamin fa'i kira ma kira ka leka

na'a. Kaida'i kira dao 'i Ejipt, kira ka leka uu la'u 'i na'ona sa Josef. ¹⁶ Ma kaida'i nia lisia ne'e susu buri ne'eri leka ma'i fa'inida, nia ka fata 'uri 'ana ngwae rao 'o'o ne'e 'a'ana ana ru saena luma nia, "Oke ba'ea kwau ngwa'i to'a ne'e saena luma nau, kike ba'a fanga fa'i nau ana tufungana asoa. Ma kaida'i 'oko leka 'oke saungia ta'i buluka, ma ko salisali ana fanga fuaimili." ¹⁷ Ma ngwae 'o'o ne'eri ka sasi di'ia na'a ne'e sa Josef saea ma nia ka ba'eda 'uana luma sa Josef. ¹⁸ Bore ma kaida'i nia ba'eda kwau kira ma'u liu, ma kira ka fata 'uri, "Kira ba'e kulu 'uana luma ne'e fafia mani ba kira alu'i saena ngwa'i kulu, ki kaida'i ba sui. Kike ba'a dau kulu na'a ma kira ka ngalia na dongki kulu ki, ma kira ke sasia kulu ke rao 'o'o fuada." ¹⁹ Ma kaida'i kira leka dao ana sinamaa ana luma sa Josef, kira ka fata 'uri ana ngwae rao 'o'o ne'eri, ²⁰ "Ngwae 'a'ana, kaimili to'o ana ta'i ru fuana saelana fuamu. Kaimili leka ma'i ana fanoa ne'e 'i na'o fuana foli fanga'a. ²¹⁻²² Ma kaida'i kami oli, kami ka mango sulia tala mika maliu ana rodo, ma kaimili ka 'ifingia ngwa'i kaimili ki, ma kaimili ta'ifau ka lisia mani kaimili ki teo fa'inia fanga saena ngwa'i kaimili ki. Kaimili 'iri saiana, sa tai ne'e alua mani ki ka oli saena ngwa'i kami ki. Ni'i teo go'o 'ani, nia ne kaimili olita'ini'i ma'i mika kwate'e fuamu. Ma kaimili ka ngalia la'u ma'i ti mani fuana folilana fanga ana leka'a ne'e kami ma'i."

²³ Bore ma ngwae rao 'o'o ne'eri ka fata 'uri, "Kaumululu noa'a mu kasi manata 'abera, ma noa'a mu kasi ma'u. Na mani ba 'i na'o ki,

nau ku ngali'i ka sui na'a ba. God kamu ana kwalafa sa Eba ne'e God ma'a kamu, nia nena alua mani saena ngwa'i kamu ki." Go'o ngwae rao 'o'o ne'eri ka ba'ea ma'i sa Simion siada la'u. ²⁴ Ma nia ka ngalida saena luma sa Josef, ma ka ngalia ma'i kafo fuana taufilana 'aeda, ma nia ka kwatea fanga fuana dongki kira ki. ²⁵ Kira rongoa na'a ne'e kike ba'a fanga fa'inia sa Josef ana tufungana asoa, ma kira leka ma kika ngalia ma'i na kwate'a ne'e kira ngali'i ma'i ki, ma kira ka salisali ani fuana kwatelani fuana kaida'i nia ke dao 'i luma.

²⁶ Ma tufungana asoa, kaida'i sa Josef leka ma'i luma, kira leka ma kira ka ngalia ma'i kwatea ki ma kira ka leka ma'i saena luma. Ma kira ka bobo uruuru 'i na'ona fuana fa'adoelana leleka maada ka to'o 'i ana, ma kira ka kwatea na kwate'a ne'eri fuana. ²⁷ Sui nia ka saefilo 'uri ada, "Fa'uta kaumulu le'a go'o 'aumulu? Ma kaida'i ba sui kaumulu fa'arongo nau 'ania ma'a kamu, fa'uta nia le'a go'o 'ana?" ²⁸ Ma kira ka fata 'uri, "Ngwae 'a'ana 'ae, ma'a kaimili manata doe amu, nia tua le'a go'o 'ana, ma nia ngasingasi'a ua." Ma kira ka bobo uruuru la'u fuana fa'adoelana.

²⁹ Ma kaida'i sa Josef lisia ngwaefuta le'a nia sa Benjamin ne'e kera futa ana ta'i te'a, nia ka saefilo 'uri, "O sali na ngwaefuta 'isi'isi ba kamu taka nama ne'e kamu saea fuaku kaida'i ba sui?" Sui nia ka fata 'uri ana sa Benjamin, "Ngela nau 'ae, ala'ani God ka kwatea mauri'a le'a fuamu." ³⁰ 'Ali'ali go'o sa Josef ka tata'e ka ru'u saena ma'e luma nia ka angi, sulia kaida'i nia lisia ngwaefuta nia, nia saele'a liu. ³¹ Buiru

ne'e nia taufia maana, nia ka kwatea manatana ka aroaro, nia ka leka la'u ma'i maa, nia ka ri 'uana ngwae rao saena luma nia kira ka ngalia ma'i fanga. ³² Nia tua ana ta tatafe ni fanga, ma ngwaefuta nia ki kira ka tua ana ta tatafe ni fanga, ma ngwa'i to'a 'a'ana ana fanoa ne'eri ne'e kira fanga fa'inia kira tua logo ana ta tatafe ni fanga, sulia nia abu kira ka fanga fa'inia kwalafa sa Eba. ³³ 'Una'eri ngwae rao ne'eri ka kwatea ngwaefuta ne'eri kira ka tua ana tatafe ne'e kira ta'ifau kira fa'i na'lo kwau 'uana sa Josef. Nia tala'ae ana ai eta futa ana tatafe kira ka tua tatala'a di'ia ne'e kira futa 'ani, leleka ai futa 'isi ka tua na'a 'i 'isilana tatafe ni fanga ne'eri. Ma kaida'i kira lisia ne'e ngwae ne'eri sasia kira ka tua tatala'a 'una'eri, kira ka 'arefo liu, ma kira ka lia fuada talada kwailiu. ³⁴ Ma ngwae saena luma ki kira ka ngalia fanga fa'asia tatafe ni fanga sa Josef ma ka kwate'e fuada. Ma fanga ne'e kira ngali'i fuana susu buri ne'eri, nia bolo mala fa'inia fanga fuana lima ngwae ki. Ma falafala ne'eri ne'e kwatea ma kira ka fanga fa'inia sa Josef, ma kika kwa'u leleka kira ka abusu lui na'a.

44

Tituu ni kwau sa Josef nia no'ana

¹ Sui sa Josef ka fata 'uri ana ngwae rao 'o'lo nia ne'e 'a'ana ana ru ki saena luma nia, "Oke fa'afungua fanga saena ngwa'i ngwae ne'ana ki, leleka ka fungu le'a mala. Ma 'oko alua mani kira ki ka oli ta'ifau saena ngwa'i kira ki la'u fa'inia fanga ki. ² Ma 'oko ngalia tituu ni kwau

ngwasinasina ba nau 'oko alua 'i saena ngwa'i susu buri kira fa'inia mani nia ki ne'e nia foli fanga ani'i." Go'o ngwae ne'eri ka sasi na'a di'ia ne'e sa Josef nia saea fuana.

³ Sui ruana asoa 'ofodangi go'o 'ua, na ngwae rao 'o'o sa Josef ki kira ka 'afia sa Juda fa'inia ngwaefuta nia ki fuana alulana ngwa'i ki fafona dongki kira ki, ma kira ka leka na'a. ⁴ 'Iu kaida'i noa'a kira 'iri leka tau 'ua, sa Josef ka fata 'uri ana ngwae rao 'o'o nia, "Aia, 'ali'ali ko lalili 'i buira to'a baera kaida'i 'oko dao to'oda, 'oke fata 'uri fuada, 'Ngwae 'a'ana nau nia sasia ru le'a liu fuaumulu! Fa'uta kaumulu ka sasia ru ta'a ne'e ana? ⁵ Fa'uta ne'e kaumulu ka bilia titiu ni kwau ngwasinasina nia? Titiu ne'e na'a ne'e nia 'idufa'i kwa'u ana ma nia ka rao logo 'ani fuana dao'a to'ona fadalana maliu bole'a ki. Falafala nini kamu sasia nia ta'a liu mala.' "

⁶ Ma kaida'i ngwae rao 'o'o ne'e dao fafida, nia saea ala'anga fuada. ⁷ Bore ma kira'a ta'ifau kika fata 'uri, "Ngwae 'a'ana 'ae, kaimili noa'a 'iri sai na'a ana sasilana ta ru 'uira. Nia noa'a 'iri le'a fuamu ne'e 'oke su'umani ala'anga ne'ana ma'i aimili. ⁸ 'Oko sai na'a ana na mani nini kaimili lisia saena ngwa'i kaimili ki, kaida'i ba sui, kaida'i kami fa'asia 'i Kenan, kaimili olita'ini'i ma'i fuamu ba. Kaimili ke bili fa'uta la'u ana gol nama silva saena luma ngwae 'a'ana 'oe? ⁹ 'Oke ili lulu 'uana! Si di'ia 'oko dao to'ona titiu ne'ana ana ta'i aimili, nia le'a 'irai nia ke mae nama. Ma kaimili ti ai, kaimili ke ba'a rao 'o'o na'a fuana ngwae 'a'ana 'oe."

¹⁰ Go'o ngwae ne'eri ka fata 'uri, "Le'a go'o 'ana, nia ke ba'a 'uira na'a. Bore ma ngwae ne'e

bilia titiu ni kwau ne'eri, nia ke ba'a rao 'o'o fuana ngwae 'a'ana nau, bore ma kaumulu ti ai, kamu saiana muke leka aloge.” ¹¹ Ma 'ali'ali go'o kira ka ngalia kwau na ngwa'i fanga ana dongki kira ki, kira ka fa'akoso'i ma kira ka 'ifingi'i. ¹² Ma ngwae rao 'o'o ka lia 'i saena ngwa'i kira ki, nia eta ana ngwa'i ngwae eta futa leleka ka dao ana ngwa'i ngwae futa 'isi'isi. Ma na ngwa'i ngwae 'isi'isi nia ka dao to'ona titiu ni kwa'u 'i saena. ¹³ Ma bara ngwa'i asina ne'eri ka ta'a liu mala ada ma kira ka gasia to'ongi kira ki. Kira ka alua la'u ngwa'i ne'eri ki fafona dongki ki, ma kira ka oli la'u 'i fanoa doe. ¹⁴ Ma kaida'i kira dao la'u 'i luma sa Josef, ma nia tua go'o 'ana 'i ne'eri, ma kira ka bobo uruuru 'i na'ona leleka maada ka to'o 'i ano. ¹⁵ Ma nia ka fata 'uri ada, “Fa'uta ne'e kaumulu ka fulia ru ta'a 'uri? Kaumulu noa'a mu kasi sai la'u ana nau ngwae 'a'ana 'uri saiana nai lia saiana ma'e toto ki ma fadalana maliu bole'a ki logo? Nau ku sai go'o 'aku ana tae ne'e kaumulu sasia.”

¹⁶ 'Una'eri sa Juda ka fata 'uri, “Ngwae 'a'ana ta tae la'u ne'e kaimili ke ba'a saea. Kaimili rora ka sui na'a. God fa'ata'inia na'a ne'e kaimili rora. Nia le'a ne'e ngwae kamu dao to'ona titiu ni kwau saena ngwa'i nia, nia ne'e ke rao 'o'o fuamu, bore 'ana ma kaimili ta'ifau na'a.”

¹⁷ Bore ma sa Josef nia ka fata 'uri, “Noa'a, nau'a noa'a kusi sasia ru 'uira. Ngwae ne'e bili go'o titiu ni kwa'u ne'e ke ba'a rao 'o'o fuaku. Kaumulu'a ti ai, muke oli go'o siana ma'a kamu.”

Sa Juda lidi fuana sa Benjamin

18 Buri 'ana sa Juda ka 'idu karangia sa Josef ma ka fata 'uri, “Ngwae 'a'ana, rongoa basi kala ala'anga nau. Nau ku saiana 'ae'o ngwae 'a'ana mamana, ma 'oko bolo fa'inia tatalafa'a ana fanoa ne'e, bore ma ngwadela 'oe kosi oga ta'a fuaku. 19 Kaida'i sui, 'oko saefilo 'uri aimili, 'Fa'uta 'uri ma ma'a kamu tua 'ua? Kaumulu to'o ana ta ngwaefuta la'u tua 'ua?’ 20 Ma kaimili ka 'uri, 'Iu, ma'a kami tua go'o 'ana, bore ma nia ngwaro na'a. Ma susu buri kami tua go'o 'ana, nia futa kaida'i ma'a kami nia ngwaro na'a. Na te'a susu buri ne'eri nia alua go'o ro ngela ki, bore ma ai eta futa nia no'ana na'a, ma susu buri go'o ne'e tua. Ma ma'a kami nia kwaima liu 'ana.’ 21 Ma 'ae'o ba 'oko fata 'uri fuaimili, 'Nia le'a mulu leka ngalia ma'i siaku 'iri nai lisia.’ 22 Bore ma kaimili fata 'uri, 'Ngwae 'a'ana 'ae, ngela ne'eri noa'a kasi fa'asia na'a ma'a kami. Di'ia nia fa'asia ma'a kami. Ma'a ke ba'a mae na'a.’ 23 Ma 'ae'o ba 'oko fata 'uri, 'Le'a go'o 'ana, si di'ia ngwaefuta nena kamu noa'a kasi leka ma'i fa'i kamu, nau noa'a kusi oga lisilana maa mulu la'u 'i ne'e.’ ”

24 “Ma kaida'i kami oli siana ma'a kami, kaimili saea ala'a lamu fuana. 25 Ma buri 'ana kaida'i ma'a kami fata 'uri fuaimili, 'Le'a, mulu koso la'u toli 'i Ejipt, ma muka folia ta kala fanga la'u 'akulu.’ 26 Bore ma kaimili ka fata 'uri, 'Kaimili noa'a kasi leka.’ Ngwae lo'oko nia saea na'a fuaimili ka 'uri, 'Si di'ia ngwaefuta 'isi'isi kamu noa'a kasi leka ma'i fa'i kamu. Nau noa'a kusi oga na'a lisilana maa mulu la'u. 'Iu nia ke leka nama fa'i kaimili. Tala ne'e fuaimili ne'e 'una'eri na'a. Di'ia noa'a, kaimili kasi leka

na'a.' ²⁷ Go'lo ma'a kami ka fata 'uri, 'Kaumulu saiana ne'e te'a nia alua go'lo ro ngela ngwane ki. ²⁸ Ta ta'i ai adaro'lo nia no'ana na'a fa'asi nau. Sali ti ru 'ae'aela kwasi taka ne'e 'ania, sulia kaida'i nia leka fa'asi nau, nau ku 'iri lisia na'a, leleka ka dao 'i ta'ena. ²⁹ Nau ku ngwaro liu na'a. Di'ia kamu ngalia la'u kwau ai ne'e, sali ta ru ta'a ke ba'a sasia la'u 'i lo'oba, 'irai nai kwai kwaimanatai ka dao ana kaida'i nai mae.' "

³⁰⁻³¹ 'Una'eri sa Juda ka fata la'u 'uri, "Ngwae 'a'ana 'ae, di'ia kaimili oli siana ma'a kamu, ma susu buri ne'e no'a'a kasi leka fa'i kaimili, ma ma'a kami no'a'a kasi lisia, nia ke ba'a mae go'lo. 'Uri ma 'oko manata fa'uta ana tae ne'e ke ba'a fuli di'ia kaimili dao 'i fanoa, ma ma'a kami no'a'a kasi lisia fa'i kami? Nia ne mangona ma'a kami na'a ne, ma si di'ia no'a'a nia kasi lisia fa'i kaimili, 'irai kaimili na'a ne'e kwatea nia ke mae. ³² Ma nau ku fata alanga'i na'a fuana, ku 'uri, 'Nai lia sulia susu buri ne'e.' Nau ku fata 'uri fuana, 'Ma'asi, di'ia no'a'a nia kasi oli ma'i siana, nau'a na'a ne'e nai ba'a ngalia kwa'i kwa'inga ana ru ne'e leleka nau ku mae.' ³³ Ngwae 'a'ana, nau ku kwaima'a kwali go'lo 'aku fuana tua'a 'i ne'e fuana ngalilana fuila, fasi 'iri nai rao 'o'lo fuamu. Bore ma ngwade 'ae, ala'ania nia ke oli fa'inia ngwaefuta nini nau ki. ³⁴ Si di'ia nau ku oli bore ma nia no'a'a kasi oli fa'inau, nau no'a'a kusi oga na'a lisilana 'ato'anga doe ne'e ke dao to'ona ma'a nau."

45

Sa Josef fulani nia'a fuana ngwaefuta nia ki

1 Sa Josef noa'a kasi sofonga'inia na'a ab-
ula'anga nia, ma nia ka saiana ne'e nia ke ba'a
angi 'i maana ngwae rao 'o'o nia ki go'o nia ka
saea kira ka leka 'i maa. Kaida'i ngwaefuta nia
ki go'o ne'e tua fa'inia, nia ka fi'i talinga'inia
fuada sa tai ne'e nia'a. 2 Ma nia ka angi doe
liu, ma ngwa'i to'a 'i Ejipt ne'e kira tua ma'i
maa kira ka rongoa, ma kira ka leka ma kika
fa'arongoa 'ania ngwa'i to'a ne'e kira tua ana
luma tatalafa'a. 3 Sui sa Josef ka fata 'uri fuana
ngwaefuta nia ki, "Nau'a sa Josef go'o nini'a.
'Uri ma nia mamana ne'e ma'a nau nia mauri
'ua?" Bore ma kaida'i kira rongoa ala'anga
ne'eri, kira ka ma'u liu, ma kira kasi saea na'a ta
ru. 4 'Una'eri nia ka fata 'uri fuada, "Ngwadela
kina mulu 'idu karangi ma'i." Ma kira ka 'idu
karangia ma'i ana, ma nia ka fata la'u 'uri,
"Nau'a sa Josef na'a nini'a. Nau'a na'a nini'a
ngwaefuta kamu ba kamu 'oifoli 'ania 'i na'o,
di'ia ta ngwae rao 'o'o ka leka ma'i ne'e. 5 Bore
ma noa'a kamu kasi manata 'abera nama muka
oga ta'a fuamu'a talamu'a sulia kamu 'oifoli
'ani nau ma'i ne'e. Ru ne'e noa'a la'u nai'i
ru 'anga kamu, na nai'i ru'a God lala, ne'e nia
eta kwate nau ma'i aumulu 'i ne'e, fasi 'iri nai
fa'amauria mango'i ngwae ki. 6 Na ruana fa'i
ngali go'o ana 'ato'anga ne'e noa'a ta fanga
kasi bulao 'i ne'e, na ngwae ki noa'a kasi ba'a
o'olia o'ola ma kika kasi ngalia ta fanga ana
o'ola. 7 God ne'e sasia ma nau ku eta leka ma'i
aumulu 'i ne'e fasi 'iri nai fa'amauri kaumulu
'ania falafala nini'a kulu ta'ifau 'arefo liu ana,
fasi 'iri nai sasia tala fuana to'a ne'e kira ke
ba'a futa ma'i buri mulu noa'a kira kasi no'ana

bore ma kike tua le'a. ⁸ Nia noa'a la'u kaumulu ne'e kwate nau ma'i ne'e. God lala ne'e kwate nau ma'i. Nia lafu nau ta ngwae 'a'ana ana tatalafa'a, ma nau ku gwaunga'i ana ru ana luma nia ki logo, ma nau ku lia logo sulia fanoa ki ta'ifau ana tua'a ne'e.

⁹ “Mulu 'ali'ali muka oli fuana ma'a kulu, ma kaumulu ka fa'arongo 'ani fata laku fuana, muke 'uri, 'Nau'a ngela 'oe sa Josef. God kwate nau ku lia sulia fanoa ki ta'ifau ana tua'a nini 'i Ejipt. Nia le'a fuamu 'oke fa'asia fanoa 'oe ma 'oko leka ma'i ko tua fa'inau. ¹⁰ 'Oke ba'a tua 'i Gosen, fasi 'iri 'oke tua karangi nau. Ma 'ae'o fa'inia ngwaefuta nau ki, ma fa'inia kala ko'o 'oe ke, fa'inia ru 'ae'aela kamu ki, ma ti ru ne'e 'oko to'o ani ki, kaumulu saiana muke tua ta'ifau 'i ne'e. ¹¹ Di'ia kaumulu leka ma'i muka tua 'i Goshen, nau ku saiana nai lia le'a suli'o. Na 'ato'anga nini ana fiolo'a nia ke leka la'u sulia lima fa'i ngali ki, ma nau noa'a kusi oga 'ae'o fa'inia ngwaefuta nau ki ma ru 'ae'aela kamu ki ne'e kike ba'a mae ana fiolo'anga.’ ”

¹² Ma nia ka fata 'uri fuada, “'Iu, kaumulu nini'a fa'inia 'ae'o sa Benjamin, kaumulu ta'ifau sai le'a ana ne'e nau'a sa Josef mamana na'a nini'a. ¹³ Kaumulu ke saea fuana ma'a kia ne'e tatalafa'a kwatea ngasingasi'anga ki ta'ifau ana fanoa ne'e saena limaku ma kaumulu ka saea ru ne'e ki ta'ifau fuana ne'e kaumulu lisi'i 'i ne'e. Mulu 'ali'ali na'a muka ba'ea ma'i siaku.” ¹⁴ Ma nia ka daua ngwaefuta nari nia ma ka tala'ae ana angia. Ma ngwaefuta nia ka lolofafia. Ma nia ka angi logo. ¹⁵ Ma nia leka ma ka lolofafia logo ti ngwaefuta ana, ma ka nono'ida ma nia ka

angi. Buri 'ana ngwaefuta nia ki kira fi'i ala'a na'a fa'inia.

¹⁶ 'Una'eri kaida'i na tatalafa'a fa'inia gwaunga'i nia ki 'i luma nia, kira rongoa ne'e ngwaefuta sa Josef ki kira dao, kira ka saele'a liu. ¹⁷ 'Una'eri tatalafa'a leka ma'i ma ka fata 'uri fuana sa Josef, "Nau ku saele'a liu. 'Oke saea fuana ngwaefuta 'oe ki, ko 'uri, 'Kira ke ngalia ngwa'i kira ki fuana dongki kira ki, ma kira ka oli la'u 'i Kenan, ¹⁸ ma kira ka ba'ea ma'i ma'a kamu fa'inia ngela kira ki, ma kika oli la'u ma'i siaku ana kula ne'e. Nai ba'a kwatea afu ano le'a 'i Ejipt fuada, ma kira ke ba'a 'ania fanga le'a ne'e kulu to'o ani 'i ne'e. ¹⁹ Ma 'oko saea nama logo fuada ne'e kira ke ngalia nama ti kati 'i ne'e Ejipt, fuana ngalilana ma'i 'afe kira ki, fa'inia ngela ti'iti'i ki. Ma kira ka ngali nama ma'i ma'a kamu logo. ²⁰ 'Oke saea fuada kira kasi 'abera fuana ngalilana ma'i ru kira ki ta'ifau, osi'ana ru 'oro le'a nini kulu to'o ani ki 'i Ejipt kuke ba'a kwate'e fuada.' "

²¹ 'Una'eri ngwaefuta sa Josef ki kira ka sisi di'ia ne'e nia saea nama. Sa Josef ka kwatea kati doe liu ki fuada di'ia nama ne'e nia saea ma nia ka kwatea fanga fuada fuana 'anilana sulia tala, ²² ma nia ka kwatea toro faolu ki logo fuada. Bore ma ngwaefuta le'a nari nia, nia kwatea mala lima toro faolu ki fuana, fa'inia uulu talanga'i mani ana mani ngwasinasina ki. ²³ Ma nia ka kwatea akwala dongki ka leka siana ma'a nia ne'e ngalia ru le'a liu ki fa'asia 'i Ejipt, ma ta akwala dongki la'u ne'e kira ngalia witi ma beret ma ti fanga fuana 'anilana sulia tala

kaida'i kira ke leka ma'i, ²⁴ ma nia ka kwatea kira ka leka, ma kaida'i kira salisali fuana leka'a, nia ka fata 'uri fuadulu, "Kaida'i kaumulu leka, kaumulu kasi fu'ali kamu talamu'a."

²⁵ 'Una'eri ngwa'i ngwaefuta ne'eri kira ka fa'asia 'i Ejipt, ma kira ka oli siana ma'a kira 'i Kenan. ²⁶ Kaida'i kira dao 'i fanoa, kira ka fata 'uri fuana, "Ma'asi! Sa Josef noa'a 'iri mae! Nia mauri go'o 'ana, ma kaida'i ne'e nia na'a ne'e lia sulia fanoa ki ta'ifau 'i Ejipt." 'Una'eri ma'a kira ka lebe liu 'ani ala'anga ne'eri, bore 'ana nia noa'a kasi fa'amamanada.

²⁷ Bore ma kaida'i kira saea ru ki ta'ifau ne'e sa Josef saea fuada, ma nia ka lisia na kati ki ne'e nia kwate'e ma'i fuana ngalilana 'uana 'i Ejipt, na manatana ka fi'i le'a la'u. ²⁸ Go'o nia ka fata 'uri, "Iu, nia mamana na'a ngela nau nia mauri 'ua! Nai leka lisia nama sui nau ku fi'i mae."

46

Sa Jakob fa'inia ngwa'i ngela nia kira leka tua 'i Ejipt

¹ 'Una'eri sa Jakob ka salisali na'a ana ru nia ki ta'ifau, nia ka tala'ae na'a ana leka'a nia 'uana 'i Ejipt. Kaida'i nia leka ma'i ka dao 'i Bereseba, nia ka sasia kula ni fo'osi fuana fo'osilana Iawe ne'e God ma'a nia sa Aesak. ² Saena rodo ne'eri go'o, Iawe ka fata 'uri fuana ana ta'i maliu bole'a, "Jakob, Jakob kwa!" Ma nia ka olisi 'uri ana, "Iu, nau'a nini'a."

³ Ma God ka fata la'u 'uri fuana, "Nau'a na'a ne'e Iawe, God ma'a 'oe. 'Oe kosi ma'ungia leka'a 'uana 'i Ejipt sulia fanoa ne'eri ne'e nai ba'a kwatea ngela ne'e kike ba'a futa ma'i

burimu ki kike 'oro liu. ⁴ Nai ba'a leka fa'ini'o, ma buri 'ana nai ba'a lafua ai ne'e ke futa ma'i burimu ki, kike oli la'u ma'i 'uana 'i Kenan. Ma ana kaida'i 'oke ba'a mae, sa Josef talana na'a ne'e ke tua fa'ini'o fuana bokotalana maamu."

⁵ Buri 'ana sa Jakob ka fa'asia 'i Bereseba ka leka na'a 'uana 'i Ejipt. Na ngela nia ki kira ka alu nia fa'inia ngela ti'iti'i kira ki ma 'afe kira ki, kika tua saena na kati ki ba tatalafa'a 'i Ejipt nia kwate'e ma'i. ⁶⁻⁷ Ma kira ka ngalia logo na ru 'ae'aela kira ki ma ti ru la'u ne'e kira to'o ani kaida'i kira tua 'i Kenan, ma kira ka leka fa'ini'i 'i Ejipt. Ma nia ka ngalia kwalafa nia ta'ifau: ngela ngwane nia ki, fa'inia ngwa'i ngela kini nia, ma ngela ngwane kira ki fa'inia ngela kini kira ki, kira leka ma kika tua na'a 'i Ejipt.

Ngwa'i ngela sa Jakob ne'e kira leka tua 'i Ejipt

⁸ Nia ne ngwa'i ngela sa Jakob ne'e kira leka 'uana 'i Ejipt. Ngela 'i na'o nia ne'e sa Ruben, ⁹ fa'inia ngela nia ki ne'e satada sa Hanok, sa Palu, sa Hesron, sa Kami.

¹⁰ Ma tai ne'e sa Simion fa'inia ngela nia ki ne'e satada sa Jemuel, sa Jamin, sa Ohad, sa Jakin, sa Soha, ma sa Siaol ne'e nia ngelana ta kini 'i Kenan.

¹¹ Ma tai ne'e sa Lifae fa'inia ngela nia ki, ne'e satada sa Gerson, sa Kohat, sa Merari.

¹² Ma tai ne'e sa Juda fa'inia ngela nia ki ne'e satada sa Sela, sa Peres, sa Sera. Ta ro ngela ana ne'e satadaro'o sa Era, ma sa Onan kera mae na'a 'i Kenan. Ro ngela sa Peres ki, satadaro'o sa Hesron ma sa Hamul.

13 Ma tai ne'e sa Isakar fa'inia ngela nia ki ne'e satada sa Tola, sa Pua, sa Jasub, sa Simron.

14 Ma tai ne'e sa Sebulun fa'inia ngela nia ki ne'e satada sa Sered, sa Elon, sa Jaliel.

15 Nia ne ngela ngwane futa ana sa Jakob ma 'i Lia fa'inia kala ko'o kera'a ki, kaida 'i kira tua 'ua 'i Mesopotemia. Ma kera ka to'o go'o ana tai ngela kini logo, ma satana ne'e 'i Daena. Kira'a ne'eri'a 'orolada dao ana uulu akwala ma uulu ngwae.

16 Ma tai ne'e sa Gad fa'inia ngela nia ki, ne'e satada sa Sefon, sa Hagi, sa Suni, sa Esbon, sa Eri, sa Arodi, sa Areli.

17 Ma tai ne'e sa Asa fa'inia ngela nia ki ne'e satada sa Imna, sa Isva, sa Isvi, sa Beria fa'inia ngwaingwaena kira 'i Sera. Ro ngela sa Beria ki satadaro'o ne'e sa Heba ma sa Malkiel.

18 Nia ne ngela futa ana sa Jakob ki ma 'i Silpa fa'inia ko'o ti'iti'i kera'a ki. 'I Silpa nia kini rao 'o'o ne'e sa Laban kwatea fuana kini nia 'i Lia kira 'orolada dao ana ta'i akwala ma ono ngwae.

19 Sui sa Jakob fa'inia 'afe nia 'i Rachel kera alua ro ngela ngwane ki satadaro'o ne'e sa Josef ma sa Benjamin.

20 'I Ejipt sa Josef nia korea ngela kini ta'i ngwae 'i Heliopolis ne'e satana sa Potifera, nia na fata abu 'i Heliopolis. Kini ne'eri satana 'i Asenat, ma kera ka alua ro ngela ngwane ki, satadaro'o ne'e sa Manase ma sa Ifrem.

21 Ma ngela sa Benjamin ki, satada ne'e sa Bela, sa Bekere, sa Asbel, sa Gera, sa Naman, sa Ehi, sa Ros, sa Mupim, sa Hupim, ma sa Ada.

²² Nia ne ngela ne'e futa ana sa Jakob ma 'i Rachel fa'inia ko'o ti'iti'i kera'a ki. Kira'a 'orolada dao ana akwala, ma fai ngwae.

²³ Ta ngela ana ne'e sa Dan fa'inia ngela nia ne'e satana sa Husim.

²⁴ Ma tai ne'e sa Naftali fa'inia ngela nia ki, ne'e satada sa Jasiel, sa Guni, sa Jesa, sa Silem.

²⁵ Nia ne ngela ne'e futa ana sa Jakob ma 'i Bilha fa'inia ko'o kera'a ki. 'I Bilha nia kini rao ne'e sa Laban kwatea fuana ngela kini nia 'i Rachel. Na 'orolada dao ana fiu ngwae ki.

²⁶ Ngwa'i ngela ne'e kira futa 'i buira sa Jakob ma gwa'i to'a ne'e kira leka fa'inia 'i Ejipt kira 'oro ka dao ana ono akwala ma ono ngwae, kira 'iri to'oa go'o 'afe kira ki na ngela nia ki.

²⁷ Sa Jakob fa'inia afutana ngela nia ki ne'e kira leka tua 'i Ejipt, fa'inia sa Josef ma ro ngela nia ki ne'e futa ana fanoa ne'eri, kira'a ta'ifau fiu akwala ki.

Sa Jakob fa'inia ngela nia ki dao 'i Ejipt

²⁸ 'Una'eri sa Jakob kwatea sa Juda ka leka etaeta 'i na'o fasi 'iri ke leka lisia sa Josef ka saea fuana ke leka saka fuana 'i Gosen. Ma kaida'i sa Jakob fa'i kira dao 'i Gosen, ²⁹ sa Josef leka 'ania kati nia ne'e hos nia tara, ka leka ma'i ka saka fuana ma'a nia. Kaida'i kera saka fuadar'o, sa Josef alua limama ka lolo 'i buira luana ma'a nia, nia ka lolofafia, nia ka angi sulia kaida'i tau.

³⁰ 'Una'eri ma'a nia ka fata 'uri fuana, "Ngela nau 'ae, kaida'i ne'e di'ia nau ku mae, nia ta'a go'o, sulia nau ku lisia na'a maamu, ma nau ku sai le'a ana ne'e 'oko mauri 'ua."

³¹ Ma sa Josef ka fata 'uri fuana ngwaefuta nia ki fa'inia ngela kira ki, “Nai leka saea fuana tatalafa'a ne'e kaumulu na'a 'i ne'e. Nai ba'a fata 'uri fuana, na ngwaefuta nau ki fa'inia ngela kira ki, ne'e kira tua 'i Kenan, kaida'i ne'e kira'a ta'ifau kira dao na'a ma'i fuana tua'a fa'i nau.
³² Kira'a ngwa'i to'a fuana lia'a sulia sipsip ki, kira to'o ana sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka ki fa'inia ti ru la'u ada ne'e kira ngali'i ma'i. Ma kike ba'a lia sulia go'o ru 'ae'aela kira ki 'i ne'e.
³³ Ma di'ia tatalafa'a ri 'uamulu fuana lisilana, ma nia ka saefilo 'uri aumulu, ‘Rao'a fa'uta ki ne'e kaumulu saiana sasilani?’
³⁴ Kamu ka ala'a le'a fuana ne'e eta ma'i na'o, kaumulu ngwa'i to'a fuana lia'a sulia ru 'ae'aela ki go'o di'ia ko'o kia ki 'i na'o. Ka 'una'eri ne'e nia saiana ke ba'a ala'ani kaumulu ka saunga'i nia fanoa kamu 'i ne'e. Nia ka fata 'uri sulia falafala kira ngwa'i to'a 'i Ejipt ki, kira noa'a kasi oga tua fiku'a fa'inia ngwae lia sulia sipsip ki.”

47

¹ 'Una'eri sa Josef ka ngalia lima ngwaefuta nia ki, kira ka leka lisia tatalafa'a. Kaida'i kira dao 'i luma tatalafa'a, sa Josef ka fata 'uri fuana, “Ma'a nau fa'inia ngwaefuta nau kira dao na'a. Kira ngalia sipsip ki, ma nanigot ki ma buluka kira ki fa'inia ti ru la'u ada, ma kira ka fa'asia 'i Kenan, ma kira ka dao na'a ana fanoa ne'e. Ma kaida'i ne'e kira tua na'a 'i Gosen.”
² Ma nia ka saea satada ngwaefuta nia ki fuana tatalafa'a.

³ Go'o tatalafa'a ka saefilo 'uri ada, “Rao'a fa'uta ki ne'e kaumulu saiana sasilana?” Ma

kira ka fata 'uri, “Tatalafa'a kaimili nini'a ngwae go'o fuana lia'a sulia sipsip ki, di'ia nama ko'o kami ki ma'i 'i na'o. ⁴ Kaimili leka ma'i ne'e sulia 'i Kenan, kaida'i 'ato ana fiolo'a nia ngasingasi'a liu, ma ru 'ae'aela kami ki noa'a kira kasi to'o na'a ana ta fanga. 'Oke ala'ani kaimili mike sasia fanoa kaimili ana fanoa 'a'ana nini 'oe, ana ano nini 'i Gosen.”

⁵ Ma tatalafa'a ka fata 'uri fuana sa Josef, “Kaida'i ne'e ma'a 'oe fa'inia ngwaefuta 'oe ki kira leka na'a ma'i siamu, ⁶ na fanoa ne'e 'lifi fuada. Nia le'a fuana 'oke ala'anida kike saunga'inia fanoa kira 'i Gosen, ana ano le'a 'i ne'e ki. Ma di'ia ti ai ada kira le'a fuana lia'a sulia ru 'ae'aela ki, nia le'a fuamu 'oke aluda fuana kike lia sulia ru 'ae'aela nau ki.”

⁷ Buri 'ana sa Josef ka ngalia ma'a nia ka dao siana tatalafa'a. Ma sa Jakob ka fa'ale'a tatalafa'a. ⁸ Sui tatalafa'a ka saefilo 'uri ana, “Kwala ara'i kwa, ta fita fa'i ngali na'a ne'e 'oko tua sulia?”

⁹ Ma nia ka fata 'uri, “Nau'a nini'a ta'i talanga'i ma uulu akwala fa'i ngali ki go'o nini'a, ma kaida'i 'oro ana maurilaku, nau ku tua 'idu'idu ana kula ki. Maurilaku noa'a 'iri di'ia ko'o nau fa'ida 'i na'o ne'e kira tua tau ma kira ka leka ana kula ki ta'ifau. Maurilaku nia ngwara'u go'o ma nau ku dao to'ona kaida'i 'ato ki.” ¹⁰ Ma nia ka fa'ale'a tatalafa'a ne'eri, ma nia ka fata ni olioli'a ana, ma nia ka ru'u na'a 'i maa.

¹¹ Sui sa Josef ka saunga'inia fanoa ma'a nia fa'inia ngwaefuta nia ki, ana fanoa 'a'ana ne'eri. Ma nia ka ngalida kira ka tua karangia 'i Rameses fanoa doe, ma nia ka kwatea ano le'a

ki ana kula ne'eri fuada, di'ia tatalafa'a ba saea nama. ¹² Ma nia ka kwatea fanga fuada ne'e bolo fa'inia 'orolada.

'Ato 'anga fuana to'onga ana fanga nia nama ana 'ua

¹³ 'Una'eri 'ato'anga ana dao'a to'ona fanga nia ka lilisu la'u, ma noa'a na'a ta fanga saena o'ola ki. Ma na fiolo'a ne'eri ka ta'a liu mala ana ngwa'i to'a 'i Ejipt ma ngwa'i to'a 'i Kenan logo. ¹⁴ Ma kaida'i 'oro, kaida'i ngwae ki kira foli fanga ana sa Josef, nia ka dau fafia mani ne'eri ki ma ka goni'i saena luma tatalafa'a. ¹⁵ Ana ta kaida'i buri, ngwae 'i Ejipt ki ma 'i Kenan ki, noa'a kira kasi to'o na'a ana ta mani go'o ngwae 'i Ejipt ki kira leka ma'i fuana lisilana sa Josef, ma kira ka fata 'uri fuana, "Oke kwatea nama fanga fuaimili! Na mani kami ki sui dangalu na'a. Ma si di'ia 'oko 'iri dao na'a to'ona ta kula fuaimili, kami ke ba'a mae na'a."

¹⁶ Ma nia ka fata 'uri fuada, "Nia le'a di'ia mani kamu ki sui, kaumulu ke ngalia ma'i ru 'ae'aela kamu ki, ma nai ba'a olisia kwau 'ania fanga fuamu'a." ¹⁷ Ma kira ka ngalia kwau na ru 'ae'aela kira ki siana, ma nia ka kwatea kira ka rao 'ania fuana foli fanga'a fuada. Ana fa'i ngali ne'eri kira ka ngalia ma'i hos ki, ma sipsip ki, ma nanigot ki, ma buluka ki, ma dongki kira ki fuana, ma nia ka ala'ani kira ka foli fanga ada 'ania ru 'ae'aela ne'eri ki. ¹⁸ Bore ma fa'i ngali 'i buri la'u, kira leka ma'i ma kira ka fata la'u 'uri fuana, "Ara'i 'a'ana 'ae, mani kami ki sui na'a, ma ru 'ae'aela kaimili ki ka sui na'a ma'i fuamu. Kaimili 'iri to'o na'a ana ti ru la'u ne'e kaimili ke kwate fuamu. Kaimili ngwae ki go'o

ne'e tua, fa'inia ano kaimili ki. ¹⁹ 'Iu kaimili amasi 'oe, 'oe kosi ala'ani kami fuana mae'a! 'Oke dao to'ona ta kula fuami'a. 'Oe kosi ala'ani ano kami ki ka gwa'u la'u. Si di'ia 'oko kwatea fanga fuami'a, na fanga ne'eri na'a ne'e ke foli kami fa'inia ano kaimili ki, ma ano ne'eri ki ru tatalafa'a na'a, ma kaimili ke ba'a rao 'o'o na'a fuana. Bore ma kaimili oga 'oke kwatea fanga fuaimili, fasi 'iri noa'a kami kasi mae, ma 'oko kwatea ma'i magana witi fuaimili, fasi 'iri kami ke fasi'i 'ania o'ola kaimili ki."

²⁰ Ma ka 'una'eri, nia ka folia ano ngwa'i to'a 'i Ejipt ki ka alua na'a ano tatalafa'a. Na kaida'i 'ato ne'e ra'e ma'i ka lilisu liu fafida nia kwatea ma kira ta'ifau kika 'oifoli 'ania ano kira ki 'uana fanga, ma ano ana fanoa ne'e ta'ifau ano tatalafa'a na'a. ²¹ Ka 'una'eri, kwatea ngwa'i to'a 'i Ejipt kira ka rao 'o'o na'a fuana tatalafa'a. ²² Nia foli musia na'a ano ngwae ki fuana tatalafa'a, bore ma ano na fata abu ki go'o ne'e nia'a kasi foli'i, osi'ana kaida'i ki tatalafa'a nia kwatea kala mani ki fuana fata abu ki fasi 'iri kike foli fanga 'ada ani'i. Ma kaida'i 'ato ne'eri noa'a kasi sasia ne'e kira ka 'oifoli 'ani ano kira ki. ²³ Sui nia ka fata 'uri fuana ngwae ki, "Kamu ke sai nama ana ne'e nau ku foli kamu ka sui na'a ne, fa'inia ano kamu ki logo. Kaida'i ne'e ano ki ta'ifau ru tatalafa'a ki na'a, ma kaumulu nini'a ngwae rao 'o'o nia ki logo. Bore ma kaumulu saiana muke o'olia o'ola ki ana ano ne'e ki, na magana witi tua go'o 'ana fuana muke leka fasia. ²⁴ Bore ma kaida'i ne'e di'ia kamu ngalia fanga ne'ana ki, kamu ke ba'a daro'ia 'ania lima kabu ru ki, ta ta'i kabu ru tatalafa'a, ma fai kabu ki ne'e fuamu'a fa'inia

ngela kamu ki fuana 'anilana, ma fasilana la'u ana o'ola kamu ki."

²⁵ 'Una'eri kira ka fata 'uri fuana, "Ngwae la'ana 'ae, 'oko fa'amauria mango mia. 'Oko le'a aimili. Kaimili saele'a go'o 'aimili ne'e mike rao 'o'o fuana tatalafa'a!" ²⁶ 'Una'eri nia ka alua ta'i taki 'i Ejipt ne'e nia 'uri, ana fa'i ngali ki ta'ifau na ngwae ki ta'ifau kike daro'ia fanga ne'e kira ngali'i ma'i ana o'ola lima kabu ru ki, ma ta ta'i kabu kike kwatea fuana tatalafa'a. Ma taki ne'eri nia teo 'ua leleka ka dao 'i ta'ena. Na ano fata abu ki go'o ne'e noa'a la'u ano tatalafa'a ana kaida'i ne'eri.

Ru 'isi ne'e sa Jakob nia oga

²⁷ 'Una'eri sa Jakob fa'inia kwalafa'a nia kira tua 'i Ejipt ana kula kira saea 'ani Gosen, ma kira ka to'oru liu, ma kira ka to'o logo ana ngela 'oro. ²⁸ Sa Jakob tua ana kula ne'eri fuana akwala ma fiu fa'i ngali, leleka ka dao ana ta'i talanga'i ma fai akwala ma fiu fa'i ngali ki ana. ²⁹ Ma kaida'i nia saiana nia karangia na'a kaida'i nia fuana mae'a, nia ka saea ngela nia sa Josef ka leka ma'i ka lisia. Ma nia ka fata 'uri fuana, "Leka ma'i, di'ia 'oko kwaima liu aku, 'oke alua ma'i limamu 'i olofana sasafaku, ma 'oko fata alanga'i fuaku ne'e 'oe kosi ba'a kwaiato nau 'i ne'e 'i Ejipt. ³⁰ Ana kaida'i nai mae, 'oke ngali nau nama fa'asia 'i ne'e, ma 'oko aka nau ko leka kwaiato nau ana kula ba kira kwaiatoa ko'o nau fa'ida ana."

Then Josef said, "I will do what you say to me."

³¹ Bore ma nia ka fata la'u 'uri, "'Oke alanga'i 'ania satana God ne'e 'oke ba'a sasi 'una'eri." Ma sa Josef alanga'i nia ke ba'a sasia ru ne'eri.

Ma ana kaida'i ne'eri, ma'a nia ka bobo uruuru saena 'ifita'i nia, ma ka ba'atangoa God.

48

Sa Jakob nia fa'ale'a sa Efrem ma sa Manase

¹ Ana ta kaida'i buri, sa Josef nia rongoa ne'e ma'a nia mata'i liu. Go'o nia ka ngalia ro ngela nia ki sa Manase ma sa Ifrem kira ka leka lisia.

² Ana kaida'i sa Jakob rongoa ne'e ngela nia leka ma'i fuana lisilana, sui bore 'ana nia ka teo ana 'ifita'i, nia su'ute ka tata'e ka tua nama saena 'ifita'i. ³ 'Una'eri nia ka fata 'uri 'ana sa Josef, "God ne'e to'o ana ngasingasi'anga ki, nia dao siaku 'i Lus ana fanoa 'a'ana 'i Kenan ma nia ka fa'ale'a nau. ⁴ Nia fata 'uri fuaku, 'Nai ba'a kwatea ngela 'oro fuamu, ma ana ngela ne'e kike ba'a futa ma'i burimu ki, kike ba'a 'oro liu. Ano ne'e nai ba'a kwatea na'a fuada, ma ano kira fuana kaida'i firi na'a.' "

⁵ Ma nia ka fata la'u 'uri, "Josef, ro ngela nini 'oe ki ne'e kera eta futa 'i ne'e kaida'i noa'a nau kusi leka 'ua ma'i ne'e, kera'a ro ngela nau ki na'a. Nau ku lisia sa Ifrem fa'inia sa Manase, kera di'ia na'a ro ngela nau ki na'a, di'ia ro ngela nau ki sa Ruben ma sa Simion. ⁶ Si di'ia 'oko alua la'u ti ngela, kira'a ne'e na ngela 'oe ki talamu, ma kike ba'a to'o ana ano nini nau ku kwatea fuana sa Efrem ma sa Manase. ⁷ Nau ku sasi 'una'eri ana ro ngela ngwane ne'e 'oe ki sulia nau ku kwaimanatai liu ana te'a 'oe 'i Rachel ne'e nia mae ma'i Kenan ana kaida'i nau ku oli ma'i fa'asia 'i Mesopotemia ma nau ku kwaiatoa 'i ninimana tala ne'e leka 'uana fanoa

doe kira saea 'ani Efrat." Kaida'i ne'e kira saea 'li Eprat 'ani 'li Betlehem na'a.

⁸ Ma kaida'i nia lisia ro ngela nini sa Josef ki, nia ka saefilo 'uri ana, "Sa tai fa'ida nini'a ro ngela ngwane ne'e ki?"

⁹ Ma sa Josef ka fata 'uri, "Na ro ngela ngwane nau ki nini'a, ne'e God kwateda fuaku kaida'i nau ku tua 'li ne'e."

Sui sa Jakob ka fata 'uri, "'Oke ba'edaro'o ma'li karangi nau, fasi 'iri nai fa'ale'adaro'o."

¹⁰ Kaida'i ne'e sa Israel nia ngwaro liu na'a, ma maana ka ta'a na'a, ma nia noa'a kasi lia madako na'a. Sa Josef ka ba'ea ma'li ro ngela ne'e ki siana, ma nia ka ofi kera'a ma ka nono'idaro'o, ¹¹ ma nia ka fata 'uri ana sa Josef, "'I na'o nau ku fia fasi naisi ba'a lisi'o la'u, bore ma nini'ari God nia ala'ani nau fuana lisilana ro ngela ne'e 'oe ki." ¹² Ma kera ka tua 'li fafona 'aena fasi 'iri nia ke fa'ata'inia ne'e nia lisidaro'o ka di'ia ro ngela mamana nia ki. Sui sa Josef ka lafudaro'o la'u, ma nia ka bobo uruuru 'li na'ona ma'a nia, leleka maana ka to'o 'li ano.

¹³ 'Una'eri sa Josef ka alua sa Ifrem ana bali mauli ana ma'a nia, ma ka alua sa Manase ana bali 'olo'olo nia. ¹⁴ Bore ma ma'a nia ka alu kwairokisi ana limana, ma sui bore 'ana sa Ifrem na ruana ngwae, nia alua lima 'olo'olo nia 'li gwauna, ma nia ka alua lima mauli nia ana gwauna sa Manase na ai eta futa. ¹⁵ 'Una'eri nia ka fa'ale'a sa Josef ana satana God, na God sa Abraham ma sa Aesak. Nia fata 'uri, "Na God ko'o nau, nia God ma'a nau, ma nia God nau, kaida'i 'oro nia tala'i nau leleka ka dao 'li ta'ena, ¹⁶ ma 'ainsel nia ka fa'amauri nau

fa'asia ru ke fa'ali nau ki. Ala'ani nia ke fa'ale'a ro ngela ngwane ne'e ki. Ala'ani sataku, ma satana ma'a nau, ma satana ko'o nau ke kwatea ngasingasi'anga talau fuana ro ngela ne'e ki. Ma kera ke manata to'ona sata'i ru ne'e firi. Ala'ani kera ke ba'a to'o ana ngela 'oro ki, ma ngela 'oro ki la'u ke ba'a futa 'i buridar'o."

¹⁷ Ma kaida'i sa Josef lisia ma nia ne'e alu lima 'olo'olo nia 'i gwauna sa Ifrem, nia ka kwaimanatai 'uana ngela nia. Ma nia ka dau ana limana ma'a nia ka 'idua fa'asia gwauna sa Ifrem ma ka alua 'i gwauna sa Manase. ¹⁸ Ma nia ka fata 'uri, "Ma'asi 'ae, noa'a 'oe kosi sasi la'u 'uri, sa Manase na'a ne'e eta futa, 'oke alua nama lima 'olo'olo 'oe 'i gwauna." ¹⁹ Bore ma ma'a nia ka fata 'uri, "Ngela nau, nau ku saiana, bore ma nau kusi sasi 'uira. Ngela ne'e kike ba'a futa ma'i buira sa Manase kira na fuu'i ngwae ngasingasi'a. Bore ma ruana ai ne'e ke ba'a ngasingasi'a liufia nia'a, ma ngela ne'e kike ba'a futa ma'i burina ki kike ba'a 'oro liu."

²⁰ Nia fa'ale'a kera ana asoa ne'eri, ma nia ka fata 'uri, "Ro ngwane, ngela ne'e kike futa ma'i buriku ki, kike ba'a rao 'ani satamuro'o fuana fa'ale'alana ti ngwae. Kike ba'a fata 'uri, 'Ala'ani God ke fa'ale'a 'oe di'ia nia fa'ale'a sa Ifrem ma sa Manase.'" Ka 'una'eri ne'e nia ka alua sa Ifrem ka etaeta, ma sa Manase 'i buira.

²¹ Ma nia ka fata 'uri ana sa Josef, "Ngela nau 'ae. Karangi nau ku mae na'a. Bore ma God ke ba'a tua fa'i kaumulu, ma nia ke ba'a ngali kaumulu ka oli 'uana kula ko'o kamu ki. ²² Na ano nini 'i Sekem nia le'a liu mala, ma nau ku kwatea na'a fuamu. Nau ku ngalia kula ne'e

fa'asia kwalafa'a sa Amoro ana fu'anga. Nau noa'a kusi kwatea ano ne'e fuana ngwaefuta 'oe, nau ku oga nai kwatea fuamu talamu, ma ru 'oe na'a."

49

Ala'anga 'isi sa Jakob ki

¹ 'Una'eri sa Jakob ka saea ngwa'i ngela nia ka leka ma'i siana, ma nia ka fata 'uri fuada, "Mulu leka karangi nau ma'i fasi 'iri nai saea fuamu'a ru ne'e ke ba'a dao to'omulu ki. ² Kaumulu ngela nau'a sa Jakob ki, mulu leka karangi nau ma'i, muka fafarongo le'a ma'i aku sa Israel. Nau'a na'a ne'e ma'a kamu.

³ "Ruben, 'ae'o ngela eta futa nau, 'ae'o na'a ne'e ngasingasi'anga nau. Kaida'i nau ku ara'i ma ku ngasingasi'a 'ua, 'ae'o na'a ne'e ngela eta futa nau. Satamu nia dufa'a liu, ma 'oko ngasingasi'a liufia ti ngwaefuta amu. ⁴ 'Oko di'ia ta kafo afe doe ma noa'a ta ngwae kasi fonea. Bore ma eta 'i ta'ena, satamu noa'a kasi lafua liufia ngwaefuta 'oe ki, sulia 'oko sai go'o 'amu ana ne'e nau'a na ma'a 'oe, bore ma 'oko fa'a 'eke nau liu, kaida'i 'oko teo fa'inia kini rao 'o'o nau ne'e nia ta 'afe logo aku.

⁵ "Sa Simion ma sa Lifae, koro'o ta'i ngwae ngwaefuta ki go'o. Koro'o rao 'ania ru ni fu'anga koro'o ki fuana fa'alilana ti ngwae. ⁶ Nau noa'a kusi 'ado fa'inia ala'anga ago koro'o ki. Kaida'i koro'o oga ta'a, koro'o ke saungia ti ngwae ka mae. Ma koro'o ka leka tufua lololi 'i burina 'aena buluka ki ma moro ka ga'a ga'a go'o amuro'o 'anida. ⁷ Ala'ani God ke

nangasi koro'lo fa'inia oga ta'anga'a kamuro'lo ki ne'e ngasingasi'a ma falafala koro'lo ki fuana fa'alagalana la'u liu ngwae ki. Nai ba'a daro'ia ngwa'i ngela ne'e kike futa ma'i burimu ro'lo ma kike tua kwailiu safitana ti ngwae ne'e kira ke ba'a futa ma'i buriku.

⁸ “Juda ngwaefuta 'oe ki kira ke ba'a ba'atafe 'oe, 'oke ba'a fa'akosoa malimae 'oe ki, leleka kira ka tua go'lo 'i olofana ngasingasilamu. Ngwaefuta 'oe ki kike bobo uruuru fuana fa'a 'a'ana lamu. ⁹ 'Oko di'ia ta lion ba leka fuana saungilana ta ru 'ae'aela fuana 'anilana. Kaida'i nia oli ma'i saena kilu nia, nia teo ka 'o'olosia na noina, ma ngwae ki ta'ifau kika ma'ungia, ma noa'a ta ngwae saiana ne'e ke leka fa'a ada. ¹⁰ Ta ta'i ai ada ne'e ke ba'a futa ma'i burimu, nia ke ba'a tatalafa'a, ma ai ne'e kike ba'a futa ma'i buri ana, kike ba'a dau firi fafia ngasingasi'anga ana tatalafa'a 'anga. Ma kira'a go'lo ne'e kike ba'a tatalafa'a, leleka ngasingasi'anga ka leka ana ngwae ne'e to'lo ana saga'a fuana daulana ngasingasi'anga ne'eri, ma ngwae ki ta'ifau kike kwairo'oi ana. ¹¹ Ngwae ne'eri ke ba'a firi'ia na dongki nia ana 'ai grep, ma ka firi'ia dongki fi'i doe nia ana rara 'ai le'a mala ana 'ai grep, sulia 'ai grep ki 'oro liu ma nia kasi 'abera go'lo si di'ia dongki ne'eri 'ania rauna 'ai grep ne'eri. Ana kaida'i ne'eri, kula ne'eri ke ba'a fungu ana grep fuana sasilana 'ania waen le'a. ¹² Tatalafa'a ne'eri maana ke ba'a meo liu osi'ana nia kwa'ufia waen 'oro, ma lifana ke ba'a kwao liu sulia nia kwau liua susu 'oro.

¹³ “Sebulun, 'oke ba'a saunga'inia fanoa 'oe

karangia asi. Fanoa 'oe ke ba'a kula fuana ago'a ne'e faka ki kike ago ana, ma ano 'oe ke ba'a leka daofa'i liu leleka ka dao 'i Saedon.

¹⁴ "Isakar, 'oko di'ia dongki rao ki ne'e nia saele'a go'o fuana tagalana 'aena ma nia ka maliu safitana ro ngwa'i nia ngali'i ki. ¹⁵ Kaida'i nia lisia kula ne'e nia tua ana ne'e le'a, ma ano nia tua ana le'a, nia fi'i saele'a la'u fuana ngalilana ru kulu ki, ma nia ta ngwae rao 'o'o.

¹⁶ "Dan, 'ae'o 'oke ba'a kwaitala'i ngasin-gasi'a. Ma 'oke ba'a lia le'a sulia ngwae ne'e kike futa ma'i burimu ki, ka di'ia logo ai ne'e kike ba'a futa ma'i buri ana ngwaefuta 'oe ki.

¹⁷ Bore ma ngwae ki ta'ifau ne'e kike ba'a futa ma'i burimu, kike ba'a lialia liu di'ia fa'i loi ki ne'e boboro 'i ninimana tala, kike ba'a di'ia fai ba'eko tolo ne'e to'o ana io saena kwakwana, ana kaida'i nia 'alea 'aena hos, hos ne'eri ka uu 'ani ro 'ae nia ki, ma ngwae ne'e ka tua 'i fafona ka 'asia, ma ka fotonga'inia ngwa'i nia ana ano.

¹⁸ Aofia Iawe, nau ku masi'o na'a fasi 'iri 'oke fa'amauri nau.

¹⁹ "Gad, na ngwae bili ki kike ba'a leka ma'i fuana fu'anga fa'i 'oe, bore ma 'oke ba'a liufida, ma 'oke ba'a lalida logo.

²⁰ "Asa, ano 'oe ke ba'a to'o ana fanga le'a ki, ma fanga ne'e 'oko sasi'i ki, tatalafa'a bore saiana ke ani'i go'o 'ana.

²¹ "Naftali, 'oke ba'a di'ia ta'i kirio ne'e nia aloge fuana siu kwailiu 'anga saena asi, ma ngela nia ki lisilada ka le'a liu.

²² "Josef, 'oko di'ia ta'i 'ai grep ne'e nia bulao karangi ana, mae kafo busu, ma nia ka to'o ana fua'i ru 'oro ana, ma rarana ka doe ma ka

tatara toli fafona sulufaua. ²³ Na malimae 'oe ki, kira ke leka ma'i fuana fu'alilamu, ma kike fanasi'o 'ani basi ma sima kira ki. ²⁴ Bore ma God nau'a sa Jakob, nia ngasingasi'a liu. God nau'a sa Israel, nia ke ba'a lia le'a sulia ai ne'e kike ba'a futa ma'i burimu, di'ia ba ta ngwae lia le'a sulia amu'i sipsip nia, ma ka tagi sulida. Ma nia ke ba'a lia le'a suli'o, ma nia ke ba'a fa'angasingasi'o ma limamu ne'e 'oko dau fafia 'ania basi noa'a kasi ba'a lebelebe. ²⁵ Ngela nau 'ae, God ne'e to'o ana ngasingasi'anga ki ta'ifau, ma nia'a God nau, nia ke ba'a 'afi 'oe, ma ka fa'a le'a 'oe. Ma nia ke ba'a fa'akosoa ma'i uta ka 'asia ma'i fafi'o, ma ke ba'a kwatea kafo fuamu ne'e ra'e ala'a ma'i fa'asia na kafo busu ma'i ano. Ma nia ke ba'a kwatea ngela 'oro fuamu, ma ngela ne'eri ki kike doe le'a, ma kika ngasingasi'a. Ma ru 'ae'aela 'oe ki kike ba'a to'o ana ngela 'oro logo. ²⁶ Fa'i ua doe ne'e ki nini'a teo 'ua na'a ma'i na'o, ni'i ke ba'a tua tari na'a ma noa'a kasi sui, ma ru le'a ki ne'e saka ma'i fa'asida ni'i 'oro liu, bore ma nau'a ma'a 'oe, ma ru le'a nini'a nau ku saea fuana fa'ale'a lamu, ni'i le'a ka liufia la'u ru le'a ne'eri ki. Ma 'ae'o sa Josef, 'oko le'a ka tasa ana ngwaefuta nini 'oe ki. Ma ala'ania ru le'a ki ni'i ke tua amu.

²⁷ "Benjamin, 'oke di'ia kui kwasi ne'e 'afa'afa ma ka 'afa'afa, ne'e 'ofodangi ma na rodo nia saumaelia ru ki, ma ka 'anida."

²⁸ Kira na'a ne akwala ma ro ngwaefuta ne'e kira ko'o ana akwala ma ro kwalafa sa Israel, ne'e sata etaeta nia sa Jakob. Ma nia ne na ala'anga ara'i ngwaro ne'e kwatea fuana ngwa'i

ngela nia ma ka saea ala'anga 'isi nia ma ka kwatea ngwangwane 'anga nia fuada ta'ifau ne'e bolo fa'inida. ²⁹⁻³⁰ Ma sa Jakob ka ala'a totonga'i 'uri fuada, "Nau ku karangi mae na'a. Bore ma kaumulu ke kwaiato nau nama ana faoda ba kira kwaiatoa ma'a nau fa'ida 'i na'o ana. Kamu ke ba'a ngalia noniku ka oli 'uana 'i Kenan ana kula ne'e kira saea 'ani 'i Makpela, ninimana 'i Mamre bali fanelana sina. Ano ne'eri 'i na'o nia ru ta'i ngwae ana kwalafa sa Het, ne'e satana sa Efron, ma nia to'o ana ta'i faoda saena fau. Afu ano ne'eri ko'o nau ne'e folia fuana kwaiato'anga. ³¹ Faoda ne'e na'a ne'e kira kwaiatoa nonina ro ko'o nau ki sa Abraham, ma 'i Sera. Ma ana kula ne'eri logo kira kwaiato nonina ma'a nau ma te'a nau, ma nau ku kwaiatoa logo 'i Lia ana. ³² Ma'a kulu nia foli musia na'a ano ne'e ana kwalafa sa Het. Ma na afu ano ne'e fa'inia faoda nini ana fau ru kulu ki. Kaumulu muke kwaiato nau ana kula ne'eri." ³³ Kaida'i nia fa'asua ala'anga ne'eri ki fuana ngela nia ki go'o, nia ka teo kwau saena 'ifita'i ma ka ma'e na'a.

50

Kira kwaiato sa Jakob

¹ 'Una'eri sa Josef ka ego kwau ana ma'a nia, ma ka daua ma'a nia, ma ka angi doe liu 'uana, ma nia ka nono'ia maana. ² Ma nia ka ri 'uana ngwa'i to'a 'i Ejipt ne'e kira rao fuana kira ka leka ma'i, ma nia ka saea fuada ne'e kira sai le'a ana falafala fuana sasilana nonina ngwae mae ne'e noa'a kasi ngwa'a, fasi 'iri kira ke sasi logo 'una'eri ana nonina ma'a nia. ³ Rao'a ne'eri

kira ke rao ana sulia fai akwala asoa ki. Ma fai akwala asoa ne'eri ki na'a ne'e kaida'i le'a fuana sasilana rao'a ne'eri. Ma ngwa'i to'a 'i Ejipt kira ka kwaimanatai 'uana sulia fiu akwala asoa ki.

⁴ Ma kaida'i fuana kwaimanatai 'anga nia sui, sa Josef ka fata 'uri ana ngwae 'a'ana tatalafa'a ki, "Ngwadela kina, mulu leka saea fatalaku fuana tatalafa'a. ⁵ Kaida'i ma'a nau karangi mae, nia kwatea nau ku fata alanga'i 'ani satana God ne'e nai ba'a olita'inia nama nonina fuana kwaiatolana 'i Kenan, ana ta'i faoda'i fau ne'e nia salisia na'a ana. 'Oke ala'ani nau nai leka fuana kwaiatolana ma'a nau, ma buri 'ana nai ba'a oli la'u ma'i." ⁶ Sui na tatalafa'a ka olita'inia ma'i ala'anga ka 'uri, "Nia le'a go'o 'ana. 'Oko saiana 'oke leka kwaiatoa ma'a 'oe di'ia nama ne'e 'oko fata alanga'i fuana ka sui na'a fuana sasilana."

⁷ 'Una'eri sa Josef leka ka kwaiatoa na'a ma'a nia. Na ngwae 'a'ana tatalafa'a ki, fa'inia ti ngwae la'u fuana 'afilana, ma gwaunga'i ki ta'ifau 'i Ejipt kira leka fa'inia. ⁸ Ma ngela nia ki logo, fa'inia ngwaefuta nia ki, ma ti ngwae la'u ana fuu'i ngwae kira, kira leka ta'ifau. Kira ngela ti'iti'i ki fa'inia ru 'ae'aela kira ki go'o ne'e tua 'i Gosen. ⁹ Ngwa'i to'a ne'e leka 'i buri 'ana, ti ai ada leka saena kati ne'e hos tara, ma ti ai ada ka tua fafona hos, ma kira ka leka 'oro'a liu.

¹⁰ Ana kaida'i kira dao 'i Atad ta bali ana kafo 'i Jodan bali fanelana sina, kira ka angi sulia kaida'i tau. Kula ne'eri kula fuana 'efolana witi ana, bore ma kula ne'eri sa Josef nia tua sulia fiu asoa, ma nia ka angi 'uana ma'a nia. ¹¹ Kaida'i

ngwa'i to'a 'i Kenan kira lisia ne'e ngwa'i to'a ne'e kira angi liu na'a, kira ka fata 'uri, "Reala, ngwa'i to'a 'i Ejipt kira angi liu na'a 'uana ma'a kira." Kula ne'eri 'i na'o kira saea 'ani 'i Atad, kira ka saea la'u 'ania 'i Abelmisraem ne'e fadalana 'uri, "Kwaimanatai 'anga ngwae 'i Ejipt ki." ¹² Ka 'una'eri ne'e ngwa'i ngela sa Jakob kira ka sasi na'a di'ia ma'a kira nia saea. ¹³ Kira ngalia nonina ka oli 'uana 'i Kenan 'i Makpela ana bali lo'oko ana 'i Mamre bali fanelana sina, ma kira ka kwaiatoa saena faoda'i fau, ana afu ano ne'eri etaeta kula sa Efron ngwae ana kwalafa sa Het, bore ma sa Abraham nia folia ana, ma nia ano na'a fuana kwaiato 'anga kira. ¹⁴ Ma kaida'i sa Josef kwaiatoa ka sui na'a, nia fa'inia ngwaefuta nia ki, ma ti ngwae la'u kira fa'asia kula ne'eri, ma kira ka oli la'u ma'i 'uana 'i Ejipt.

Sa Josef fa'atolia la'u manata ngwaefuta nia ki

¹⁵ Kaida'i ngwaefuta sa Josef ki lisia ne'e ma'a kira mae na'a, kira ka ala'a 'uri fuada talada, "Fa'uta, di'ia sa Josef nia manata nama 'ana to'ona ru ta'a ba kulu sasi'i ana 'i na'o, ma nia ka oga ke du'ua la'u ru ta'a ba kulu sasi'i ana 'i na'o ki akulu, kuke ba'a fa'uta na'a nini'a?" ¹⁶ Ma kira ka kwatea ala'anga ka leka 'uana ma kika fata 'uri, "'I na'o kaida'i ma'a kulu tua 'ua, ¹⁷ nia saea ta'i ala'anga fuaimili fasi 'iri kaimili ke saea fuamu. Nia fata 'uri ba, "'I na'o ba ngwaefuta 'oe ki kira sasia ru rora liu ki amu, ma kira ka fulia ta'anga'a. Nau ku amasi'o 'oke rufuanata ada.' 'Iu, kaimili'a ngwae rao

God ma'a kulu logo nini'a. 'Oke rufuanata aimili fa'inia ta'anga'a nini kami ki." Ma kaida'i sasina ki kira fafarongoa 'ania ala'anga ne'eri, nia ka angi. ¹⁸ Go'o ngwaefuta nia ki kira ka leka ma kira ka bobo uruuru 'i na'ona kika fa'adoea, ma kira ka fata 'uri, "Kaimili ngwae rao 'o'o 'oe ki na'a ne."

¹⁹ Bore ma nia ka fata lala 'uri fuada, "Noa'a kamu kasi ma'u la'u. Nau noa'a kusi sasia tae ne'e God go'o ne'e saiana sasilana. ²⁰ Kaumulu ne'e naia sasilana ru ta'a ki aku, bore ma God bulasia nai'i ru 'anga kamu, ma ka sasia ka le'a. Nia rao 'ania nai'i ru 'anga kaumulu fuana fa'amaurilana ngwae 'oro. Kira mauri ka dao 'i ta'ena, osi'ana ru ta'a ne'eri ki ne'e kaumulu sasi'i. ²¹ Nia ne noa'a mu kasi ma'u. Nai ba'a tagi suli kamu fa'inia ngela kamu ki." Ru 'una'eri ne'e nia ka ala'a le'a fuada, ma nia ka sasia kira ka manata le'a la'u.

Maelana sa Josef

²²⁻²³ Sui sa Josef fa'inia lu'ulu'ua ma'a nia kira tua 'i Ejipt. Sa Josef tua 'ua kaida'i sa Ifrem to'o ana ngela nia ki ma kala ko'o nia ki logo. Ma nia ka lisia kala ko'o sa Manase ki logo ana ngela nia sa Makiri ne'e fa'afuta'i, ma nia ka saea ngela sa Makiri ki, ne'e nia lisida ka di'ia na ngela le'a nia ki. Ma kaida'i nia mae, nia dao ana ta'i talanga'i ma akwala fa'i ngali ana. ²⁴ Ma na ala'anga 'isi nia fata 'uri ana ngwaefuta nia ki, "Nau ku karangi mae na'a, bore ma God ke ba'a lia suli kamu, ma nia ke ba'a lafu kamu fa'asia 'i ne'e. Ma nia ke ba'a ngali kamu ka olifa'i kamu la'u 'uana fanoa ba nia alanga'inia ana ma'a kulu ki

sa Abraham, sa Aesak, sa Jakob ka 'uri, nia ke ba'a kwatea fuakulu.”²⁵ Sui nia ka kwatea kira ka sasia fata alanga'inga ngasi ngasi'a fuana. Nia fata 'uri, “Kaumulu ke fata alanga'i 'ania satana God, kaida'i nia ke ba'a ngali kaumulu fa'asia 'i ne'e, ma kamu ka oli la'u 'uana 'i Kenan, kaumulu ke ba'a ngalia na suliku ki fa'i kaumulu logo.” Ma kira ka fata alanga'i 'una'eri ne'e kira ba'a sasi nama 'una'eri.²⁶ Buri 'ana go'o sa Josef ka mae, kaida'i nia dao ana ta'i talanga'i ma akwala fa'i ngali. Ma kira ka sasia na nonina noa'a kasi ngwa'a, ma kira ka alu le'a ana saena fa'i kisi kaida'i kira tua 'ua 'i Ejipt.

**Fau Alanga'inga Faolu Ana Ala'anga
Kwara'ae
The New Testament and Genesis in the Kwara'ae
language of the Solomon Islands
Niu Testament na Stat long langguis Kwara'ae**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kwara'ae

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

100e8c4b-3c10-5adf-8b7e-9b5cdcfb9b38